

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TOPLUMSAL BELLEK MEKÂNI OLARAK POLİTİK RİTÜELLER VE YILDÖNÜMÜ GAZETECİLİĞİ: ŞAFAK NÖBETİ

FİLİZ SOYER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2021

TOPLUMSAL BELLEK MEKÂNI OLARAK POLİTİK RİTÜELLER VE YILDÖNÜMÜ GAZETECİLİĞİ: ŞAFAK NÖBETİ

FİLİZ SOYER

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Mustafa SAĞSAN
Doç. Dr. Dilan ÇİFTÇİ (Eş Danışman)

LEFKOŞA
2021

KABUL VE ONAY

FILİZ SOYER tarafından hazırlanan "TOPLUMSAL BELLEK MEKANLARI OLARAK
POLİTİK RİTÜELLER VE YILDIZLARI GAZETECİLİK İ. SAĞSAN NİHAİ"
başlıklı bu çalışma, 21.1.21 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda
başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans / Doktora / Sanatta Yeterlik Tezi
olarak kabul edilmiştir.

JÜRI ÜYELERİ

Prof. Dr. Mustafa Sağsan (Danışman)

Yakın Doğu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Inovasyon ve Bilgi Yönetimi Bölüm Başkanı

Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Program Koordinatörü

Doç. Dr. Dilan Çiftçi (Eş Danışman)

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

İletişim Fakültesi, Görsel İletişim Tasarım Bölümü

Prof. Dr. Orhan Çiftçi (Başkan)

Kıbrıs İlim Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özejder

Yakın Doğu Üniversitesi

İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

Prof. Dr. Mustafa Sağsan

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

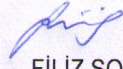
Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih 5. 02. 2021

İmza

Ad Soyadı

FİLİZ SOYER

TEŞEKKÜR

Bir yola başlamak bazen sadece tesadüfler aracılığı ile olur, sevgi ve emekle devam eder ve büyük bir özveri ile tamamlanır. Bu yolda kendime çok şey katmaya ve ufkumu genişletmeye çalışırken ihmal ettiğim eşime ve sonsuz manevi desteğinden dolayı oğluma çok teşekkür ederim. Tesadüfle çıkılan yolda bazen öyle biriyle yolunuz kesişir ki, işte o zaman tesadüflerden büyük mutluluklar doğar. Bu yolda karşıma çıkan, bu çalışmanın temellerinin atılmasından sonlanmasına kadar geçen sürecin her anında yanımda olan, her satırını titizlikle okurken onun tuttuğu ışıkla yola devam edebildiğim çok değerli hocam Doç. Dr. Dilan Çiftçi 'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Değerli hocam Prof. Dr. Mustafa Sağsan ve değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Orhan Çiftçi, Yrd. Doç. Dr. İbrahim Özejder ve Yrd. Doç. Dr. Pelin Agocuk hocalarıma da benim için bir çalışmadan çok daha fazla şey ifade eden tezime koydukları katkılardan dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZ

Bu tezde politik ritüellerin yıldönümü gazeteciliği aracılığı ile toplumsal bellek mekânı olarak kolektif hayatın bir parçasını oluşturmaları ele alınmaktadır. Kıbrıs'ın yakın tarihi söz konusu olduğunda, siyasi belirsizliklerle karşılaşılsa da 1974 tarihinin Kıbrıs Türkü'nün toplumsal belleğinde önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Toplumsal bellek literatürü adına Kuzey Kıbrıs ile ilgili çalışmalar yer alsa da yeni bir kavram olan yıldönümü gazeteciliği veya diğer bir deyişle anma gazeteciliğinin toplumsal bellek mekânı olarak ele alınmadığı dikkat çekmektedir. Bu bilgiler ışığında, Kuzey Kıbrıs'ın politik ritüelleri arasında yer alan Şafak Nöbeti etkinliğinin resmi haber sağlayıcısı TAK Ajansı tarafından etkinliğin ardından 20 Temmuz tarihinde servis edilen haberler bu tezin inceleme kapsamına alınmıştır. 2010-2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen 11 (on bir) etkinlik ile ilgili haberler aracılığı ile politik ritüellerin yıldönümü gazeteciliğiyle toplumsal belleğe katkısı incelenmektedir. Nitel araştırma yöntemi ile içerik analizi uygulanan tezde haberin işlenmesi adına analizler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular aracılığı ile yıldönümü gazeteciliğinin toplumsal bellek mekânı olarak sosyal hayatta yer aldığı saptanırken, politik ritüellerin de toplumsal anımsamalar için belirleyici ve hatırlatıcı nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Bellek, Politik Ritüeller, Yıldönümü Gazeteciliği, Kuzey Kıbrıs, Şafak Nöbeti.

ABSTRACT

POLITICAL RITUALS AND ANNIVERSARY JOURNALISM AS A PLACE OF COLLECTIVE MEMORY: ŞAFAK NÖBETİ

In this thesis, it is discussed that political rituals are part of collective life as a place of collective memory through anniversary journalism. When it comes to the recent history of Cyprus, even if political uncertainties are encountered, it is known that the 1974 has an important place in the collective memory of the Turkish Cypriots. Although, studies on Northern Cyprus are included in the name of collective memory literature; it is note that anniversary journalism, which is a new concept, is not considered as a place of collective memory. In the light of this information, the news served on July 20th by the official news provider TAK Agency, one of the political rituals of Northern Cyprus ‘Şafak Nöbeti’ event, has been included in the scope of this thesis. With 11 (eleven) events held between 2010 and 2020, which participated in collective memory through the news of the anniversary of political rituals are examined. Content analysis was applied with qualitative research method and analysis was carried out in order to process the news in the thesis. Through the findings obtained, it was determined that anniversary journalism took its place in social life as a place of collective memory, while political rituals were also determined and reminded for social remnants.

Keywords: Collective Memory, Political Rituals, Anniversary Journalism, North Cyprus, Şafak Nöbeti.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	Error! Bookmark not defined.
BİLDİRİM	Error! Bookmark not defined.
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
GÖRÜNTÜLER DİZİN.....	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	6
ÇALIŞMANIN ARD ALANI	6
1.1 Belleğin Fenomenolojisi	6
1.2 Bellek ve İmgelem.....	8
1.2.1 Anı ile İmgelem İlişkisi.....	10
1.2.2 Bellek Sanatı.....	14
2.BÖLÜM	16
BELLEK YAKLAŞIMLARI	16
2.1 Bellek ve Anımsama	16
2.2 Bireysel Yaklaşım	21
2.3 Toplumsal Yaklaşım	23
2.4 Kültürel Yaklaşım.....	28
2.4.1 Ritüeller.....	31
3. BÖLÜM.....	37
BELLEK VE MEDYA	37
3.1 İletişim Teknolojileri ve Bellek.....	37
3.2 Medya ve Bellek Aktarımı.....	39
3.3 Sözlü Kültür, Sözlü Tarih ve Bellek.....	42
3.4 Yazılı Basın ve Bellek	44
3.4.1 Barış Gazeteciliği	46
3.4.2 Çözüm Gazeteciliği	46

3.4.3	Hak Odaklı Gazetecilik.....	47
3.4.4	Toplumsal Cinsiyet Odaklı Gazetecilik	47
3.4.5	Yıldönümü Gazeteciliği	48
3.5	Tarih Anlatısı ve Haber Arasındaki İlişki.....	53
3.6	Kuzey Kıbrıs'ta Yazılı Basın ve Bellek.....	55
4.	BÖLÜM.....	62
	ARŞİVLENEN BELLEK.....	62
4.1	Tarihsel Zaman ve Bellek Zamanı	62
4.2	Bellek ve Tarih Epistemolojisi	65
4.3.	Toplumsal Bellek ve Travma.....	67
4.4	Tanıklıklar ve Arşivlenen Bellek	70
4.5	Anma Törenleri ve Politik Ritüellerle Bellek İnşası.....	74
4.6	Belleğin Yeniden İnşası.....	76
4.7	Bellek Mekânları.....	77
4.8	Kıbrıs: Bölünmüş Adanın Anma Törenleri.....	78
4.8.1	Kıbrıs Adası ve Kıbrıslı Türklerin Tarihi Belleği.....	83
5.	BÖLÜM.....	86
	METODOLOJİ.....	86
5.1	Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	86
5.2	Araştırmanın Evreni- Örneklemi, Yöntem ve Araştırma Soruları ..	86
5.2.1	Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi.....	87
5.3	Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi	87
6.	BÖLÜM.....	89
	BULGULAR	89
6.1	Şafak Nöbeti Etkinliğinin Politik Ritüel Kapsamında İncelenmesi	91
6.2	Resmi Bilgi Sağlayıcısı TAK Ajansı'nın Şafak Nöbeti Etkinliği Haber İçerik Analizleri	94
6.3	Genel Değerlendirme	134
7.	BÖLÜM.....	137
	TARTIŞMA VE SONUÇ	137
7.1	Çalışmanın Sınırlılıkları ve Öneriler.....	146
	KAYNAKÇA.....	148
	EKLER	160
	EK 1. 2010 YILI TAK AJANSI HABERİ	160

EK 2. 2011 YILI TAK AJANSI HABERİ	163
EK 3. 2012 YILI TAK AJANSI HABERİ	165
EK 4. 2013 YILI TAK AJANSI HABERİ	167
EK 5. 2014 YILI TAK AJANSI HABERİ	169
EK 6. 2015 YILI TAK AJANSI HABERİ	171
EK 7. 2016 YILI TAK AJANSI HABERİ	173
EK 8. 2016 YILI TAK AJANSI EK HABERİ	175
EK 9. 2017 YILI TAK AJANSI HABERİ	176
EK 10. 2018 YILI TAK AJANSI HABERİ	178
EK 11. 2019 YILI TAK AJANSI HABERİ	179
EK 12. 2020 YILI TAK AJANSI HABERİ	181
İNTİHAL RAPORU.....	184
ETİK KURUL RAPORU	186

GÖRÜNTÜLER DİZİN

Görüntü 1: Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesinin Resmî Facebook Sayfası.....	87
---	-----------

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ritüellerin İçerik ve Etkileri	34
Tablo 2. Bellek Türleri ve Öne Çıkan Unsurlar	35
Tablo 3. Halk Edebiyatının Düz Yazı ve Manzum Örnekleri	43
Tablo 4. Tarihsel Geçmiş Haberlerinin Şekilleri ve İçerikleri	52
Tablo 5. Kıbrıs Türk Yazılı Basını 1891-1930	56
Tablo 6. Kıbrıs Türk Yazılı Basını, 1930-1974	58
Tablo 7. 1974 Sonrası Kuzey Kıbrıs Yazılı Basını ve Yayın Politikaları..	60
Tablo 8. Yıldönümü Gazeteciliğinin Haber İnceleme Kategorileri ve Kapsamları	88
Tablo 9. Şafak Nöbeti Etkinliğinin Haber Başlıkları ve Görselleri	89
Tablo 10. Şafak Nöbeti Etkinliğinin (2010-2020) İçerikleri	92
Tablo 11. 1. Şafak Nöbeti Etkinliği (2010) Haber İncelemeleri	94
Tablo 12. 1. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2010)	97
Tablo 13. 2. Şafak Nöbeti Etkinliği (2011) Haber İncelemeleri	99
Tablo 14. 2. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2011)	101
Tablo 15. 3. Şafak Nöbeti Etkinliği (2012) Haber İncelemeleri	103
Tablo 16. 3. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2012)	104
Tablo 17. 4. Şafak Nöbeti Etkinliği (2013) Haber İncelemeleri	106
Tablo 18. 4. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2013)	108
Tablo 19. 5. Şafak Nöbeti Etkinliği (2014) Haber İncelemeleri	109
Tablo 20. 5. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2014)	111
Tablo 21. 6. Şafak Nöbeti Etkinliği (2015) Haber İncelemeleri	113
Tablo 22. 6. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2015)	116
Tablo 23. 7. Şafak Nöbeti Etkinliği (2016) Haber İncelemeleri	117
Tablo 24. 7. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2016)	119
Tablo 25. 8. Şafak Nöbeti Etkinliği (2017) Haber İncelemeleri	121
Tablo 26. 8. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2017)	123
Tablo 27. 9. Şafak Nöbeti Etkinliği (2018) Haber İncelemeleri	125
Tablo 28. 9. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2018)	126
Tablo 29. 10. Şafak Nöbeti Etkinliği (2019) Haber İncelemeleri	127
Tablo 30. 10. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2019)	129
Tablo 31. 11. Şafak Nöbeti Etkinliği (2020) Haber İncelemeleri	130
Tablo 32. 11. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2020)	133
Tablo 33. Adlandırma ve Boyamalarda Sıkça Kullanılan İfadeler	135

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Kuzey Kıbrıs Sol Görüşün Anma Törenleri	79
Şekil 2: Kuzey Kıbrıs Sağ Görüşün Anma Törenleri	80
Şekil 3: Güney Kıbrıs Sol Görüşün Anma Törenleri.....	80
Şekil 4: Güney Kıbrıs Sağ Görüşün Anma Törenleri.....	81

KISALTMALAR

BRTK	Bayrak Radyo Televizyon Kurumu
EOKA	Kıbrıs Savaşçıları Ulusal Örgütü
GKK	Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı
KİA	Kitle İletişim Araçları
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
ROC	Republic of Cyprus
SAT	Sualtı Taarruz Grup Komutanlığı
TAK	Türk Ajansı Kıbrıs
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı

GİRİŞ

Bellek kavramının, geleneksel anlamından uzaklaşarak modern dünyadaki kolektif bağlamdaki anlamını almasının ilk adımları Fransız Devrimi¹ ile başlamaktadır. Devrimin ardından savaşta ölen askerler anısına yapılan anıtlar, köylerin kamusal alanlarında yer almaya başlamasıyla toplumsal bellek kavramının temeli de atılmaya başlanmıştır. Auschwitz² ise, belleğin bir olgu olarak tam anlamıyla derinleştiği noktayı oluşturmaktadır. Bellek politikası, Holocaust³ resmi anmaları, müzeler, anıtlar, resimler, müzik ve filmler aracılığıyla, Traverso'nun (2009, s. 5) deyiimiyle “savaşlar, soykırımlar ve insanlık suçları çağı olan yirminci yüzyılın metaforu” haline getirmektedir.

Bellek, kavram olarak çok yönlüdür ve sınırları sürekli gelişim göstermektedir. Toplumsal anlamda ele alınan kültürel bellek, bir toplumun ortak deneyimlerinin sonucu olarak oluşan bilgi ve birikimleri içermektedir. Bu noktada, bellek kavramının vurgulanmak istenilen kısmı, genel anlamıyla bir metine dayanmayan, herhangi bir yazılı davranış kılavuzundan yardım almadan, kültürel bir çerçeve dâhilinde öğrenilmiş olan davranışlar bütünüdür. Taklit etmeye bağlı olarak gelişen mimetik bellekle bedensel devinimler, ortaya çıkan ritüel edinim durumunu temsil etmektedir. Bu bağlamda kültürel belleğin ortaya çıkan anlamı, eski kültür ve geleneklere vurgu yapılıyor etkisi yaratmakta olsa da sonradan icat edilen yeni törenler yardımıyla ritüelliktik edinim yinelenmeye devam etmekte, dolayısıyla yeni anlam ve pratikler sürekli olarak yenilenmektedir.

¹ Fransız Devrimi için bakınız Hobsbawm, E., J. (2003). *Devrim Çağı 1789-1848*. (Çev. B., S. Sener). İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları.

² Auschwitz için bakınız <https://www.britannica.com/place/Auschwitz>

³ Holocaust için bakınız <https://www.britannica.com/event/Holocaust>

Bellek aynen ritüel gibi geçmiş ve bugün arasında bir bağ ortaya koymaktadır. İçinde bulunulan teknoloji çağıyla birlikte hızlanan dünyada bellek kaybı da hızlanmakta ve bu durum belleksiz toplumlar oluşmasına sebep olmaktadır. Toplumların geçmiş ve ona dair oluşturmuş olduğu ortak imgelerle paylaşılan ortaklıklar, aslında birlikte bir geçmiş yaşamaktan ziyade birlikte gerçekleştirilen anımsamayı içermektedir. Toplumların birlikte gerçekleştirdikleri anımsama pratikleri gerek küçük gerekse de büyük boyuttaki bir sosyal grubu bir araya getiren ortak bir kimliğin oluşumunun temellerinin atılmasını temsil etmektedir. Kimlik, bireysel olduğu kadar toplumsal anlamda var olabilmek için de büyük önem taşımaktadır. Toplumsal anlamıyla bellek biyolojik olarak aktarılamamakta ve bu nedenle nesiller arası bağ ve toplumun sosyal varoluşunun devamı kültürel bellek aracılığı ile canlı tutularak süreklilik elde edilmektedir. Bu durum ancak anımsama ve ona ilişkin pratiklerin aracılığı ile mümkün olmaktadır. Toplumu bir arada tutan değerler, ortak tutum, inanışlar ve davranışlar yoluyla bellekte süreklilik sağlamak ve kimliğin devamlılığı garanti altına alınmaktadır.

Ritüeller ise toplumsal belleğin tekrar tekrar kuruluşunu sağlayarak, toplumsal bilginin yeni kuşaklara aktarılması işlevini yerine getirmektedir. Anımsamayı ya da unutmamayı sağlayan ritüellerin tekrara dayalı döngüsel yapısı, belli bir toplumsal yapının değişerek de olsa sürekliliğini sağlamaktadır. Dini törenler, düğünler, cenazeler, kutlamalar, şenlikler, festivaller, yıl dönümleri veya bayramlar vasıtasıyla ortaklık duygusunu inşa eden toplum, bunların sürdürülmesi yoluyla varlığını devam ettirebilme çabası taşımaktadır. Ritüel, din veya devlet kurumları ortaya çıkmadan önceki dönemlerden başlamak suretiyle insan hayatında önemli bir yer oluşturmaktadır. Erken dönemlerde, sadece kutsal olanla ilişkilendirilse de ritüeller, zaman ilerledikçe ortak değerlerin temsil edildiği oluşumlara dönüşmüştür. Ulus-devletlerin ortaya çıkması ve milletleşmeyle beraber sistemleştirilmeye başlanmıştır. Millet kavramının getirmiş olduğu birliktelik duygusu, ritüellerin tarihsel arka planlarının olması fikrini doğurmuştur. Yeni sosyal ve politik kabullerle, ortak amaçları doğrultusunda uyarlanan törenler ve bu törenlerde uygulanmak üzere yeni ritüeller oluşturmaktadır. Aynı kültüre tabii olan ancak farklı politik görüşlere sahip kitlelerin, farklı

zamanlarda farkındalıklarını göstererek, ortak bir öge üzerinde birleşmeleri sağlanarak arzulanan amaçlarla siyaseti elinde bulunduranların oluşturdukları tören ve ritüellerle ilkesel olarak birlikteliklerini sürdürmeleri sağlanmaktadır.

Kitch (2002) yıldönümü gazeteciliğinin, sadece bir gazetecilik ürünü olarak düşünülmemesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu gazetecilik türü, aynı zamanda maddi bir kültürel bellek ve toplumun kimliğinin yazılı olarak arşivlenip aktarıldığı değerli nesneler olarak kabul edilmektedir. Yıldönümü gazeteciliği sadece geçmişin gazeteciliği değil aynı zamanda günümüz gazetelerinin kendi geçmişlerini anlatım biçimleri olarak da tanımlanmaktadır. Fred Davis (1984)'de yıldönümü gazeteciliği için "halkın yaşayan tarih anlayışı" olduğunu belirtmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, yıldönümü gazeteciliği, gazeteciliğin toplumsal bellekteki rolünün örneğini temsil etmektedir.

Bu tez genel hatların yer aldığı giriş bölümünün ardından yedi bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümü, bellek kavramını ilk çıkış noktasından itibaren, içinde bulunulan döneme gelinen süreçte hangi aşamalardan geçtiğine ve günümüzdeki bellek kavramına nasıl dönüştüğüne yer vermektedir. Bununla beraber belleğin imge ile ilişkisine değinilerek tezin ana konusu olan toplumsal bellek sürecine kadar gelen süreç ele alınmaktadır. Ayrıca bellek kavramının anı ve anımsama ile ilişkilendirildiği bu bölüm antik Yunan mirasından 20. yüzyıla gelen süreci kapsamaktadır.

Tezin ikinci bölümü bellek yaklaşımlarını içermektedir. Bu bölümde belleğin anımsama ile ilişkisi derinleştirilirken anımsama deneyiminin nasıl yaşandığı tartışılmaktadır. Anımsama ile ilintili kavramlar üzerinde durulurken, gündelik hayata yansımalarına yer verilmektedir. Bellek yaklaşımlarının tanımlandığı bu bölüm, tezin bir diğer kapsamı olan ritüellere de yer vermekte ve ritüellerin içerik ve etkileri ortaya koyulmaktadır.

Bellek ve Medya başlığını taşıyan tezin üçüncü bölümü iletişim teknolojileri ve medya ile birlikte sözlü kültürden yazılı kültüre geçerken bellek aktarımlarının yaşadığı süreçleri ele almakta ve medya aktarımı ile

gerçekleşen bellek aktarımı üzerinde durulmaktadır. Medya ile doğru orantılı olarak gelişen gündem yaratma, toplumsal gerçeklik kurma ve sunma eğilimlerinin bellek üstündeki etkileri tartışılmaktadır. Bu bölümde ayrıca tezin bir diğer inceleme alanlarından olan yıldönümü gazeteciliğinin toplumsal bellek üzerindeki etkileri ve tarihsel geçmişle ilgili haberlerin içinde yaşanan dönemde belleğe etkisi ele alınmaktadır. Örnekleme Kuzey Kıbrıs'ın resmî haber ajansı olan Türk Ajansı Kıbrıs⁴ TAK'ın Şafak Nöbeti etkinliği haberlerinin incelemesi olan tezin bu bölümünde ayrıca Kuzey Kıbrıs Türk basınında bellek mekânı olan gazeteler geçmişten günümüze yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, belleği tarihsel zamanla olan ilişkisi, yaşanan travmaların toplumsal bellek üzerindeki etkisi ve tanıklıklarla belleğin nasıl arşivlendiği üzerinde durulmaktadır. Tezin inceleme alanına giren politik ritüellerin ve anma törenlerinin toplumsal belleği nasıl yeniden inşa ettiği ve bellek mekânlarının bu inşa süreçlerindeki rolü üzerine tartışma yürütülmektedir. Bu bölümde ayrıca politik görüş bağlamında Kıbrıs adasında her iki toplumda yer alan anma törenleri yer alırken kısaca Kıbrıslı Türklerin tarihi belleğinden de söz edilmektedir.

Tezin beşinci bölümü metodoloji bölümünden oluşmaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan tezde belge analizi gerçekleştirilmiş ve evrenini Kuzey Kıbrıs'ın politik anma törenlerini oluşturan tezde örneklem olarak Kuzey Kıbrıs'ın resmi haber sağlayıcı olan TAK Ajansı'nın 20 Temmuz tarihli Şafak Nöbeti etkinliği haberlerine içerik analizi uygulanmıştır. Haberlerin içerik analizleri 7 ($n=7$) kategoride incelenmiştir: Haberin önemi, katılan sayısı, adlandırmalar ve boyamalar, tarih ve zaman, ele alınan konular, haberin başlığı ve parazitlendirmeler. Araştırmada “Şafak Nöbeti etkinliği törensel bir ritüel kapsamında mıdır?”, “Şafak Nöbeti etkinliği törensel bir ritüel kapsamında ise toplumsal anımsamaya katkı koymakta mıdır?” ve “Yıldönümü gazeteciliği toplumsal bellek mekânı mıdır?” araştırma sorularına cevap aranmıştır.

⁴ TAK Ajansı için bakınız <http://turkajansikibris.gov.ct.tr/index.php/lang/tr/cat/13>

Tezin altıncı bölümünü oluşturan bulgular bölümünde Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili TAK Ajansı'nın servis etmiş olduğu 11 ($n=11$) habere içerik analizi uygulanmış ve içerik analizleri 'konuşmacı ve siyasetçi katılımı', 'sanatçı ve sporcu katılımı', 'dini içerik' ve '1974 temsili' şeklinde 4 (dört) kategoride genişletilmiştir. Yedinci bölüm olan tartışma ve sonuç bölümünde bulgular değerlendirilerek araştırma sorularına cevap bulunup bulunmadığı tartışılmıştır. Yıldönümü gazeteciliği ile ilgili sınırlı sayıdaki yayın göz önünde bulundurulduğunda tez literatüre katkı koyacak nitelik taşımaktadır.

1. BÖLÜM

ÇALIŞMANIN ARD ALANI

1.1 Belleğin Fenomenolojisi

Geçmişe bağlı bir unsur olan ‘bellek’ kavramı söz konusu olduğunda, akla ilk gelen soru belleğin dönüşümlü bir olgu olup olmadığıdır. Bellekte anımsamaya bağlı *mnémonique* deneyimlerde ilk önce ‘Ne?’ sorusu öne çıkmaktadır. Her ne kadar uzun zaman belleğe dair fenomenlerde öncelikle ‘Kim?’ sorusu öne çıkmış olsa da toplumsal bellek kavramı hesaba katıldığında birinci tekil kişi öznesinden uzaklaşmaktadır. Bununla birlikte ‘Ne?’ sorusunun bu denli önemli olması geçmişin temsilinde her zaman bir imgenin var olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Geçmişle ilgili bir olay bellekte her canlandığında görsel, işitsel veya her ikisinin bir arada olduğu bir imgenin varlığı ile karşılaşılmaktadır. Böylece bellek ve imgelem arasında bir etkileşim oluşmaktadır. Benzer bir şekilde bir kısa devre gibi karşılıklı etkileşimle bellek, imgelem aracılığı ile yönünü bulmaktadır. Diğer taraftan, bir imgelem tek başına insanın bilgisinin sadece küçük bir parçasını oluştururken, bellek ile olan etkileşiminde başrolde yerini almaktadır. Dolayısıyla, belleğin hakikate sadık kalıp kalmadığı noktasında en önemli rolü üstlenen imge, hayal ve hakikat arasındaki çizgiyi belirleyici özelliğe sahiptir (Ricoeur, 2017, s. 21-25).

Bellek ve imgelem fenomenolojisi felsefenin temellerinin atıldığı Yunan mirasına kadar uzanmaktadır. Buradan hareketle, Yunan felsefesinde birbirinden tamamen farklı yönde gelişmiş ama birbirini tamamlar özellikte iki öge *topos*⁵ ile karşılaşılmaktadır. Bunlardan ilki Platon’un ‘mevcut olmayan bir imgenin mevcut temsili’ni kapsamakta, bir diğeri de Aristoteles’in ‘belleğin imge ile iç içe geçmesi’ sorunsalını içermektedir.

⁵Yunan mitolojisinde *topos* retorik yani söz söyleme sanatı anlamına gelmektedir.

Platon öğrendiğimiz bir şeyin algısını içimizde tutuğumuzu söylerken, bilinmeyen bir şeyin hatırlanamayacağına değinmektedir. Bunun yanı sıra, Platon'da bilgi ayrıca geçmiş de temsil etmektedir. Bu nedenle, bilginin yani geçmişin bilinmiyor olması anımsamanın gerçekleşemeyeceği sonucunu doğurmaktadır. Ancak görülen, duyulan ve kafamıza yerleşen şeyler yani anısı korunan duyular bellekte iz bırakmakta ve yeri geldiğinde yeniden açığa çıkabilmektedir. Benzer bir şekilde Aristoteles de belleğin konusunun geçmiş olduğunu ifade etmektedir. Bir duyumsamanın şimdiki zaman ve geçmiş zaman ile bağlantılı olduğunu ve bir şeyin mutlaka daha önce kişinin 'ruhta' bunu duyup hissettiğini ve üzerinde düşündüğünü savunmakta ve nesneler olmadan da anımsamaların gerçekleşemeyeceğini belirtmektedir (Ricoeur, 2017, s. 25-34).

Bellekle ilgili metaforik açıklamaların antikiteye kadar dayanan çıkış noktalarından biri olan Platon, hatırlama ile ilgili sorunsalı bilgiye ulaşmanın yolu olarak kabul etmektedir. Ünlü eseri *Menon*'da, bilginin apriori bir şekilde ruhta örtük biçimde bulunan bir kavram olduğunu ve sadece ilke ve düşüncelerin hatırlanmasından oluştuğunu belirtmektedir. Bu durum, bilgi sorunsalı dahilinde dile getirilen, anımsama kuramını⁶ içermektedir. Ayrıca *Theaitetos* eserinde de Platon, hatırlama sorunsalını yeniden bilgi sorunsalı dahilinde ele almakta ve kişinin zihinde hatıraların izinin nasıl meydana geldiğine dair bir metaforla örneklendirmektedir:

Şöyle bir varsayımda bulunalım. Musaların annesi Mnemosyne bize bir hediye vermiş olsun. Buna göre tabletler düşüncelerimize ya da algılarımıza yardımcı olsunlar. Yani gördüğümüz, duyduğumuz ya da düşündüğümüz şeyler arasından aklımızda kalmasını istediğimiz şeyleri sanki bir resimlermiş gibi bu tabletlerin üzerine işaretleyelim. İşaretli şeyler tabletin üzerinde kaldığı sürece onları hatırlarız, kalmadıkları zaman ise unuturuz (Platon, 2014, s. 101).

Aristoteles de belleğin deneyim yolu ile elde edilen anı izleri olduğunu savunurken her bir deneyimin bellekte bir 'imge' *eikon* bıraktığını belirtmektedir. Böylelikle, anı bellekte oluşan izin fiziksel yapısı olup esasında temelini 'ruh' *pneuma* oluşturmaktadır. Buradan hareketle bellekteki iz önce

⁶ Platon'un anımsama kuramı için Phaidon diyalogunda Anamnesis Kuramı'na bakınız.

kalbe ardından ruh yolu ile depolanacağı mekân olan beyne iletilmektedir. (Draaisma, 2014, s. 48-49, 305).

1.2 Bellek ve İmgelem

Belleğin en önemli özelliklerinden birisi zamanla imgeler biriktirmesidir. Geçmişe dair biriken bu imgeler de kendilerini bellekte koruma altına almaktadır. Geçmiş meydana gelirken devindirici mekanizmalar ve bağımsız anılardan faydalanmaktadır. Bellek, geçmiş deneyimleri şimdiki eylemlerle pratiğe dökerek tanımaktadır. Tanıma eylemle olabildiği gibi uygun koşulların bir araya geldiği mekanizmalarla geçmiş şimdiki zamana yöneltmek de sağlanmaktadır. Mevcut olan bir imge tanınırken imgenin kendisinin işi içinde olmasının yanında öznenin kaynaklanan tasarımlar da söz konusu olabilmektedir. Bu imgeler ayrıca beyin mekanizmaları olarak da isimlendirilmekte olup eylemle girdikleri ilişkide zamanla anılar olarak şekillenmektedir (Bergson, 2015, s. 58-59).

Temsil temeline dayanan bellek anlayışının yanında Henri Bergson ‘alışkanlık belleği’ anlayışını sunmaktadır. Bu bellek yaklaşımı Platon’da olduğu şekliyle zihinde yer alan fiziksel imgelere, zihinde iz bırakan temsillere veya içsel duyumsamalara dayanmamaktadır. Alışkanlığa bağlı bellek, zihinsel olduğu kadar bedensel de bir olgudur. Bergson ile aynı fikri savunan Maurice Merleau Ponty (1962) ‘alışkanlığa bağlı beden’ fenomenolojisi ile yönelimsellik ve buradan ortaya çıkan davranış için birbirlerinin içine geçmiş ayrılmaz bir olgu olarak söz ederken zihnün ürünü olan hayal gücü ile bedenin hareketlerinin geçmişle eş zamanlı olarak ilerlediğini belirtmektedir. Bu fikirle birlikte belleğin geçmişin zihinde yeniden canlanması, deneyimlere bağlı izler ve tekrarlanan bellek hareketlerinin bir karışımı olduğunu ifade etmektedir (Casey, 1984, s. 280).

Bellek fenomenolojisinin en hassas noktasını anı ve imge ikilisi oluşturmaktadır. Yunan mirasında *mneme* yani anının basit varoluşu ile hatırlama ve *anamnesis* yani zihinde toparlama şeklinde iki kutuplaşma sayesinde ‘anı bir çeşit imge midir?’ sorusuna ulaşılmakta ve bu konudaki batı felsefesinde Edmund Husserl (1910)’le birlikte anı fenomenolojisinin

temelleri atılmaktadır. Husserl anıyı algı, zaman ve imge çatısı altında birleştirmektedir. Dolayısıyla, Aristoteles'in temsil olarak ifade ettiğini Husserl imge olarak nitelendirmektedir (Ricoeur, 2017, s. 63-69). Husserl fenomenolojiyi bireyin kendi bakış açısından yola çıkarak kendi deneyimlerine yönelik bilincin incelendiği bir bilim olarak ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu durumda, fenomenoloji terimi etimolojik olarak ele alındığında, fenomen yani görünüşlerin incelenmesi olarak tanımlanmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse fenomenoloji bireyi çevreleyen dünyada yer alan 'şeyleri nasıl deneyimledikleri'ne yönelik bir çalışmadır. Husserl'e göre algısal deneyimler söz konusu olduğunda bireyi çevreleyen şeyler sadece duyumdan ibaret değildir. Ayrıca anlam veya kavramsal bir içerik olarak kavranan daha zengin bir karakteri ifade etmektedir. Fenomenoloji duyumun da ötesinde yer alan anlamlı deneyim yapılarını ele almaktadır. Böylelikle, bireyi çevreleyen dünya ve onunla girdiği ilişkide, algı, imgelem, arzu veya düşünce gibi unsurları işaret etmektedir (Smith, 2019, s. 240-242).

En basit şekliyle, fenomenoloji kavramını nesnelerin zihinde görülmesi şeklinde tanımlamak mümkündür. Diğer epistemolojik teorilerden farklı olarak fenomenolojinin temelinde bilme ile ilişkili bir metot yer almaktadır. Bu metot öncelikle zihinde nesnesin görülmesiyle başlamaktadır. Yani süreç sezgiye dayanmaktadır. Sezgi önceden verilmiş olana bir göndermede bulunmaktadır. Böylece fenomenolojinin temel kuralı olan şeylerin kendilerine dönmesi gerçekleşmekte ki 'şeylerin' kapsamı sadece önceden verilmiş olanları içermektedir (Bochenski, 2008, s. 26).

Belleğin de bir geçmişi vardır. Bellek insanın geçmişle ilişkisinin ve zamandaki varlığının temelini oluşturmaktadır. Çağdaş bellek tanımları dikkate alındığında yazılı kültürün retoriğin önüne geçtiği, imgeler ve onların aracılığı ile oluşturulan görsel kültürün önem kazandığı görülmektedir (Ong, 1995). Uzun vadede bellek alışkanlık olarak tanım bulmaktan ziyade temsil olarak algılanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla, değişen iletişim tarzları bu yeni algının açıklayıcısı konumundadır. Hutton (1987)'a göre "canlı belleğin yinelenmesiyle sözellik; kaybedilen bilgeliğin geri kazanılmasıyla el yazmaları okuryazarlığı; belirgin geçmişin yeniden inşasıyla matbu okuryazarlık ve

geçmiş imgeleri oluşturma biçimlerinin yapıbozumuyla ortaya çıkan medya okuryazarlığı” ile ileri düzeyde özdeşleşme izlenmektedir.

Bireyler sadece pasif bir şekilde temsiller üretmemektedir. Yaşadıkları dünya ile ilişki kurdukları süre boyunca ortaya çıkan yönelimselliğin etrafında gelişen eylemler de üretmektedirler. Bu noktada beden, hali hazırda nesnelerle bir eylem içerisinde yer almakta olan bir uyum içerisine girmektedir. Düşünmek ve anımsamak gibi eylemler bedenin dünya ile kurduğu ilişkilerinin sonucunda oluşmaktadır. İnsan için dünyanın tamamını algılamak mümkün değildir. Bu nedenle, bu algı ancak bedenin kurduğu ilişkiler, ihtiyaçları doğrultusunda içinde yer aldığı eylemler, geçmişe dair deneyimleri gibi bedenin pratik olarak ilgili olduğu süreçler sayesinde gerçekleşmektedir. Öte yandan, başka bir şekilde belirtmek gerekirse anımsama süreci, insanın kendi içinde taşıdığı ve kendisinin deneyimlediği beceri ve alışkanlıklara dayanmaktadır. Dolayısıyla, bellek söz konusu olduğunda dış dünya ve zihnin temsil ettiği iç dünya arasında bir ayırım bulunmamaktadır. Geçmişin hatırlanması noktasında bellek için olduğu kadar algı için de temsillerin aracılığına ihtiyaç duyulmamaktadır çünkü kişinin kendi pratikleri ve ihtiyaçları süreci tamamlayabilmektedir (Merleau-Ponty, 1962, s. 83-98).

1.2.1 Anı ile İmgelem İlişkisi

İmgeler söz konusu olduğunda, geçmişe dair ne denli güvenilir kanıtlar olduğu sorusu ilk etapta ön plana çıkmaktadır. İmge, tarih boyunca insan yaşamının değişik alanlarına dahil olmuştur. Özellikle ifade etmek gerekirse, imge üretimi ile başlayan değişimleri 15. ve 16. yüzyıllarda gelişen basılı tasvirler (gravür veya tahta baskı gibi), ardından 19. ve 20. yüzyıllarda fotoğraflık imgeler (fotoğraflar, televizyon veya sinema gibi) izlemiştir. Böylece insan hayatının temel noktasında yer alan imgeler sayısal olarak bir sıçrayışta bulunarak değişime uğramış ve bilginin aktarım şeklinin de değişmesinde önemli rol oynamıştır. Tüm bu değişimlerin kültürel sonuçlarının belleğin şekillenmesindeki rolü düşünüldüğünde, imgeler ve taşıdıkları anlamların toplumsal bir bağlama oturduğu gözlemlenmektedir. Bu durumun başlıca sebebi, imgelerin bireyler veya gruplar üzerinde toplumsal

yaşama dair bakışlarının değişiminde etken olmalarıdır (Burke, 2009, s. 8-17, 201-207).

İnsanlar imgelere ve onların olanaklı hale getirdiği dünyalara bağımlılık duymaktadır. Bu bağımlılık aynı zamanda çeşitli metaforlar aracılığı ile vurgulanmaktadır. Metaforlara duyulan ihtiyaç bu noktada insanların imge ve dünya arasındaki ilişkide karşılıklı olarak bağımlılığını netleştirmek istemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, imgeler için kullanılan metaforlar insanların onlarla olan ortak ilişkilerinin bir sonucudur. Böylece, imgeler insan dünyasında şu metaforlar şeklinde var olmaktadır:

- Pencere olarak
- Ayna olarak
- Eğlence olarak
- Öğrenim olarak
- Araştırma olarak
- Enformasyon olarak
- Hakikat / doğruluk olarak
- Yalan olarak
- İçine gömülme olarak
- Mevcudiyet / namevcudiyet olarak
- Rüya / hayal olarak
- İz olarak
- Mamul olarak
- Notasyon olarak (Burnett, 2012, s. 78).

İmgeler insan tarafından sevilir, arzulanır ama aynı zamanda onlardan korkulduğunun da altını çizmek gerekir. Her gün karşılaşılan imgeleri deneyimlemek ve anlamak için en önemli unsur bilgi olsa da bu durum ayrıca kültürel bir meseledir. Çünkü insan imgelerin gerçekte kesiştiği bir dünyada yer almaktadır. Bir başka deyişle imge, insan olmanın anlamının en önemli parçalarından birisidir (Burnett, 2012, s. 77-80).

Yunan mirasından elde edilen öğretilerle başlayıp içinde bulunulan zamana uzanan anı ve imgelem ilişkisine bir üçüncü unsur olan algı eşlik etmektedir.

Somut nesneler olduğu kadar, karşılaşılan sahneler, duygusal deneyimler veya içinde bulunan eylemlere gönderme yapan ve anımsamayı kolaylaştıran unsurlar bütünü olarak tanımlanan imgelem (Chandler & Mudray, 2018, s. 207) anı ve algı üçlüsü olarak var olmakta ve anının tamamen imge ile iç içe girdiği bir durum yaratarak bu birliktelikten algı doğmaktadır. Bir anı ile buluşan ve tarihin herhangi bir evresini hatırlayan bellek, içinde bulunduğu zamandan koparak geçmişe ve geçmişin belirli bir bölümüne yönelmektedir. Bu süreçte güçlü ve zayıf olan durumlar çatışmakta ve güçlü olan duyular algı olarak şekillenmektedir.

Ama hakikat şudur ki, eğer kendimizi hemen geçmişe yerleştirmesek geçmişe asla erişemeyiz. Esasen güçlü durumdaki geçmişin bizim tarafımızdan geçmiş olarak kavranabilmesi, karanlıklardan gün ışığına çıkarak, şimdiki zaman imgesi halinde yayılmasını sağlayan hareketli izler benimsersek mümkündür. Edimsel ve önceden gerçekleşmiş bir şeyin içinde geçmişin izini boşuna ararız: karanlığı aydınlıkta aramak da aynı şeydir [...] Hayal etmek hatırlamak değildir. Bir anı, edimselleştiği ölçüde, bir imgenin içinde yaşam eğilimi gösterir elbette; ama tersi doğru değildir ve dolaysız imgenin beni geçmişe götürebilmesi için gerçekte onu aramaya geçmişe gitmem ve böylece, geçmiş karanlıktan aydınlığa götüren süregelen ilerlemeye izin vermem gerekir. (Bergson, 2015, s. 100-103).

Tarih, kolayca geçmiş temsillere dönüştürüp bunun üzerinden yola çıkarak anlamlar okuyup üretebilen bir bilimdir. Bu yeni üretilen, temsillere dayanarak çeşitli anlatılar kurabildiği gibi, bunları bozabilmek de mümkündür. Diğer taraftan, temsil, Latince karşılığında *represantare* bir şeyi 'mevcut kılmak veya açığa çıkarmak' anlamında olup 'farklı bir biçimde betimleme' anlamı da taşımaktadır (Chandler & Munday, 2018, s. 398). Bu durumda ilk akla gelen doğruluk değeridir. Tarihin bu manipülasyona açık tarafı zamanın tarihsellik çizgisinde değişim ve var olan çizgide kırılma yaratarak eylemlerimizi geçmişin haklı veya haksızlığı üzerinden temellendirebilmemizi sağlamaktadır. Paul Connerton ve Pierre Nora'nın alışkanlık belleğinden yola çıkarak kurduğu anlatı, şimdiki zamandaki insan deneyimlerinin belirleyici noktasının geçmişe ait bilgilerimiz ve bu bilgilerin oluşturduğu algılar aracılığı ile anlamlandırmalar ve eylemlerle gerçekleşmekte olduğunu belirtmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, toplumsallık yönü insanı neden-sonuç ilişkisi

içinde olmaya itmekte ve eylemler geçmiş tarafından, insanın kontrolü dışında otomatik olarak belirlenmektedir (Hume, 1999[1748], s. 43).

İnsanın toplumsallık yönü göz önüne alındığında, toplumsal yönden paylaşılan inançlar, grup kimliği, ideolojiler, ortak ilgi veya amaçların bir araya geldiği görülmektedir. Toplumsal birlikteliğin bir sonucu olan koşullandırmalar ele alındığında, ideolojik inançlar bireyin tecrübelerine dayandığından, daha gündelik anıların yer aldığı olaysal bellek olarak nitelendirilen kısa dönemli bellekten ziyade, uzun dönemli belleğe aktarılmaktadır. İnançlar bir açıdan sosyo-kültürel öğretilerin bir parçasını oluşturmaktadır. Doğumdan ölüme insanlık kendisini çevreleyenlerle girdiği etkileşimin sonucu olarak bilgi edinmekte ve toplumsal olarak gerçekleşen paylaşımlarla sosyo-kültürel bilgiler zihinde oluşturulan temsiller aracılığı ile toplumsal belleği oluşturmaktadır. Bir diğer deyişle, gruplar tarafından paylaşılan ideolojiler, toplumsal belleğin temel taşlarından birini oluşturmaktadır (Van Dijk, 2015, s. 22-25).

John Locke, benlik, algı, bilgi ve deneyim ile ilgili anımsama ya da insan zihni üzerine görüşler ortaya koymaktadır. ‘İnsan bilgiye nasıl ulaşmaktadır?’ sorusuna verilen yanıtlar, felsefenin temel sorunsallarından biri olarak birçok farklı biçimde ele alınmaktadır. Bilgi ruha ait sonsuz bir olgudur. İnsan zihnine giren bilgi, kişinin varlığında, zihninde var olurken gelişimini sürdürmekte ve ölümlle de sonlanmaktadır. Locke insan aklının doğuştan, ‘boş bir levha’ *tabula rasa* olduğuna inanmakta ve zamanla bu levhanın dolduğu görüşünü savunmaktadır. Bu noktada Locke’un görüşü Aristoteles’in yaklaşımının yanında konumlanmaktadır. Locke, zihni beyaz bir kâğıt gibi düşünmektedir. “Bütün karakter özelliğinden yoksun, herhangi bir duyguya sahip olmayan beyaz bir kâğıt ve bu kâğıt sadece deneyle doldurulur”. Bellek ve anımsama açısından bakıldığında bu boş levha hem bilgi ve beceri hem de anılar gibi tüm yaşam deneyimlerini içinde barındıran ömür boyu yaşadıkça artan imgeler ve olgularla dolmaktadır (Sönmez, 2012, s. 10).

1.2.2 Bellek Sanatı

Bellek sanatı *mnemonics*, entelektüel bilgi olarak kabul edilmektedir. Geleneksel olarak zihinde canlandırılan bellek sanatı, kolayca anımsanan bir imaj yapısı ile örgütlenmeye ihtiyaç duyan, bilgi yapısı arasındaki ilişkilere dayanmaktadır. Bellek sanatının görevi, anımsamak istenilen gerçekleri, istenilen zaman geri çağrılarak görsel olarak çarpıcı ya da duygusal çağrıştırmacı görüntülere eklemektir. İngiliz tarihçi Frances A. Yates⁷'in çalışmaları, uzak geçmişte bellek sanatının ne olduğunu anlatan en önemli çalışmalar arasındadır (Hutton, 1987, s. 371). Bellek sanatı imgelem, algı ve düşünme arasında bulunan bir araçtır. Düşünme, ruhun imge üretmesi, başka bir deyişle zihinsel resim yaratmasıdır. Dolayısıyla imgeler yani zihinsel resimler, anılardaki imgelerin kullanımı yardımıyla oluşmaktadır. Kısacası bilgi, duyumların etkilerinden, izlenimlerinden *impressions* elde edilmektedir (Yates, 1999, s. 32).

Bellek sanatının karakteristik özellikleri 16. yüzyılın başlarında değişim göstermeye başlamıştır. Geçmişte bellek mekânları söz konusu olunca soyut imgeler ve hayal gücünde bulunan olgular kabul edilmekteydi. İçinde bulunulan dönemde ise bu imge ve mekânlar maddi biçimlere bürünmekte ve gerçek dünyadaki yerlerini almaktadır. Bilişsel bir araç görevinde olan bellek sanatı evrenin sırrını bir bakışta gözler önüne serebilmekte ve bu sır anlaşılabilen, kavranabilen, ezberlenebilen ve sentezlenebilen bir belleğe kaydedilmektedir (Hooper-Greenhill, 2007, s. 235-236).

Bellek sanatı pratiği, yer ve görüntülerin düzenlenmesinden oluşmakta ve anımsanacak bilginin yer alabildiği tasarımları sağlamaktadır. Genellikle bellek sarayı ya da bellek tiyatroları *ars memoriae* olarak tasarlanan yerin mimarisi, bireyin sezgisel aşinalığa sahip olduğu ve kutsal olarak kabul ettiği bir alana benzetilmektedir. Belleğin bu derin yapısı, süslendiği imgelerle kendine özgü bir karaktere sahip olmakta ve iyi bir bellek, esnek bir hayal

⁷ Bellek sanatı için bakınız Yates, F., A. (1999). *The Art of Memory*. London: Routledge.

gücünün fonksiyonuyla estetik çekicilik içindeki görüntülerden yararlanarak oluşmaktadır (Hutton, 1987, s. 374).

İçinde bulunulan dönemi bir dış bellek çağı olarak nitelendirmek doğru olacaktır. Derin bilgiye sahip olma yerini zamanla dışarda kaydedilmiş, kısa süreliğine oluşturulan, durumun gereğine göre düzenlenen bilgi sahibi olma potansiyeline bırakmıştır. Dolayısıyla bir yapay bellekler dünyası yaratılmıştır. Geçmişte örneğin Antik Yunan'da insan belleği en büyük bilgi taşıyıcısı konumundaydı ve 'hatırlatıcılar' kullanılmaktaydı. Bu süreç zamanla bir bellek sanatına, *ars memoriae*'ye dönüşmüştür. İmgeler aracılığı ile gerçekleşen bu süreçte, yazıyla birlikte somutlama sürecine girilmiş olsa da yazma ve depolama bellek söz konusu olduğunda farklılıklar içermektedir (Draaisma, 2014, s. 66-75).

2.BÖLÜM BELLEK YAKLAŞIMLARI

2.1 Bellek ve Anımsama

‘Bellek’ kelime olarak ‘bellemek’ fiilinden türemekte olup ‘bel’ de iz veya damga anlamı taşımaktadır. Diğer taraftan, bellemek fiili ‘izlenimleri almak’, anlamındayken ‘bellek’ de ‘bu alınan izlenimleri saklama yeri’ olarak tanımlanmaktadır (Eyuboğlu, 2004, s. 83). Burada vurgulanmak istenen ‘iz’, aslında bellekte kalan gerçek yaşanmışlıklardan ziyade, söz konusu yaşanmışlıkların bir kalıntısı anlamını içermektedir. Dolayısıyla, anımsanan, geçmişte yaşananların bire bir aynısı olmayıp, yaşananlardan geriye kalanlar, etkisi süregelen ve iz bırakan parçalardan ibarettir. Bir başka deyişle, bellek geçmiş anlatmamaktadır. Şimdiki zamanın aracılığıyla onu yeniden kurgulayarak yeni bir geçmiş yaratılmasını sağlayan bir araç konumunda yer almaktadır. Tüm bunlardan yola çıkarak, belleğin geçmişi değil şimdiki zamanı konu aldığını ifade etmek doğru olacaktır (Aydın, 2019, s. 9). Bellek kavramının bir diğer kullanım şekli ‘hafıza’dır. İngilizce karşılığı *memory* olan kelime, köken olarak Fransızca *memoire* kelimesinden yani Latince *memoria* kelimesinden gelmekte ve ‘anımsama ve ona bağlı olarak da anımsama yetisi’ olarak tanımlanmaktadır (Oxford, 2016). Diğer taraftan, Türkçedeki kullanımı olan hafıza da Arapça kökenli bir kelime olup ‘hafaza’ fiilinden gelmekte ve ‘muhafaza etti, sakladı’ anlamlarını içermektedir (Nişanyan, 2016).

David Lowenthal (1985, s. 196), toplumsal belleği tanımlarken, kişisel olarak anımsananların, paylaşım ve doğrulatma yoluyla zaman içinde dönüşmesine vurgu yapmaktadır. Paylaşım ve doğrulatma geçmişte yaşananı geri çağırmayı *recalling* olanaklı kılmaktadır. Paylaşılmayan kişisel anılar zaman

geçtikçe daha belirsiz hale gelmekte ve geri çağırılması da o oranda güçleşmektedir. Anımsama ve geri çağırma sürecinde insanlar kendi anlatılarını “kolektif olarak anımsanan geçmişle uyumlu hale getirmek” için sürekli gözden geçirmektedir.

Tüm bu tanımların ışığında bellek, geçmiş hakkındaki bilgi ve deneyimlerimize dayanarak, içinde bulunulan zamanı geçmişin olay ve nesneleri ile nedensellik ilişkisinde algıladığımız bir depodur. Dolayısıyla, geçmişin yansımalarının şimdiki zamanda hissedilmesidir. Bu noktada, bellek, bireysel bir beceri gibi görülse de birey, toplumsal ortamda var olan bir varlık olduğundan ötürü, içinde yaşadığı toplumsal düzene katılmaktadır. Söz konusu toplumsal düzen, ortak anıların varlığını beraberinde getirmektedir. Bu sayede, günümüzle ilgili olan deneyimler, bir anlamda geçmişten gelen bilgi, imge ve anımsamalarla meşruiyet kazanmaktadır. Bir başka şekilde söylenecek olursa, anımsama, her türlü başlangıcın temel unsurudur. İnsan zihni, herhangi bir deneyimi anlamlandırmak için, geçmiş deneyimleriyle ilişkilendirme yoluna başvurmaktadır (Connerton, 2014, s. 7-14).

Bellek kavramı felsefe, sosyoloji, din, edebiyat, psikoloji, tarih, tıp ve hatta teknoloji alanlarında farklı disiplinlerle değişik durumları ifade edebilmek için kullanılsa da hangi disiplinde olursa olsun temelde birleştiği nokta insana bir toplumsal kimlik⁸ vermektir. Dahası, kendisine has hikâyelerle insanı diğerlerinden ayırmak veya hikâyeler aracılığı ile ortak duygu ve düşüncelerde birleştirmektir. Bunlara ilaveten, belleğin olmadığı noktada imgeden, yargıdan, dilden veya bilinçten söz etmek mümkün değildir. Ayrıca, bellek ruhsal fonksiyonların temeli, akıl ve fikrin de anahtarının temsili olarak kabul edilmektedir (Richet, 1994, s. 174).

Diğer taraftan, bellek daima yenilenen bir süreç olarak bu yenilenme serüveninde geçmişin süzgecinden geçerek, sürekli olarak aynı zamanda yeniden yapılandırılmaktadır. Bu durumda anımsatılan ‘şeyler’ değil, onların

⁸ Toplumsal Kimlik için sosyal psikologlar Henri Tajfel ve John Turner’a bakınız. Tajfel, H., & Turner, J. (1979). Social identity theory. *dikutip dari www. learning-theories.com, diakses, 20.*

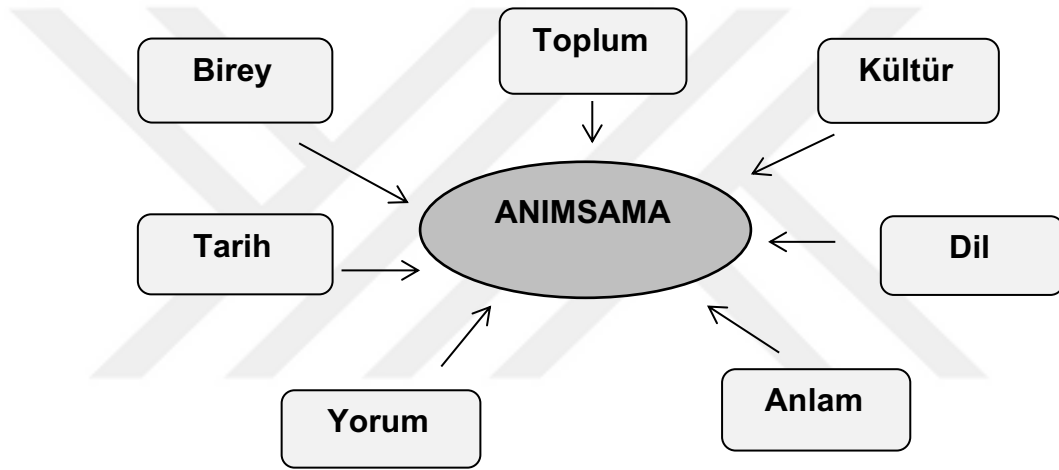
'nasıl' anımsatıldığı önem kazanmaktadır. Bunlara ilaveten, bellek, geçmişe yönelik anımsamalar sayesinde oluşurken, bireysel veya toplumsal kimliğin inşasında da doğrudan etkin bir rol oynamaktadır. Buradan yola çıkarak, kimliğin sabit ve değişmeyen bir unsur olmadığı çıkarımında bulunulması yerinde olacaktır. Zamana ayak uyduran bu yenilenmeler ve değişimlerle kişilerin ve toplumların anımsama süreçleri şekillenmektedir. Bir başka açıdan ise bellek, seçicilik özelliğine sahiptir ve kasıtlı veya kasıtsız bazı şeyler hatırlanırken bazıları unutulmaktadır (Susam, 2015, s. 30-35).

Bellek söz konusu olduğunda, zaman, mekân, imge, nesne, doku, koku gibi unsurlar anımsama ve duygusallık ile varlığını zihinde belli etmektedir (Nora, 2005, s. 19). Yaşanmış deneyimler, tanık olunan olgular, kişinin kendi aktörü olduğu olaylar bütünü ve bunların ruhta bıraktıkları izler belleği aslında öznel bir konuma yerleştirmektedir. Bu öznellik belleğe sürekli dönüşme ve gelişme olanağı tanımaktadır. Bu durumda, bellek ilk anıdan itibaren birbirinin üstüne binen anılar yığını olarak değişen deneyimlerle sürekli gelişen ve daima filtrelenen bir sistem durumundadır. Bireysel de olsa toplumsal da olsa bellek sürekli şimdiki zamanın filtrelediği bir geçmişin, içinde bulunan zamana yansımasıdır. Bellek yaşanmış olguları yerli yerine oturtandır (Traverso, 2009, s. 10-12). Geçmiş bellekte tek başına var olmamaktadır. Dolayısıyla, geçmişin anı haline dönüşebilmesi ondan ancak söz edilirse mümkün olmaktadır. Bir olayın birebir yaşanması ve aynı olayın bir temsil içinde anımsanması arasında ince bir çizgi vardır. Bu ince çizgi aynen belleği oluşturan geçmiş zaman ile şimdiki zaman arasındaki farka benzemektedir ve belleğin güçlü bir şekilde canlı tutulması, saklandığı depodan yeniden çağırılması durumunun ayırt edici özelliğini temsil etmektedir. Kaydedilen her şey ister dilde, anlatıda, görüntüde ya da seste olsun, tüm temsil biçimlerinin belleğe dayandığı bilinmektedir (Huyssen, 1999, s. 13).

Anımsama, bellekteki hatıraların bilince geri gelmesi olarak tanımlanmaktadır. Buradan hareketle, anımsamanın bir bellek ve aynı zamanda zihin faaliyeti olduğu ifade edilmektedir. Batı düşünce geleneği ele alındığında, anımsama kavramının bireysel, toplumsal ve kültürel olmak üzere üç temel farklı bellek yaklaşımı ile tanımlandığı gözlemlenmektedir. Bu

durumun başlıca sebebi, anımsamanın sadece kişinin zihinsel bir işlevinden kaynaklanmıyor olmasıdır. Anımsama ancak kapsamlı ilişkilerle meydana gelen bir süreçtir. Bu süreçte insanın varoluşunda önemli rol oynayan toplumsal ve kültürel olaylar işin içine girmekle kalmayıp anımsama sürecini insana dair her şeye, kısaca insanın varoluş sürecine indirgeyen zihinsel faaliyetler toplamına dönüştürmektedir (İlhan, 2018, s. 23-25).

Gündelik hayattaki⁹ pek çok unsur insan varoluşu ile bağlantılı olup dolayısı ile şu kavramlar anımsama süreciyle doğrudan ilintilidir. Şekil 1 anımsama ile ilintili kavramları içermektedir.

Şekil 1: Anımsama ile ilintili Kavramlar

Anımsama ile ilgili kavramlar şu şekilde tanımlanmaktadır:

- **Birey:** Benliği, bilinci ve kimliği ile birey, bu sürecin temel kahramanı olarak kendi zihinsel bütünlüğü içinde belleğinde depolanan anılar aracılığı ile bireysel bir eylemle anımsamaktadır.
- **Toplum:** Anımsama her ne kadar bireysel bir faaliyet gibi görülse de insanın toplumsal varoluşunun bir parçası olan diğerleri ile olan etkileşimi, süreci toplumsal bir eylem boyutuna taşımaktadır.

⁹ Gündelik Hayatın Eleştirisi için bakınız Lefebvre, H. (2017). *Ritim Analiz: Mekân, Zaman ve Gündelik Hayat*. (Çev. A., L. Batur). İstanbul: Sel Yayıncılık.

- **Kültür:** Toplumsal bir varlık olan insan, yaşadığı çevreyi şekillendirirken meydana getirdiği ürünler yani kültürel eylemleri ile anımsayarak gelecek kuşaklara aktarımlar yapmaktadır.
- **Dil:** İnsanın kendi yarattığı kültürel ürünlerin devamlılığını sağlayabilmesi adına başvurduğu en önemli araç dildir. Bu sebepten dolayı anımsama kendisi de kültürel bir ürün olan dil ile de doğrudan bağlantılı bir eylemdir.
- **Anlam:** Kültürel ürünler dilsel temsilleri aracılığı ile iletebilmekte ve insanlar arası birlikteliği sağlamaktadır. Böylece ancak dil aracılığı ile bir anlam kazanan kültürel ürünler anımsanmaktadır.
- **Yorum:** Anlamsal nitelik kazanan kültürel ürünler aynı kültürel kodları kullanan insanlar tarafından ortak algı çerçevesinde yorumlanmakta ve bu yorumsal eylemle uyum sağlanmaktadır.
- **Tarih:** Aynı toplumda yaşayan insanlar aracılığı ile oluşturulan ortak kültürel kodlar, geçmişte oluşturulan ve tarihsel kayıtlardan açığa çıkarak içinde bulunulan zamana ulaşan anımsama eylemine dönüşmektedir (İlhan, 2018, s. 25-26).

Bir depo işlevi gören bellek kavramının yanında, bilginin geri çağırılması *recall* ve yeniden üretilmesi *reproduce* sürecinde yer alan anımsama kavramı önemli bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Eğer geri çağırılan bilgi geçmişe dair bir olayla ilişkiyse, yeniden üretilmesi noktasında aslında geçmişte yaşandığı şekli ile birebir aynı olamayacaktır. Burada, durum, zaman ve mekân gibi unsurlar, geri çağırma yani anımsama sürecinde uyarıcı unsurlar olup bununla birlikte bilginin üretim şekli de etkin bir rol oynamaktadır. Tüm bu uyarıcı unsurların yeterli olmadığı noktada ise geri çağırma yetisi kaybolup 'unutma' gerçekleşecektir (Statt, 1998, s. 56,114).

Bellek söz konusu olduğunda anımsama kadar 'unutma'nın da belirli durumlarda; toplumsal uzlaş, barış veya demokratik istikrar için temel oluşturduğu kabul edilmektedir. Unutma yaşanmış geçmişi veya bir bölümünü tamamen silmek anlamına gelmemektedir. Unutma ve bastırma özellikle yeni bir başlangıç için geçmişi geride bırakarak toplum için bir 'sıfır noktası' belirlemeyi sağlayan bir politika olarak benimsenmektedir. Bu

noktada geçmiş geleceğin inşasında bir engel olarak görülmekte ve yeni bir gelecek kurma adına geçmişin üzeri çizilmektedir (Sancar, 2014, s. 35-37).

2.2 Bireysel Yaklaşım

Belleğin bireysel bir unsur olduğuna dair ortaya atılan ilk fikirler bellek kavramında genel olarak olduğu gibi antik Yunan'a dayanmaktadır. İlk olarak, Platon, bilginin doğuştan geldiğine inanırken, anımsama nosyonunun fikirlerin ruhta bıraktığı izlerin anımsanması çabası olduğunu savunmaktadır. Diğer taraftan Aristoteles anımsamanın insanın geçmişine dayanan algılarla doğrudan ilişkili olduğunu belirtmektedir. Her iki yaklaşım da birbirlerinden farklı olsalar da anımsamanın bireysel bir olgu olduğu ve geçmişe dayandığı ortak noktasında buluşmaktadır. Her anının zaman kavramı ile ilişkili olduğunu belirten Aristoteles, geçmiş düşüncesini içeren zaman kavramının, bireyin kendi içsel, ruhsal veya zihinsel zamanı olduğunu ifade etmektedir. Aristoteles'in ardından Augustinus da belleğin geçmişe ait olduğunu ve bu geçmişin bireyin kendisine ait olup kesintisiz bir şekilde geriye dönük anımsamaları sağladığını belirtmektedir (İlhan, 2018, s. 33-36).

Antik Yunan'da başlayan bireysel yaklaşım kavramı Aristoteles'in ardından Augustinus'la birlikte daha ön planda ele alınmaya başlanmıştır. Bu bağlamda bellek tamamıyla bireysel bir olgu olarak görülmüş ve bir özel mülkiyet olarak algılanmıştır. Tüm bu düşünce ve algıların ardından bellek, geçmişle olan kökensel bağıyla anılmaya başlanmıştır. Belleğin geçmişe ait olduğu kabul görürken, geçmişten kastedilmek istenen de geçmiş izlenimler olarak öne çıkmış ve yine öznel bir geçmişten söz edilir olmuştur. Belleğin bireyin zamansal devamlılığında ve kimliğinin inşasında rolü olduğu kabul edilmiştir. Bireysel yaklaşımda zaman, iki yönlü olarak ele alınmış ve geçmişten geleceğe uzanan yönünün yanında anının yakalanması noktasında gelecekte geçmişe doğru bir yönelmenin olduğu da kabul görmüştür. İçebakış geleneği olarak da algılanan bu yaklaşım biçimi ile gündelik dil ve gündelik yaşam üzerine odaklanılarak bireysel bir süreç olarak benimsenmiştir. Bireysel yaklaşım Descartes'in *cogito* 'düşünüyorum' sorunsalından yola çıkan Locke' la birlikte algıya dayalı fikirler düzlemine taşınmaya başlamıştır. Locke, kimlik *identity*, bilinç *consciousness* ve kendilik

self üçlemesini ortaya atarak 17. yüzyılda bellek çalışmalarının da temelini oluşturacak olan bilinç kuramlarına zemin hazırlamıştır (Ricoeur, 2017, s. 114-115, 121).

Anımsama kavramı söz konusu olduğunda, bireysel yaklaşım, anımsama olgusunu sadece zihinsel faaliyetler aracılığı ile ele alan bireysel bellek kuramının bir parçası olarak kabul etmektedir. Anımsamayı salt bireysel bir eylem olarak kabul eden bireysel yaklaşım, bireyin kendi yaşam gücü veya ruhunun bir ürünü olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, bellek içeriklerinin kesinlikle bireysel olduğunu ve geri çağırımların başkalarına ihtiyaç duyulmadan gerçekleştiği fikri benimsenmektedir (İlhan, 2018, s. 28). Anılar bireysel bellek tarafından benimsenmiş ve belleğin ölümlü olduğu gerçeğinden yola çıkılarak unutmaya karşı gösterilen bir direnci temsil etmektedir. Dolayısıyla, birey varoluşunu sürdürebilmek için unutmamak zorundadır (Ricoeur, 2017, s. 46). Buradan hareketle, Sigmund Freud'un belirttiği üzere, bireysel bellek için unutma ve anımsama birbirinden ayrı düşünülemeyecek unsurlar olarak kabul edilmekte olup anıların asla silinmeyip sadece bastırılarak unutuldukları ifade edilmektedir. Bireysel bellek yaklaşımında, geçmiş asla olmuş bitmiş bir olay olarak kabul edilmemektedir. Bu noktada, Henri Bergson geçmişin içinde bulunulan zamanda da yaşamaya devam ettiğini ve bireyin bedeninin gelecek ve geçmiş arasındaki hareketli sınır olduğunu ifade etmektedir (İlhan, 2018, s. 36-41).

Diğer taraftan, bir olayın anımsanması, doğrulanması veya onun hakkındaki bilgilerin tamamlanması noktasında birey ilk önce kendi tanıklıklarına başvurmaktadır. Duygusal varlık gösteren birey, bir olay karşısında kendi gözlemleri veya başkalarının tanıklıkları aracılığı ile edindiği bilgiler doğrultusunda olaylara tanıklık etmektedir. Eski anımsamalarla güncel olanların birbiriyle örtüştüğü veya ayrıştığı durumlar algıların şekillenmesinde rol oynamaktadır. Halbuki bireyin izlenimleri sadece kendi anımsamaları ile sınırlı kalmamakta ve başkalarının izlenimleri ile de desteklenmektedir. Bu sayede birey, anılarının kesinliğine güven duymakta ve aynı tecrübenin farklı bireylerce de yaşanmış olması fikri, bireyin tek başına olmadığını bir göstergesi olduğunda daha kuvvetli bir şekilde kavranmaktadır. Bir olay birey

tarafından tek başına yaşanmış olsa da anımsama başkalarının aracılığı ile gerçekleşmektedir. Buradan yola çıkılarak, anıların kolektif olduğu sonucuna erişilmektedir (Halbwachs, 2018, s. 29-30).

Maurice Halbwachs, belleğin kolektif olduğu noktasına ulaşmadan önce öğrencisi olduğu Bergson'un süreç felsefesinden oldukça etkilenmiştir. Bergson belleği sürekli bir akış halinde olan zamanın depo alanı olarak kabul etmekte ve bedenden bağımsız olduğunu savunmaktadır. Bellek bedeni ancak gerek duyduğu amaca ulaşmak için kullanmaktadır. Kısaca Bergson' a göre bellek beden ve zihin ikilemiyle anlaşılabilen sübjektif bir olgudan ibarettir. Bergson gibi Emile Durkheim'la da çalışan Halbwachs, Durkheim'in sosyoloji ve kolektif bilinç alanındaki çalışmalarından da yola çıkarak belleğin bireyden çok toplumsal koşullarla şekillenen toplumsal bir olgu olduğu sonucuna ulaşmıştır (Karaaslan, 2019, s. 63-64).

Bireysel bellek kavramı ile başlayan bellek çalışmalarının antik Yunandaki ilk temsilcisi olan Platon "fikirlerin ruhta bıraktığı izler" şeklinde yorumda bulunurken, Aristoteles "insan geçmişine dayanan algılar" olarak bellek çalışmalarını daha ileriye taşımış ve Augustinus ise "geriye dönük anımsamalar" olarak geliştirmiştir. O zamandan bu yana batı felsefesine gelindiğinde toplumsal belleğin temellerini atan Halbwachs'un hocası olan Bergson bireyi geçmiş ve gelecek arasındaki geçişi sağlayan sınır olarak ortaya koyan düşünce noktasına kadar taşımıştır.

2.3 Toplumsal Yaklaşım

Bellek her ne kadar ilk bakışta öznel tecrübelerin ürünü olarak dolayısıyla da bireye özgü görülse de her bireysel tecrübenin belirli bir sosyal koşul aracılığı ile şekillendiği ve çevrenin bu bağlamda önemli bir faktör olduğu bilinmektedir. Bireysel bellek ve toplumsal bellek arasında sosyal etkileşime bağlı bir ilişki bulunmaktadır (Funkestein, 1993, s. 9). Bireysel belleğin oluşumunda dahi sosyal çevre önemli bir rol oynamaktadır. Bellekte yer alan her şey, sosyal hayat ortamında başkaları ile etkileşim ve paylaşım ile ilişkilidir (Misztal, 2003, s. 52). Bu iki farklı bellek, birey için hangisine dahil olduğu ile ilgili olarak farklılık göstermektedir. Kişi kendi kişisel anılarının yanında dahil

olduğu toplumsal grubun anılarıyla da beslenmektedir. Özellikle bireysel bellek tek başına var olmaktan çok uzaktır. Diğer bir deyişle, birey anıları doğrulamak, netleştirmek ve boşlukları doldurmak için her zaman toplumsal belleğe başvurma ihtiyacı hissetmektedir. Diğer taraftan toplumsal bellek bireysel belleğin kapsamına girse de iki kavram hiçbir zaman birbirinin yerine kullanılmamaktadır. Bireysel anıları içerse de toplumsal bellek, kişisel bir bilinçten uzak bir bütünlükte var olmaktadır (Halbwachs, 2018, s. 63-64). Toplum organik bir bütündür. Dolayısıyla, birey de bu bütünün bir parçası olduğundan, anımsanacak şeyler de bir topluluk içinde oluşmaktadır (Connerton, 2014, s. 7).

Toplumsal belleği kavramsallaştıran ilk kişi olan Halbwachs, toplumsal bütünlüğün korunabilmesi için ortak düşünce dünyasının varlığının gerekliliğini belirten, bir idealin oluşabilmesi için ön koşulunun toplumun kendini yaratması gerektiğini, bunun için de ortak inanç, sembol ve değerlerin bir araya gelmesi gerektiğini savunan Fransız sosyolog Durkheim'den etkilenmiştir. Toplumsal bilinç ile yakından ilgili olan Durkheim, dayanışma nosyonunun toplumun bütünlüğü ve işleyişi için önemli olduğunu kabul etmektedir. Bir toplumun üyeleri arasında var olan ortak duygusal yaşam ve ahlaki farkındalığın 'toplumsal bilinç' olduğunu ifade eden Durkheim ile birlikte Halbwachs toplumsal bellek kavramının temellerinin atılmasına yardımcı olmuştur. Böylece toplumsal olguların bireylerin kendi kişisel iradeleri üzerinde ne kadar önemli bir rolünün ve ayrıca sınırlayıcılığının olduğu anlaşılmıştır (Smith, 2005, s. 9-10).

Toplumsal bellek alanında çalışan ilk sosyologlardan biri olan Halbwachs, *Kolektif Bellek On Collective Memory* isimli çalışmasında toplumsal bellek alanını tanımlayarak bu alanda bir yol gösterici olmuştur. Halbwachs (2018, [1950]) "toplumsal bellek verili değil, sosyal olarak inşa edilen bir nosyondur" şeklinde belirtmektedir. Toplumsal bellek kavramı, bir topluluğa bağlı olma durumunu içinde barındırmaktadır. Bu bellek türü, bireyin tek başına varoluşunun dışında bir grup ve toplulukla olan ilişkisini de içermektedir. Bu ilişkiden kaynaklı ortaya çıkan bakış açıları ve ortak değerlerle bir bellek ve

anımsama biçimi oluşmaktadır. Halbwachs toplumsal bellek üzerine şu vurguyu yapmaktadır:

Bir toplumda ne kadar çok grup ve kurum varsa o kadar da toplumsal bellek vardır. Sosyal sınıflar, aileler, kuruluşlar, birlikler ve sendikalar uzun zaman sürecinde üyelerinin oluşturmuş olduğu ayırt edici belleklere sahiptirler. Hatırlayan elbette grup ya da kurumlar değil, bireylerdir, fakat belirli bir grup bağlamı içerisinde konumlanmış, geçmişi bu bağlamda yeniden üreten bireydir (Halbwachs, 2018, s. 22).

Belleğin toplumsal yanı, bireysel bellekten ayrılan noktası bağlamında Schudson (2007, s. 179), aynen Halbwachs gibi düşünmekte ve bireysel belleğin var olmadığını savunarak ‘bellek toplumsaldır’ savını desteklemektedir. “Toplumsaldır, çünkü öncelikle bireysel insan zihinlerinden çok kurumlarda; kurallar, kanunlar, standartlaşmış uygulamalar, kayıtlar halinde yani bir dizi kültürel pratiklerle, kurumlara yerleşmiş ve yerleştirilmiştir” şeklinde ifade etmektedir. Pek çok düşünür, toplumsal belleği bir topluluğa ait olma, bir grubun ortak anılarını ve yaşantılarını paylaşma özelliği olarak ele almaktadır. Geçmişi bilmek, anımsamak ve yorumlamak, o geçmişi birlikte oluşturup aynı geçmişten geçen bireyler tarafından birlikte inşa edilen bir gerçekliktir (Sönmez, 2012 s. 14).

Connerton (2014, s. 10), bireylerin toplumsal bir düzen dahilinde varlıklarını sürdürdüklerini ve bu birliktelikten doğan anıların bulunduğunu belirtmektedir. Kişilerin anılarının toplumun geçmişi ve ortak anılarından farklılık göstermesi durumunun, ortak deneyimlerin olmadığının göstergesi olduğunu ifade etmektedir. Ortak geçmiş bir anlamda paylaşmak demektir. Birey topluluğun üyesi olmayı kabul ettiği noktada o topluluğa ait olan kimlik, kültür, inanış ve gelenekleri de kabul etmiş demektir. Misztal (2003, s. 12) “Bellek aynı zamanda toplumsaldır çünkü hatırlama sosyal bir boşlukta gerçekleşmez. Bizler toplumsal grupların üyeleri olarak hatırlarız ve bu, topluluğumuz tarafından paylaşılan yaygın gelenekler ve sosyal temsilleri benimsediğimiz ve varsaydığımız anlamına gelir” şeklinde belleğin toplumsal olduğunu nitelendirmektedir. Diğer taraftan, Nora da belleği şu şekilde tanımlamaktadır:

Bellek her zaman yaşanan gruplar tarafından üretilen yaşamın kendisidir. Bu amaçla, bellek anımsama ve unutma diyalektiğine açık, onların sürekli biçim değiştirmelerinden habersiz, her türlü kullanımlara ve el oyunlarına karşı duyarlı, uzun belirsizliklere, ani dirilmelere elverişlidir ve devamlı bir gelişim halindedir (Nora, 2005, s. 19).

Öte yandan, toplumsal uyum ve örgütlenme aşamasında toplumsal belleğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacı, toplumsal belleğin sunmuş olduğu ortak geçmiş duygusu gidermekte ve bu sayede ileriye dönük toplumsal bilinç kurulabilmekte ve beklentiler hayata geçirilebilmektedir. Bergson belleği tanımlarken ruh ve beden düalizmini savunurken Halbwachs, belleği tamamen sosyal koşullara bağlı bir olgu olarak ele almaktadır (Assmann, 2018, s. 44). Belleğin inşası noktasında Halbwachs (2018[1950]), sosyal çerçevenin *social frameworks* merkez noktası olduğunu savunmakta ve bu çerçeve dışında bireylerin belleklerinin sürdürülebilir olamayacağını belirtmektedir. Burada ifade edilen, bireysel belleğin toplumsal olarak belirlenip şekillendiğidir. Buradan hareketle toplumdan soyutlanmış bireylerin belleklerinin olamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun sebebi, algı olmadan herhangi bir anımsamanın gerçekleşemeyeceği gerçeğidir (Sancar, 2014, s. 41). Zira, sosyal çevre ve onun sunmuş olduğu anlam dünyası, algıyı belirleyen temel unsurlardır. Bellek, toplum, tarih ve kültür gibi sosyal yapının parçası olan unsurlarla iç içe geçmiş olup bu unsurlardan bağımsız olarak düşünülememektedir (Assmann, 2018, s. 53). Bu noktada Halbwachs (2018, s. 55), toplumsal belleğin zamanla sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Burada, zamanla olan bağlantı 'sürme, devam etme' nosyonları ile doğrudan ilişkilidir. Zaman bireysel bir olgu olmadığından, gündelik yaşam akışı, zamanın ölçülmesini gerektirmektedir. Zaman anlayışı toplumsal belleği bireysel bellekten ayıran en önemli unsurdur. Bu nedenle, tarih, belleği ancak toplumsal bellek olarak içermekte, desteklemekte ve hatta eleştirmektedir. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse, ancak toplumsal belleğin tarihe uygun bir karşılığı bulunmaktadır. Bu nedenle Halbwachs, belleği grup ya da toplum olarak nitelendirdiği kolektif bir zemine oturtmaktadır (Ricoeur, 2017, s. 139). Bellek söz konusu olduğunda mekânı dışarda bırakan Bergson'un aksine Halbwachs, belleğin bir mekâna bağlı olmakla kalmayıp ayrıca tanıklıklara da bağlı olduğunu belirtmektedir. Daha geniş şekilde ifade etmek gerekirse,

birey hiçbir zaman yalnız değildir ve olaylara tek başına dahil olmuş olsa da anımsamanın her zaman kolektif bir şekilde gerçekleştiği ifade edilmektedir (İlhan, 2018, s, 43-44).

Bellek bir bakıma geçmişin manevi devamlılığın temsili olduğu ve kültürel uygulamaların beraberinde bu devamlılığı sağladığı için toplumsal bir olgu olarak kabul edilmektedir. Bu kültürel uygulamalarla birey farkında olmadan ezberlediklerini ve elde ettiği bilgileri depolamaktadır. Dolayısıyla, bellek toplumsal yaşantının sonucu olarak yaratılan işaretler, eserler veya anıtlar aracılığı ile de söz konusu depoda biçimlenmektedir. Anıların korunması ve saklanması bağlamında önemli rol oynayan bu kolektif unsurlar belleğin şekillenmesinde rol oynamaktadır. Birinci bölümde de yer verildiği üzere bellek bireyin beyinde şekillenirken, bir grup aracılığı ile gerçekleştirilen paylaşımlar sonucu olarak anımsanmanın oluşması sağlanmaktadır. Bireyin belleğinde yer alan anılar kendine has biçimde bir yer edinmiş olsa da gerek kültürel gerekse toplumsal niteliklerini kaybetmemektedir. Bunun başlıca sebepleri, anımsamanın, toplumsal olarak şekillendirilmiş anımsama kalıpları aracılığıyla gerçekleşen uyarımlar ve dilin bireyler ötesi kültürel yapısı ile doğrudan ilişkili olmasıdır. Bireysel bellek daima toplumsal biçimde düzenlenmekte ve toplumsal koşullarla edinilmektedir. Toplumsal olarak üretilen anıt, müze, kütüphane, yer adları ve tarih kitapları gibi yapıntılarla bireyler sanki kendileri yaşamış gibi bir geçmiş algısı oluşturmaktadır (Schudson, 2007, s. 179-181).

Toplumların temel yapı taşlarını onu ayakta tutarak devamlılığını sağlayan insanlar oluşturmaktadır. Farklı yaşam biçimleri, yaşadıkları farklı coğrafyalarla, gelenek ve görenekleriyle, kendilerine has kültür ve teknoloji ürünleri ve tüm bunların yaşanmışlıklara kattıklarının doğal sonucu olan ‘geçmiş’ oluşmaktadır. Toplumlarda yaşanan doğal afetler, göçler, savaşlar kadar değişim ve gelişmelerle elde edilen ilerlemeler geçmişin birikimine katkı sağlamaktadır. Bir milletin kültür ve medeniyeti, oluşturduğu milli bilinç, toplumsal belleğin tamamen insana bağlı olduğu sonucuna ulaştırmaktadır (Çıkla, 2004, s. 20; Çiftçi & Soyer, 2020, s. 116). Geçmiş, şimdi ve gelecek arasında köprü kurma görevi üstlenen toplumsal bellek sayesinde insan

zamanda kök salmayı başarabilmektedir. Bununla beraber, insanın varoluşu için önemli bir unsur olan kimliğin oluşumunda ve insanın varoluşunda da özel bir yere sahiptir. İnsan toplum içerisinde yaşarken birlikte yaşamının getirdiği zorluklarla da yüzleşmek durumunda olmaktadır. Tüm bu zorluklara rağmen birliktelik sayesinde oluşan ve ait olduğu toplumun özellikleri olan yaşam formları, değerler ve inançlar zamanda ileriye taşınabilmektedir (Boym, 2009, s. 92). Bütün bunlardan hareketle belleğin toplumsal bir olgu oluşu kabul edilse de kolektif şekilde üretilen ve sonraki nesillere aktarılıp devamı sağlanarak korunan 'kültürel miras' kavramı belleğin kültürel boyutunu da ortaya çıkarmaktadır (İlhan, 2018, s. 57).

2.4 Kültürel Yaklaşım

Kültür, bir toplumda bireyler arası bağları oluşturup koruyan ve ilerlemenin sağlanmasını garanti eden en etken role sahip unsurların başında gelmektedir. Toplum üyeleri arasındaki bağların güçlü olduğu kadar uyum içerisinde olmasını da sağlayan kültürel bağlar, toplumsal belleğin de önemli köşe taşlarıdır (Mutlu, 1998, s. 229). Birlikte yaşamaktan doğan bir sistem olan kültür, sosyal hayatın toplamını oluşturan bir bütündür. Başka bir deyişle, insanların iletişim kurmasına, öğrenmesine veya duygusal ihtiyaçlarını karşılamasına olanak sağlayan somut davranış ve eylemler bütünüdür. Kısaca kültür bir toplumun kimliğidir (Kocadaş, 2005; Mumford, 2016; Burke, 2017; Lewis, 2017; Inglehart, 2018).

Kültürel yaklaşım ele alındığında karşılaşılan ilk unsur bireyin çevresi ile birlikte var olduğu gerçeğidir. Zaman kavramı söz konusu olduğunda geçmiş, şimdi ve gelecek arasında yer alan ilişkiler öne çıkmaktadır. Anımsama kavramı açısından tarih ve kültür bilimleri ile gerçekleştirilen çalışmaların birlikte ilerlediği görülmektedir. İnsan yapısı unsurlar olan dil, kurum, kural, gelenek ve göreneklerle tarihsel veya toplumsal olguların incelenmesinde insanın ruhsal tarafı dikkate alınarak yorumlanmaktadır. Yaşadığı dünyayı yaratan insan onu yine en iyi yorumlayacak varlıktır çünkü tarih kendi oluşturduğu ürünler bütünüdür (Özlem, 2012, s. 73). Kültür, insanın geçmişi ve şimdiki zamanının bir bileşenidir. Geçmişten şimdiki zamana uzanan bu devamlılık, kültürün tarihselliği ve şimdiki zamanda varoluşu, insanın

anımsama eyleminin zeminini oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle, anımsama insanın zihinsel bir eylemi olduğu kadar, toplumsal, tarihsel hem de kültürel bir eylem olarak bellek kavramında kültürel yaklaşım olarak yerini almaktadır. Jan Assmann toplumsal bellek kuramının yetersizliğini ifade ederken, belleğin gelecek nesillere aktarılması noktasında aracılığı yapacak olanın kültürel bellek olduğunu belirtmektedir (İlhan, 2018, s. 60-61).

Geçmişin belli noktalarına yönelen kültürel bellek, anının bağlı olduğu sembolik figürlerde yoğunlaşmaktadır. Kültürel bellek söz konusu olduğunda gerçek yerine anımsanan tarih öne çıkmakta ve geçmişin ışığı ile anlatılan tarih efsaneye dönüşürken sanıldığı gibi gerçekten uzaklaşmamakta, tam aksine süreklilik aracılığı ile gerçeklik kazanmaktadır. Buradan yola çıkılarak, kültürel bellekte aynı zamanda dinin de etkisinin olduğu görülmektedir. Anımsama figürlerinden olan kutlama, bayram gibi törensel eylemler geçmişle bağlantı kurarak, geçmişi canlandırarak anımsamayı sağlayan toplumsal kimliğin temsilidir. Yazılı kaydı olmayan insanlar kayıt tutmak ve grubun kimliğini koruyabilmek için insan belleğine başvurmuşlardır. Bu belleğin eylemleri yerine getirebilmesi, kaydetme, çağırma ve iletme unsurlarına dayanmaktadır. Bir diğer şekliyle de şiirsellik, ritüeller ve toplumsal katılım sayesinde gerçekleşmektedir (Assmann, 2018, s. 60-65).

Geleneksel kültür tanımından hareketle, kültürel bellek farklılık gösteren bir kurum olarak nitelendirilmektedir. Kültürel içerikler toplum üyelerinin sahip olduğu özel karakterlerdir. Kültürel bellek geleneklerle doğrudan etkilendiği gibi, iletişimsel bellekle de iç içe geçmektedir. Her iki belleğin de birbirleri ile olan bağlantısı uzun bir zaman dilimi içinde yer almalarından kaynaklanmakta olup bu bağlamda en temel kültürel bellek mekânları ulusal arşivler olarak kabul edilmektedir. Bir tür kurum olan kültürel bellek, sembolik formlarda nesneleştirilip depolanmaktadır. Kültürel belleğin diğer nesillere aktarımında dil ve dil pratiklerinin de büyük rolü bulunmaktadır. Sesler kadar jesteler de iletişimsel bellek aracılığı ile kültürel belleğin bir parçası olarak bellek transferinde yerini almaktadır. Buradan hareketle, bellek mekânları *les lieux de mémoire* olarak nesneler kadar, simgeler, üretilen eserler, bayramlar, yıldönümleri hatta manzaralar gibi oluşturulan metaforlar,

anımsayan ve anımsamayı sağlayan arasındaki ilişki şeklinde açıklanmaktadır (Assmann, 2018, s. 111-112).

Uluslar, geçmişin yaraları ve acılarının kötüye kullanımıyla şekillendirdikleri kültürel belleğin, travmatik olarak inşa edilmesini sağlamaktadır. Geçmişte yaşanmış insan hakları ihlalleri ve bunların tanıklıkları, iletişimsel bellek aracılığı ile toplumsal ve kültürel bellek için oluşan gerekli araç sayesinde nesiller boyunca geleneklerin aracılığı ile de artzamanlı *diyakronik* olarak aktarılmaktadır. Özel bir iletişim hali olan gelenek, belleğin depolanmasında ve aktarılmasında önemli bir unsurdur. Depolamada önemli rol oynayan tören, mit, ritüel ve yazılı metinler yorumlanmak suretiyle anımsama ve anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Bu noktada dayatılan ve aslında kabul edilen arasındaki çizgi kaybolmakta ve politikacılar ve bellek eylemcileri ortak anıların oluşum sürecine etki etmektedir (Çiftçi & Agocuk, 2020, s. 1184).

Kültür insanı dışardan etkileyen bir unsur olmaktan ziyade yine kendisinin inşa ettiği nesneler dünyasıdır. Yazısız kültürlerde bellek gelenekler, oyunlar, danslar, yeme-içme mekânları, ritimler, giysiler, takılar, dövmeler, kullanılan araç gereçler ve silahlar gibi çok geniş bir yelpazede, toplumun gerçekleştirdiği çeşitli canlandırmalar ve törensel faaliyetlerle vücut bulmaktadır (Assmann, 2001, s. 62). Tüm bunların yanında toplumun sözlü hikâyeleri olduğu kadar yazılı metinleri, bayramları ve ritüelleri de kültürel belleğin bir parçasını oluşturmaktadır. Yaşam tarzı üzerinde önemli bir etkiye sahip olan kültürel bellek bireylerin düşünme ve uygulama alışkanlıklarını da şekillendirmektedir. “Çünkü ortak bir tarih yaşamak aynı zamanda ortak bir akla mensup olmak, yani aynı kimliği taşımak anlamına da gelir” (Başer, 2006, s. 129).

Kısaca özetlemek gerekirse, kültürel bellek, insan ömrü sonlansa dahi devam eden, toplumun ortak değer, fikir ve etkinlikleri ile tanımlanan ve dil, inanç, üzerinde yaşanan toprak, kural ve sosyal kurumlarla işleyen bir olgudur. Bireysel ömrün ötesine var olan ve düşün, anma, cenaze, kutlama, yıldönümü gibi çeşitli ritüeller aracılığı ile devamlılığını sağlayıp bayrak, anıt,

mutfak, müzik, dini tören gibi toplumun simgesel özellikleri ile bütünleşen bir bellek türüdür.

2.4.1 Ritüeller

Ritüel, sosyo-kültürel yaşamın ayrılmaz bir parçası olan, bireylerin veya grupların ortak değerlerindeki sembolik ve değişmeyen davranışlarının bütünüdür. Ritüellerin temel özellikleri kolektif nitelik taşımalarıdır. Başka bir deyişle, ritüeller grubu bir arada tutarak dayanışmayı ve topluluğun ortak bilincini artırmaktadır. Ayrıca ritüeller, toplumsal bir olgu olmanın yanında, duygularla da ilişkilendirilebilmektedir. Ritüeller dini olabileceği gibi seküler olarak da var olabilmektedir. Buna ek olarak, kalıplaşmış ve sembolik tekrarlar içeren davranışlar, bireysellikten öte olup, grup bilinci ve birlikteliğini ortaya koyan duygusal bir kanal olarak ifade edilmektedir. Bu sebepten, yeni bilgi ve tecrübeler için rehberlik eden ve katılımcıları arasında duygu paylaşımı yaşanırken dışarıda kalanların duygusal olarak dışlandıkları ortak ruh hali ve tecrübelerin paylaşımı durumu da ritüellerin tanımında ortaya konan yaklaşımlardır (Honko, 1979; Peacock, 1979; Lane, 1981; Gusfield & Michalowicz, 1984; Marshall, 1999; Karaman, 2010).

Grup dayanışması ve grup üyeliği duygusu, kendine güven, güç ve duygusal hisler oluştururken, semboller, jestler, mimikler ve kelimeler yoluyla kolektif birliktelik sağlanmaktadır. Bu noktada, ritüele katılanlar karşılıklı iletişim kurarak odaklanıp, bu odaklanma ile farkındalık oluşturmaktadırlar. Bir başka deyişle, ortak ruh durumunu ya da duygusal tecrübeleri paylaşmaktadırlar. Tıpkı kültürün devamlılığı gibi ritüeller için de durağanlıktan ziyade akışkanlıktan bahsetmek önemlidir. Ayrıca, ritüeller yön değiştirmekle birlikte kesintiye uğramaksızın devam ederek geçmişi günümüze ve geleceğe bağlamaktadırlar (Honko, 1979; Peacock, 1979; Lane, 1981; Gusfield & Michalowicz, 1984; Marshall, 1999; Karaman, 2010). Başka bir açıdan bakıldığında, ritüellerin amaç ve dönemlerine göre üç sınıfa ayrıldıkları görülmektedir:

- Geçiş ritüelleri
- Takvimsel ritüeller
- Kriz dönemi ritüelleri

Geçiş Ritüelleri: Bireysel olup, bireyin bir statüden başka bir statüye geçişini sağlamaktadır. Var olan toplumsal statüsünün bitip başka bir statüye girişin toplumsal olarak kabul gördüğünü simgelemektedir. Bu tür ritüellere en iyi örnek teşkil edecek olan üyeliğe kabul ritüellerini, üç başlıkta toplamak mümkündür:

- Bireylerin, yetişkinlikten sonra toplumda nitelikli bir duruma gelmelerinin simgelandığı yaş grubu üyeliği,
- Gizli bir topluluk, kült veya mesleğe dair gizli kabul üyeliği,
- Yüksek toplumsal statüye sahip olan bir mesleğe kabul ve gereğinin yapıldığı mesleğe kabul ritüelleri (Honko, 1979).

Doğum, evlilik, ölüm, üyeliğe kabul geçiş ritüellerine verilebilecek örneklerdendir (Peacock, 1979; Lane, 1981; Gusfield & Michalowicz, 1984; Marshall, 1999;). Bu noktada ritüellerin bireysel önemi şu şekilde ifade edilmektedir:

Ritüeller, toplumsal statü ve rollerin de belirleyicisidir. Nitekim doğum, evlenme ve ölüm gibi geçiş/giriş ritüelleri, farklı biçimlerde olmakla birlikte, bireyin bir toplumsal statüden bir başka statüye geçişini simgeleyen ritüellerdir. Kişilerin rol ve statü dönüşümleri sosyal yapıda değişiklikler meydana getirmektedir. Söz konusu sosyal yapıda meydana gelen değişikliklerin mevcut yapıyla çatışan durumlar oluşturmasının önüne ise ritüeller sayesinde geçilmektedir. Zira ritüeller sosyal yapıdaki bu tür dönüşümleri, çatışmaları engelleyerek ya da yaşanan dönüşümü meşrulaştırarak sağlar. [...] Ritüel, bireyin toplum içinde nasıl hareket edeceğini göstererek ve davranışlar konusunda hazır kalıplar sunarak, hem her olayda yeni arayışlar arama zorunluluğunu kaldırır hem de duygusal bir bağ ile geçmişe bağlılığı sağlar. Böylelikle yeni nesillere de nasıl davranacakları öğretilmiş olur. [...] Ritüeller, insanların neyi önemli ve gerekli bulduğunu söylemelerinin bir yoludur (Karaman, 2010, s. 234).

Takvimsel Ritüeller: Dönemler şeklinde ortaya çıkmakta ve topluluk tarafından organize edilen, çoğunlukla mevsimlerin başı ya da sonunda gerçekleştirilen ritüellerdir. Doğanın gözlemlenmesinin bir sonucu olarak oluşmakta olan takvimsel ritüeller, sosyal hayatın ritmini oluşturmaktadır. Bunun dışında, toplumun kolektif ve önceden belirlenmiş değerlerini ön plana çıkaran grup odaklı ritüeller ise, toplumsal olduğu kadar ekonomik aktivitelere giriş ve çıkışları da düzenlemekte dolayısıyla tekrarlanan nitelikte olup

katılımcıyı toplumsal çevresine bağlama özelliği göstermektedir. Tarımla geçinen bir toplumda ekim ve hasat, bağ bozumu gibi durumlar takvimsel ritüellere en güzel örnekler olarak öne çıkmaktadır (Honko, 1979; Peacock, 1979; Lane, 1981; Gusfield & Michalowicz, 1984; Marshall, 1999; Karaman, 2010).

Kriz Ritüelleri: Kişilerin ya da toplum hayatını tehdit eden bir durumda, kişi veya toplum tarafından düzenlenmektedir. Bu tarz kriz ritüellerinin, özellikle doğal afetler gibi önceden tahmin edilemeyen durumlarda gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse, kriz ritüelleri takvime bağlı ve tekrarı olmayan uygulamalardır. Bütün bu bilgiler ışığında, ritüeller düşünce olmaktan öte, birer eylemdirler denilebilir. Buna bağlı olarak, özel zamanlarda ve özel mekânlarda uygulanırlar, sıradan ve gündelik değildirler. Açıkça ifade etmek gerekirse ritüel, bilincin eşiğinde bulunmakta olup ortak değerler yaratarak bunları sergileyen ve ifade ederdir (Honko, 1979; Peacock, 1979; Lane, 1981; Gusfield & Michalowicz, 1984; Marshall, 1999; Karaman, 2010).

Ritüeller, kolektif bir nitelik taşıdıklarından, sosyal bütünleşmenin önemli bileşenlerini temsil etmektedir. Diğer bir şekilde ifade etmek gerekirse, grubu bir arada tutarak dayanışmayı artırmaktadır. Ayrıca, grup bilincinin yükselmesi ve grup kimliğinin pekişmesini sağlamaktadır. Bunun yanında, ritüeller hem toplumda istenilen durumları yaratmak için hem de istenilmeyen durumlardan kaçınmak amacı ile organize edilmekte olup bu sayede sosyal roller için önemli bir model oluşturmaktadır. Böylelikle, bireyin toplum içinde nasıl hareket edeceğini gösteren hazır kalıplara dayalı davranışlar sunmaktadır. Toplamlar ritüelleri, kolektif kimliği varlıklarını sürdürmek için araç olarak kullanmaktadır. Başka bir deyişle, ritüeller insanın neyi önemli ve gerekli bulduğunu gösterme şekilleridir. Topluluk üyelerinin rollerinin düzenlenmesini ve bütünleşmeyi sağlamaktadır. Ritüeller geçmişten günümüze sözlü veya uygulamalı olarak ve toplumsal katılımı süregelen toplumsal bir olgunluğun ürünleridir. (Honko, 1979; Peacock, 1979; Lane, 1981; Gusfield & Michalowicz, 1984; Marshall, 1999; Karaman, 2010).

Ritüeller, ortak eylem, kalıp davranış biçimleri ve geçici duygusal iticiler aracılığı ile şekillenmekte ve katılımcılarına belirli etkilerde bulunmaktadır. Tablo 1 ritüellerin içeriklerini ve katılımcıları üzerinde yaratmış oldukları etkileri özetlemektedir.

Tablo 1. Ritüellerin İçerik ve Etkileri

Ritüellerin İçerikleri	Ritüellerin Etkileri
Grup birlikteliği ile bedenlen bir arada bulunmayı gerektirmektedir.	Grup dayanışması yaratmaktadır.
Dışarıdan gelen katılım istekleri engellenmektedir.	Katılımcının duygusal enerjisini açığa çıkarmasını sağlamaktadır.
Katılımcılar birbirleri için karşılıklı ilgi odağı oluşturmaktadırlar	Semboller veya kutsal objeler sosyal ilişkinin odak noktasını oluşturmaktadır.
Katılımcılarda ortak ruh hali görülmektedir.	Katılımcılara belirleyici ahlaki ilkeler aşılanmaktadır.

Collins, 2004, s. 48

2.5 İletişimsel Yaklaşım

İletişimsel bellek, bireyin diğer kişilerle karşılıklı girdiği iletişim ve etkileşimin aracılığı ile oluşmaktadır. Bireyin yakın geçmişine ait kişisel anılarının bütünüdür. Bu bellek türünde nesillere özgülük öne çıkan en önemli unsurlardandır. İletişimsel bellek söz konusu olduğunda, yakın geçmişten söz edilmekte ve bireylerin kendi çağdaşları ile gerçekleştirdiği paylaşımları kapsamaktadır. İletişimsel belleğin oluşum süreci zamana ve gruplara bağlıdır. Zamanla oluşan ve ardından zamanla yok olan özelliğe sahip olan iletişimsel belleğin kaderi de bu durumda bir bakıma taşıyıcıları ile sınırlılık göstermektedir. Bu tür bellekte, gündelik yaşamın kalıntılarına rastlanmaktadır. Birey, ömrü boyunca tanıklık ettiği anılar sonucunda bir bilinç elde edinmektedir. Sistematik olarak, meydana gelen bu bilinçte bireysel anlatılar ön planda yer almaktadır. Bir bakıma iletişimsel bellek, gündelik yaşamın 'az sonrası'nı temsil etmektedir. Bu noktada, belleğin oluşumuna dahil olan unsurlar fiziksel, ekonomik, sosyal veya politik olmaktadır. Sözü geçen unsurlar aracılığı ile iletişimsel bellekte aktarılanlar tamamen doğru olabildiği gibi zaman zaman kısmen doğru olabilmekte, yumuşatılarak aktarılmış veya bireyi uyutarak yeniden yaratılmış bir belleğin ürünü oldukları durumlarda olabilmektedir. Gündelik olmayan olayların hatırlanmasına aracı olan, biçimlendirilmiş ve törensel olgulara dayalı olan

katı kurallara bağı kültürel belleğin aksine iletişimsel bellek bugünden beslenmekte ve güncel olarak dayanmaktadır (Assmann, 2018, s. 54-62).

İletişimsel bellek bir insan ömrü ile sınırlandırılmaktadır. Birey öldüğü zaman, toplumsal katılımı, aktarılar ve eylemleri de ortadan kalkmaktadır. İletişimsel bellek yaklaşık seksen yıllık bir süreci ya da yaklaşık dört kuşağı kapsamaktadır. En yaşlı ve en genç kuşak arasında gerçekleştirilen tarihsel, sosyal ve kültürel bilgi aktarımlarını içeren değişken, dinamik ve heterojen bir yapıdadır. Her kuşağın iletişimsel bellek sürecine katılımı aynı şekilde gerçekleşmemektedir. Kısaca belirtmek gerekirse, bu bellek türü kuşaklar arası sıcak ve canlı aktarımların gerçekleştiği bir süreç olarak kabul edilse de aktarımlar bireylerin rızasıyla veya uygulanan baskılarla kesintiye uğrama tehlikesi de taşımaktadır (Assmann, 2018).

Bireysel bellek anlayışıyla antik Yunan'da başlayıp, bilinç kavramıyla gelişen ve özellikle 20. yüzyılda doruk noktasına gelen, hatta günümüzde dijital bellekten söz edilen bellek kavramının temel dayanağının tarih, geçmiş, anımsamalar ve bunlarla bağlantılı olarak unutuş olduğu görülmektedir. Zaman kavramı etrafında inşa edilen bellek, belirli araçlar ve taşıyıcılar eşliğinde bir araya gelen bir olgu olarak ifade edilmektedir. Tablo 2'de bellek türleri ve öne çıkan unsurları yer almaktadır.

Tablo 2. Bellek Türleri ve Öne Çıkan Unsurlar

Bellek Türü	Zaman	Taşıyıcılar	Araçlar
Bireysel Bellek	İçsel, kişisel ve sübjektiftir.	İçsel ben, bireyin kendisidir.	Kişinin kendi edindiği deneyimlerinden oluşmaktadır.
Toplumsal Bellek	Tarihseldir ve ortak geçmişin ürünüdür.	Birlikte yaşayan toplum ve gruplardır. Ortak yaşamla aktarılmaktadır.	Ortak geçmiş ve geçmiş aktarımlarından oluşmaktadır.
Kültürel Bellek	Tarihsel, mitsel, kültürelidir.	Kültürel kimlikle birlikte, uzmanlaşmış gelenekleri aktaranlardır.	Planlanmış, biçimlendirilmiş ve törenseldir. Sembolik kodlamalarla sahnelendirmelerle aktarılmaktadır.

İletişimsel Bellek	Şimdiki zamanla bağlantılı sosyal zamandır.	Sosyal benlik, sosyal rollerin taşıyıcısı olan kişinin kendisi ve canlı tanıklardır.	İletişimsel alışveriş içinde gelişen, doğal ve gündelik olanlar ve canlı anılar.
---------------------------	---	--	--

Assmann, 2018, s. 64; İlhan, 2018, s. 67; Çiftçi & Soyer, 2020

Çok yönlü ve sınırları geniş bir kavramı olan bellek toplumsal ve kültürel bağlamda bir toplumun ortak deneyimleri sonucu medyana gelen bilgi ve birikimi içermektedir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak, bir metine dayanmayan, yazılı kılavuzu olmayan, kültürel çevrede öğrenilmiş davranışlardır. Bellek aynen ritüellerde olduğu gibi geçmişle bugün arasındaki bağı ortaya koysa da teknolojinin hızlı gelişimi bellek kaybını da hızlandırmakta ve belleksiz toplumlar oluşması riskini artırmaktadır. Buna ilaveten, geçmişi birlikte hatırlamayı sağlayan toplumsal bellek, sosyal grubu birleştirmesi ve ortak kimliğin devamını sağlaması yönünden önem taşımaktadır (Marshall, 1999; Connerton, 2014; Assmann, 2018).

Toplumsal belleğin canlı tutulmasının tek yolu kültürel belleğin sürekli olarak canlı tutulmasıdır. Altını çizmek gerekirse, belleğin canlı tutulması toplumun sosyal varoluşunun ve kimliğinin devamının tek yoludur ve anımsamaya ilişkin pratiklerin gerçekleşmesine bağlıdır. Bu noktada, toplumu bir arada tutan ortak tutum, değerler ve davranışların devamlılığı ancak bellek yoluyla sağlanmaktadır. Zamanla değişse de toplumsal bellek ritüeller aracılığıyla canlı tutulmakta ve geleceğe aktarılmaktadır (Marshall, 1999; Connerton, 2014; Assmann, 2018).

Diğer bir taraftan, kültürel belleğin korunması ve gelecek nesillere aktarımı ritüeller aracılığı ile gerçekleşmektedir. Her türlü tören, şenlik ve kutlama, ait olduğu toplum için birer hatırlama pratiği olup, geçmişi temsil eden ve canlı kalmasını sağlayan etmenleri oluşturmaktadır. Toplumun yazılı olmayan kısmını oluşturan kültürel belleğin silinmemesinin en etkili yolu tekrarlar yoluyla sürekliliğin sağlanmasıdır (Marshall, 1999; Connerton, 2014; Assmann, 2018).

3. BÖLÜM BELLEK VE MEDYA

3.1 İletişim Teknolojileri ve Bellek

Ünsal Oskay (2018), iletişimi tanımlarken, Latince kökenli *communication* kelimesinin karşılığı olduğunu belirtmektedir. Latince ortaklık ya da topluluk anlamına gelen *communis* kelimesinden türetilmiştir. Aynı coğrafyada yaşayanların, aynı koşullarla var olmaları, aynı araç-gereçleri kullanmaları ve bu konuyla ilgili gerçekleştirdikleri üretim, iş bölümü, değer yargıları ve inançlarının birbirleriyle kaynaşmasına iletişim denilmektedir. Oskay iletişimi şöyle tanımlamaktadır:

Birbirlerine ortamlardaki nesneler, olaylar, olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlarla ilişkin bilgilerini birbirine aktaran; aynı olgular, nesneler, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce ve duygu bildirimlerine iletişim diyoruz (Oskay, 2018, s. 23).

İletişim olgusu doğrudan insan ile ilişkilendirilmektedir. Temelleri insanın topluluk olarak yaşamaya başladığı döneme dayanmakta ve yine insanın geliştirmiş olduğu iletişimsel edinimler bütünü oluşturmaktadır. 19. yüzyıldan itibaren kavram olarak literatürde yer alan iletişim, her ne kadar başlarda basit ve bireysel düzeyde ele alınmış olsa da Chicago Okulu¹⁰ ile sosyolojik bir olgu olarak ele alınmasının temelleri atılmıştır. 20. yüzyılın başlarında, bu okulun kurucularından olan John Dewey, iletişimi toplumsal yaşamın merkezine koyarken, Robert Park, ilk kitle iletişim araçları üzerinde çalışmalara başlamıştır. Charles H. Cooley, iletişimi insanlar arası etkileşimi sağlayan bir mekanizma olarak tanımlamaktadır. Ruhsal olduğu kadar zihinsel açıdan da toplum ve insanın organik bir yapının parçası olduğu

¹⁰ Chicago Okulu için Burak Özçetin'in Kitle İletişim Kuramları. Kavramlar, Okullar, Modeller kitabında sayfa 57-82 arasına bakınız.

görüşünü savunmaktadır. Yüzyılın ortalarına doğru göstergebilimciler iletişimi simgesel bir etkileşim olarak tanımlamışlardır. İletişimi bilgi ve ileti aktarımı olarak tanımlayan sibernetik yaklaşımla, aktarımlarla ilgili çözümlemeler yapılmaya başlanmıştır. Shannon ve Weaver'le birlikte iletişimin sayısal bir aktarım ortamı olduğu görüşü öne çıkmıştır. Abraham Moles, kitle iletişim araçlarının toplum ve kültür arasındaki sibernetik ilişkinin kurulmasında öncü olduğunu savunurken, aktarımların kitle iletişim araçları (KİA) ortamında hazırlanan standart bir yapı içerdiklerini öne sürmektedir. İletişimin çizgisel bir süreç olduğunu ifade eden Lasswell ve Schramm, KİA'lar yoluyla bilgi ve iletinin alıcıya ulaştığını ve geri besleme *feedback* ile de sürecin tek yönlü olmadığı sonucuna ulaşmaktadır. İlerleyen zamanlarda, iletişimin sadece bilgi ve ileti aktarımı ile sınırlı olmadığı, aynı zamanda anlam üreten ve dağıtan bir kapsama da sahip olduğu ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Güngör, 2011, s. 17-20).

İletişim teknolojilerinde yani medyanın gelişiminde yaşanan ilerlemeler, belleğin iletişim ile tanışmasını sağlamanın yanı sıra, bilginin genişleyen gücünü ön plana çıkarmıştır (Carey, 2009, s. 105). Buradan yola çıkarak iletişim araçlarının aynı zamanda birer toplumsal bellek aracı olduğu ifade edilmektedir. Toplumsal belleğin aktarımında beş aşamadan söz etmek mümkündür:

- Sözlü aktarım
- Yazılı aktarım
- Basit dizin kartları
- Teknografi
- Elektrik seri aktarımları (Leroi-Gourhan, 1993, s. 258).

Buradan hareketle, medya alanında gerçekleşen teknolojik gelişmelerin, toplumsal bellek aktarımında önemli bir rol oynamakta olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Dolayısıyla, iletişim araçları birebir toplumsal bellek aracı olarak, bireylerin ve toplumların depolama olanaklarını artırmıştır (Ruchatz, 2008, s. 369). Bu sebeple, yazının gelişimiyle belleğin desteklendiği alan genişlemiştir. Yazı, medya araçları arasında en temel olanıdır ve üretmiş olduğu yazıtlarla toplumsal belleğe katkı sağlamaktadır. Bu noktada, kültürel

bellek aracı olan yazı, üretilen yazıtları birer kültürel bellek ürününe dönüştürmektedir (Le Goff, 1992, s. 74).

Dolayısıyla iletişim bilimi, bilgi ve ileti alışverişinden çok toplumsal niteliğiyle ele alınması gereken bir olgu olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Toplumsal varoluşun gerçekleştirilmesinde ve insanın toplumsal bir varlık haline gelmesinin bir koşulu olarak iletişim, toplumun her kurumunun var olmasını sağlayan bir sistem görevi görmektedir (Özkök, 1985, s. 11-12). Esasında iletişim, toplumsal ilişkileri sürdürme niteliği taşıyan başlıca unsurdur (Kaya, 1985, s. 1). İletişim, toplumun yapısındaki sürekliliği sağlamakta ve toplumsal etkileşimle değişiklik yaratmaktadır (McQuail & Windahl, 1997, s. 15; Fiske, 2017, s. 16).

Öte yandan, Marshall McLuhan (1994), medyanın duysal olduğu kadar fiziksel olarak da insanın uzantıları olduğunu ifade etmektedir. Uzantılarımız olarak her medya, insana dönüştürücü ve farkındalık sağlayıcı olarak hizmet etmektedir (McLuhan, 1994, s. 60). Bu durum, medyanın toplumsal belleğe olan etkisi bağlamında ele alındığında, 20. yüzyıldaki değişiklikler özellikle dijital bellek, devrim yaratmış bir özellik taşımaktadır. (Le Goff, 1992, s. 97). Bu yüzyılda, kitle iletişim araçları, toplumsal belleğin ulusal açıdan sürdürülmesi ve yapılandırılmasında son derece önemli bir yer elde etmiştir (Edy, 2006, s. 72). Toplumsal açıdan ele alındığında medya, bellek araçları, yardımcıları ve aygıtları halini almıştır. Öyle ki, üretim, tüketim ve depolama için medya toplumsal bellek dayanağı konumuna gelmiştir (Garde-Hansen, 2011, s. 53- 60).

3.2 Medya ve Bellek Aktarımı

Medya, farklı dünya görüşlerinin ve kültürlerin kendilerini ifade etme özgürlüğünün sağlandığı en önemli mecralardandır (Sözen, 1997, s. 25). Dördüncü güç olarak kabul edilen medya, kendi gerçekliğinin oluşturduğu bir dil ve söyleme sahiptir. Medyanın dili ve söylemi içinde yer aldığı koşullar, bu koşullara bağlı gelişen sosyo-ekonomik durumlar, ayrıca politik ve kültürel boyutlarla da paralel olarak değişim göstermektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, medya, insanın kendisi, çevresi yani dış dünyasıyla kurmuş

olduğu ilişkinin toplamını oluşturan kültürün, çağdaş değerlerle yeniden şekillendiği etkili bir araç olarak kabul edilmektedir. Bu özelliğiyle medya, bireylere değişen yaşam koşulları içinde bir yol göstericisi rolü de üstlenmektedir (Vural, 2000, s. 107).

Medya, gündem belirleme gücüyle toplumların kaderlerinin değişiminde de rol oynarken, yarattığı ortak bilinçle, toplumsal bellek oluşumunda da başını çekmektedir. Geleneklerin dahi medya aracılığı ile temsili yani yeniden sunumu, farklılık ve sınırları ortadan kaldırarak, yaratılan medyatik bellek aracılığı ile etkin bir hale getirilmektedir. (Zelizer, 1992). Gündem belirleme, kamu yararına olan konularla ilgili olarak medyanın belirleyici bir etkide olmasını ifade temektir. Bu durum bireyleri doğrudan haberin nasıl algılandığı konusunda; haberin gerçek değeri ve haber değeri arasında sıkışmasına sebep olmaktadır (Laughey, 2010, s. 49). Her ne kadar medya bireylerin ne düşüneceği noktasında belirleyicilik gücü taşımasa da ne hakkında düşünecekleri bağlamında önemli bir yön belirleyici konumundadır (Cohen, 1963, s. 13). Dolayısıyla McCombs ve Shaw (1984), uzun dönemde medyanın gündem belirleme ile ilgili olarak bireylerin düşünceleri üzerinde ne denli önemli bir güce sahip olduğunu vurgulamaktadırlar.

George Gerbner (2014), medya aracılığı ile verilen mesajların bir etkileşim oluşturup, mesajın iletim şekil ve koşulları ile doğru orantılı olarak beslenerek, fiziksel, toplumsal ve tarihsel ilişkilerin somut olarak belirlendiği bir ekme *cultivation* süreci olduğunu belirtmektedir. Medya toplumdaki her kesim için sağladığı kamusal alanı, bir taraftan da geçmiş anlatısı söz konusu olduğunda kitle iletişim araçları aracılığı ile ticari veya ideolojik eğilimlerle birey veya kurumları etkisi altına almaktadır (Neiger, Meyers & Eyal, 2011).

Toplumsal gerçekliği kurma ve sunma eylemi, medyanın kültürel işlevinin önemini öne çıkarmaktadır. Kültürel sürekliliğin sağlanmasına katkı koyduğu gibi toplumun kültürel değişimlere de yönelmesine neden olmaktadır. Medya başka kültürlerin özelliklerinin başka toplumlara taşınıp benimsenmesinde önemli rol oynamaktadır (Özdemir, 1998, s. 35). Kitle iletişim araçları yapısı gereğince her zaman en çok neyin satıldığı veya en çok nereden reyting

alındığı formatı üzerinden yürümektedir. Geçmişten aldığı hikayeleri kendi tarzına uyduran medya, geçmişini manipüle ederek kullanmaktadır. Gazetecilikte de aynı durum gözlenmektedir. Önce boşluklar oluşturan medya, ardından kendisinin yaratmış olduğu boşlukları uygun gördüğü biçimde doldurmaktadır. Bu sayede toplumsal belleği kendi istediği doğrultusunda oluşturma girişiminde bulunmaktadır. Medyanın oluşturduğu toplumsal belleği sadece olumsuz yönde nitelendirmemek gerekmektedir. Ancak, işin içine kendi söylem dilinin girdiği de yadsınamaz bir gerçektir (Huyssen, 1999, s. 168).

Belleğin öznel arası düzlemde oluşan bir olgu olduğu noktasından hareketle, belleğin toplum içinde şekillenmesinde en büyük paya sahip olan güçlerin başında KİA'ların geldiğini ifade etmek doğru olacaktır. Kitle iletişim araçlarının içinde barındırdığı yapısal güç göz önünde bulundurulduğunda, işleyişlerindeki bu üç boyut öne çıkmaktadır:

- **Kitle iletişiminin kurumsal boyutu:** Kitle iletişim araçları ele alındığında toplumsal ve ticari boyutta oldukları görülmektedir. Toplumsal boyuta sahip KİA'lar çeşitli kültürel işlevleri yüklenen kurumlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu türdeki kitle iletişim araçlarının, toplumda kültürel yaşamının belirleyici konumda olan eğitim kurumları veya ibadethaneler gibi kurumlarla aynı eşdeğerde olduğu kabul görmektedir. Çeşitli toplumsal sorumluluklar üstlenen birleştirici özelliği ile öne çıkan bu kurumların yanı sıra, ticari boyuttaki KİA'lar, ekonomi politik bağlantıların etkisiyle, giderek yozlaşan ve işlevlerini yitirerek siyasal erkin maşası olma yolunda ilerlemektedirler.
- **Araçsal ve aygıtsal özellikleri:** Kitle iletişiminin aygıtsal boyutu, araçsal boyutunu adeta bir sinir sistemi gibi sarmakta ve ona işlevinin yanı sıra gücünü de kazandırmaktadır. Araç kavramı ile iletişim aracının teknolojik boyutundan söz edilirken, ilk kez aygıt kavramını kullanan Neil Postman (2004)¹¹, kitle iletişiminin gerçekleşmesinde etkili olan teknik donanımlardan, bir başka deyişle teknolojik

¹¹Aygıt kavramı için bakınız Postman, N. (2004). *Televizyon: Öldüren Eğlence*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

boyutundan söz etmektedir. Bu noktada, aygıtlar aracılığı ile kitle iletişimi toplumsal bir araç konumuna gelerek toplumsallaşmaktadır.

- **Metinsel yapılanma:** İnsanlar toplumsal gerçeklik düzeyinde iletişim araçlarını metin olarak görmektedir. Görsel veya işitsel, ya da her ikisinin de bulunduğu durumlarda, aygıtlardan insanlara ulaşan sinyalleri birey 'şey' olarak anlamlandırılmaktadır. Her ne kadar birbirlerinden bağımsız gibi görünse de sonuç olarak dizimsel bir yapıya dönüşerek bir gerçeklik kazanmaktadır (Yılmaz, 2014).

Medya, bireylerin olduğu kadar toplumların bilgi, tutum, duygu ve düşüncelerini önemli oranda etkilemektedir. Toplumı etkileme ve değiştirme noktasında medyanın yarattığı etkileri üç kategoride toplamak mümkündür:

- Değiştirip dönüştürme
- Önemsiz değişiklikler yapma
- Kuvvetlendirme (Klapper, 1960).

Medyanın toplumsal boyutta etkili olduğu gerçeği, etkinin ne boyutta olduğu sorusunu beraberinde getirmektedir. Bu etkiler uzun süreli veya kısa süreli olabildiği gibi, önceden tasarlanmış ya da kasıtlı olmayan etkiler şeklinde de olabilmektedir. Medyanın etkilerinin ölçülmesi konusu, güncel tartışmaların devam ettiği geniş bir alanı kapsamaktadır (McQuail, 1977).

3.3 Sözlü Kültür, Sözlü Tarih ve Bellek

Dil, insana özgü olan güçlü bir iletişim aracı olarak insanın en evrensel buluşunu oluşturmaktadır. Sonsuz sayıda dilin varlığının mümkün olduğu düşünüldüğünde, diller çeşitli kültürel farklılıklarla birbirinden ayrılmakta, farklı biçimlerle şekillenerek farklı dünyalar yaratmaktadır (Lewin, 2000, s. 209). Kültürün en önemli dizini dildir. Dil, ait olduğu toplumun tarih boyunca tüm somut ve soyut kavramlarının aynı zamanda değerlerinin toplandığı bir hazinedir. Dil, bir toplumun tarihsel birikiminin ve sosyo-kültürel düzeyinin temel kaynağını oluşturmaktadır. Kısaca dil, kültürün kendini ifade etme aracıdır. Söz, iletişim bağlamında bir anlamı göndericiden alıcıya kesintisiz iletme yöntemidir. Sözdeki tonlama, vurgu, mimik ve jestler ile yazıda mümkün olmayan bir yöntemle anlamın oluşmasında etkide bulunmaktadır.

Bağlamın anlamı oluşturulurken yarattığı katkı göz önünde bulundurulduğunda sözün ve de sözelliğin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden, klasik kültür anlayışında sözlü ifadenin yazının da önüne geçtiği görülmektedir (Üçüncü, 2004, s. 2).

Sözlü kültür, yazıyla tanışmamış toplulukların söylem ve anlatılarıdır (Ong, 1995, s. 10). Sözlü geleneklerde, iletişim bireyler arasında dolaşan ve nesiller boyunca aktarılan tüm unsurları kapsamaktadır. Oluşturulan bu sözlü ortam toplumun ortak noktada bulunduğu ve kendine has gelenek yarattığı yerdir. Bu sayede gelenekler korunmakta, geliştirilip değiştirilmektedir (Yıldırım, 1998, s. 87-101).

Sözlü kültürün ortaya çıktığı alan, bireyler arasında var olan ilişkilere farklı açılardan yaklaşan kültürel ve dil olgularının kesiştiği noktayı oluşturmaktadır. Genellikle “halk edebiyatı” olarak da anılmakta ve pek çok anlatı türlerini kapsamaktadır. Halk edebiyatı folklorün bir parçasını oluşturmaktadır. Bu edebiyat türünde ürünlerin yaratıcısı çoğu zaman belirsizdir ya da zaman için yaratıcısının adı unutulmuştur. Bu daldaki eserlere "anonim halk şiiri" denilmektedir. Söz konusu ürünler dilden dile kuşaklar boyunca aktarılacak suretiyle günümüze kadar gelmektedir. Sözlü kültürün aktarılmasında rol oynayan ürünler Tablo 3’de halk edebiyatının düz yazı ve manzum örnekleri şeklinde yer almaktadır.

Tablo 3. Halk Edebiyatının Düz Yazı ve Manzum Örnekleri

Düz Yazı Örnekleri	Manzum Örnekleri
Atasözleri	Maniler
Fıkralar	Türküler
Efsaneler	Ninniler
Bilmeceler	Destanlar
Masallar	Koşuk
Hikâyeler	Sagu
Deyimler	-

Sözlü tarih ve sözlü kültür arasında kapsayıcı bir ilişki bulunmaktadır çünkü sözlü tarihin oluşum ve gelişim süreci sözlü kültür ortamında gerçekleşmektedir (Yıldırım, 1998). Sözlü tarihi sözlü kültürün bir alt

kategorisi olarak değerlendirmek mümkündür. Tarihi olaylar hiç şüphesiz gerçekleştikleri toplum içinde bazı etkiler bırakmaktadır. Bu etkiler sözlü kültürün şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Uzun süren savaşlar, göçler, iz bırakan ölümler gibi olaylardan sözlü kültürün en önemli unsurlarından olan destanlar, ağıtlar doğmaktadır. Yazı öncesi dönemde, tarih tamamıyla sözlü olarak var olmaktadır. Kanun ve konuşmalar, beceriler, ticari işlemler kısaca tüm toplumsal birikimler akılda tutulmalıydı. Tüm bu olgular, toplumsal bellek ya da özel görevli kişilerce kültür olarak bir sonraki nesillere aktarılmaktaydı. Yazılı kaynakların yetersiz veya belirsiz olduğu dönemlerle ilgili kaynaklar da sözlü tarih aracılığı ile günümüze kadar ulaşmıştır. Sözlü tarih hayatı tarihin içine sokarken, toplumsal sınıf ve nesiller arasında bir bağ oluşturmaktadır. Böylece insanların aidiyet duygusu kazanmasını sağlamaktadır (Thompson, 1999, s. 21).

İlk yazılı eserler de sözlü geleneğin yazıya dökülmesiyle oluşmuştur. Destanlar, halk hikâyeleri, masallar, mesneviler, menkıbeler, gazavatnameler yazılı eserlere kaynak olmuşturmaktadır. Sözlü tarih, yazılı tarihte göz ardı edilen veya tartışmalara yol açan durumlarda, olayların incelenmesinde önemli bir kaynak durumundadır. Sözlü tarihin belgelere dayalı tarihten farkı, belleğe referans yapmasıdır. Öznel ve güncel anlatıya dayanan sözlü tarih, tarihin günümüzde bireyler tarafından nasıl yorumlandığının ve anlaşıldığının gözlemlenmesini sağlamaktadır. Sözlü tarih hem anlatıları hem de anlatıların yorumunu aktaran bir süreç olduğundan, tarihsel kaynaklara katkıda bulunmaktadır (Tural, 1993, s. 41-42).

3.4 Yazılı Basın ve Bellek

19. yüzyılda, bilginin hareketi, aynen insanların ve malların hareketi gibi bir süreç olarak algılanmış iletişim sözcüğü ile ifade edilip, bilgi aktarma veya başkalarına bilgi iletme yaklaşımıyla iletim olarak algılanmıştır (Carey, 2009, s. 12). Aynı dönemde toplumların devletleşmeye başlamasıyla haber iletimi yapan gazeteciliğin yanında siyasallaşmayla beraber düşünce gazeteciliği de ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sayede gazeteler sadece haber aktarmakla kalmayıp kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardır (Habermas, 2014, s. 306).

Bu noktada, “gerçeği gazetede ya da gazetecilerin sözlerinde aramak ne kadar mantıklıdır?” Sorusu akla takılmaktadır. Genel açıdan ele alındığında, iletişim, gerçekliğin üretildiği, sürdürülüp, onarıldığı ve ardından iletildiği sembolik bir süreçtir. Daha özel bir bakış açısıyla ele alındığında ise haber, belirli bir sınıf tarafından yaratılmış, tarihte özel bir yere sahip olan, tarihsel bir gerçekliktir (Carey, 2009, s. 17-19). Buradan hareketle, haberin gerçekliğinin sadece gazetecinin gerçekliği olduğu göz önünde bulundurulduğunda, haber ve gerçekliğin aynı şey olarak algılamaması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Gazetecinin gerçekliğini de toplumsal bir gerçeklik olarak kabul etmemek gerekmektedir. Bu durumun başlıca sebebi de gazeteci üzerinde okuyucunun ya da işverenin uyguladığı bir kontrolün bulunduğu gerçeğidir (Lippmann, 1998, s. 358-360).

İnsanların yakın veya uzak çevrelerinde gerçekleşen olaylarla ilgili bilgi edinimleri, özellikle bu amaç için geliştirilmiş olan uzmanlaşmış araçlar aracılığı ile sağlanmaktadır. Bu araçlar, temel olarak kitle iletişim araçları adını almaktadır. Teknolojisinin de gücü sayesinde bu araçlar, kitleleri haberleşme ağı ile birbirlerine bağlamaktadır. Gazeteciliğin önemli ve etkin unsurlarından olan gazete ve dergilerle, radyo ve televizyon haberleşmede toplumsal bir rol oynamaktadır. Söz konusu iletişim araçları çevrede olup biteni haber vermenin yanında, sorunların çözümünde, insanların eğlendirilmesinde, reklamlarla satışı yapılan ürünlerin desteklenmesine kadar pek çok toplumsal işlevi yerine getirmede yardımcı olmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse, gazetecilik yapan tüm kitle iletişim araçları ülkenin toplumsal yapısının ayrılmaz bir parçasıdır (Tokgöz, 2006).

Çağdaş gazetecilik, hizmet ettiği toplum için iki önemli unsur sunmaktadır. Bu unsurların ilki olan evrensellik, toplumun diğer toplumlara dair haberdar olmasını sağlarken ikinci unsur olan nesnellik, toplumun olayları doğru olarak algılamasını sağlamaktadır (Gailard, 1991). Bunun yanı sıra yeni gelişmekte olan gazetecilik türleri toplumsal işlevleri açısından öneme sahip haberciliğe yeni bakış açıları getirmektedir. Bu gazetecilik türler başlıca şu şekildedir:

3.4.1 Barış Gazeteciliği

Barış kavramı sosyal bilimlerin her alanına nüfus eden özelliği ile her daim önemini korumaktadır. Barış çalışmalarının temel odağını ortaya koyarken medya can alıcı bir rol üstlenmektedir (Galtung, 2006). Barış gazeteciliği habercilikte adalet, doğruluk ve denge kavramlarını temel alarak, etik kurallara sonuna kadar uyan şiddet karşıtı gazetecilik örneği sergilemektedir (Lynch & McGoldrick, 2005; Galtung, 2006). Savaş, şiddet, çatışma, ampirik analiz, normatif teori gibi pratikler içeren barış gazeteciliği, haber üretmekte olan medyanın şiddet yapısını artırıcı bir potansiyele sahip olduğunu dile getirerek çatışmayı önleyici çözümler üretmektedir (McMahon & Chow-White, 2011). Kültürel ve fiziksel şiddetin ötesinde, çatışmalarla ilgili farkındalık yaratan ve demokratik yaklaşımı ile kamu bilincinin gelişmesini sağlayan bir gazetecilik örneği sergilemektedir. Çatışmanın yarattığı küresel etkilere ek olarak, tehditlere karşı kamuoyu yaratarak alternatif eleştiri ve yorumların gelişmesini sağlamaktadır (Shinar, 2009; Himelfarb & Chabalowski, 2012; Çiftçi, 2014).

3.4.2 Çözüm Gazeteciliği

Çözüm gazeteciliği eşik bekçiliği gazeteciliğinden *watchdog journalism* farklı olarak, yapıcı gazetecilik kavramı ile bir çözüm yolu açacak söylemleri teşvik etmek üzerinde kamu dikkatini olaylara odaklamaktadır. Bu gazetecilik türü yerleşik sosyal sorunlara karşı gelişen tepkiler hakkında raporlama yapmaktadır. İnsanların, kurumların ve toplulukların çözüm üretmek adına gerçekleştirdiği çalışmaları incelemektedir. Çözüm tabanlı öykülerle yalnızca neyin işe yaradığını değil, ayrıca nasıl ve neden çalıştığını veya alternatif olarak neden tökezlediğini de ele almaktadır. Söz konusu gazetecilik araştırarak ve sosyal sorunları güvenilir tepkiler aracılığı ile açıklamaktadır. Bireylerin veya kuruluşların yeterli yanıt veremediği alanlarda, reformları teşvik etmek için sorunlara etkili tepkiler veren bir izleme örgütü haberciliği biçimi olarak hizmet veren, açıklayıcı bir gazetecilik biçimidir (Curry & Hammonds, 2014).

3.4.3 Hak Odaklı Gazetecilik

Genel-geçer nitelikteki gazetecilikten farklı olarak, hak odaklı gazetecilik epistemolojik konum ve bu bağlantıda etik yaklaşımdan hareketle tarif edilen bir gazetecilik şeklidir. Hak ihlalleri ile ilgili haberlerin ele alınması bu gazeteciliğin alanında yer almakta ve haber değeri tanımının genişlemesini sağlamaktadır (Alankuş, 2013). Güvenilir haber yapma kaygısı ile ortaya çıkan bu gazetecilik, taraflı ve objektif olmaktan uzak haberciliğe karşı çıkan bir yaklaşım sergilemektedir. Ayrıca hak ihlallerinin haberleri yapılırken bir taraftan da bu ihlallerin takip edilmesi, mağdurların hakları doğrultusunda bilgilendirilmesi konularını içeren cesaretlendirici bir gazetecilik hedeflemektedir (Kejanlıoğlu, 2004). Düzen tarafından ayrımcılığa uğrayıp ötekileştirilmiş kişi veya grupların maruz kaldığı hak ihlalleri karşısında medyada bir karşı üretimle temsil edilmeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu gazetecilik anlayışı, toplumda dezavantajlı konumda olanların sesi olmaktadır. (Korkut, 2009).

3.4.4 Toplumsal Cinsiyet Odaklı Gazetecilik

Toplumsal cinsiyet odaklı gazetecilik temelinde cinsiyet çeşitliliğini kapsayıcı, kadın ve LGBTİ+ hakları ile ilgili konularda bilgilendirici ve ayrımcılık yapmayan haberciliği odak noktası olarak belirleyen bir gazetecilik türüdür. Bunun yanı sıra, kazanılmış hakların takipçisi olan ve bu tür konuları toplumsal düzeyde görünür kılıp, ayrıca hak talebinde bulunanların sesi olmayı başarabilen ve tüm bunları uygularken yeni hak ihlallerine sebebiyet vermeyen her tür gazetecilik toplumsal cinsiyet odaklı gazeteciliğin tanımında yer almaktadır. Bu gazetecilik anlayışını benimseyenler mesleki icraat sürecinde hikâyeyi tek yönlü ele almayarak, verileri en doğru şekilde toplayarak haber yapmayı hedeflemektedir. Bir eşitsizliğin haberi yapılırken, eşitsizlik haberin vitrininde değil odağında yer almakta olup, kazanılan hakların bir jest olarak aktarılmamasına özen gösterilmektedir. Toplumsal cinsiyet odaklı gazeteciler cinsiyetçi klişeler kullanmaktan kaçınırken ayrıca kadın veya LGBTİ+'ler ile ilgili haberlerde sadece özel günlerle sınırlı kalmadan hareket etmektedirler. Bu gazetecilik türünün en önemli özelliklerinden birisi de fail adına bahaneler üretmeden haber yapmalarıdır. Haberler yapılırken kişilerin kimlik bilgileri değil onların beyanları esas

alınmaktadır. Şiddet haberlerinde şiddetin yeniden üretilmemesi adına titizlikle çalışılmaktadır. Haberi kaleme alırken metinde kelime oyunlarına yer vermeden, etken cümleler kullanılarak, cinsiyetçi dilden arınmış metinler tasarlanmaktadır (Tahaoğlu & Akgül, 2018).

3.4.5 Yıldönümü Gazeteciliği

Yıldönümü gazeteciliğinin temel hedefi bir ulusun ortak geçmişine ait anılarına yönelik farklı bakış açılarından yola çıkarak incelemeler yapmaktır (Edy, 2006; Zelizer, 1992). Yıldönümü gazeteciliği nesnellik ve öğretiler aracılığı ile anıları yenileyerek pekiştirmekte ve bir 'sosyal bellek sitesi' yaratılmasını sağlamaktadır (Nora, 1989; Zerubavel, 1996). Yıldönümü haberlerinde, gazeteciler sadece gerçeği öznel bir açıklıkla ve analitik bir şekilde ifade etmekle kalmayıp, aynı zamanda geçmişini anlamlandırmak için net bir amaç doğrultusunda yeniden açıklamaktadırlar. Bu nedenle, yıldönümü gazeteciliğinin temel işlevinin bilgilendirmek değil, toplumsal değerleri yeniden doğrulamak ve kolektif kimliği geliştirmek olduğu ifade edilmektedir (Kitch, 2002, s. 122). Yıldönümü gazeteciliği, toplumsal belleği tanımlama ve kendilerini kamu tarihçisi olarak konumlandırma şeklinde tanımlanmaktadır. Çeşitli konuları kronolojik aralıkla analiz etmektedir. İçerik ve izleyici çeşitliliğine rağmen, analizler popüler gazetecilik yoluyla geçmişin temsilinde çarpıcı bir benzerlik ortaya koymaktadır. Bu tür gazetecilik, yayınların bireysel tarihinin ötesine götüren dil ve temaları kullanmaktadır. Bu örneklerle dayanarak, yıldönümü gazeteciliği toplumsal belleğin yaratılmasına katılmakta ve gazeteciliğin kültürel otoritesini onaylayan stratejiyi tanımlayıp tartışmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, söz konusu gazetecilik, bir bellek nesnesi olarak, aynı zamanda ezberleme malzeme kültürünün bir eseri konumunda habercilikte yerini almaktadır (Kitch, 2002).

Yıldönümü gazeteciliğinin kolektif anıların bir aracısı olarak rolünün araştırılması, gazetecilerin kültürel otoritelerini kurmak için bellek çalışmalarını nasıl kullandıklarını anlamalarına önemli bir boyut katmaktadır (Zelizer & Tenenboim-Weinblatt, 2014). Buna ilaveten, Li ve Lee (2013), yıldönümü gazeteciliğini tanımlarken, gazetecilerin tarihe tanıklık eden ve ideolojik içerikli anlatı türlerini ele aldıkları bir tür olduğunu belirtmektedir.

Medya, olay kronolojisinin kolektif izlenimlerinin yapılanmasında ve bireysel deneyimlerin aşırı yazılmasına neden olan olayların tek tip anılarının kökleşmiş olmasında önemli bir rol oynamaktadır (Zelizer, 1992).

Dayan ve Katz (1992, s. 205), medya etkinliklerinin sahnelenmesinin izleyicilerin olayları topluca deneyimlemelerine olanak sağladığını ve ev bölgesini yeni sosyallik biçimlere bürünen bir kamusal alana dönüştürdüğünü savunmaktadır. Bu tür olayların, yıldönümü yayını, haber kuruluşlarının, gazetecilerin, politikacıların ve halkın aktif katılımcılar olduğu ulusal zamansallıkların devlet yönetimiyle koordine olma eğiliminden kaynaklanmaktadır (Kitch, 2002). Anma etkinliklerinin çerçevelenmesi genellikle ulusal anlatıların 'söz konusu dönemin temelini oluşturan belirli bir gerilimi' çerçevelemek, tanımlamak ve kurmak için ritüelliktik kullanımını içermektedir (Nora, 1989, s. 610). Anma törenlerinde benimsenen ulusal bakış açısı mitolojik bir niteliğe sahip olmakta ve genellikle halk tarafından kabul edilecek temsili bakış açısı olarak sunulmaktadır (Zelizer & Tenenboim-Weinblatt, 2014). Yıldönümlerinin devam eden işaretlemeleri olay yorumlarını nesnel olarak vurgularken, sonunda tarihsel ve duygusal sonuçlarla donanmaktadır (Tileagă, 2008). Bir olayın 'nesnel olarak bilinen' bir olgu olarak oluşturulması, kategorileştirme aygıtı üzerine kurulmakta ve kategori tabanlı bilgiyle ilgili kategori özelliklerinin çağrılmasını içermektedir (Smith, 1978).

Yıldönümü gazeteciliği ritüelleri, olayın varlığının gerçekliğini doğrulamak için faaliyet göstermektedir ve 'olayın gerçek bir olay olduğunu, gerçek bir duygusal etki ve şimdiki zaman için gerçek önemi olduğunu' doğrulamaktadır (Frijda, 1997, s. 111). Geçmiş stratejik olarak ön planda sunulurken, şimdiki zaman ve gelecek arka plan bağlamları olarak kabul edilip yaşanmaktadır (Kitch, 2002). Geçmişin hikâyesi, medyanın olayın ülkenin kolektif hafızası haline gelmesiyle, medyanın bunu yeniden anlatmayı seçmesiyle birlikte, hikâye olarak kalmaya devam etmektedir (Li & Lee, 2013). Bu yeniden anlatmanın anlamları genellikle eleştiri veya gerekçe bağlamında yer almaktadır (Neiger vd., 2011; Tileagă, 2008). Belirli koşullar altında örneğin, bir ulusal kültürün temel değerleri hakkında görüşler bölündüğünde,

yıldönümü gazeteciliği farklı topluluklar tarafından kendi özel anlayışlarına öncelik vermek ve kendi özel kültürel bakış açılarını doğrulamak için farklı şekilde kullanılabilmektedir (Neiger vd., 2011). Anma törenleri, tartışmalı olayların çağdaş raporlamasındaki tutarsızlığı gidermek ve geçmişin anlamlarını pekiştirmek için geçmişe dağılmış göndermeler yapabilmektedir (Edy, 2006).

Medya ve onun aracılığı ile üretilen bilgi, dolayimsal *mediated* bir niteliğe sahiptir. Bu bağlamda medya, geçmiş ve gelecek bilgisi oluşturulması sürecinde, güncel gereksinimler için birincil başvurulacak kaynak olması sebebiyle, bellek inşası için yadsınamaz bir öneme sahiptir. Medya aracılığı ile üretilen bilgi, toplumsal ve kültürel belleğin inşasında ‘geçmiş bilgisi’ üretiminin ana kaynağını oluşturmaktadır. Medyanın bu denli etkin oluşunun temel sebebi ‘dil’ in nesiller arası aktarımlarda en etkin unsur olmasıdır. Dil’in zamansal, mekânsal ve sosyal açıdan ‘burada ve şimdi’ olmayan şeyleri ‘burada kılma’ etkisinin sonucudur (Berger & Luckmann, 2008, s. 58). Dolayısıyla, dil aracılığı ile geçmiş yeniden kurulabilmekte ve anlatı formuyla dil somutlaşmaktadır. Medya araçlarının anlatı formu üzerinden kurgular yapmalarıyla, olay ve olgular, geçmiş, şimdi ve gelecek üçlüsünün etkileşimi sağlanmaktadır (Sancar, 2014, s. 43).

Bellek, geçmiş yaşanmışlıklarda kaydolmaktadır ve kayıt işleminin sürekliliği zaman anlatısıyla sağlanmakta, diğer bir deyişle anlatılma eylemine ihtiyaç duymaktadır (Santos, 2001, s. 175). Kitle iletişim araçları geçmişin öykülenmesi ve belgelenmesi noktasında kullanmış olduğu metinlerle bir ‘geçmiş anlatısı’ yaratarak ‘akışkan ve belirsiz’, eklektik bir durum ortaya koymaktadır (Rasmussen, 2002, s. 125). Kitle iletişim araçları, depo-bilgi özelliği ile geçmiş için arşiv kaynağı oluşturarak geçmişi yeniden inşa etmeye yardım etmektedirler. Elbette medya geçmiş inşasını bölümler halinde gerçekleştirip gerçek bir geçmiş resmi sağlamaktadır. Toplumsal hafıza ‘görsel, işitsel ve semantik’ kodlama aracılığı ile yapılandırılmaktadır (Connerton, 2014, s. 46). Medya ürünleri, kodlama ve kavramsallaştırma aracılığı ile toplumsal bellek bağlamında ikincil ilişkilerle malzeme oluşturmaktadır. Dijital medyanın yükselişine karşın gazete, halk arasında

daha etkin bir kitle iletişim aracı olarak yerin korumaya devam etmektedir. Gazete, gelecek nesiller için bir belge niteliği taşımaktadır ve gelecekteki geçmişi, içinde bulunulan zamanda inşa etmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, gazeteci için tarihin ilk taslağını hazırlayan yazar tanımını yapmak doğru olacaktır (Edy, 2006, s. 71).

Gazeteci, güncel sosyo-politik olayları ele alışıyla, geride bıraktığı belgelerle tarih yazacak olan kişi olarak tanımlanabilmektedir. Gazeteci, tarih yazımında önemli rol oynayan anlatı formunu işlevsizleştirmektedir (Zelizer, 1992, s. 72). Tarihsellik gerektiren güncel olayları yorumlarken gazeteci tarih bilgisinden faydalanmaktadır. Geçmiş hakkında yapılan haberler incelendiğinde, ele alınan hikâyelerin üç şekilde gerçekleştiği görülmektedir:

- *Anma commemoration*
- Tarihsel benzetmeler *historical analogies*
- Tarihsel bağlamlar *historical contexts* (Edy, 2006, s. 74-80).

- **Anma:** Anma, etkinliklerinin haberleştirilmesi aracılığı ile geçmiş, şimdide doğrudan yer bulmaktadır. Toplumsal yakınlaşmanın sağlanması çoğu zaman resmi otoritenin belirlemiş olduğu, toplumsal olarak uzlaşılan ya da resmi otoritenin kamusal uzlaşmayı sağlamaya çalıştığı olaylar ya da kişileri oluşturmaktadır. Medyanın tarihsel bellek üzerinde oynadığı rol göz önüne alındığında, anma törenlerinin medyada yer almasıyla geçmişin yeniden tartışmaya açılması ve güncelleşmesi sağlanmaktadır (Edy, 2006, s. 76). Yıldönümü gazeteciliği olarak nitelendirilen anma haberlerinde, anlatılan hikâyeler tarihsel gerçeklik olarak sunulsa da aslında anlatısal bir habercilik yapısı içermektedir. Geçmişin hikâyesi geçmişin kendisi olmasa da bir kurgu da değildir. Bir şekilde geçmişin malzemelerini kullanarak 'inşa' edıştır. İzleyiciler ve gazeteciler tarafından birlikte işbirlikçi bir süreçte 'anımsandığı' için, bir belgesel tadında ama bir anlamda gerçek bir ideal olarak kolektif bir anlam kazanmaktadır (Kitch, 2008, s. 61).

- **Tarihsel benzetmeler:** Tarihsel benzetmeler, geçmişi şimdi ile ilişkilendirerek, anma etkinliklerinden farklı olarak yaşanmakta olan bir

durumun analizini yapma girişiminde bulunmaktadır. Şimdi yaşanmakta olan bir ikilem, geçmişte yaşanmış olan benzer bir krizle inşa edilerek, geçmiş 'tarih dersi' niteliğinde referans alınarak öne çıkarılmaktadır. Özellikle siyasi otoriteler tarihsel benzerlikleri hatta bazen çok uzak bir geçmiş dahi güncel olaylarla benzeştirmeye çalışarak bellek yaratmayı arzulamaktadırlar (Edy, 2006, s. 78). Tarihsel benzetmelere genellikle toplumsal bütünlüğün bozulmaya yüz tuttuğu dönemlerde sıklıkla başvurulduğu gözlemlenmektedir. Özellikle toplumların kuruluş dönemleri olan ulus inşası, toplumsal özgüvenin aşılması için tarih bilgisinin en çok sergilendiği zamanlar olarak göze çarpmaktadır (Lukács, 1982, s. 222).

- **Tarihsel bağlamlar:** Tarihsel bağlamlar, geçmiş bilgisinin izini sürmesi noktasında tarihsel benzetmelerden ayrılmaktadır. Geçmişte yaşanmış olan bir olay, şimdi yaşanmış bir olayla benzetilmek yerine tarihsel bağlamda bu noktaya nasıl gelindiğinin açıklaması yapılmaktadır. Gazeteci için nedenin açıklanmaya çalışılması, benzetme yapmaktan daha riskli bir iddia taşımaktadır. Bu noktada gazeteci meşru kaynaklara ihtiyaç duymaktadır (Edy, 2006, s. 80). Tablo 4' de tarihsel geçmiş haberlerinin şekilleri ve içerikleri yer almaktadır.

Tablo 4. Tarihsel Geçmiş Haberlerinin Şekilleri ve İçerikleri

Tarihsel Geçmiş Haber Türleri	Haber İçerikleri
Anma	Geçmiş doğrudan çağıran bir format sunan haberler anma, diğer bir deyişle yıldönümü gazeteciliği <i>anniversary journalism</i> olarak tanımlanmaktadır.
Tarihsel Benzetme	Haberler biçimsel özellikleriyle belleği çağıran tarihsel benzetmeler olarak şekillenmektedir.
Tarihsel Bağlam	Haber, geçmiş ve şimdiyi birbiriyle doğrudan karşılaştırıp geçmişle açıklayıcı bir ilişki kuruyorsa tarihsel bağlamlardan söz edilmektedir.

Zelizer, 2008, s. 84-85

Görülüyor ki, gazetecilik, geçmişi her kullanışında aslında şimdiyi işaret etmektedir. Geçmişin odağında yer alan gazetecilik olan yıldönümü gazeteciliği, geçmiş seçimini yaparken, her zaman şimdinin koşullarını gözlemlemektedir. Bu durumda, gazetecilik ve toplumsal bellek pratiğinin 'şimdi' içinden gerçekleşmektedir. Siyasal iktidarlar, şekillendirici ve belirleyici özelliklerini kullanarak 'şimdi' içerisinde toplumsal belleğin şekillenmesini sağlamaktadırlar. Buradan yola çıkılarak, kitle iletişim araçlarıyla bir toplumun tarihi kavrayışı ve toplu anımlar incelenerek toplumsal belleği nasıl yönettiği ortaya çıkarılabilmektedir. Açıkça ifade etmek gerekirse, gazetecilik, şimdinin koşullarında yapılan ama geçmişi ve geleceği de kapsayan birikimler oluşturmaktadır (Zelizer, 2008, s. 81-83).

Gazeteciler aslında tarihin ilk taslağını yazan kişilerdir (Edy, 2006, s. 71). Bu taslak bir taraftan da belleğin ilk taslağını oluşturmaktadır. Bu açıdan ele alındığında, gazetecilik belleğin kamusal alanı niteliğini taşımaktadır. Gazeteciler bugünün olaylarını aktarırken, bir taraftan da gelecekte dikkate alınacak konulara dair açıklamalar ortaya koymaktadır (Kitch, 2008, s. 311-312). Buradan hareketle belleğin ilk arşivini gazeteciliğin oluşturduğunu ifade etmek doğru olacaktır (Zelizer, 1992, s. 194-195). Bir taraftan da gazetecilik, geçmişin hangi kısmının kullanılacağı ile ilgili olarak kişisel veya ideolojik sınırlılıkları da beraberinde getirmektedir (Lang & Lang, 1989, s. 12). Dolayısıyla medya, geçmiş algısı noktasında iktidar baskısı ile dayatmalara maruz kalırken bu süreç geçmiş inşasını doğrudan etkilemektedir (Başaran, 2010, s. 24). Medyanın seçimleri kamunun geçmiş algısı ile doğru orantılı hareket etmektedir (Zelizer, 1992, s. 214). Bu sebepten medya, toplumsal belleği topluma ilettiği noktada toplumu yeniden üretmekte (Garde-Hansen, 2011, s. 38) ve toplumsal bellek mevcut medyaya bağımlı hale gelmektedir (Ruchatz, 2008, s. 367).

3.5 Tarih Anlatısı ve Haber Arasındaki İlişki

Tarihçilik kavramı 19. yüzyılda bilimsel olarak kurumlaşmaya başlamış çoğunlukla retorik ve süsleme niteliği taşımaktaydı. Tarihçinin görevi arşiv kayıtlarından yola çıkarak verilerin analizlerini yapıp kronolojik çizelgesini çıkararak neden-sonuç ilişkisinde yaşanmışlıkları anlatı formunda kaleme

almaktır (Domanska vd., 1994, s. 97). Elbette anlatı formuna sokulan her şey gibi bu anlatıların içinde de tarihçinin hayal gücü, kültürel çevresi ve yorumu da yer almaktaydı. Hayden White (1999, s. 6) *Metahistory* kitabında bu tür tarihçiliğin, bilimsel gerçeklikle saydamlığı içermediğini ve olayların algılanmasını zorlaştırdığını savunmaktadır.

Tarihçi Reinhart Koselleck'le birlikte, tarih yazın işlemi zamansal modeller ve zamansal kategoriler şeklinde ikiye ayrılarak tarihin kendisine dair mutlak bilgiye ve bütünsel düşünceye ulaşmayı sağlamaktadır (Ricoeur, 2017, s. 335). Kültür tarihçisi olan Walter Benjamin (1985, s. 78-90), yazının olmadığı dönemlerde hikâye anlatıcılarının, kendi kişisel tarihinden de beslenerek dinleyicilerle buluştuğunu belirtmekte ve dinleyicilerin kolektif bir deneyim yaşamalarına olanak sağlamakta olduğuna işaret etmektedir. Bu sayede hikâye her anlatıldığında yeniden inşa edilmektedir. Bu hikâyeler anlatıcının bir zamanlar kendisinin dinleyici olduğu hikâyeleri içermektedir. Hikâye anlatıcısı geleceğe aracılık eden ve nesilleri birbirine bağlayan bir zincirin parçasını oluşturmaktadır. Modernleşmeyle birlikte, hikâye anlatıcısının konuşup dinleyerek doğrudan kurulan iletişimin yerini, görerek, yazarak dolaylı iletişim yollarını kullanarak görsel kültür almıştır. Enformasyon teknolojileri modern toplumun hikâye anlatıcılarına dönüşmüştür.

Bir toplumda yaşanan çatışma, savaş ve olumsuz deneyimlerin ardından, toplumsal belleğin oluşturulmasında bellek kurumlarının *memory institutions* önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu noktada medyanın toplumsal belleğe katkısını ayrı tutmak olanaksızdır. Bu anlamda, unutulmaz, değerli, fayda sağlayan, anlamlı ve aracılı anılar zamanla değişen üç temel bellek dinamiği ile açıklanmaktadır:

- Geçmişin kaydedicisi olarak medya önemli bir rol oynamaktadır.
- Kurumlar, haberler, gazeteler, müzeler veya kültürel miraslar, genellikle bir bellek yardımına, araçlara veya cihazlara dayanan sözlü veya görsel araçlar içermektedir.
- Medya formları bir anıtlı ilgilidir, kamuya açık ve özel bir role sahiptir (Çiftçi, 2019, s. 55-57).

Bellek kurumları olarak kütüphaneler, arşivler ve müzeler tarih kavramı etrafında temel bir sosyal bir rol üstlenmektedir. Dupont'a göre, kütüphaneler, arşivler ve müzeler bellek teması etrafında kavramsal olarak gruplandırılabilir. Söz konusu mekâlar “geçmişini hatırlamamıza ve anlamamıza yardımcı olarak daha iyi bir gelecek yapmak” için hizmet etmektedir (Dupont 2007, s. 13). İnternet’le birlikte ortaya çıkan yeni olanaklar ve bilgilere sorunsuz erişim kolaylaşmakta ve birlikte çalışabilir veri tabanları ile bağlantı kurulmaktadır. Bellek kurumları ve dokümantasyon üzerine Bilgi Bilimi perspektifinden yazan Birger Hjørland (2000), 'bellek kurumları' teriminin ilk kullanımını 1994 yılında İsveçli bilgi bilimci R. Hjørppe'ye atfetmiş, böylece gelişen bilgi işlem teknolojisi ile koleksiyon veri tabanları arasındaki bağlantıyı vurgulamıştır (Robinson, 2012, s. 413-416).

Bu açıdan bakıldığında, müzeler, kütüphaneler ve arşivler öncelikle koleksiyonları (nesneler, kitaplar, belgeler) arasındaki tipolojik ayrımlar ile ayırt edilip, kullanıcıların dijital teknolojilerin yardımıyla, kurumsal ve doğrudan koleksiyonlara erişimini sağlamaktadır. Kütüphaneler, arşivler ve müzeler kesinlikle tüm birikimi ve bilginin korunmasının temel işlevini oluşturmaktadır. Kapsamlı bir kamu hizmeti sağlamak için ezici bir zorunluluk tarafından yönlendirilen kütüphaneler, özellikle toplama bilgilerine kolaylaştırılmış kullanıcı erişimi seçme, sınıflandırma, düzenleme ve etkinleştirme gibi karmaşık yollar üretmeye odaklanmıştır (Cubitt, 2006, s. 581).

3.6 Kuzey Kıbrıs'ta Yazılı Basın ve Bellek

Kıbrıs'ta ilk basın yasası 23 Mayıs 1930 tarihine dayanmaktadır. 'Gazete, Kitap ve Basın Yasası' olarak yürürlüğe girmiş olup, o tarihe kadar geçerli olan ve 1865 yılından beri yürürlükte olan 'Osmanlı Matbuat Nizamnamesi' lağvedilmiştir (Dedeçay, 1989, s. 144). Kıbrıs Türk yazılı basının 1930'da yenilenen yasaya kadar yayınlanan ve nüshaları günümüze ulaşan dönemin öne çıkan gazete örnekleri, yayın politikaları ile Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5. Kıbrıs Türk Yazılı Basını 1891-1930

Gazetenin İsmi*	Yayın Tarihi	Gazetenin Sahibi	Yayın Politikası
Zaman	Aralık 1891- Eylül 1900	Tüccarbaşı Hacı Derviş Efendi (Derviş Paşa ¹²)	Ulusal bilinci ayakta tutan yayınlarla İngiliz sömürgeciliği ile savaşmak, ayrıca Kıbrıs sorunun dünyaya sadece Rum bakış açısı ile aktarılmasını engelleyerek Enosis'e ¹³ karşı durmak. Ada Türklerinin çıkarlarını gözeterek, Türk dilini yazı dili olarak devamlılığını sağlayarak Türk toplumuna her alanda destek olmak.
Yeni Zaman	22 Ağustos 1892- 27 Şubat 1892	Küfüzade Asaf Bey	Rum basını ile savaşmak, Jön Türkler'in davasına destek çıkarak Türk kültürünü yaşatmak.
Kokonoz	1896-1897	Ahmet Tevfik Efendi	Politik konuları mizahi bir dille ele almak, zulüm ve despotluğa karşı durmak.
Akbaba	1897-1898	Ahmet Tevfik Efendi	Politik konuları mizahi bir dille ele almak, zulüm ve despotluğa karşı durmak.
Mir 'at-ı Zaman (Zamanın Aynası)	1901-1910	Ahmet Tevfik Efendi	Ağır ve ağıdalı bir dille siyasi konuları ele almak.
Sünuhat (Akla Gelenler)	1906-1912	Hacı Mehmet Arif Efendi	İttihat ve Terakki Partisi politikalarını desteklemek ve Enosis karşıtı yayınlar yapmak.
			İslamiyet'i ve Osmanlıyı öven makaleler yazarak

¹² Tüccarbaşı Hacı Derviş Paşa hakkında fazla bilgi için bakınız Özcan MERT, "Kıbrıslı Hacı Ahmet Derviş Paşa (1843-1910)", Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, c. I, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayını, Gazimağusa 2000, s. 355-78.

¹³ Enosis için bakınız Walker, A., M. (1984). Enosis in Cyprus: Dhali, a Case Study. *The Middle East Journal*, pp. 474-494.

İslam	1907-1909	Doktor Hafız Cemal	halkı dini yönden eğitmek ve halka sanat öğrenmeyi teşvik edip Kıbrıs Türkü'nün bütünlüğünü sağlamak.
Seyf (Kılıç)	1912-1914	Bodamyalızade Mehmet Münir Bey	Kıbrıs Türkü'nün hakkını korumak, vatana ihanet edenlere ve Enosis'e karşı durmak.
Doğru Yol	8 Eylül 1919-1923	Avukat Ahmet Raşit	Eğitim konuları ve Anadolu'daki savaş konularını ele almak.
Söz	Eylül 1920-1945	Mehmet Remzi (Okan)	Kemalist reformların kabulü ile ilgili ve kurtuluş savaşını destekleyen yazılar yayınlamak.

Aliefendioğlu & Kara, 2009, s. 15-22

*Bu tabloda yayınlanan tüm gazeteler yer almamaktadır.

23 Mayıs 1930 tarihin de yürürlüğe giren 'Gazete, Kitap ve Basın Yasası'ndan önce günümüze yazılı nüshası ulaşan Kıbrıs'taki ilk Türk gazetesi *Zaman* gazetesidir. Ancak günümüze yazılı nüshası ulaşmasa da çeşitli belgelerden yola çıkılarak Kıbrıs'ta ilk Türkçe gazetenin *Ümid* gazetesi olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Sonyel, 1985, s. 16-17). *Kokonoz* ve *Akbaba* ilk mizah gazeteleri olarak tarih sayfasında yerini almaktadır. *Seyf* gazetesi, dönemin Evkaf¹⁴ yönetimi başkanı Musa İrfan Bey'i ve 'İrfancılar' diye nitelendirdiği arkadaşlarını eleştirmek amacıyla kurulmuş bir gazete olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Ünlü, 1981, s. 40-41). Ancak 5 Kasım 1914 tarihinde İngilizlerin Kıbrıs'ı ilhak kararının ardından 1. Dünya Savaşı sona erene kadar geçen süre Kıbrıslı Türkler için gazetesiz bir dönem olmuştur. 1920 de yayınlanmaya başlayan *Söz* gazetesi, o döneme kadar en çok satış tirajı yakalamış en etkin gazetelerin başında yer almaktadır. 1931 yılından itibaren *Söz* gazetesi Osmanlıcanın yanı sıra Türkçe alfabe ile de yayınlar yapmaya başlamıştır. Bu dönemde *Vatan*, *Ankebut* (Örümcek), *Birlik*, *Davul* ve *Hakikat* gibi gazeteler de yayınlanmış olsa da *Söz* gazetesinin satış tirajı ile yarışamayıp kısa sürede kapanmıştır (Aliefendioğlu & Kara, 2009, s. 15-22).

¹⁴ Evkaf için bakınız; Ünsal, R. (1990). Kıbrıs Vakıflarının Kuruluşundan Bu Yana Gelişimi.

1930 yılında yürürlüğe giren yeni 'Gazete, Kitap ve Basın Yasası', 1931 isyanını¹⁵ bahane göstererek beraberinde yeni maddi yükümlülükler ve kurallarla gazete çıkarılmasını zorlaştırmıştır (Dedeçay, 1989, s. 226). Bu yasadan önce var olan Söz gazetesi 1945 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir. Tablo 6'da 1930-1974 dönemi öne çıkan gazeteleri ve yayın politikaları yer almaktadır.

Tablo 6. Kıbrıs Türk Yazılı Basını, 1930-1974

Gazetenin İsmi*	Yayın Tarihi	Gazetenin Sahibi	Yayın Politikası
Masum Millet	1931-1934	Mehmet Rifat	Dinde yenilenme ile ilgili yazılar paylaşmak, aile ve miras hukukunun düzenlenmesi tarafında yer alarak Şeriat düzenin kaldırılmasını savunmak. Ayrıca Evkaf yönetimini eleştirmek.
Ses	1935-1938	H. İzzet Asım	Türk toplumunu sorunlarını ele almak ve çözüm önerilerinde bulunmak.
Vakit	1938-1941	Hakkı Süleyman Sonder	Kıbrıs Türk gazeteciliğindeki boşluğu doldurmak ve toplumsal sorunlara değinmek.
Halkın Sesi	1943-Günümüz	Doktor Fazıl Küçük	Milliyetçi bir politika izleyerek Türk milliyetçiliğini geniş kitlelere yaymak ve mahkemelerin modernleşmesi ile ilgili mücadele etmek.
Hür Söz	17 Ağustos 1946-1958	Fevzi Ali Rıza	Rumlara ve Enosis'e karşı mücadele etmek, diğer taraftan da Dr. Fazıl Küçük 'ün politikalarına karşı çıkmak.

¹⁵ 1931 Kıbrıs İsyanı için bakınız; Zafer Çakmak, Kıbrıs'ta İsyan: Kıbrıs Rumlarının 1931 Enosis İsyanı ve Kıbrıs Türklerine Etkisi.

İstiklal	28 Ekim 1948-13 Ocak 1954	M. Necati Özkan	Halkın ihtiyaçlarını yansıtarak halka hizmet etmek.
Bozkurt	26 Ekim 1951- 20 Ağustos 1988	Cemal Togan	Halkın ihtiyaçlarını belirlemek ve halkın haklarını korumak.
Nacak	29 Mayıs 1959-22 Aralık 1963	Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu adına Raif Raif Denktaş	Kıbrıs Türkü'nü ulusal bilinç etrafında toplamak, TMT'nin ¹⁶ sesi olmak Türk köylü ve işçisinin kalkınmasının mücadelesini vermek ve Enosis'e karşı çıkmaq.
Cumhuriyet	16 Ağustos 1960-23 Nisan 1962	Avukat Ayhan M. Hikmet	Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yaşatmak ve iki toplumun barış içinde olmasını sağlamak.
Zafer	16 Nisan 1965-29 Aralık 1969	Mustafa Güryel	Rumlara karşı savaş ve direnişin sürdürülmesini desteklemek ve mücahidin sesi olmak.
Savaş	28 Ekim 1968-1973	Özker Yaşın	Bir dava gazetesi olarak, silahlı savaşa karşı çıkmak ve Kıbrıs Türk toplumunun Rum Toplumu ile eşit haklara sahip olması adına savaşmak.
Zaman	Ağustos 1973- 1979	Raif Raif Denktaş	Polemikçi ve sert üslup ile yayın yaprak dinci ve Türkçülük yanlısı yaklaşımda bulunmak.

Fedai, 1989; İsmail, 1988, s. 27; Ünlü, 1981, s. 93-94; KTGB, 2012, s. 72-128; Aliefendioğlu & Kara, 2009, s. 22-32

**Bu tabloda yayınlanan tüm gazeteler yer almamaktadır.*

1974'de Kıbrıs Adası'nın iki topluma bölünmesine kadar geçen sürede yayın yapan gazetelerin genel olarak Kıbrıs Türk halkının haklarını gözeten yayınlar yaptıkları görülmektedir. *Bozkurt* gazetesi yansız tutumu ile uzun zaman en çok tiraja sahip gazete olarak yayın hayatına devam etmiştir. Bu

¹⁶ TMT Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı için bakın

<http://www.mucahit.net/Hakkinda/Tarihce.aspx>

gazetelerin yanında, *Kurun* gibi komünist yaklaşımda bulunan, *Türk Sözü* gibi Turancılığı benimsemiş ya da *Emekçi* gibi solcu yayınlar yapan kısa süreli gazeteler de basın tarihinde yer almıştır (Aliefendioğlu & Kara, 2009, s. 22-32).

1974 sonrası Kuzey Kıbrıs'ta toplumsal bağlamda daha demokratik bir yapı oluşmaya başlamıştır. Yeni kurulan siyasal partiler yeni gazeteler yayımlanmasıyla, yazılı basında Kuzey Kıbrıs'ta çok sesli bir döneme geçilmenin adımları atılmaya başlanmıştır. Tablo 7'de 1974 sonrası yazılı basında öne çıkan gazeteler ve yayın politikaları yer almaktadır.

Tablo 7. 1974 Sonrası Kuzey Kıbrıs Yazılı Basını ve Yayın Politikaları

Gazetenin İsmi*	Yayın Tarihi	Gazetenin Sahibi	Yayın Politikası
Yeni Düzen	12 Aralık 1975- Günümüz	Yeni düzen Gazetecilik Ortaklığı	Kıbrıs konusunda barışçıl bir politika izlemek ve federasyonu savunmak.
Söz	28 Ocak 1978-1987	Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası	Dönemin iktidarına karşı emekçileri ve haklarını korumak ve iktidarın yaptıklarını sergilemek.
Ortam	Aralık 1980- Günümüz	Mehmet Altınay	Sosyal demokrat anlayışının temsilcisi olarak topluma hizmet vermek, Kıbrıs'ta iki halkın federal bir çözümde birleşmesini sağlamak
Kıbrıs Postası	25 Ekim 1982- 1 Ocak 1993	İsmet Kotak	Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, çağdaş yazarlık anlayışında gazetecilik yapmak.
Kıbrıs	11 Temmuz 1989- Günümüz	Asil Nadir	İki kesimli bir çözüm sunulan bir ortamda Atatürkçü ve milliyetçi bir yayın yapmak.
Yeni Çağ	2 Eylül 1990- Günümüz	Yeni Kıbrıs Partisi	Sol çizgide dünya ve bölge barışını gözetken yayın yapmak.

Vatan	1 Mayıs 1991- Günümüz	Erten Kasımoğlu	Milliyetçi bir çizgide yayın yapmak, Kıbrıs Türk halkının tarihsel ve kültürel değerlerine sahip çıkmak.
Yeni Demokrat (Demokrat Bakış)	17 Mayıs 1993- Günümüz	Bakış Yayıncılık Ltd.	Demokrat partinin yayın organıdır.
Avrupa (Afrika)	17 Eylül 1997- Günümüz	Şener Levent	Sol çizgide eleştirel yaklaşımda yayın yapmak

Aliefendioğlu & Kara, 2009; KTGB, 2012

**Bu tabloda yayınlanan tüm gazeteler yer almamaktadır.*

1974 sonrası kurulan gazetelerin büyük bir çoğunluğu günümüzde de yayın hayatlarına devam etmektedir. Tablo 9'da yer alan gazetelerin yanında zamanla yayından kalkmış veya düşük tirajlı gazeteler de bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs medya çalışmalarının ana temalarını siyaset ve Kıbrıs sorunu¹⁷ oluşturmaktadır. Medya da adanın günlük hayatı yer bulsa da zayıf profesyonellik ve yüksek siyasi paralellik ve güçlü devlet müdahalesi üçlüsü öne çıkan olgulardır. Tüm bunların ışığında, Kuzey Kıbrıs medyasını 'Akdeniz medya modeli' olarak nitelendirmek mümkün olacaktır. Kıbrıs sorununa yapılan atıflar, soruna dair gelişmeler, medyanın ilgisi dahilinde yer almakta ve siyasi parti liderlerine ve diğerlerine medyaya erişim fırsatı vermekte ve böylece görüşler ve yorumlar sunulmaktadır (Çiftçi, 2014, s. 4).

¹⁷ Kıbrıs sorunu için bakınız Bryant, R. ve Papadakis, Y. (2004). *Cyprus and The Politics of Memory*. New York: I.B. Tarius & Co Ltd.

4. BÖLÜM

ARŞİVLENEN BELLEK

4.1 Tarihsel Zaman ve Bellek Zamanı

Zaman kavramı ile ilgili çalışmalar antik Yunana dayanmaktadır. Augustinus *İtiraflar* eserinin XI. kitabında, zamanın paradokslarından söz ederken, zamanın özniteliğini incelemektedir. Augustinus'a göre zamanın insan zamanına dönüşebilmesi ancak anlatısal olarak eklemlendiğinde gerçekleşebilmektedir. Bunun yanı sıra, anlatı ise zamansal deneyimle anlamlı bir hal kazanmaktadır. Bu doğrultuda anlatısalılık ve anlamsallık birbirlerini destekleyen bir döngünün parçalarını oluşturmaktadır:

Nedir gerçekten zaman? Zamanın varlığı yoktur, çünkü gelecek henüz gelmemiştir, geçmişin artık varlığı kalmamıştır, şimdiki zaman da ortalıkta değildir. Oysa bizler zamandan sanki varmış gibi söz ederiz: gelecekteki şeylerin ileride olacaklarını, geçmişteki şeylerin eskiden var olduklarını, şimdiki şeylerin ise geçmekte olduklarını söyleriz. Geçmek bile bir hiç değildir. Var olmama savına direnişi geçici olarak destekleyen, dilin kullanımı olduğunu görmek de dikkate değer bir özelliktir. Zamandan söz ediyoruz hem de akla yatkın bir şekilde söz ediyoruz bu da zamanın varlığı konusundaki bir sava temel oluşturur (Augustinus, Akt. Ricoeur, 2016, s. 31).

Zamanı geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman olarak üçe ayıran Augustinus'dan farklı olarak Aristoteles, *Poetika* eserinde zamanı, anlatının kavranabilir bir düzenleme olduğu dramatik bir olay örgüsü kuramı ile ortaya koymaktadır. Zamanın bir öyküleme yani bir anlatı biçimi olduğundan yola çıkılarak, anlatının zamansal bir varoluş olduğu sonucuna ulaşmaktadır (Ricoeur, 2016).

Antik Yunanla başlayan zaman sorgusu, yakın tarihe kadar devam etmiş, Husserl bireyin çevresinden edindiği duyumları duygusal bilinç akışı içinde algıladığını, bunun yanı sıra dünyaya ilişkin deneyimlerle harmanlayıp iki katlı

bir zamansal bilinç algısı elde edildiğini ifade etmektedir. Zamansal farkındalık, zaman bilincinin ve zamanda gerçekleşen olaylara yönelik bilincin bir arada olmasıyla elde edilmektedir (Smith, 2019, s. 266-273). Martin Heidegger'de aynı Augustinus gibi, geçmiş, şimdi ve gelecek biçiminde üçlü bir zamansallık öngörmektedir. Koselleck de zamanla ilgili tanımlamalarında "geçmişin kendi ayrı oluşumu içinde ancak geleceğin gelecek niteliğiyle ve şimdinin şimdi niteliğiyle çift oluşturduğu"nu belirtmektedir (Ricoeur, 2017, s. 388-389).

Arthur O. Lovejoy (1948), zamanın doğası gereği birbiriyle çelişen üç görüş doğrultusunda kurgulandığını belirtmektedir:

- Zamanın homojen ya da heterojen olması
- Parçasal ya da akışkan olması
- Geri dönülebilir ya da döndürülemez olması (Lovejoy, Akt. Kern, 2013, s. 47-48).

Öte yandan Guy Debord (2000), tarihin her zaman var olan bir olgu olduğunu ancak tarihsel biçimini insanın zamanlaştırması sonucu aldığını belirtmektedir. Bir toplum dolayımılaması ile geliştirilen zaman insanlaştırılmış olup zamanın bilinçsiz hareketi böylece tarihsel bir bilince dönüşmektedir.

Tarih kavramı ele alındığında modern toplumların geçmişi düzenleme arayışı olduğu fikrinin öne çıktığı görülmektedir. Bir bakıma tarih, şimdinin saklanması ihtiyacından doğmaktadır. Atadan kalanların, gelenek ve göreneklerin şimdinin deneyimleriyle zamanla yer değiştirmesinden kaynaklanan geçmişi kaybetme endişesi, insana tarihi kayıt altına alma ihtiyacı doğurmaktadır (Nora, 1989). Kısaca ifade temek gerekirse tarih, kamusal olayların anısını korumak, onların hatırlanıp gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak için kayıt altına almaktır (Burke, 1989, Akt. Olick vd., 2020, s. 182).

Tarih ve depolama denince bellek ön plana çıkmaktadır. Tarih geçmişin temsili iken, bellek, şimdinin toplumsal deneyime dayalı sürekli genişleyen halidir. Dolayısıyla tarih entelektüel üretime dayanmakla birlikte bellek daha

çok doğrudan eylem ve duygulanımsallığa dayanmaktadır. Böylece bellek, kolaylıkla temsil edilebilir süreçlere dayanırken, tarih alanında olduğu gibi eleştiri ve analize ihtiyaç duymamaktadır. Tarih, geçmişi şimdide var etmeye çalışarak geçmişin talebini oluştururken, bellek en basit anlamıyla geçmişin şimdide yaşamasıdır. Gerçekte bellek, alışkanlık, jest ve sözsüz gelenekler aracılığı ile bir sonraki nesillere aktarılan bilgi ve beceriler bütünüdür. Buna ek olarak, belleğin bedene dayalı olması onun sadece bireysel psikolojik süreçler olduğu anlamını taşımamaktadır. Diğer taraftan bellek, toplumsal bir oluşa da dahil edilebilmektedir. Bu durumun başlıca nedeni, alışkanlıkların sadece bireysel bir zihin süreci değil, aynı zamanda özneler arası bir paylaşım olduğu gerçeği ile de doğru orantılıdır. Burada, beden, öznelerarasılığın en somut zeminini oluşturmaktadır. Halbwachs' un da belirttiği üzere “farklı topluluklar kadar çeşitli bellek vardır, bellek doğası gereği çoklu ve özgündür; kolektif, çoğul ama yine de tekildir” (Nora, 1989, s. 9).

Hafıza, tarih: Bunlar eş anlamlı değildir, hatta onları birbirleriyle zıtlastıran çok şey vardır. Hafıza her zaman yaşayan gruplar tarafından üretilen yaşamın kendisidir. Bu amaçla, hafıza anımsama ve unutma diyalektiğine açık, onların sürekli biçim değiştirmelerinden habersiz, her türlü kullanımlara ve el oyunlarına karşı çok duyarlı, uzun belirsizliklere ve ani dirilmelere elverişlidir ve devamlı bir gelişim halindedir. Tarih ise artık bulunmayan şeylerin yeniden oluşturulmasıdır, ama bu hep sorunlu ve eksiktir: Hafıza, her zaman güncel bir olay, sürekli bir şimdiki zamanda yaşanan bir bağdır; tarih, geçmişin bir tasavvurudur. Hafıza sadece onu güçlendiren ayrıntılarla uyur, çünkü duygulara dayalı ve sihirlidir; buğulu, karışık, iç içe geçmiş, kabataslak, özel ve simgesel anılardan beslenir; her türlü aktarıma, perdeye, sansüre ve yansıtmaya karşı duyarlıdır. Tarih ise zihinsel ve ayırıcı bir iştir, bu yüzden de analiz, söylem ve eleştiriye gerektirir. Hafıza, hatırayı kutsallaştırır. Tarih ise hatırayı kapı dışarı eder, onu bayağılaştırır (Nora, 2006, s. 19).

Sürekli olarak kesişip çarpışmış olsa da tarih ve belleğin kendi zamanları vardır ve asla çakışmamaktadır. Tarih yazımı, geçmişten uzaklaşıp hatta kopmayı dahi gerektiren süreçleri temsil ederken, geçmişi tarihsel bir bakış açısına yerleştirmektedir. Diğer taraftan bellek, önemli bir olay, bir dönemeç, bir travma veya baskılama süreçlerinden geçerek, bastırılanın geri gelişini temsil etmektedir. Tarih ve bellek zamanından söz ederken ‘eşzamanlılaşma’

simultaneous olmamasından yani bir zaman uyumsuzluğundan söz etmek doğru olacaktır. Tarihçinin bakışı ile toplumsal bellek paradoksal bir çatışma içerisinde var olmaktadır (Traverso, 2009, s. 33-37).

4.2 Bellek ve Tarih Epistemolojisi

Tarih, geçmişin bilgisi, epistemoloji de bilginin felsefesini temsil etmektedir. Tarih söz konusu olduğunda akla ilk gelen sorulardan biri “tarihsel bilgi olanaklı mıdır?” şeklindedir. Bilgi tanımlanırken “nesnesine uygun bir önerme” olarak ifade edilmekte, buradan hareketle, tarihsel bilgi tanımında da “tarihsel önermelerin yaşanmış gerçeğe uygun düşmeleri” sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bağlamda tarihsel bilginin olanaklı olup olmayışı ile ilgili soruyu “tarihsel önermeler geçmiş olgularını oldukları gibi temsil edebilirler mi?” şeklinde değiştirmek doğru bir yaklaşım olacaktır. Tarihsel gerçekliğe ulaşmak, insanın anlam dünyası ile doğrudan ilişkilidir. Zira tarihsel olaylar olgusal olmayıp anlamsal bir yapıda oldukları için ampirik yöntemlerle açığa çıkarılamamaktadır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, tarihsel olgular, doğal olguların aksine tekrarı olmayan bir niteliğe sahiptir. Tarihsel bilgi *a priori* değil, her zaman yaşanmışlıkların ardından var olmasıyla doğrudan ilişkili olarak *a posteriori* şeklinde var olmaktadır. Tarihten öncesi olmadığı gibi, sadece tarih vardır ve bu durum, anlamın tarihsel olduğunun bir göstergesidir (Şen, 2008).

Batı tarihinin en eski kaynağı olarak kabul edilen Herodot, tarihi temel görevinin “insanın yaptığı işleri unutu(lu)şun doğasından kurtarmak” olduğunu ifade etmektedir. Tarih kavramına bakıldığında, antik Yunanlar, doğa ile olan deneyimlerden ve onu anlamak için gösterdikleri çabadan yola çıkarak tanımlamaya çalıştıkları görülmektedir. Doğadaki her şey gözle görülür bir varoluş sergilemekte olduğundan, onları unutmak ya da göz ardı etmek mümkün değildir. Buna karşıt olarak tarihsel anlatılar söz konusu olduğunda, büyük işler, edinimlerle kapsayıcı bir bütün yerine, şu ya da bu hal veya davranışlar bütünü olduğu ortaya çıkmaktadır. Tüm tarihsel hal ve davranışlar günlük hayatın dairesel döngüsüne müdahale etmektedir. Buradan hareketle tarihin konu alanının, gündelik yaşamı bölen müdahaleler, başka bir deyişle doğal olmayan, olağan dışı olan olgular olduğundan söz

edilmektedir (Arendt, 2010, s. 63-64). Tarih ve belleğin kendilerine ait zamanları vardır. Bu zaman sürekli bir biçimde kesişir, iç içe girer ve birbiriyle çarpışır ama hiçbir zaman çakışmaz. Bunun başlıca sebebi, belleği tarihin sürecini *continuum* kendisine tartışma konusu olarak seçmektedir. Kısaca özetlemek gerekirse tarihsel zaman ve belleksel zaman bir çeşit 'eşzamanlılaşmama' yani bir zaman uyumsuzluğu içine girerek çatışmaktadır (Traverso, 2009, s. 34-36).

Tarihsel anlatılar bir bakıma toplumsal belleğe bir müdahale biçimini oluşturmaktadır. Bu durumda rol oynayan kesim siyasi erklerdir. Toplum için gelecekte görmek istedikleri belleği topluma yerleştirme çabası içindedirler. Tarihsel anlatı geçmişe dair duyulan ve gelecek nesillere aktarılacak istenen toplumsal yapının kimliğine dair öyküler bütünüdür. Tarihsel anlatıların başında dil, mekân, masallar, türküler, öyküler gibi pek çok unsur bulunmaktadır. Bir diğer deyişle tüm bu aktarımları kimlik aktarımı olarak değerlendirmek de mümkündür. Bu nedenle, siyasiler için gelecek nesillere aktarılacak tarih anlatısı oluşturmak önem arz etmektedir. Arzulanan vatandaşlık kimliğine ulaşılabilme adına, tarihsel anlatılar kahramanlık öyküleri, efsaneler, mitler gibi tarih kurgusuna başvurulmaktadır. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse tarih yazımı, içinde bulunulan koşullardan hareket edilerek geriye dönük gerçekleşen bir yazım işlemidir. Bu süreçte mevcut şartların gerektirdiği şekilde karartma, ortadan kaldırma veya çarpıtmalar tarih yazım sürecinin en belirgin özellikleridir (Aktay, 2010, s. 12). Kısaca özetlemek gerekirse, tarih yazımı, içinde bulunulan zamanın ihtiyaçlarına ve çıkarlarına hizmet eden, egemen söylemi elinde bulunduranlar tarafından araçsallaştırılan bir süreçtir (Cevizci, 2005, s. 727).

Bellek ve tarih, eşanlımlı olmaktan çok uzak olup, tamamen birbirlerinden zıt iki olgudur. Bellek, yaşayan toplumlardan doğan, yaşamın kendisidir. Bununla beraber bellek, evrim sürekliliğini koruyan, anımsama ve unutmanın diyalektiğinde, birbirini izleyen deformasyonların bilincinde, manipülasyona karşı savunmasız, uzun süre uykuda kalabildiği gibi periyodik olarak yeniden canlanmaya yatkındır. Diğer taraftan tarih, geçmişin yeniden yapılanmış, her zaman sorunlu ve eksik halini temsil etmektedir. Bellek gerçek bir olgudur,

bizi şimdiki zamana bağlayan bir bağ konumundadır. Oysa tarih, geçmişin bir temsilidir. Bellek, etkili ve büyüğü bir yapı olup, sadece ona uygun gerçekleri barındırmakta, özel veya sembolik anıları ve hatıraları beslemektedir. Tarih, entelektüel ve laik bir üretim olduğu için, analize ve eleştiriye açıktır. Bellek anımsamaları barındırırken, tarih, her zaman *prosaictir* ve tekrarlardan oluşmaktadır. Bellek, bağlı olduğu grup hariç herkese kördür, gruplar kadar çok anı vardır böylece bellek doğası gereği birden fazladır, özeldir, kolektif, çoğul ve ayrıca bireyseldir. Diğer taraftan tarih, herkese ait ve evrenseldir. Bellek köklerini beton, çevre, mimikler, görüntüler ve nesnelerden alırken tarih kendini geçici devamlılıklara, şeyler arasındaki ilişkilere bağlamaktadır. Bellek mutlaktır, tarih ise sadece görecelidir (Nora, 1989, s. 8-9).

Ne var ki, geçmişe dair anımsamalar her zaman şimdiki zamanın çıkarlarıyla örtüşmemektedir. Bazı koşullardan, geçmiş dönüştürölme isteğine direnç göstermektedir. Geçmişin yeniden inşası üç etmen ile sınırlandırılmaktadır:

- Mevcut olan geçmişin yapısı,
- Bireysel tercihlerin ne yönde olduğu,
- Birey ve grupların geçmişle ilgili yaşadığı çatışmalar.

Söz konusu üç temel sınırlamanın yanında ayrıca geçmiş inşası, bireylerin kendi geleneklerinin deneyimleri ve zaman içinde belirginleşen deneyimler ile de sınırlı kalmaktadır. Toplumsal örgütlenme retorik bir yapı haline dönüşerek, belleği şekillendirmeye çalışmaktadır. Mevcut geçmiş dahi, bir şekilde kısıtlanmaya maruz kalabilmektedir (Schudson, 1989, Akt. Olick vd. 2020, s. 251-253).

4.3. Toplumsal Bellek ve Travma

Travma, sözcük anlamı olarak ele alındığında sarsıntı anlamını taşımaktadır. Birçok farklı alanda kullanılan bu kavram, temelinde çeşitli biçimlerde incinme, sarsıntı, yaralanma gibi anlamlar içermektedir. Travmatik olaylar, aynı fiziksel yaralanmalar gibi ruhsal ve kalıcı izler bırakmaktadır (Margalit, 2004, s. 125). Travmatik yaşantılara çok değişik olaylar neden olabilmektedir. Amerikan Psikiyatri Birliği, bireylerde derin izler kalmasına neden olan travmatik olayları şu şekilde ortaya koymaktadır:

Bunlarla sınırlı olmamakla birlikte, direkt olarak şu gibi olayların deneyimlenmesi kişiler üzerinde travma yaratabilir. Bunlar; savaşlar, kişiye yönelik şiddet saldırısı (cinsel, fiziksel saldırı, hırsızlık, gasp), kaçırılmak, rehin alınmak, terörist saldırı, işkence, savaş mahkûmluğu ya da toplama kampında tutulmak, doğal ya da insan yapısı felaketler, otomobil kazaları, yaşamı tehdit eden bir hastalık tanısı. Çocuklar için ise, cinsel travmatik olaylar, şiddet ya da yaralama ile uygunsuz cinsel deneyimlerdir. Ayrıca kişisel olarak yaşanmamış ancak tanık olunmuş olaylar da kişilerde travmatik bir etki yaratabilmektedir. Buna, bir kimsenin şiddete bağlı olarak, doğal olmayan ölümü ya da yaralanmasını görmek, kaza, savaş, felaket ya da ölü bedene ya da bedeninin parçalarının kopması gibi olaylara beklenmedik tanıklık nedeniyle olabilir (Walker, 2005, s. 3).

Travmaların en belirgin özelliği, anımsanması istenmeyen şeylerin bastırılmasıdır. “Bastırma işleyişi yalnızca bireysel olmamakta aynı zamanda aşırı devingen bir durum içermektedir. Bastırma sürekli bir güç harcanmasını gerektirir ve bu harcama kesintiye uğrarsa bastırmanın başarısı tehlikeye düşer ve böylece yeni bir bastırma eylemi gerekli olur” (Freud, 2002, s. 142-146). Bu noktada “Neden anımsıyoruz? Ve neden sosyal olarak, başkalarıyla birlikte anımsıyoruz?” sorusu öne çıkmaktadır. Halbwachs (1925) ve Assmann (1992)’nin belirttiği gibi, her kültürün altta yatan bir bağla temellenmiş bir birliktelik duygusu bulunmaktadır. Bu uyum yapısal olarak birbirine bağlanmakta dolayısıyla sosyal ve zamansal boyutları boyunca birbiriyle ilişkilendirilmektedir. Dewey (1938), bireysel ve kolektif deneyimleri, insan deneyiminin zamansal ve etkileşimsel boyutunu temsil eden ‘süreklilik ilkesi’ ve ‘etkileşim ilkesi’ ile bağlantılı olarak görmektedir. Birlikte, ortak bir deneyim, anlayış ve yönlendirmeler, aidiyet duygusu için ortak bir deneyimsel zemin hazırlamaktadır. Her iki boyutun da bireyleri birbirine bağlayan sembolik bir anlam alanı açtığı görülmektedir. Aynı zamanda, bu sembolik alan, bir nesilden diğerine sürekli bir eylem, anlatı, resim ve diğer metinler akışına olanak sağlarken, bu şekilde geçmiş zamanlardan teorik ve pratik bilgi ve biçimsel deneyimlerin korunmasına ve aktarılmasına olanak tanımaktadır (Brockmeier, 2002, s. 16).

Travmatik bellek, bir travmanın sebep olduğu duygusal imgelerin mekânıdır. Travmatik belleğin karmaşık bir yapısı vardır ve travmaların iyileşme süreci

anıların ortaya dökülüp konuşulması ve kabul edilmesiyle ancak iyileşme gerçekleşebilmekte olsa da, öncesinde güven ortamı yaratılması önemli bir unsurdur. Güvenlik temel olarak çevresel faktörlere dayanmaktadır (Herman, 2007, s. 207-230).

Travmanın yeniden yapılandırılması asla bütünüyle tamamlanmaz; yeni çatışmalar ve meydan okumalar, hayat döngüsünün her yeni evresinde kaçınılmaz olarak travmayı yeniden uyandırır ve deneyimin kimi yeni cephelerine ışık tutar. Bununla birlikte hasta kendi hikâyesini ıslah ettiği ve hayata katılmak için umut ve enerji yenilediğini hissettiğinde, ikinci evrenin temel işi tamamlanmış olur. Zaman yeniden işlemeye başlar. “Bir hikâye anlatma edimi” sonuna geldiğinde, travmatik deneyim gerçekten geçmişe ait olur. Bu noktada mağdur hayatını şimdide yeniden inşa etme ve gelecek özlemlerinin peşinden gitme göreviyle yüz yüzedir (Herman, 2007, s. 254).

Bireyler toplumsal düzende varlıklarını sürdürdükleri sürece ortak anılarının da olması vazgeçilmez bir gerçektir. Ortak anılar beraberinde, ortak deneyimler, ortak kültür, ortak kimlik, ortak gelenek ve görenekleri de beraberinde getirmektedir. Diğer bir deyişle, ortak değerler paylaşıldığı oranda bir toplumun üyesi olunmaktadır (Connerton, 2014, s. 10). “Bellek aynı zamanda toplumsaldır çünkü hatırlama sosyal bir boşlukta gerçekleşmez. Bizler toplumsal grupların üyeleri olarak hatırlarız ve bu, topluluğumuz tarafından paylaşılan yaygın gelenekler ve sosyal temsilleri benimsediğimiz ve varsaydığımız anlamına gelir (Misztal, 2003, s. 12)”.

Tıpkı bellek gibi travma yani bir olay karşısında verilen duygusal tepkiler de bireysel olduğu kadar kolektif anlamlar içermektedir. Kolektif travmalar kültürel travmalar olarak da nitelendirilmektedir. Jeffrey Alexander (2002) kültürel travmalardan “bir topluluğun fertleri, grup bilinçleri üzerinde çıkmaz izler bırakan, belleklerini sonsuza kadar imleyen ve gelecek kimliklerini temel ve geri döndürülemez biçimlerde değiştiren korkunç bir olaya maruz kaldıkları zaman travma yaşarlar” şeklinde söz etmektedir. Kültürel travmalar ancak ortak düşünce ve söylem aralığı ile açıklanmak suretiyle anlaşılır olup tutarlı bir hal almaktadır. Bu nedenle medya temsilleri, modern toplumlarda bu konuda belirleyici rol oynamaktadır (Eyerman, 2004, Akt. Olick vd., 2020, s. 263-265).

Alexander (2002), toplumsal travmalarda, travmatik bir olayın ne şekilde temsil edildiğinin önemli bir unsur olduğunu belirtmektedir. Travmanın bir anlatı konumuna gelmesi kültürel sınıflandırmanın bir ürünüdür. Yani toplumsal travmalar, toplumun geniş bir kesimini etkisi altına alan olaylardan oluşmaktadır. Travmanın ve temsilinin kültürel yapıyı değiştiren ve yıpratan bir tarafının olması, temsilin toplumsal travmada önemli bir yere sahip olduğunu ve travmatik olayların esasında temsiller aracılığıyla oluşturulan bir travma anlatısı ile var olduğu şeklinde kabul edilmektedir.

Ulusların kültürel belleği, geçmişin yaraları ve bu yaraların ve çekilen acıların ne derece kötüye kullanımıyla travmatik olduğu sonucuna varılmaktadır. Travmayı sembolik yapan, tanıklıkların kültürel bellek olarak kabul edilmesiyle doğrudan orantılıdır (Çiftçi & Agocuk, 2020, s. 6). Kolektif travmaların coğrafi veya kültürel sınırlamaları bulunmamaktadır (Alexander 2002, s. 27). Alexander'ın bu ifadesi Holocaust'a uygulandığında özel bir anlam ifade etmektedir. Genel olarak, Holocaust evrensel kapsam ve küresel uzantının kolektif bir travmasıdır. Bugün batı kültürü içinde bir fikir birliği haline gelmiş olan Holocaust, 1945 yılından sonraki ilk otuz yıl içinde hiçbir destek görmemiştir. Bu dramatik değişimin sebebinin daha iyi anlaşılması bağlamında Holocaust'un *mnemo* tarihini daha yakından incelemek gerekmektedir. Holocaust sadece ulusal olarak ve Avrupa'da değil, aynı zamanda küresel bilinçte de eşsiz bir rütbeye sahiptir (Assman, 2010).

4.4 Tanıklıklar ve Arşivlenen Bellek

Geçmişe dair tanıklıklar sözel eylemlerdir. Bireyler tarafından duyulur ve dinlenirler. Oysa arşiv yazılıdır ve bu sayede bireyler tarafından okunur ve bakılır. Esas kalıcı olan arşivlenendir. Arşiv sadece belgelerin korunduğu fiziksel bir mekândan ibaret değil, aynı zamanda toplumsal bir mekândır. Arşiv depolamalarda esas öge belgelerdir. Ancak esasında her çeşit iz arşivlenebilmektedir. Bu noktada sözlü tanıklıkların bellekte arşivlendiği görülmektedir. Sözlü tanıklıklarda söylenti niteliği taşıyanları ayırt etmek belleğe yerleştirme aşamasında önemli bir olgudur. Sözlü tanıklıklar yaşayan bellekler aracılığı ile tarih bilimine dönüşebilmektedir. Elbette bu durum tarih yazım aşamasında uzman kişilerin elinde hak ettiği değere ulaşmaktadır.

Nora (1989) insan ne kadar arşivlerse arşivlesin her zaman eksik bir şeyler olacağını belirtmektedir. Marc Bloch'a göre de 'iz' tanıklığı koruma altına aldığından çok önemli bir kavrama dönüşmektedir. Sözlü olan ama tam bir tanıklıkla ve acılarla yazılmış olan tanıklıklar, diğer bir deyişle olağanüstü deneyimlerin yarattığı bunalım, tarihin yazılması ile aynı kamusal alanı paylaşmaktadır (Ricoeur, 2017).

Tanıklık etme, eylem olarak geçmişte yaşanmış bir olayın bireyin kendi yaşam öyküsü ile onaylanan anlatısını içermektedir. Tanıklığın temel bileşenleri söz konusu olduğunda Ricoeur (2017), altı bileşen aracılığı ile çözümleme yapmaktadır:

- Aktarılan olayın olumsal gerçeklik olması ve failin bildirmiş olduğu deneyimin doğrulanıp onaylanması,
- Tanıklık eden öznenin olay yerinde bulunması yani tanığın kendisinin olması,
- Tanıklığın söyleşimsel olması yani fail ya da kurbanın tanık olduğunu ifade ettiği olayı başkaları önünde doğrulaması,
- Tanıklık edilen olayla ilgili yüzleşilen bir tartışma mekânının oluşturulması yani diğer tanıklarla karşılaştırılması,
- Tanıklığın güvenilirliğinin belirlenmesi için tanığın yinelenen bir şekilde sorgulanması,
- Tanıklığın istikrarının onu toplumsal bağ oluşturan ilişkiler bütünü haline getirmesi (Ricoeur, 2017, s. 185-187).

Tanıklık anlatıları birer 'söylem'dir. Anlatıcı bire bir olaylara katılmış kişidir. Olayı anlatırken dışsal bir gerçeklik aramamaktadır. Geçmiş anıların yapılan söylemin üzerinde şimdiki zamanın egemenliğinin olması kaçınılmaz bir unsurdur. Bu söylem diğer bir taraftan da bellek ve öznellik ile desteklenmektedir (Sarlo, 2012, s. 43-44). Anlatılan zamanla inşa edilen mekân arasında benzerlikler olduğu kadar çakışmalar da yer almaktadır. İnşa edilen mekân hesaplanabilen ve ölçülebilen geometrik bir mekânı temsil etmektedir. Bununla beraber, anlatılan zaman da kozmik zaman ve fenomenolojik zamanla bir arada var olmaktadır (Ricoeur, 2017, s. 171).

Beatriz Sarlo (2012), tanıklıkların geçmiş inşasında en önemli rollerden birini üstlendiğini ifade etmektedir:

Tanığın bedeninin ve sesinin dolaylımsız bir aracı olması, burada ve şimdi onu hakikatin en önemli temsilcisi yapar [...] hukuki bir araç olarak ve geçmişten yeniden inşa edebilmek için, diğer kaynaklar sorumlularca yok edildiği zaman, anı tutanakları, kimi zaman devlet desteğiyle, her zaman da toplumsal örgütlerin desteğiyle de demokrasiye geçişte merkezi rol oynadı (Sarlo, 2012, s. 19).

Tanıklıkların sözel olduğu gerçeğinden yola çıkarak, sadece dinlenen ve duyulan olgular olarak var oldukları düşünüldüğünde, kalıcı olmaları, yazıya geçirilmeleri diğer bir deyişle arşivlenmeleriyle mümkün olmaktadır. Arşiv, anıların tarih yazım işlemleridir. Arşivin temel maddesini metinler oluşturmaktadır. Yazılı olarak kalıcı hale getirilen tanıklıklar, okunup bakılabilen hale dönüşüp kalıcılıklarını artırmaktadır. Arşivleme aşamasında öncelikle belgeler saklanmaktadır. Tanıklıkların yazılı ifadeleri de alınıp saklanabilmektedir. Böylece, beyinde var olan duygusal izler arşivlemeyle birlikte belgesel iz ve onun saklandığı bir mekâna dönüşmektedir. Ancak arşiv yalnızca fiziksel değil aynı zamanda toplumsal bir mekândır (Ricoeur, 2017, s. 189-190).

İçinde bulunulan zamanda, tarih yazımı dışında, tanıklıkların yer aldığı ve arşiv niteliğinde sayılabilecek belgesel sinema ve tarihi filmlerden söz etmek mümkündür. Arşivlenen belgelerin yazılı olduğu ve ancak özel araştırmalar sonucunda erişilip okuyarak anlaşılmaları gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda, belgesel sinema ve tarihi filmler sözlü ve görsel açıdan tanıklıkların dile getirildiği mekânlara dönüşmektedir. Kültür çalışmaları ile etkileşim halinde olan belgesel sinema, gerçeğin tamamen yansıtılmasından çok soyutlanarak aktarılmasını benimsemektedir. Grierson (1968) belgesel sinemada gerçeklere dair bilgilerin üzerinden hareketle filmin oluşturulduğunu ifade etmektedir:

Belgesel sinemanın özelliklerine dair her bakış açısı farklı farklı ilkeleri öne çıkarmıştır. Ancak hepsinin ortaklaştığı yer bu sinemanın 'gerçeklerden kaynaklanan, gerçeklerle ilgili' bir tür olduğudur. Bu sinema gerçek insanlar, gerçek mekânlar ve olaylarla uğraşır; zaman gerçek zamandır. Çoğu belgesel yönetmeni için set, kostüm, ses efektleri bu türün

dışında kalan unsurlardır. Amaç gerçeğin taşınması ve izler kitlede 'oradaydım' hissi yaratmasıdır. Bu bağlamda sosyal hayatı ilgilendiren meseleler belgeselin konu malzemesidir. Elbette kurgunu olanaklarından yararlanır; ancak kurgulanmış malzemeyi kullanmaz. Ucu açık bir süreç içinde kendini bulan yönetmen başı sonu belli bir hikâyenin içinde değildir. Gerçeklerin, yaşananların devinimi bir ölçüde filmin de devinimi olur. Hesaplanmış, önceden kestirilmiş eylemler, durumlar ya da tasarlanmış mizansenler belgesel sinemada yer alamaz (Grierson, 1968).

Belgesel sinema yaşamın bir bütün olarak algılanmasını sağlamaktadır. Bununla beraber, zihinsel yönden yaşanan döneme eleştirel bir açıdan bakılmasına olanak tanımaktadır (Susam, 2015, s. 131). Bu sinema türü, etik ve estetik değerler doğrultusunda düne kendi koşulları ile bugünden bakarken, şimdiyi kayıt altına almakta, ayrıca yarına uzanan bir köprü görevi görmektedir (Sakızlı, 2005). Çünkü belgesel sinemada yönetmen konuyu kendi ilgi alanı doğrultusunda belirlemeyip, izleyicinin ilgisini çekecek olan anlatı şekillerine yönelmektedir. İzleyiciyi filmin alanına girmesine yardımcı olan bu yöntem, ayrıca tek bir doğruyu dayatmak yerine izleyiciyi doğrunun ne olduğu ve nerede olduğu konusunda düşünmeye itmektedir. Bu sayede belgesel sinema izleyicisi, aktif katılımcı olarak eleştirel akılla filmi izleme olanağı elde etmektedir (Susam, 2015, s. 133-136).

Tarihi filmler de belgesel sinema kadar bellek mekânı olarak değerlendirilmektedir. Yazılı bir metin yerine dramatik bir özellikle tarihin temsil edilişi önemli duygusal iletiler içermektedir. Elbette iki saatlik bir filmde, hatta sekiz saatlik bir mini dizide, ekranda sunulabilecek veri miktarı, profesyonel bir tarihçinin meydana getirdiği aynı zemini kapsayan yazılı bir versiyona kıyasla her zaman çok az olacaktır. Diğer taraftan ekrandaki verilerin inceltilmesi, kötü bir tarihe de neden olmamaktadır. Birçok tarihsel konuda, kısa veya uzun eserler bulunmaktadır. Tarihsel bir tartışma için kullanılan detay miktarı genelde projenin hedefleriyle doğru orantılı gelişmektedir. Geleneksel verilerle kıyaslandığı zaman film, başka bir veri türü olarak belirlemekte olup yaşam öğelerini kolayca yakalayabilmektedir. Film, manzaraların, seslerin algılanmasını, beden ve yüzle ifade edilen güçlü

duygulara tanıklığı veya bireyler ve gruplar arasındaki fiziksel çatışmaların gözlemlenmesine olanak sağlamaktadır (Rosenstone, 1988).

Belgesel sinema ve tarihi filmlerde temsil, bireyi çevreleyen söylem ve imgeler arasındaki temsille aynı doğrultuda belirmektedir. Sinema ve filmler, toplumsal gerçekliğin inşasında rol oynayan kültürel temsiller gibi bireyin imgelerle ilişkisi gibi sınırlar çizmektedir:

Temsiller içinde yaşanan kültürden devralınır ve içselleştirilerek benliğin bir parçası haline gelirler. İçselleştirilen bu temsiller benliği, söz konusu kültürel temsillerde içkin olan değerleri de benimseyecek şekilde yoğurur. Bu nedenle de kültüre egemen olan temsiller aslında can alıcı politik önem taşırlar. Kültürel temsiller yalnızca psikolojik duruşları şekillendirmekle kalmaz, toplumsal gerçekliğin nasıl inşa edileceğine ilişkin olarak da yani, toplumsal yaşamın ve toplumsal kurumların şekillendirilmesinde hangi figür ve sınırların baskın çıkacağı konusunda çok önemli bir rol oynar (Ryan & Kellner, 1997, s. 35).

Bir diğer deyişle temsil, anlam üretmektir. Böylece anlam dile ve kültüre bağlanmaktadır. Üretilen anlamın topluluk üyeleri arasında değiş tokuş edilmesi süreci temsili oluşturmaktadır. Dil yardımıyla oluşturulan anlamlar bireylerin çevrelerini bu oluşturulan anlamlar doğrultusunda algılamalarını sağlamaktadır. Bu sayede, bireyler arasında ortak işaretler aracılığıyla anlamlı ilişkiler kurulabilmektedir. Temsil anlamlar, mitler, işaretler ve ideoloji içerisinde yorumlanmaktadır (Hall, 2017).

4.5 Anma Törenleri ve Politik Ritüellerle Bellek İnşası

Anma törenleri birer anlatı olup tarihsel olaylardan söz etmektedir. Anlatılar, anlatılan bir öyküden çok 'oyun biçiminde canlandırılan' bir nitelik taşımaktadır. Bir 'yeniden canlandırma' ya da 'temsil' olan anma törenleriyle geçmiş cisimleşmiş bir biçim kazanmaktadır. Törenler yaşanmışlıkları dile getirici özellik taşımaktadırlar. Bunun yanı sıra resmi biçimler alıp, basmakalıp şekillere girerek belirli aralıklarla yinelenmektedirler. İçine konuldukları biçimler bilinçli olduğundan çeşitliliklere kapalıdır. İçten gelen bir uygulama olmaktan uzak, belirli duyguların dile getirilişinde bilinçli olarak hayata geçmektedirler. Törenler uygulayıcısı için uyulması gereken zorunluluklar içermektedir. Tören yapmak, bir açıdan onun anlamlı olduğunu

kabul etmek anlamını taşımaktadır ve töreni gerçekleştirenlerin hayatlarına anlam ve değer katan güce sahiptir (Connerton, 2014, s. 72-79).

Politik ritüeller, toplum ve iktidar iletişimde önemli rol oynamaktadır. Politik ritüel ve söylemleri iktidarlar bir çeşit iletişim aracı olarak kullanarak kendi politikaları doğrultusunda toplumsal belleğin oluşumunda etkili olmayı arzulamaktadır. Böylece ritüeller, iktidarın tarihsel devamlılığı açısından ideolojik bir meşruiyet sağlamaktadır (Pazarcı, 2018, s. 30). Diğer taraftan Bloch (2014), iktidarların en önemli özelliğinin 'biçimlendirme' gücünü ellerinde bulundurduğunu ifade temektedir. Ritüeller yineleme özellikleriyle biçimlendirmeye katkı koymaktadır. Bu sayede ideolojiler, ritüellerden de yardım alarak tarihsel ve aynı zamanda bireysel olarak da inşa edilmektedir.

Bu noktada şu soru akla gelmektedir: Politik bağlamda iktidar ve ideoloji arasındaki bağı kurmada önemli role sahip ritüeller nasıl icra edilmektedir? Connerton (2014), bu sorunun cevabının 'performans' kavramında saklı olduğunu belirtmektedir. Performans beden ve bellek ilişkisi ile anma törenlerinde 'uygulayımsallık' özelliği şeklinde ortaya çıkmakta ve 'gösteri' halini alarak bir 'sahne' içinde şekillenmektedir. Bu sayede, yeniden oynamak suretiyle anma törenleri gelecek nesillere aktarılmaktadır. *Yeniden canlandırma retoriği* anma törenlerinde şimdiki zaman dilinin kullanılması, olayın temsili ile aktarımı güçlendirmektedir.

Buradan hareketle elde edilecek sonuç, mekânsal imgelerin toplumsal belleğin inşasında önemli bir rol üstelendiği ve süreklilik duygusu ile yaratılan güvenle birlikte bu durumun desteklenmesidir (Lefebvre, 2017). Bir diğer açıdan, ideoloji inşası geçmiş ile şimdi arasında kurulan bir köprüdür. Politik ritüeller de bu köprünün en önemli parçasını oluşturmaktadır. Politik iktidarlar için önemli olan toplumsal bellek, politik ideolojinin devamı açısından ritüellerden önemli ölçüde faydalanmaktadır (Bloch, 2014).

Politik ritüeller ve anma törenlerini "icat edilmiş gelenek" olarak adlandıran Hobsbawm (2005), bu pratikler için "alenen ya da zımnen kabul görmüş kurallarca yönlendirilen ve bir ritüel ya da sembolik bir özellik sergileyen

değerler ve davranış normlarını aşılamaaya çalışan fenomenler” şeklinde bir tanımlama yapmaktadır. Kertzer (1988), modern toplumlarda, özellikle politik ritüeller yani törenler, siyasal iktidarın gücünü etkin kullanma ve gerekirse yeni meşruiyet sağlama yöntemi olduğunu ifade etmektedir. Zamanla ulusun sembolü haline dönüşen ritüeller toplumu türleştirip merkezi otoriteye sadakati sağlamaktadır. Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, politik ritüeller aracılığı ile inşa edilen ulusal semboller ve törenler yardımıyla toplumlar ortak duygu dünyasında bir araya gelmektedir (Smith, 2010, s. 127).

4.6 Belleğin Yeniden İnşası

Belleğin yeniden inşası söz konusu olduğunda akla ilk gelen “insanlar kendilerinden önce yaşanan, deneyimlemedikleri olayları nasıl anımsıyor?” sorusudur (Sarlo, 2012, s. 80). James Young (2000), bu türden bir anımsamanın ancak mecazi anlamda kullanılabileceğini çünkü bu anımsamanın ancak başkaları tarafından yaşanmış olan şeylerin anılarının vekaleten devralınması olduğunu belirtmektedir. Marianne Hirsch (1997) bu tür anımsamayı belleğin yeniden inşası *postmemory* olarak tanımlamaktadır. Bu bellek türünde, olaylara maruz kalmış ve deneyimlemiş olan nesillerin bir sonraki nesillere aktarımlarından söz edilmektedir. Zaman akışı içerisinde belleğin doğrudan kendisinin deneyimlediği olayları yeniden inşa ederek aktarımını gerçekleştirebilmesi çok kısıtlı bir zaman dilimine dayanmaktadır. Bu bağlamda Hirsch (1997) fotoğrafların önemine vurgu yaparken Young (2000) söylemlerin kaydedilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Sarlo, 2012, s. 81). Posthafıza olarak da nitelendirilen belleğin yeniden inşası bağlamında Eva Hoffman (2004) şu şekilde bir ifadede bulunmaktadır:

Dolaysız bilginin paradoksları, daha sonradan gelen çocuğumuza musallat olur. Yirminci yüzyılın biçimlendirici olayları yaşam öykülerimizi önemli bir şekilde etkilemiş, kimi zaman kendi hayatlarımızı gölgede bırakma ve istila etme tehdidi bile taşımıştır. Gelgelelim bunları görmemişiz, bunların acısını çekmemişiz etkilerini doğrudan deneyimlememişizdir. Onlarla ilişkimizi kendi ‘post’ durumumuzla ve bunu takip eden güçlü ama dolayimli bilgi biçimleriyle tanımlamaktayız (Hoffman, 2004).

Kısaca ifade etmek gerekirse posthafıza, kültürel ya da toplumsal travmalar yaşamış ya da onlara tanıklık etmiş bireylerin kendinden sonra gelen nesillere kendi içinde yer aldıkları hikâyeleri imgeler ve davranışlar aracılığı ile aktarmaları ve kendi anımsadıklarını tarif etmeleridir. Böylece aktarımı alanlar, olayları kendi başlarına gelmiş gibi algılarken geçmişle bağlantı kurmaktadır ve dolayısıyla geçmişte yaşananların etkisinin içinde bulunan zamanda da devam etmesi sağlanmaktadır (Hirsch, 2008, s. 105).

4.7 Bellek Mekânları

Bellek mekânı *les lieux de mémoire* kavramı, Pierre Nora'nın 1984-1994 yılları arasında yayınlanan yedi ciltlik bir eser olan *Les Lieux de Mémoire* 'de kurulmuştur. Tanım, Cilt 1'in ilk makalesinde, "belleğin kristalleştiği ve kendini salgıladığı" yerleri ifade etmektedir. Anımsamanın anlık bir durum olmamasından ve bilinçli olarak bir arşivin oluşturulması ihtiyacından doğduğunu ifade etmektedir. Bu sebepten dolayı, yıldönümleri ve kutlamalar yapılmakta, övgüler edilmekte ve hesaplar tutulmaktadır. Bu anlamda belleğin azınlıklar tarafından savunulması ve anımsamalara önem verilmesi, onların tarih sayfalarından silinmemeleri adına gerçekleştirebilecekleri yegâne çabayı oluşturmaktadır. Savunulan şey tehdit edilmemiş olsaydı, onu inşa etmek için de bu kadar çabaya gerek kalmamış olacaktı. Buna karşıt olarak, anılar serbest bırakıldığı zaman işlevlerini yitirmektedir. Tarih belleği kuşatmamış olsaydı, onu deforme edemezdi, onu deforme etmese, kaleme alınmasa ve tartışılmasaydı, bellek mekânları da olmazdı. Gerçekte de tarihin itme ve çekmeleri bellek mekânlarının üretilmesindeki temel noktayı oluşturmaktadır. Tarihin anları, tarihi olaylarla yıpratılarak sessizliklerinin bozulmasını tetiklemektedir (Nora, 1989, s. 12).

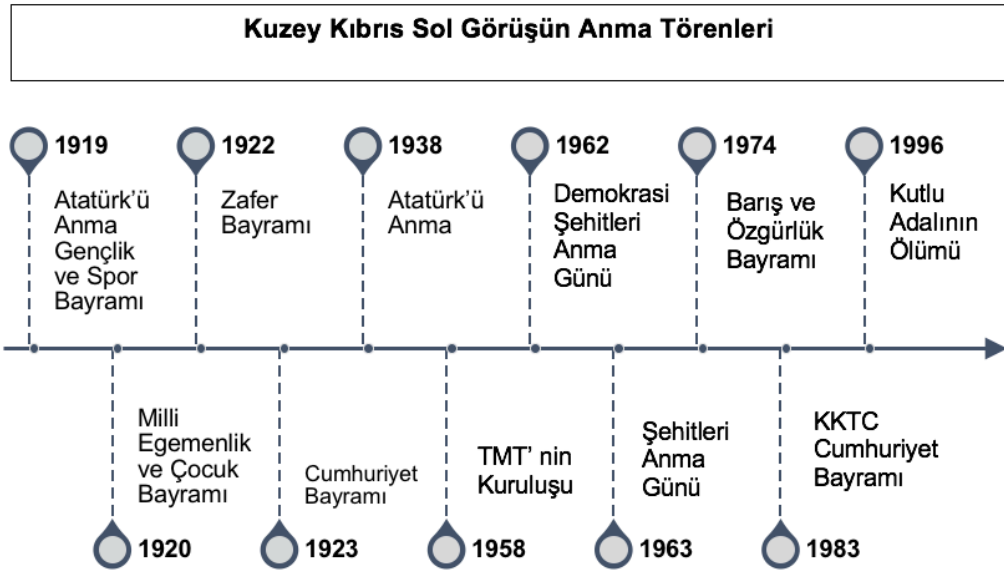
Her ulus, aile, etnik grup ya da bir parti olsun, ait olduğu bir topluluğun anılarını gönüllü olarak kaydedip kişiliğinin bir parçası olarak kabul etmektedir. Arşivler, kütüphaneler ve müzeler gibi topografik yerler, mezarlıklar veya mimari eserler gibi anıtsal yapılar; anma törenleri, hac, yıldönümleri veya amblemler gibi semboller, ders kitapları, otobiyografiler veya dernekler gibi işlevsel alanlar, her biri kendi tarihi ile bellek mekânını oluşturmaktadır. Devletler, sosyal ve siyasi çevreler, tarihsel kurumlar belleği farklı kullanımlarına göre arşivleyip inşa etmeye yolunu seçerek mekânların belleklerini belleğin mekânlarına çevirmektedirler. (Nora, 1989).

Zamanın akışı devam ederken, bireyler ya da toplum geriye doğru bakarak nerede durduğunu görüp değerlendirme yapma eğilimindedir (Huyssen, 1999, s. 11). Bu geriye dönüş ve geçmişin izini sürme sürecinde örneğin müzeler toplumsal bellek mekânı olarak belleğin kayıt altına alınması bağlamında önemli rol oynamaktadır (Connerton, 2014, s. 117). Bellek mekânları her ne kadar fiziksel mekânlarla sınırlı olmasa da anıtlar, mezarlıklar, müzeler, koleksiyonlar, arşivler bununla beraber yıl dönümleri, bayramlar, kutsal mekânlar, tutanaklar da tarihe tanıklık eden ve sosyal açıdan belleğe hizmet ederek toplumsal belleğin beslenmesinde katkı koyan bellek mekânlarıdır (Nora, 2005, s. 23). Kentsel öğeler, ortak değerler, yaşanmışlıklar, nesiller boyu aktarılmasıyla kentin kimliği haline gelirken, toplumun belleğinde taşıma özelliğiyle birleşince, yazılan kaynaklar ya da yapılan törenler gibi anımsama döngüsü yaratarak kolektif bir süreklilik sağlamaktadır (Türkmenoğlu, 2016, s. 145).

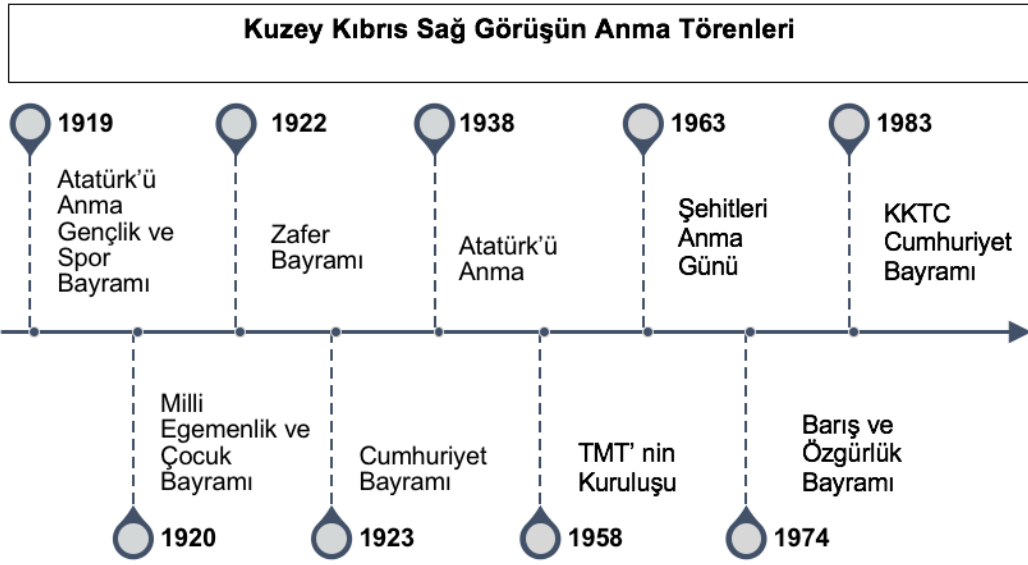
4.8 Kıbrıs: Bölünmüş Adanın Anma Törenleri

Ulus ve tarihi, kendisini anma törenleri ve ritüeller aracılığı ile ifade etmektedir. Connerton (2014) *Toplumlar Nasıl Anımsar?* adlı kitabında, aynı zamanda unutmanın, bellek kaybının ve sessizliğin analitik önemini ifade etmek için büyük çaba sarf eden toplumsal belleğin ve hatırlamanın kalbinde anma törenlerinin yattığı belirtmektedir. Bu bellek, çalışmanın merkezinde olduğunda, unutma veya susturma ile diyalektik bir ilişki içinde bağlantılı olduğunu söylemek doğru bir yaklaşım olacaktır. Ayrıca, Anderson (1991) anma törenleri içinde bellek ve tarihin geçmişle ilgilenmesi gereken iki bileşen olduğunu, aynı zamanda ulusun bir imgesi ve tarihsel sürekliliği yaratarak geleceğin meşrulaştırılması olarak kabul edildiğini vurgulamaktadır. Bu noktada, White (1987)'a göre anlatılar önerilen tarihi süreklilik, tutarlılık ve anlam içinde kurmaktadır. Ayrıca, Papadakis (2003)'e göre anma anlatı sağlarken diğer taraftan, White (1987) anlatı dizisinin sosyal sistemin ulusu oluşturan hayali topluluk olduğu açısından önemli olduğunu savunmaktadır. Olayları anmanın mutlu ya da hüznü bir hikâye olarak anlam kazandığı ahlâki açıdan bir ulusa hizmet etmediği vurgulanmaktadır.

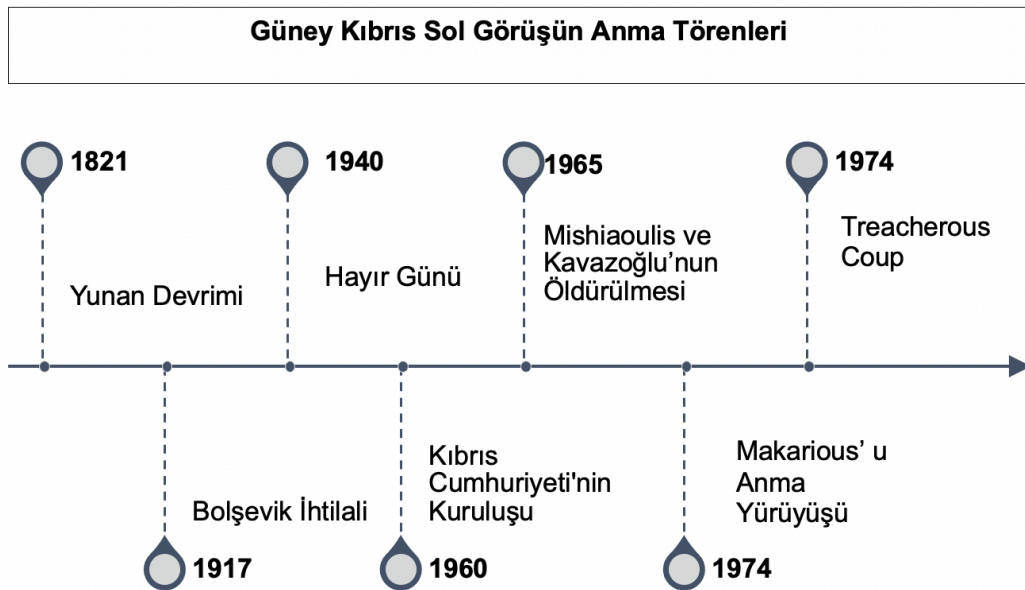
Papadakis (2003)'e göre, ulusal tarihler söz konusu olduğunda, bu tür ahlâki öyküler kabaca iki genel başlığa ayrılmaktadır: adalet hikâyeleri (veya 'ulusal tatmin') ve adaletsizlik hikâyeleri. Bu nedenle, anma törenlerinin bir tarih anlatımını göstermek için belleği ve modern ritüelleri vurgulayan kapsamlı bir çalışma olması gerekmektedir (Connerton, 2014). Kıbrıs, bir zamanlar birleşik bir alan içinde yaşamış iki etnik toplum arasında bölünmüş bir ada olarak, toplumsal belleğin incelenmesi için ilginç bir alan çalışması sunmaktadır. Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar olmak üzere iki ana topluluktan oluşan ada, karşıt geçmişlerinin inşası için anma törenleri düzenlemektedir. Kuzey ve Güney arasındaki her iki taraf içinde iç bölünme, anma törenleri için seçilen tarihsel olaylar ve önerilen anlatılar aracılığıyla bir taraf etnik bölünmeyi pekiştirirken, diğer taraf onu aşmak istemektedir (Papadakis, 2003). Şekil 2, Şekil 3, Şekil 4, Şekil 5'de Kuzey Kıbrıs ve Güney Kıbrıs'ta düzenlenen politik anma törenlerinin Sol ve Sağ görüşe göre dağılımları yer almaktadır (Papadakis, 2008; Çiftçi 2018).

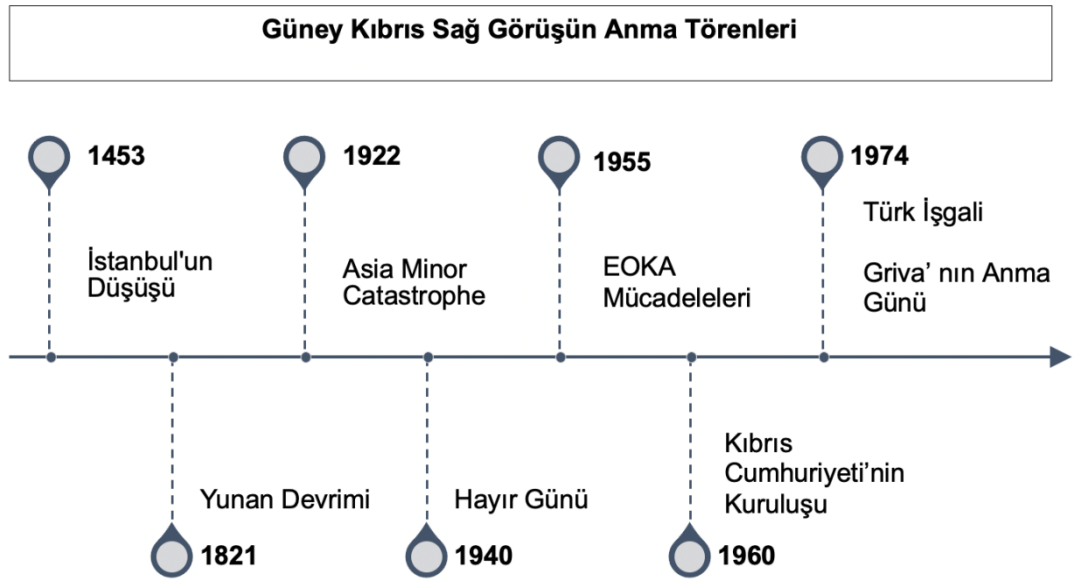
Şekil 1: Kuzey Kıbrıs Sol Görüşün Anma Törenleri

Şekil 2: Kuzey Kıbrıs Sağ Görüşün Anma Törenleri

Şekil 3: Güney Kıbrıs Sol Görüşün Anma Törenleri

Şekil 4: Güney Kıbrıs Sağ Görüşün Anma Törenleri

Geçmişin işlenmesi, gerçeğin ortaya çıkması ve geçmişin aydınlanmasına dair çalışmaları kapsamaktadır. Geçmişte yaşanan ağır olayların ve bunların oluşmasına sebep olan durum ve yapıların sorumlularının belirlenmesini belirtmektedir. Gerçeklerin ortaya çıkması diğer bir taraftan mağdurların da belirlenmesini sağlamaktadır. Geçmişin işlenmesi ayrıca yeni toplumsal rejimlere kapı açmaktadır. Geçmişin işlenmesinde günümüzle olan zaman aralığının büyüklüğünün herhangi bir önemi olmadığı gibi, temel şart ifade özgürlüğü, özgür kamusal tartışmanın varlığıdır (Sancar, 2014). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesi bilgiyi arama ve yayma hakkını güvence altına alırken, gerçeği bilme hakkının da koruyucusu konumundadır (Hayner, 1994).

Gerçeğin evrenselliği söz konusu olduğunda dört nosyondan söz edilmektedir:

- **Olgu ve delillere dayalı olan gerçek:** Bu nosyon, olgulara dayanmakta olup ancak delillerle gerçekleştiği noktada güvenilir, tarafsız ve nesnel bir boyut kazanmaktadır.

- **Kişisel veya anlatısal olan gerçek:** Bu nosyonla mağdurların kişisel yaşamışlıklarını anlatmaları suretiyle açığa çıkan gerçeklerden söz edilmektedir.
- **Toplumsal veya karşılıklı diyaloga dayalı gerçek:** Bu nosyonda toplumsal bir gerçeklikten söz edilmektedir.
- **İyileştirici ve onarıcı gerçek:** Bu nosyonda ele alınan durum, toplumun ve vatandaşların devletle olan ilişkileri bağlamındaki gerçekler ifade edilmektedir (Sancar, 2014).

Tarih ve bellek arasındaki ilişki, gerçek ve adalet kavramları arasındaki ilişki dahilindedir. İçinde bulunulan dönemde, *belleğin adlileştirilmesi*¹⁸ ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ulusal bellek, bir topluluğu anımsamalar ve anılanlar sayesinde ayakta tutarken, diğer taraftan da unutilanlarla geleceğe ilerlemesini sağlayan çelişkiler bütünüdür. Kesin, zorlayıcı ve normatif olan adaletin gerçeği, anlamayı değil sorumlulukları belirlemeyi hedeflerken sadece suçluları cezalandırıp masumları aklamayı düşünmektedir. Aynı olgular, farklı gerçekler yaratılmasına sebep olabilmektedir. Bu yüzden tarihsel gerçeklik geçici ve istikrarsız kabul edilmektedir. Geçmiş bir envanter gibi arşivlenmek yerine açık bir sorun olarak yorumlandığı zaman tarih kendi payına düşen yargıdaki gerçeği saptayabilmektedir (Traverso, 2009).

Geçmişin işlenmesi söz konusu olduğunda hakikatin aydınlatılıp ortaya çıkarılmasında önemli bir basamak oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle geçmişte yaşanan özellikle ağır suçlar veya ihlallerle ilgili sorumluların belirlenmesi ve ortaya çıkarılması ifade edilmektedir. Hakikatin ortaya çıkışı, mağdurların tanımlanmasını beraberinde getirmektedir. Yaşanan acıların tanımlanmasıyla mağdur olan insanlar toplumla onurlu bireyler olarak yeniden bütünleşmektedir. Geçmişin işlenmesiyle oluşacak olan yeni toplumsal kimlik, özgür kamusal tartışma, ifade ve düşünce özgürlüğü gerektirdiği gibi eski rejimin de meşruiyetinin sonlanmasını sağlamaktadır. Hakikat nosyonu ele alındığında dört önemli nokta ortaya çıkmaktadır:

¹⁸ Belleğin Adlileştirilmesi için bakınız Rousso, H. (1998). *La Hantise du Passé*. Paris: Textuel.

- Olgu ve delillere dayanan, tarafsız ve nesnel olarak desteklenmiş güvenilirlikte olması,
- Kişisel ya da anlatısal olan, mağdurların öykülerinin anlatımıyla ortaya çıkması,
- Toplumsal ve diyalog kurmaya dayalı olması,
- İyileştirici ve onarıcı yani insan ilişkileri bağlamında olguların anlamlandırılmış olmasıdır (Sancar, 2014, s. 99-107).

Geçmişte yaşanmış insan hakları ihlallerinin incelenmesi için hakikat komisyonları kurulmaktadır. Uzun yıllar önce yaşanmış ve nesiller öncesinden kalan konular bu komisyonlarca ele alınmaktadır. Genellikle toplumlarda geçiş dönemlerinde yapıcı bir adalet arayışı için başvuru hakikat komisyonları belirli bir dönemi kapsamaktadır. Çalışmaları tamamlanınca faaliyetleri sonlandırılmak üzere kurulan komisyonların iki temel faaliyeti bulunmaktadır. Öncelikle kimlerin mağdur olduğunun tespit edilip hak kayıplarının ortaya çıkarılması ve gelecekteki hak ihlallerinin önüne geçilmesinin sağlanmasıdır (Maviş, 2016, s. 354-355).

4.8.1 Kıbrıs Adası ve Kıbrıslı Türklerin Tarihi Belleği

Kıbrıs, 1571 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu'nun fethiyle Türk yönetimine girmiştir ve bu tarihten itibaren uygulanmış olan çeşitli iskân politikalarıyla adada Türkleştirilme süreci başlatılmıştır. Ada Akdeniz'deki stratejik öneminden dolayı her zaman İngiltere'nin ilgi odağında olmuş ve 1878 Osmanlı-Rus Savaşının ardından, İngilizlere kiralanmıştır. 1914 yılında, I. Dünya Savaşında Osmanlı İmparatorluğu'nun Almanya ile ittifakıyla İngiltere'nin karşısında yer almasının ardından, İngiltere adayı ilhak etmiştir. 1923 Lozan Antlaşması'nın ardından resmîyet kazan ilhak süreciyle Kıbrıs Adası resmen İngiliz yönetimi altına girmiştir. 1960 yılına kadar devam eden bu süreç, Kıbrıslı Rumların adayı Yunanistan'a ilhak etme *Megali İdea* hedeflerine dayanan *Enosis* (Yunanistan ile birlik) fikirlerini hayata geçirmek için adım atmalarına kadar devam etmiştir. 1955'te kurulan EOKA gizli örgütü ile Rumlar terör saldırıları düzenlemeye başlamıştır. Kıbrıslı Türkler, kendilerini savunabilmek amacıyla Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) adında

kendi gizli örgütlerini kurmuşlardır. 'Mücahit'¹⁹ adı verilen üyeleriyle, Rumlardan gelen baskı ve saldırılara karşı kendi olanakları dâhilinde direnişte bulunmaktaydı. 1960'ta bağımsız bir devlet olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti 1963 yılında Kıbrıslı Türklere karşı düzenlenen saldırıların ardından son bulmuştur. 1974 yılına kadar saldırılara direnen Kıbrıslı Türkler 1974 Harekâtının ardından, 1975'te adanın ikiye bölünmesiyle önce Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni kurmuş ardından 1983'te, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni bağımsız bir devlet olarak ilan etmiştir (İsmail, 1988).

Adada artan gerginlikler, pek çok genç Yunanlı arasında *Enosis* fikrinin yaygınlaşmasına yardımcı olmuştur. *Enosis*'e destek yaratan en çarpıcı nokta, İngiltere'nin eğitim sisteminde İngilizce dilini kullanma konusundaki ısrarcı tutumuyla alevlenmiştir (Bryant & Papadakis, 2012). Bu nedenle, Yunan milliyetçiliğinin Yunan bağlantısının bir sonucu olmasına rağmen, İngiliz sömürge yönetimi *Enosis* fikrinin yükselişinde rol oynamıştır. *Enosis*'i başarmak için birçok Rum adaya gelmiş ve Askeri Grup (EOKA)'a katılmıştır.

Kıbrıs'ta Türk milliyetçiliğinin kilometre taşı olarak, *Enosis* ve Türkiye'de yer alan 'Jön Türkler' hareketi gösterilmektedir. (Markides, 1974; Kızılyürek, 2002; Bryant, 2004). Uluslararası organlar (Birleşmiş Milletler, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan) tarafından çatışmayı çözmek, barışı ve adada güvenliği sağlamak için çok sayıda girişim yapılmıştır. Ancak, tüm bu girişimler sürekli olarak başarısızlığa uğramıştır (Anastasiou, 2002; Mertan, 2011).

1974'te EOKA Kıbrıs Cumhuriyeti hükümetine karşı bir darbe düzenlemiş ve buna karşılık Türk ordusunun 1974 tarihindeki müdahalesiyle süreç, adanın bugüne kadar süren bölünmesiyle sonuçlanmıştır. Her iki askeri harekât, adada iki önemli değişikliğe yol açmıştır. İlk olarak, ihtilaf Kıbrıslıları kendi adalarında mülteci olmaya zorlarken, Kıbrıslı Rumlar adanın güneyine, Kıbrıslı Türkler de kuzeye sığınmak zorunda kalmıştır. Bu ayrılık aynı zamanda siyasi bir değişime de yol açmıştır; iki ayrı devletin oluşturulması,

¹⁹ Mücahit için bakınız <http://www.mucahit.net/Hakkinda/Tarihce.aspx>

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Kıbrıs Cumhuriyeti (ROC) (King & Ladbury, 1982; Mavratsas, 1998; Scott, 1998).

Kıbrıs sorunu, Kıbrıs'taki iki etnik topluluk olan Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar arasında uzun zamandır devam eden bir çatışmadır. Her iki toplum, Kıbrıs sorununun nedenini farklı olarak tanımlamaktadır (Calotychos, 1998; Lacher & Kaymak, 2005; Papadakis, 1998). Kıbrıslı Rumlar için Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin 1974 yılında bağımsız bir devleti işgal ettiği uluslararası bir meseledir. Kıbrıslı Türkler için çatışma, toplumlar arasındadır ve 1960'larda başlayan etnik çatışmalarla sorumlusu Kıbrıslı Rumlardır. 1878'de İngiliz yönetiminin başlangıcıyla iki çatışan millet ortaya çıkmış ve Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar arasında 'etnik yabancılaşma' olarak tanımlanan duruma dönüşmüştür (Bryant, 2004, s. 2).

Kıbrıslı Rumların İngilizleri kovmak ve *Enosis*'i yerine getirmek için mücadeleleri Kıbrıslı Türkleri kapsamamaktadır. Bir Rum devletinde azınlık olma korkuları, Türk milliyetçiliği ve Kıbrıs Rum milliyetçi hareketine karşı direniş şeklinde ifade edilmektedir (Beratlı, 1991; Kızılyürek, 2002; Nevzat, 2005). Dolayısıyla 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması bir ulus değil, bir devlet yaratmıştır. Cumhuriyet, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türklerin hayali bir toplum vizyonunun bir sonucu olarak kurulmamış yeni cumhuriyetin garantörleri olan İngiltere, Türkiye ve Yunanistan tarafından dayatılmıştır. Bu nedenle bu toplumların milliyetçi emellerini durduramamış ve toplumlar arası bir çatışma başlamasına neden olmuştur. Türkiye'nin 1974 yılında Kıbrıslı Türklerin haklarını korumak adına askeri müdahalesinin ardından ada ikiye bölünmüştür. Bugün Kıbrıslı Rumlar adanın güneyindeki Kıbrıs Cumhuriyeti'nin idari yapısını korurken, Kıbrıslı Türkler kendi devletleri olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır (Keser, 2013, s. 263).

5. BÖLÜM

METODOLOJİ

5.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu tezin amacı, resmî haber ajansı Türk Ajansı Kıbrıs'ın Şafak Nöbeti ve 1974'ün anma törenlerini nasıl ele aldığı ve siyasi hatırlama ritüellerinin hangi şekilde basında yer bulduğunu incelemektir. İki aşamadan oluşan bu tezin birinci aşamasında Şafak Nöbeti etkinliğinin törensel bir ritüel kapsamına girip girmediği incelenirken, tezin ikinci aşamasında, resmî haber ajansı TAK Haber Ajansı'nın Şafak Nöbeti etkinlik haberlerini ele alışına yönelik içerik analizleri yapılarak yıldönümü gazeteciliğinin toplumsal belleğe katkısı incelenmiştir. Şafak Nöbeti vatandaşlar tarafından gerçekleştirilmiş bir anma olup, bu nedenle tez, toplumsal anımsama ritüelinin toplumsal belleğe katkısının incelenmesi bakımından önem arz etmektedir.

5.2 Araştırmanın Evreni- Örneklemi, Yöntem ve Araştırma Soruları

Bu tezin evrenini Kuzey Kıbrıs'ın politik anma törenleri oluşturmaktadır. Yakın tarihinin en önemli anlarından olan 1974'ün yeniden yaşatılması ve anımsanmasını sağlamak için 11 (on bir) yıldır düzenlenen Şafak Nöbeti etkinliği, toplumsal belleğin canlı tutulması bağlamında gerçekleştirilen anımsama ritüelleri arasında vatandaşlarca düzenlenen tek tören kapsamında olmasından dolayı amaçlı örneklem tekniği kullanılarak bu tezin örneklemi olarak belirlenmiştir. Bu tezde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

Araştırma soruları:

Araştırma Sorusu 1

- Şafak Nöbeti etkinliği törensel bir ritüel kapsamında mıdır?

Araştırma Sorusu 2

- Şafak Nöbeti etkinliği törensel bir ritüel kapsamında ise toplumsal anımsamaya katkı koymakta mıdır?

Araştırma Sorusu 3

- Yıldönümü gazeteciliği toplumsal bellek mekânı mıdır?

5.2.1 Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi

1974'ün 36. yıldönümünde başlatılan Şafak Nöbeti etkinliği, başkanlığını Fevzi Tanpınar'ın yaptığı Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi tarafından gerçekleştirilmektedir. Etkinlik her yıl Yavuz Çıkarma Plajında yer almaktadır. Görüntü 1'de Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesinin resmî Facebook sayfası yer almaktadır.

Görüntü 1: Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesinin Resmî Facebook Sayfası.

https://www.facebook.com/SafakNobetiKktc/about/?ref=page_internal **Erişim Tarihi:**

19.11.2020

5.3 Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Bu tezde, 11 (on bir) yıldır düzenlenen Şafak Nöbeti etkinliği haberleri incelenirken veri toplama aracı olarak haberlerin resmî kaynağı olan TAK Ajansı haberleri esas alınmıştır. Bu yolla, tezde TAK Ajansı dijital haber arşivi üzerinden Şafak Nöbeti anahtar kelimesi ve KKTC kategorisi belirlenerek 20 Temmuz 2010-20 Temmuz 2020 tarih aralığındaki haberler incelenmek üzere belirlenmiştir. Söz konusu haberler yıldönümü gazeteciliği kapsamında incelendiğinden Şafak Nöbeti etkinliği gerçekleştirildikten sonraki ilk gün çıkan haberler teze dahil edilmiştir. TAK Ajansı resmî web sitesi üzerinden dijital arşiv kullanılarak 2020-2017 tarihleri arasındaki haberlere ulaşılırken, 2018, 2019, 2020 yılları için dijital arşiv bulunmadığından haberler yukarıda belirtilen kıstaslar çerçevesinde ajanstan temin edilmiştir. Haberlerin tamamı

TAK Ajansı'nın servis ettiği şekliyle tezin ekler kısmında bulunmaktadır. Yıldönümü gazeteciliği temelinde incelenen haberlerin analizi aşamasında 7 ($n=7$) kategoride incelemeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu incelemeler için haberin işlenmesi Lasswell (1927) ve Berelson (1966) tarafından ortaya atılan yöntemler üzerine yapılan uygulamalar arasından Morin (1966) ve Kientz (1971)'in yöntemleştirmesi temel alınmıştır. Tablo 8'de haberler incelenirken kullanılacak kategoriler ve kategorilerin kapsamı yer almaktadır.

Tablo 8. Yıldönümü Gazeteciliğinin Haber İnceleme Kategorileri ve Kapsamları

Haber İnceleme Kategorileri	İnceleme Kapsamı
Haberin Önemi	Habere yönelik içerik analizi: Haberin kaç sayfa ve kaç kelimeden oluştuğu ve başlığın nasıl atıldığı incelenmiştir.
Katılan Sayısı	Haberde etkinliğe katılan siyasi, sanatçı vb. katılımcıların nicel verileri incelenmiştir.
Adlandırmalar ve Boyamalar	Haberde etkinliğe katılanların, etkinlik mekânın nasıl adlandırıldığı ve onlar için kullanılan sıfatlar incelenmiştir.
Tarih ve Zaman	Haberde etkinliğin gerçekleşmemesine sebep olan olay ve zamana yapılan atıfların varlığı incelenmiştir.
Ele Alınan Konular	Haberde ele alınan konular incelenmiştir.
Haber Başlığı	Haberde başlığın nasıl kurgulandığı incelenmiştir.
Parazitlendirme	Konu dışı paylaşımlar incelenmiştir.

Morin, 1966; Kientz, 1971

Nitel araştırma yöntemiyle belge analizi kullanılarak 7 (yedi) kateogoride inceleme kapsamına alınan TAK Ajansı'nın 20 Temmuz tarihli servis etmiş olduğu Şafak Nöbeti etkinlik haberleri, ayrıca ritüel özellikleri taşıyan tekrarların incelenmesi bağlamında şu 4 (dört) temel başlık altında toplanarak ele alınmıştır:

- Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı
- Sanatçı ve Sporcu Katılımı
- Dini İçerik
- 1974'ün Temsili

6. BÖLÜM BULGULAR

Politik ritüeller toplumsal belleğin canlı tutulması bağlamında bir ulus için önemli anları temsil etmektedir. Bu açıdan, Kuzey Kıbrıs'ın yakın tarihinde yaşadığı anımsamalar ve unutmalar noktasında önemli bir yer tutmakta olan Şafak Nöbeti etkinliği bu tezde inceleme kapsamına alınmıştır. Tezin ilk aşamasında Şafak Nöbeti etkinliğinin törensel ritüel kapsamında yer alıp almadığının saptanması amacıyla 11 (on bir) yıldır tekrarlanan [2010-2020] etkinlik programı, TAK Ajansı'nın resmî internet sitesinde servis edilen 20 Temmuz (etkinliğin gerçekleşmesinin akabinde servis edilen) tarihli haberlerin incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Tablo 9'da Şafak Nöbeti etkinlik haberlerinin başlıkları ve basına servis edilen haberde yer alan görseller bulunmaktadır.

Tablo 9. Şafak Nöbeti Etkinliğinin Haber Başlıkları ve Görselleri

Şafak Nöbeti Etkinliği	Haber Başlığı	Haber Görseli
Şafak Nöbeti 2010	KKTC Halkı 20 Temmuz'u Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" ile Karşıladı	
Şafak Nöbeti 2011	Kıbrıs Türkü Barış Harekâtı'nın 37'nci Yıldönümünü "Şafak Nöbetiyle Karşıladı	
Şafak Nöbeti 2012	20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 38'nci Yıldönümü Yavuz Çıkarma Plajı'nda Şafak Nöbetiyle Karşılandı	

Şafak Nöbeti 2013	20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 39'uncu Yıldönümü Yavuz Çıkarma Plajı'nda Şafak Nöbetiyle Karşılandı	
Şafak Nöbeti 2014	20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 40'ıncı Yıldönümü Kapsamında Yavuz Çıkarma Plajında "Şafak Nöbeti" Etkinliği Gerçekleştirildi	
Şafak Nöbeti 2015	20 Temmuz'un 41. Yıldönümü "Şafak Nöbetiyle Karşılandı	
Şafak Nöbeti 2016	7'nci Şafak Nöbeti Etkinliği Gerçekleştirildi	
Şafak Nöbeti 2017	Şafak Nöbeti Etkinliği Yapıldı	
Şafak Nöbeti 2018	Yavuz Çıkarma Plajı'nda Şafak Nöbeti Tutuldu	
Şafak Nöbeti 2019	10. Şafak Nöbeti Tutuldu	
Şafak Nöbeti 2020	11. Şafak Nöbeti Koronavirüs Nedeniyle Sembolik Olarak Gerçekleşti	

<http://www.turkajansikibris.gov.ct.tr/index.php/lang/tr/cat/249/tpl/search>

26.11.2020

Erişim Tarihi:

Yıldönümü gazeteciliği kapsamında Şafak Nöbeti etkinliği için TAK Ajansı'nın 20 Temmuz tarihlerinde servis etmiş olduğu 11 (n=11) haber başlığı

incelendiğinde, etkinliğin ismi 'Şafak Nöbeti', etkinliğin tarihi '20 Temmuz', etkinliğin yapıldığı yer olan 'Yavuz Çıkarma Plajı' ve etkinliğin yapılmasına vesile olan 1974 Harekâtı'na atıf olarak 'Barış Harekâtı' terimlerinin yer aldığı görülmektedir. Şafak Nöbeti 8 ($n=8$) haber başlığında, 20 Temmuz 5 ($n=5$) haber başlığında, Yavuz Çıkarma Plajı 4 ($n=4$) haber başlığında, Barış Harekâtı 4 ($n=4$) haber başlığında yer almıştır.

Haberlerle birlikte servis edilen görseller incelendiğinde, tümünün renkli ve etkinlik esnasında elde edilen görselleri içerdiği tespit edilmiştir. Görsellerde 7 ($n=7$) kez bayrak kullanımı gerçekleştirilmiştir. Bunların 5 ($n=5$) tanesinde KKTC ve TC bayrakları birlikte yer alırken 2 ($n=2$) tanesinde sadece KKTC bayrağına yer verilmiştir. Servis edilen haberlerin 5 ($n=5$) görselinde meşaleler, 2018 tarihli Şafak Nöbeti etkinliği haber görselinde etkinlik afişinin yer aldığı görülmektedir.

6.1 Şafak Nöbeti Etkinliğinin Politik Ritüel Kapsamında İncelenmesi

Bütün bu bilgilerden hareketle, Şafak Nöbeti etkinliğinin politik ritüel kapsamında incelenmesi ile *Araştırma Sorusu 1* (Şafak Nöbeti etkinliği törensel bir ritüel kapsamında mıdır?) ve *Araştırma Sorusu 2* (Şafak Nöbeti etkinliği törensel bir ritüel kapsamında ise toplumsal anımsamaya katkı koymakta mıdır?)'a cevap aranmıştır. Ritüellerin tekrarlarla ilişkisinden yola çıkılarak söz konusu etkinliklerin [2010-2020] içeriği TAK Ajansı haberlerinden kaynak alınarak 4 (dört) temel başlık altında toplanmış ve bu başlıklar altında ritüel özellik taşıyan tekrarlar incelenmiştir. Bu başlıklar şu şekilde belirlenmiştir:

- Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı
- Sanatçı ve Sporcu Katılımı
- Dini İçerik
- 1974'ün Temsili

Tablo 10'da Şafak Nöbeti etkinliğinin içerikleri etkinlik bazında yer almaktadır.

Tablo 10. Şafak Nöbeti Etkinliğinin (2010-2020) İçerikleri

Etkinlik İçeriği				
Şafak Nöbeti Etkinlik Tarihi	Konuşmacı/ Siyasetçi Katılımı	Sanatçı/ Sporcu Katılımı	Dini İçerik	1974'ün Temsili
2010	√	√	√	√
2011	√	√	√	√
2012	√	√	√	√
2013	√	√	√	√
2014	√	√	√	√
2015	√	√	√	√
2016	√	√	√	√
2017	√	√	√	√
2018	√	√	√	√
2019	√	√	√	√
2020	√	-	√	-

Şafak Nöbeti ile ilgili TAK Ajansı tarafından servis edilen haber içerikleri incelendiğinde etkinliklerin temel olarak yukarıda yer alan 4 (dört) içerik etrafında toplandığı görülmektedir. İçeriklerle ilgili detaylı bilgiler şu şekildedir:

- **Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı:** Konuşmacı katılımı içeriği ele alındığında, ilk törende [2010] kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın konuşmacı olduğu görülmektedir. 2012 yılında Denktaş'ın ölümünün ardından, 2014 yılındaki 5. Şafak Nöbeti etkinliğine kadar olan üç törende söz konusu liderin ilk Şafak Nöbeti etkinliğinde yapmış olduğu konuşmanın kayıtları yansıtılarak katılımcılarla paylaşılmıştır. Gerçekleştirilen toplam 11 ($n=11$) etkinlikte Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar konuşma gerçekleştirmiştir. Tanpınar'ın yanı sıra kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın, 1974 döneminin başbakanı Bülent Ecevit'in açıklamalarına yer verilirken etkinliklerde siyasiler, bakanlar ve emekli askerler, komutanlar katılmış ve konuşmacı olarak da yer almışlardır.
- **Sanatçı ve Sporcu Katılımı:** Sanatçı ve sporcu katılımları incelendiğinde yerel ve yabancı sanatçıların konserlerinin yer aldığı, farklı dönemlerde halk danslarıyla sema gösterilerinin yanı sıra modern dans gösterilerinin, mehteran takımının gösterilerinin yapıldığı

gözlemlenmiştir. Sanatçı katılımları arasından yurt dışından özel olarak etkinlik için gelen sanatçıların olduğu gözlemlenmekte ve Türkiye’den etkinliğe katılan sanatçıların ünlü ve sevilen sanatçılar olduğu, konserlerinin büyük ilgi gördüğü öne çıkmaktadır. Yerli ve yabancı sporcuların katılımlarıyla etkinlik adına anlamlı spor aktiviteleri düzenlenmekte ve rekor denemeleri yapılmaktadır. Etkinliğin yapıldığı Yavuz Çıkarma Plajı spor etkinliklerinin varış noktası olarak belirlenerek, spor etkinlikleri aracılığı ile sembolik olarak Türk Askeri’nin adaya çıkışı canlandırılmaktadır.

- **Dini İçerik:** Etkinliklerde yer alan dini içerikler incelendiğinde tüm gece tutulan nöbetin ardından sabah ezanın okunduğu, şehitler için dualar ve Kur’an-ı Kerim’den sureler, kasideler ve ilahiler okunduğu görülmüştür. Ramazan ayına denk gelen törenlerde iftar ve sahur ikramları gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 11. Şafak Nöbeti etkinliğinde şehitler için Sela ve Mevlit okutulmuştur.
- **1974’ün Temsili:** 20 Temmuz 1974’de Türk Askeri’nin adaya çıkışını temsil eden ve etkinlikte yer alan 1974’ün temsili içerik açısından incelendiğinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı’nın gemilerinin, Sualtı Taarruz Grup Komutanlığı (SAT) komandolarının, yatçılar federasyonunun yatlarının sahile yanaşarak, botlarla gazilerin temsili karaya çıkışının canlandırıldığı gözlemlenmiştir. Karaya çıkan gazilerin sahilde bekleyen diğer gaziler, mücahitler ve halkla kucaklaşması, Türk Askeri’nin adaya çıkışını temsil ederken, sahilde bekleyenler de Kıbrıs Türk halkının bekleyişini temsil etmektedir. 10. Şafak Nöbeti etkinliğinde F-16 gösterisi yer almıştır.

Ritüellerin sembolik ve değişmeyen davranışlarının bir araya gelmesiyle oluşan sosyo-kültürel yaşamın vazgeçilmez davranışları arasında olduğu gerçeğinden hareketle, Şafak Nöbeti etkinliğinin kolektif niteliği göz önünde bulundurulduğunda, politik ritüeller arasında yerini aldığını ifade etmek doğru olacaktır. Ritüellerin en önemli özelliklerinden olan bir grubu bir arada tutma ve bir topluluk bilinci oluşturma özelliğinin söz konusu etkinlikle ortaya

çıkıldığını ve toplumsal bir olgu çerçevesinde ortak duygularla bireyleri bir araya getirdiği gözlemlenmektedir. Ritüellerin bir diğer özellikleri arasında yer alan kalıplaşmış sembolik özellik taşıyan davranışlar içermesi özelliği yine Şafak Nöbeti etkinliğinde karşılaşılan unsurlar arasındadır. Bu sembolik davranışlardan beyaz güvercinlerin uçurulması, sirenler eşliğinde saygı duruşunun gerçekleştirilmesi, meşaleler yakılması ve gazilerin hücum botlar eşliğinde adaya çıkışlarının temsili örnek olarak gösterilebilmektedir.

6.2 Resmi Bilgi Sağlayıcısı TAK Ajansı'nın Şafak Nöbeti Etkinliği Haber İçerik Analizleri

Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili basına servis edilen haberler, Kuzey Kıbrıs'ın resmi bilgi sağlayıcısı olan TAK Ajansı'nın söz konusu etkinlik ile ilgili haberleri 7 ($n=7$) kategoride analiz edilmiştir. Çalışmanın bu aşamasında *Araştırma Sorusu 3* (Yıldönümü gazeteciliği toplumsal bellek mekânı mıdır?)'a cevap aranmıştır. Tablo 11'de 1. Şafak Nöbeti Etkinliği (2010)'nin TAK Ajansı tarafından servis edilen haberlerinin inceleme kategorileri ve kapsamı yer almaktadır.

Tablo 11. 1. Şafak Nöbeti Etkinliği (2010) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacıların 20 Temmuz'un önemine dair açıklamaları yer almaktadır. Haber 3 (üç) sayfa ve 682 (altı yüz seksen iki) kelimeden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	140 (yüz kırk) sivil toplum kuruluşu, 2 (iki) üniversite, 1 (bir) federasyon etkinliğe katılmıştır. Başlıkta etkinlik katılımcılarından KKTC Halkı olarak bahsedilmektedir. Katılımcılar arasında kurucu cumhurbaşkanı, bakanlar, askeri rütbeliler ve din işleri başkanı yer almaktadır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Gençlerden oluşan coşkulu kalabalık - Aydınlık günlerin gelişi - Sessiz bekleyiş - KKTC'nin doğum günü - Sahte barış - Devletin bir evlat gibi oluşu - Kararlılıkla sahip çıkmak - Yetim ve devletsiz olmak

	- Gazilerin görgü tanıklıkları
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 4 (dört) kez atıfta bulunmaktadır. Haberde 1963 ve 1878-1974 tarihleri ile geçmişteki önemli tarihlere ve döneme işaret edilmektedir.
Ele Alınan Konular	Haberde etkinliğin akışı, kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın ve diğer konuşmacıların konuşmalarından kesitler yer almaktadır.
Haber Başlığı	Haber başlığında etkinliğin anlam ve önemini içeren Şafak Nöbeti, 20 Temmuz, yer ve mekân vurgusu olarak Yavuz Çıkarma Plajı, tarihsel zaman vurgusu olarak 1974 bulunmaktadır.
Parazitlendirme	- 1878 - 1963 - Muratağa ve Sandallar²⁰ - Annan Planı

Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili haberler, etkinliğin düzenlendiği 19 Temmuz akşamını 20 Temmuz sabahına bağlayan gecenin ardından 20 Temmuz 2010 tarihi ile TAK Ajansı tarafından servis edilen haber "KKTC Halkı 20 Temmuz'u Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" ile Karşıladı" başlığını taşımaktadır. Etkinliğin adına vurgu yapılan haber 3 (üç) sayfa ve 682 (altı yüz seksen iki) kelimedenden oluşmaktadır. Ayrıca katılımcıların KKTC halkı olduğu ifadesiyle etkinliğin tüm toplumca benimsendiğine dikkat çekilmek istenmektedir. 20 Temmuz ifadesinin yanında 1974 tarihinin yer almayışı bu tarihin Kıbrıs Türkü için toplumsal belleğin bir parçası olduğunu işaret ederken 20 Temmuz'un sembolik temsilini öne çıkarmaktadır. Haber başlığında ayrıca etkinliğin gerçekleştirildiği ve halk arasında Çıkarma Anıtı olarak bilinen Özgürlük Anıtı'nın bulunduğu yer olan Yavuz Çıkarma Plajı da yer almaktadır.

20 Temmuz 2010 tarihinde servis edilmiş haber, adlandırma ve boyamalar açısından ele alındığında, konuşmacıların toplumsal belleğe dair hatırlatmalar yaptığı görülmektedir. Öncelikle etkinliğe katılan katılımcıların gençlerden oluşan coşkulu bir kalabalık olduğundan söz edilirken 20

²⁰ Muratağa ve Sandallar <https://www.karar.com/murataga-sandallar-ve-atlilar-katliami-nedir-murataga-sandallar-ve-atlilar-1583133>

Temmuz 1974 tarihinin üzerinden 36 (otuz altı) yıl geçmiş olmasına rağmen gençler tarafından canlı bir bellek olarak yaşatılmaya devam ettiğine işaret edilmektedir. Aydınlık günlerin gelişi tabiriyle de 1963 olaylarından beri belirli aralıklarla yaşanan olumsuzluklardan kaynaklanan sıkıntıların bitişi olarak 20 Temmuz 1974 tarihi gösterilmektedir. Sessiz bekleyiş ifadesiyle Kıbrıs Türk halkının sıkıntılı günlerden kurtulmak için gösterdiği çaba ve sabır kavramlarına atıfta bulunulurken, her ne kadar KKTC'nin kuruluş tarihi 15 Kasım 1983 olsa da 20 Temmuz 1974'de adaya gelen Türk Askeri'yle bu kuruluşun ilk adımlarının atıldığı ifade edilmektedir. Devletin bir evlat olduğu benzetmesi ile korunup yaşatılmasına önem verilmesi ve bunun önüne geçmeye çalışan her türlü oyuna karşı kararlılıkla devlete sahip çıkılmasının gerekliliğinden söz edilmektedir.

Tüm bu adlandırmalar ve boyamalarla toplumsal belleğin canlı tutulması bağlamında etkinliğe katılan konuşmacıların söylemlerinde yer bulurken, geçmişte yaşanmış ve toplumun belleğinde kötü anılar olarak yer etmiş olaylar dolayısıyla toplumsal travmalar da yine resmi makamlar tarafında hatırlatılarak, bu etkinliğin anımsamalar ve geçmişin unutulmaması açısından önem arz ettiğine vurgu yapılmaktadır. İncelenen haberde parazitlendirmelerin konuşmacıların söylemlerinde yer aldığı dikkat çekerken, bir taraftan da bu söylemlerle 1974'e kadar gelen süreçte Kıbrıs Türk halkının yaşadıklarına dair hatırlatmalar yapılarak, 20 Temmuz 1974 tarihinin neden bu denli önemli bir toplumsal bellek olduğunun altı çizilmeye çalışılmaktadır.

Haber parazitlendirmeler açısından ele alındığında, parazitlendirmelerin konuşmacıların söylemlerinde yer aldığı görülmektedir. Kıbrıs adasının Osmanlılar tarafında İngilizlere kiralandığı 1878 tarihine, ardından 1963 tarihinde adada iki toplum arasında başlayan çatışmalara, bu çatışmaların tarihsel ve toplumsal bellek bağlamında Kıbrıs Türkü için önemli anımsamalar yaratan Muratağa ve Sandallar köylerinde yaşanan olaylara, iki toplum arasında ortak bir noktada buluşulmak adına yapılan girişimlerinden olan Annan Planı'na değinilmektedir. Tablo 12'de 1. Şafak Nöbeti (2010) etkinliğinin ayrıntılı içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 12. 1. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2010)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Rauf Raif Denktaş - Zorlu Töre - Orhan Ceylan - Ersin Tatar - Serdar Denktaş
Sanatçı Sporcu Katılımı	- Bülent Ortaçgil - Yasemin Kumral - Volkan El - Seza Başaran - Yatçılar Federasyonu
Dini İçerik	- Sabah Ezanının okunması - Şehitlerin ruhuna dua okunması
1974'ün Temsili	- Kamp ateşleri başında bekleyiş - Meşalelerin yanışı - Yatların kıyıya yaklaşarak siren çalışması - Gazilerin gemilerle gelerek sahile çıkışı - Havai fişek gösterisi

19 Temmuz'u 20 Temmuz'a (2010) bağlayan gece gerçekleştirilen ilk Şafak Nöbeti etkinliğinde, KKTC'nin kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş bir konuşma gerçekleştirmiştir. Konuşmasında 20 Temmuz'u Kıbrıs Türkü için doğum günü olarak nitelendirirken, 1974 Harekâtı'nın gerçekleştirilmemesi durumunda Kıbrıs Türkünün göçle yüzleşmek zorunda kalacağına vurgu yapmaktadır. Konuşmasında ayrıca devletin bütünlüğünün korunmasının önemine değinen Denktaş, devletten vazgeçilmeden barışın gerçekleşmesi gerektiğini işaret etmekte ve "bir kâğıt parçasına koşarak evet dersanız kaderimiz Muratağa Sandallar kaderi olacaktır" ifadesiyle Annan Planı'na karşı olduğunu belirtmekte ve Türk askerinin adadan gidişinin Rum kesiminin hedeflerine ulaşmak için bir adım olarak gördüğünü belirtmektedir. Dolayısıyla, Şafak Nöbeti etkinliğinin Kıbrıs Türkü'nün devletine sahip çıkma göstergesi olduğu ifadesinde bulunmaktadır. Bu etkinliğin ayrıca Kıbrıs Türkü'nün dünyaya sesini duyuruş şekli olduğunu da dile getirmektedir.

Etkinliğin bir diğer konuşmacısı olan Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı Zorlu Töre, 1878'de Kıbrıs Adasının İngilizlere kiralandığı tarihten 1974 Harekâtı'na kadar Kıbrıs Türkünün Türkiye'yi bir kurtarıcı olarak beklediği ve bunun 20

Temmuz 1974’de Mehmetçik ve mücahitler sayesinde gerçekleştiğini ifade ederek bu tarihten itibaren adanın barışa ulaştığı söylemine konuşmasında yer vermektedir. Anavatana olan bağlılığın sözlerinde yer almasıyla Töre, devletsiz kalmanın yetim kalmakla eşdeğer olduğunu belirterek, bu durumların yeniden yaşanmaması temennisi ile konuşmasını sonlandırmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı gazilerinden Emekli Albay Orhan Ceylan konuşmasında, 1974 Harekâtı ile ilgili kişisel anılarından söz ederken, bugünkü huzur ortamından mutlu olduğunu dile getirmektedir. Son konuşmacı olan Dış Basın Birliği Başkanı ve Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar, 1963 olaylarının ardından 1974 tarihine kadar Kıbrıs Türkü’nün bir bekleyiş içinde olduğunu ifade ederken, Şafak Nöbeti etkinliğini düzenlerken Kıbrıs Türkünün özgürlüğünü ve yaşanan tüm olaylar karşısında onurlu duruşunu tüm dünyaya göstermeyi arzuladıklarını belirtmektedir. Bu etkinliği “tarih yazmak ve tarihe tanıklık etmek” olarak nitelendirmektedir. Konuşmacıların yanı sıra Maliye Bakanı Ersin Tatar ve Demokrat Parti Genel Başkanı Serdar Denktaş da etkinlikte yer alan siyasilerdir.

Etkinlikte konuşmaların ardından konserlere yer verilmektedir. Bülent Ortaçgil ve Yasemin Kumral’ın konserlerinin ardından, neyzen sanatçısı Volkan El ve gitarist Seza Başaran etkinliğe katılan sanatçılar arasındadır. Yakın Doğu Üniversitesi ve Girne Amerikan Üniversitesi ve Yatçılık Federasyonu’na bağlı yatların denizden kıyıya yanaşmalarıyla, 1974 Harekâtı temsili olarak gerçekleştirilmiştir. Tüm gece süren etkinlik çerçevesinde sabah 4.30 da Din İşleri Başkanı Yusuf Suiçmez’ in sabah ezanını okuması ve ardından şehitler anısına okunan dualarla etkinlik son bulmuştur. 20 Temmuz 1974’de Türk askerinin adaya çıktığı yer olan Yavuz Çıkarma Plajı manevi bir anlama sahip mekân olma özelliğinden yola çıkılarak etkinlik için seçilmiş bir yer olmasının yanı sıra, gemilerle adaya gelişinin sembolize edilişiyle toplumsal belleğin canlı tutulmasının sağlandığı görülmektedir. Kısaca ifade etmek gerekirse, ilk yapılan Şafak Nöbeti etkinliğinin ardından servis edilen haberlerden yola çıkılarak gerek halkın gerekse devletin önde gelenleri, siyasiler ve sivil toplum kuruluşlarının etkinliğe yoğun ilgi gösterdiği gözlemlenmiştir. Özellikle

kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın konuşmalarında toplumsal bellek bağlamında pek çok noktaya değindiği tespit edilmiştir.

Etkinliğin gerçekleştiği yer olarak Yavuz Çıkarma Plajı'nın kullanılması, kültürel belleğin canlı tutulması bağlamında önem taşımaktadır. Türk askerinin adaya ayak bastığı yer olarak sembolik önem taşıyan mekân, sit alanı olarak ilan edilmesiyle de toplumsal ve kültürel değerine işaret edilmektedir. Ritüellerin anıtların etrafında yapılması, toplum açısından manevi değerlerin açığa çıkması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması noktasında önemli bir unsur durumundadır. Anıtların toplumsal belleğe katkısı, özellikle anımsanması istenilen olayların yeni nesillerin de belleklerinde yerini alması açısından önemi göz önünde bulundurulduğunda, Şafak Nöbeti etkinliği için Yavuz Çıkarma Plajı'nın seçilmiş olması etkinliğin politik ritüel bağlamında kalıcı olmasının arzulandığını göstermektedir.2. Şafak Nöbeti etkinliği (2011) ile ilgili haber incelemeleri Tablo 13'de yer almaktadır.

Tablo 13. 2. Şafak Nöbeti Etkinliği (2011) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın toplumsal dayanışmaya vurgu yaptığı açıklamaları yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 445 (dört yüz kırk beş) kelimeden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	Sivil toplum kuruluşları, 1 (bir) üniversite, etkinliğe katılmıştır. Haberde etkinlik katılımcılarının KKTC Halkı olduğu belirtilmektedir. Katılımcılar arasında milletvekilleri, siyasi lider, kaymakam, mücahit ve gazilerle birlikte sanatçı ve sporcular da yer almaktadır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Coşkulu kalabalık - Şafak nöbetçileri - Özgürlük getiren Mehmetçik - Adaya ayak basılan sahil - Ortak noktada kaderin kesişmesi - Devlete kavuşmak - 1974 şafağı - Ortak mekân Yavuz Çıkarma Plajı - Omuz omuza - Aynı ekmeği paylaşmak

	- Et tırnak olmuş ataların çocukları - Kopmaz bağların yeşerttiği nesiller
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 2 (iki) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sporcu ve sanatçıların etkinliklerine yer verilmektedir.
Haber Başlığı	Haber başlığında törenin anlam ve önemini içeren Şafak Nöbeti, tarihsel zaman vurgusu olarak 1974'e atıfta bulunan Barış Harekâtı ve harekâtın 37. yıldönümü olduğu ifadesi bulunmaktadır.
Parazitlendirme	Anadolu'dan Kıbrıs'a kopmaz bağlar.

Şafak Nöbeti etkinliğinin düzenlendiği 19 Temmuz akşamını 20 Temmuz sabahına bağlayan gecenin ardında 20 Temmuz 2011 tarihinde TAK Ajansı'nın etkinlikle ilgili servis etmiş olduğu haber "Kıbrıs Türkü Barış Harekâtı'nın 37'nci Yıldönümünü "Şafak Nöbetiyle Karşıladı" başlığı ile yayınlanmıştır. Haber 2 (iki) sayfa ve 445 (dört yüz kırk beş) kelimeden oluşmaktadır. Haberin başlığında 1974 Harekâtı'nın 37. yıldönümüne vurgu yapılırken etkinliğe katılanların 'Kıbrıs Türkü' ibaresi kullanılarak temsili olarak tüm halkı nitelendirmek ve bu tarihin önemine daha çok vurgu yapılmak istendiği görülmektedir. Aynı zamanda etkinliğin isimi olan 'Şafak Nöbeti' de Kıbrıs Türk halkının bekleyişini ve bu bekleyişin ardından Mehmetçiğin adaya ayak basmasıyla karanlık ve sıkıntılı günlerin sona erişini temsil eden ifade şeklinde metaforik anlamda kullanılarak hem etkinliğe hem de 1974 Harekâtı'nın önemine vurgu yapılmak istenmektedir.

Söz konusu haberde, adlandırmalar ve boyamalar ele alındığında, haber etkinliğe katılanların coşkulu bir kalabalık olduğu doğrultusunda ifadede bulunarak etkinliğin beğeni ile karşılandığını ve Kıbrıs Türkü için önemli bir bellek olan 1974 Harekâtı'nın yıldönümünün anımsanması noktasında önemli çaba harcandığı belirtilmek istenmekte ayrıca etkinlik katılımcıları şafak nöbetçileri olarak nitelendirilmektedir. Bu durum, etkinliğe katılanların kendi tanıklıklarının ortaya koyduğu *postmemory* kavramı ile örtüşmektedir. Ayrıca 20 Temmuz 1974 tarihinde Türk Askeri'nin gemilerle adaya ayak bastığı yer

olması açısından önemli bir toplumsal belleği işaret eden etkinlik alanı, Kıbrıs Türkü için özgürlüğe giden ilk adımların atıldığı yer olması bağlamında ve Mehmetçiğin adaya çıkışıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs Türkü ile kader birliği yaptığına değinilmektedir. Tüm bu olayların ardından Kuzey Kıbrıs'ta önce Kıbrıs Türk Federe Devleti ve ardından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulması ile Kıbrıs Türkü'nün devletine kavuştuğu vurgulanmaktadır. 20 Temmuz 1974'ün bir şafak olduğu ifade edilirken, yıllar boyunca yaşanan sıkıntıların sona erışı ve yeni doğan gün gibi yeni umutların doğuşu temsil edilmektedir. Etkinliğin gerçekleştirildiği mekân olan Yavuz Çıkarma Plajı ortak mekân olarak nitelendirilirken Kıbrıs Türkü'nün ortak arzuları olan özgür ve umutlu yarınların başladığı nokta olarak tanımlanmaktadır.

Tüm bu adlandırmalar ve boyamalarla Türkiye Cumhuriyeti'ne olan saygı ve sevgi dile getirilerek, Kıbrıs Türkü'nün Anadolu'dan gelen ataların çocukları olarak ayrılmaz bir bütünün parçası olduğu ifade edilmektedir. Geçen zamana rağmen Türkiye Cumhuriyeti ile olan bağların kopmadan yeni nesillere aktarılacağına vurgu yapılmaktadır. 20 Temmuz 2011 tarihli haberde yer alan adlandırma ve boyamaların Dış Basın Birliği Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından habere aktarıldığı gözlemlenmektedir. Haberde parazitlendirmelerin yine söz konusu konuşmacının sözlerinden gelerek, Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Türkü arasındaki bağların ne kadar güçlü olduğuna dair vurgu yapılmaktadır. Tablo 14'de 2. Şafak Nöbeti (2011) etkinliğinin ayrıntılı içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 14. 2. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2011)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Serdar Denktaş - Zorlu Töre - Gürkan Kara
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Deborah Mustafaoğlu - Ayten Alpman - Candan Erçetin - Halk Dansları Ekibi - Mehteran Takımı - İstanbul'dan katılan bisikletçiler - KKTC'li genç bisikletçiler

	- Triatloncular
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Şehitlerin ruhuna dua okunması
1974'ün Temsili	- Kamp ateşleri başında bekleyiş - Meşalelerin yanışı - Zodyak botlarının kıyıya yanaşması - Gaziler ve mücahitlerle kıyıda kucaklaşması - Havai fişek gösterisi

2. Şafak Nöbeti etkinliğinde (2011), konuşmacı olarak Dış Basın Birliği Başkanı ve etkinlik Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşması yer almaktadır. Konuşmada büyük çoğunlukla Türkiye Cumhuriyeti'ne duyulan minnet ve Kıbrıs Türkü'nün Anadolu ile olan bağları dile getirilmekte ve Kıbrıs Türkü'nün özgürlüğünün Türkiye ile birlikte omuz omuza verilen çabaların sonucu olduğu ifade edilmektedir. Siyasi katılımcılar arasında Demokrat Parti Genel Başkanı Serdar Denktaş ve Ulusal Birlik Partisi Milletvekili Zorlu Töre yer almaktadır. Ayrıca Girne kaymakamı Gürkan Kara da etkinliğe katılanlar arasındadır. İstanbul'dan yola çıkarak 1060 km pedal çeviren bisikletçiler, KKTC'li genç bisikletçilerle birlikte saat 22.00'da Yavuz Çıkarma Plajı'nda final yaparak, Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC'nin kardeşlik mesajlarını spor aracılığı ile duyurmaktadırlar. Bisikletçilerin yanı sıra triatlon sporcuları da denizden yüzmek suretiyle kıyıya çıkarak, Türkiye'den beraberlerinde getirdikleri Türk Bayrağı'nı Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'a takdim ederek sembolik bir mesajla Türkiye Cumhuriyeti'nin KKTC'nin yanında olduğu mesajını aktarmak istemektedir.

Girne Amerikan Üniversitesi Halk Dansları Ekibinin gösterilerini Ankara Büyük Şehir Belediyesi Mehteran Takımı gösterileri izlemektedir. 2. Şafak Nöbeti etkinliği adına, Amerika'dan İstiklal Marşı'nın okunması için özel olarak gelen soprano sanatçısı Deborah Mustafaoğlu'nun yanı sıra 'Bir Başkadır Benim Memleketim' şarkısı ile ünlü olan sanatçı Ayten Alpman da yer almış ve vatan sevgisinden bahseden şarkısını seslendirmiştir. Gecede ünlü sanatçı Candan Erçetin konserinin ardından meşalelerle sahilde kamp ateşleri başında şafağın sökmesi için bekleyişe geçilmiştir. 1974'ün temsili

olarak Zodyak botları eşliğinde kıyıya yanaşan 1974 Harekâtı Gazisi Mehmetçikler, sahilde onları bekleyen mücahitler ile kucaklaşarak Kıbrıs Türkü'nün Türk Askeri'ni bekleyişi sembolize edilmeye çalışılmıştır. 1. Şafak Nöbeti etkinliğinde (2010) olduğu gibi sabah ezanının ardından şehitlerin ruhları için okunan dualarla etkinlik son bulmaktadır. 2012 yılında gerçekleştirilen 3. Şafak Nöbeti etkinliği haber incelemesi Tablo 15'de yer almaktadır.

Tablo 15. 3. Şafak Nöbeti Etkinliği (2012) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın toplumsal dayanışmaya vurgu yaptığı açıklamaları yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 371 (üç yüz yetmiş bir) kelimeden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	Devlet Halk Dansları Topluluğu ve sanatçılar katılmıştır. Haberde etkinlik katılımcıları arasında bazı yetkililerle yurt içi ve dışından gelen halk kitlesinin katıldığı belirtilmektedir. Katılımcılar arasında bakan, siyasi lider, kaymakam, mücahit ve gaziler yer almaktadır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Coşkulu kalabalık - Şafak nöbetçileri - Özgürlük getiren Mehmetçik - Adaya ayak basılan sahil - Bekleyişe geçmek - Şafak söktü
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 2 (iki) kez atıfta bulunmaktadır. 1963-1974 tarihlerinden söz edilmektedir.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sanatçıların etkinliklerine yer verilmektedir.
Haber Başlığı	Haber başlığında törenin anlam ve önemini içeren Şafak Nöbeti, tarihsel zaman vurgusu olarak 1974'e atıfta bulunan 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı, harekâtın 39. yıldönümü olduğu ve etkinliğin yer aldığı Yavuz Çıkarma Plajı ifadeleri bulunmaktadır.
Parazitlendirme	1963-1974 yılları arasında şafağın sökmesinin beklenişi.

Şafak Nöbeti etkinliğinin düzenlendiği 19 Temmuz akşamını 20 Temmuz sabahına bağlayan gecenin ardından 20 Temmuz 2012 tarihinde TAK Ajansı'nın etkinlikle ilgili servis etmiş olduğu haber 2 (iki) sayfa 371 (üç yüz yetmiş bir) kelimeden oluşmaktadır ve "20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 38'nci Yıldönümünü Yavuz Çıkarma Plajı'nda Şafak Nöbetiyle Karşılandı" başlığı ile yayınlanmıştır. Bu başlıkla 1974 Harekâtı'nın 38. yıldönümüne vurgu yapılmaktadır. Üçüncüsü düzenlenen etkinliğin isminin ilk iki haber başlığında olduğu gibi "Şafak Nöbeti" şeklinde olmayıp sadece şafakta tutulan nöbet anlamı ile kullanıldığı görülmektedir. Yine başlıkta olduğu gibi haber akışı içerisinde de küçük harfle kullanılan şafak nöbeti tabiri, etkinliğin kısa sürede toplumsal belleğin bir parçası haline dönüştüğünü ve etkinliğin benimsendiği ifade etmektedir. Söz konusu haberde, adlandırmalar ve boyamalar ele alındığında haber, etkinliğe katılanların coşkulu bir kalabalık olduğunu, ayrıca yurt dışından etkinliğe katılım olduğu doğrultusunda ifadede bulunarak etkinliğin beğeni ile karşılandığını belirtmektedir. Etkinliğe katılanlar için kullanılan şafak nöbetçileri tabiri ile de bu benimseme pekiştirilmekte, adeta katılımcıların bu durumu bir görev haline getirildiği ifade edilmektedir. Türk Askeri'nin 1974 Harekâtı ile Kıbrıs Türkü'ne özgürlük getirdiği vurgusu yinelenmekte ve o tarihe kadar karanlık ve sıkıntılı hayatın ardından adeta karanlığın sonunda şafağın sökmesi gibi bu tarihin de Kıbrıs Türkü için şafak vakti olduğu anlatılmaktadır. Etkinlikte şafağın sökmesi için sahilde yapılan bekleyiş, Kıbrıs Türkü'nün özgür olacağı günleri bekleyişini temsil eder nitelik taşımaktadır. İncelenen haberde parazitlenmeler söz konusu olduğunda, Fevzi Tanpınar'ın konuşmasında yer alan 1963-1974 tarihlerine değinildiği görülmektedir. Bu süreçte Kıbrıs Türkü'nün sıkıntılı bir dönemden geçtiği ifade edilmektedir. 3. Şafak Nöbeti (2012) etkinliğinin ayrıntılı içerik analizi Tablo 16'da yer almaktadır.

Tablo 16. 3. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2012)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Rauf Raif Denktaş (1.Şafak Nöbeti etkinliği konuşması ekrana yansıtıldı) - Ersin Tatar - Serdar Denktaş - Gürkan Kara

Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Demet (Deborah) Mustafaoğlu - Devlet Halk Dansları Topluluğu - Bursa Kafkas Dansları Topluluğu - Ustalar Kılıç Kalkan Gösterisi - Karadeniz Halk Oyunları - Örgü Volkan - Ayten Alpman (2. Şafak Nöbeti etkinliğinde söylediği şarkılar ekrana yansıtıldı) - İlhan Şeşen - Ayşen - Kürşat Başar - Zeynep Talu
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Şehitlerin ruhuna dua okunması - Sahur ikramı
1974'ün Temsili	- Meşalelerin yanışı - Zodyak botlarının kıyıya yanaşması - Gaziler ve mücahitlerle kıyıda kucaklaşması - Havai fişek gösterisi

2012 tarihinde üçüncüsü gerçekleştirilen Şafak Nöbeti etkinliğinde konuşmacı olarak Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın yer aldığı görülmektedir. Konuşmasında etkinliğe katılan herkesin ailesinde veya çevresinde tanıdığı şehitler ya da gaziler olduğunu ifade eden Tanpınar, 1963-1974 tarihleri arasında Kıbrıs Türkü'nün adada çok zor günler geçirdiğini, özgürlük ve daha refah günlerin gelişini büyük bir umutla beklediğini ifade etmektedir. Tanpınar konuşmasında 1974'ün özgürlük olduğu kadar çocuklar için güvenli gelecek anlamını da taşıdığını belirtmektedir. Konuşmasında ayrıca bu etkinliğin ataları anmak için bir bellek mekânı olarak Yavuz Çıkarma Plajı'nda yapılmaya devam edeceğini vurgulamaktadır. 12 Ocak 2012 tarihinde vefat eden kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın ilk etkinlikte yapmış olduğu konuşmalar ekrana yansıtılmak suretiyle etkinliğe katılanlarla paylaşılmıştır. Etkinlikte Maliye Bakanı Ersin Tatar, Demokrat Parti Genel Başkanı Serdar Denktaş ve Girne kaymakamı Gürkan Kara da yer almaktadır.

Sanat etkinlikleri açısından incelendiğinde haberde, Devlet Halk Dansları Topluluğu, Bursa Kafkas Dansları Topluluğu, Karadeniz Halk Oyunları ve Ustalar Kılıç Kalkan gösterilerinin yer aldığı görülmektedir. 20 Nisan 2012

tarihinde vefat eden Ayten Alpman'ın 2. Şafak Nöbeti (2011) etkinliğinde söylediği şarkılar ekrana yansıtılarak etkinliğe katılanlar tarafından dinlenmiştir. Aynı zamanda Türkiye'den gelen ünlü sanatçılar İlhan Şeşen, Kürşat Başar, Zeynep Talu ve Ayşen etkinlikte sahne alan diğer sanatçılardır. Haberde etkinliğe katılanların konserlerde şarkılara eşlik ettiği ifade edilmektedir. 1974'ün temsili olarak sahilde meşalelerle bekleyişin ardından, sembolik olarak Zodyak botları ile karaya çıkan gazilerin sahilde bekleyen halkla kucaklaşması havai fişek gösterileri ile taçlandırılmıştır. 2012 Şafak Nöbeti etkinliğin Ramazan ayına denk gelmesiyle birlikte sahur ikramları yapılırken sabah ezanının ardından şehitlerin ruhları için okunan dualarla etkinlik sona ermiştir. 2013 yılında gerçekleşen 4. Şafak Nöbeti etkinliğinin haber incelenmeleri Tablo 17'de yer almaktadır.

Tablo 17. 4. Şafak Nöbeti Etkinliği (2013) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın toplumsal dayanışmaya vurgu yaptığı açıklamaları yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 371 (üç yüz yetmiş bir) kelimedenden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	Devlet Halk Dansları Topluluğu ve sanatçılar törene katılmıştır. Haberde etkinlik katılımcıları arasında bazı yetkililerle yurt içi ve dışından gelen halk kitlesi katıldığı belirtilmektedir. Katılımcılar arasında bakan, siyasi lider, kaymakam, mücahit ve gaziler yer almaktadır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Yok olmaktan kurtaran - Özgürlük getiren Mehmetçik - Adaya ayak basılan sahil - Sevgi ve minnettarlık göstermek - Coşkulu kalabalık - Uğurda verilen kararlı mücadele
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 2 (iki) kez atıfta bulunmaktadır. 1963 tarihinden söz edilmektedir.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sanatçıların etkinliklerine yer verilmektedir.

Haber Başlığı	Haber başlığında törenin anlam ve önemini içeren Şafak Nöbeti, tarihsel zaman vurgusu olarak 1974’de atıfta bulunan 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı, harekâtın 39. yıldönümü olduğu ve etkinliğin yer aldığı Yavuz Çıkarma Plajı ifadeleri bulunmaktadır.
Parazitlendirme	1963 Noeli ²¹

2013 yılında dördüncüsü düzenlenen Şafak Nöbeti etkinliğinin TAK Ajansı tarafından 20 Temmuz 2013 de servis edilen haberi “20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı’nın 39. yıldönümü Yavuz Çıkarma Plajı’nda Şafak Nöbetiyle Karşılandı” başlığını taşımakta, 2 (iki) sayfa ve 371 (üç yüz yetmiş bir) kelimedenden oluşmaktadır. Bu başlığın, bir önceki yıl (2012) yayınlanan haberin başlığı ile aynı başlık olduğu görülmektedir. Haberin başlığında sadece 1974 Harekâtı’nın 39. yıldönümü olduğu ibaresi farklılık göstermektedir. Dördüncüsü düzenlenen etkinliğin isminin yine şafakta tutulan nöbet anlamı ile kullanıldığı görülmektedir. Başlıkta olduğu gibi haber akışı içerisinde de küçük harfle kullanılan şafak nöbeti tabiri, etkinliğin toplumsal belleğin parçası haline dönüştüğünü ve etkinliğin benimsendiği ifade etmektedir.

Söz konusu haberde adlandırmalar ve boyamalar ele alındığında, etkinliğe katılanların coşkulu bir kalabalık olduğu ifadesinin yanında, çocuk, genç ve yaşlılardan oluşan halk ifadesi ile de etkinliğin toplumun her yaş grubuna hitap eden bir içerikte olduğu belirtilmektedir. 1974 Harekâtı ile Türk Askeri’nin Kıbrıs Türkü’ne özgürlük getirdiği belirtilen haberde ayrıca Mehmetçiğin adaya ilk ayak bastığı yer olan Yavuz Çıkarma Plajı’nda etkinliğin gerçekleştiği yerin de bir bellek mekânı olarak kabul edildiği ifade edilmektedir. Haberde etkinliğin 1974 Harekâtı’nda şehit ve gazi olanlara duyulan şükranların bir göstergesi olarak düzenlendiği ifadesi yer almaktadır. Haberde yer alan parazitlendirmeler incelendiğinde Fevzi Tanpınar’ın konuşmasında yer alan 1963 Noel’ine atıfta bulunularak Kıbrıs Türkü için olumsuz hatıraları canlandırdığı dile getirilmektedir.

²¹ 1963 Noeli için bakınız Richter, H.,A. (2011). *Çağdaş Kıbrıs’ın Kısa Tarihi 1878-2009*. İstanbul: Galeri Kültür Yayınları. s. 217-222.

Diğer üç Şafak Nöbeti etkinliğinde olduğu gibi İstiklal Marşı okunarak etkinliğe başlanması milli duygulara verilen değerin bir göstergesidir. Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın ilk Şafak Nöbeti etkinliğinde yapmış olduğu konuşma ekrandan yansıtılarak katılımcılarla paylaşılmıştır. Etkinlikte Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasının ardından konserler ve meşaleler eşliğinde sahilde temsili olarak karaya çıkan gazilerle buluşulacak an için bekleyişe geçilmiştir. Kucaklaşmanın ardından havai fişek gösterisi yapılmıştır. Tablo 18'de 4. Şafak Nöbeti etkinliğinin geniş içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 18. 4. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2013)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Rauf Raif Denktaş (1.Şafak Nöbeti etkinliği konuşması ekrana yansıtıldı) - Baki Kavun - Serdar Denktaş - Gürkan Kara - Mustafa Destici
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Gazi Set Orkestrası - Erol Evgin - Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı (GKK) Bandosu
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Şehitlerin ruhuna dua okunması - Sahur ikramı
1974'ün Temsili	- Meşalelerin yanışı - Zodyak botlarının kıyıya yanaşması - Gaziler ve mücahitlerle kıyıda kucaklaşması - Havai fişek gösterisi

4. Şafak Nöbeti etkinliğinde konuşmacı olarak Organizasyon Başkanı Fevzi Tanpınar yer almaktadır. Tanpınar konuşmasında, etkinliği dördüncü kez düzenlemenin mutluluğunu dile getirmekte ve 20 Temmuz 1974 tarihinin Kıbrıs Türkü için özgürlüğe kavuşulan an olarak önemi belirtmektedir. Bu özgürlüğün Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte yürütülen kararlı çalışmaların sonucu olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu çabada Mehmetçik ve Mücahitlerin birlikte mücadele edişi, şehit düşmeleri veya gazi olmaları üzerinde durularak onlara duyulan sevgi, minnet ve şükran duyguları dile getirilmektedir. Tanpınar ayrıca konuşmasında Şafak Nöbeti etkinliğinin Güney Kıbrıs

tarafından hoş karşılanmayan ve sonlandırılması isteğinde bulunulan bir etkinlik olduğunu belirtmektedir. Etkinliğin hayata geçirilmesinde Kıbrıs Türkü'nün sesini duyurma çabası olan etkinliğin amacına ulaştığı ifade edilmeye çalışılmaktadır. Kıbrıs Türkü için olumsuz hatıralar canlandıran 1963 Noel'inden söz ederken Rum halkının Noel kutlamaları ile ilgili hiçbir zaman olumsuz bir tutum içinde olmadıkları açıklamasını yapmaktadır.

Etkinlikte kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın 1. Şafak Nöbeti etkinliğinde yaptığı konuşması ekranda yansıtılarak hem KKTC'nin ilk cumhurbaşkanına duyulan saygı öne çıkarılmak istenirken diğer taraftan onun düşüncelerinin ve fikirlerinin paylaşılıp yaşatılması isteği ortaya konulmaktadır. Etkinlikte Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Baki Kavun yer alırken, Demokrat Parti Genel Başkanı Serdar Denktaş, Türkiye Büyük Birlik Partisi Başkanı Mustafa Destici gibi siyasiler ve Girne kaymakamı Gürkan Kara da hazır bulunmuştur.

Etkinlikte 2. Şafak Nöbetinde sahne alan merhum Ayten Alpman'ın şarkıları ekrana yansıtılmış, Kıbrıslı pop müzik grubu Gazi Set ve ünlü sanatçı Erol Evgin konserleri de yer almıştır. GKK Bandosu sahilde bekleyen katılımcılara konser verirken, 1974'ün temsili olarak denizden gazilerin karaya çıkışı beklenmiştir. Ramazan ayına denk gelen etkinlikte sahur ikramı yapıldığı gözlenirken, sabahın ilk ışıkları ile okunan ezan ve şehitler adına yapılan dualarla etkinlik sona ermiştir. 2014 yılında gerçekleşen 5. Şafak Nöbeti etkinliği haber incelemeleri Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 19. 5. Şafak Nöbeti Etkinliği (2014) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Beşir Atalay ve Fevzi Tanpınar'ın konuşmasından kesitler yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 557 (beş yüz elli yedi) kelimededen oluşmaktadır.
	7 (yedi) yüksek rütbeli komutan, 110 (yüz on) kişilik kadrosuyla Türk Silahlı Kuvvetleri Mehteran Birliği, folklor ekipleri ve sanatçılar katılmıştır. Haberde etkinlik katılımcıları arasında Türk Silahlı

Katılan Sayısı	Kuvvetlerinden komutanlar, Din İşleri Dairesi görevlileri, T.C. Başbakan Yardımcısı, Lefkoşa Büyükelçisi ve halk yer almaktadır. Katılımcılar arasında mücahit ve gaziler de bulunmaktadır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Şafak Nöbeti sembol haline geldi - Şafak nöbeti tutmak - Acı günler - Sevgi ve minnettarlık göstermek - Şafak nöbetçileri - Kazanımların kolay elde edilmemesi - Geceyi duygu zenginliği içinde yaşamak - Yüreğine taş basan anneler
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 2 (iki) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sanatçıların etkinliklerine yer verilmektedir.
Haber Başlığı	Haber başlığında törenin anlam ve önemini içeren Şafak Nöbeti, tarihsel zaman vurgusu olarak 1974'e atıfta bulunan 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı, harekâtın 40. yıldönümü olduğu ve etkinliğin yer aldığı Yavuz Çıkarma Plajı ifadeleri bulunmaktadır.
Parazitlendirme	-

2014 yılında beşincisi düzenlenen Şafak Nöbeti etkinliğinin 20 Temmuz 2014 tarihli haberi 2 (iki) sayfa ve 557 (beş yüz elli yedi) kelimeden oluşmaktadır. "20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 40'ıncı Yıldönümü Kapsamında Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" Etkinliği Gerçekleştirildi" başlığı ile TAK Ajansı tarafından servis edilen haberin başlığının bir önceki yıl (2013) yayınlanan haberin başlığı ile benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Haberin başlığında 1974 Harekâtı'nın 40. yıldönümü olduğu ifade edilmekte ve sadece 20 Temmuz şekliyle kullanılmaktadır. Beşincisi düzenlenen etkinliğin ismi, etkinliğin gerçekleştirdiği yer olan Yavuz Çıkarma Plajı haber başlığında yer alan diğer ifadeler arasındadır.

Söz konusu haber adlandırmalar ve boyamalar açısından ele alındığında, konuşmacıların söylemlerinde etkinliğin 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı'nın sembolü olduğu dile getirilmektedir. Konuşmada ayrıca şafak nöbeti tutarak acı günlerin geri gelmeyeceğinin ifadesi yer almaktadır. Burada, etkinliğin adı olan Şafak Nöbeti'nin adeta vatan savunması ve vatanın korunmasında bekçilik yapılması anlamında kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadeyle, toplumsal belleğin önemine de vurgu yapılmaktadır. Yaşanan geçmişi anımsamanın ve onun yaşatılarak gelecek nesillerin belleklerinde de yerini almasının sağlanmasının, birlik ve beraberlik açısından ne denli önemli olduğu ve bu sayede eskiden yaşanan acıların tekrarlanmayacağına dair duyulan inancın ifadesi olarak anlaşılmaktadır.

Katılımcıların şafak nöbetçileri olarak adlandırıldığı haberde, geçmiş ve gelecek arasında kurulan bağ olarak şehit ve gazilere minnet ve şükranlarını dile getirilmekte ve içinde bulunulan iyi şartlarda onların emeklerinin ne kadar çok olduğunun bilindiğine işaret edilmektedir. Etkinliğe katılan gençlere kazanımların kolay elde edilmediğinin farkındalığından söz edilirken, etkinliğin ilgi görmesindeki sebepler arasında geçmişe ve geçmişte yaşananlara duyulan saygının ifade edilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Etkinliğin duygusal bağlar kurmayı güçlendirdiği ve böylece toplumsal belleğin canlı tutulmasının sağlandığına işaret edilmektedir. Yüreğine taş basan anneler ifadesiyle de yaşanan tüm olumsuzluklar ve kayıplara rağmen gelinen durumdan duyulan mutluluk ve bu durumun kalıcı olmasının yaşananları bir derece de olsa hafiflettiğinin anlatımı yapılmak istenmektedir. 2014 tarihli haberde parazitlenmeye rastlanmamaktadır. Tablo 20'de etkinliğin ayrıntılı içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 20. 5. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2014)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Beşir Atalay - Fevzi Tanpınar - Rauf Raif Denктаş (1.Şafak Nöbeti etkinliği konuşması ekrana yansıtıldı) - Bülent Bostanoğlu - İsmail Serdar Savaş - Baki Kavun

	- Tayyar Süngü - İbrahim Yılmaz - zkan Aydoğdu - Erdiç Korkuter
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Karşıyaka Kültür ve Sanat Derneği - Türk Silahlı Kuvvetleri Mehteran Birliği - Zuhall Olcay - Kürşat Başar - Burçin Bke
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - şehitlerin ruhuna dua okunması - Sahur ikramı
1974n Temsili	- Meşalelerin yanışı - Kıyıda yürüyüş - Sancak açarak mücahitlerle buluşma - Havai fişek gösterisi

5. şafak Nöbeti ekinliği, daha önceki etkinliklerde olduğu gibi kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktasın ilk şafak Nöbeti etkinliğinde yapmış olduğu konuşmanın ekranda yansıtılmasıyla başlamıştır. Beş yıl önce, merhum Cumhurbaşkanı Denktasın konuşmasında belirtmek istediği toplumsal değerler her yıl yinelenerek etkinliği düzenleyenler tarafından toplumsal bellekte yer edilmesi istenilmektedir. Etkinlikte konuşmacı olarak yer alan T.C. Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay 40 yıl önce 1974 Harekatında len şehitleri anmak için bir araya gelindiğini ve etkinliğin söz konusu harekatın sembolü haline geldiğini ifade etmektedir. Atalay gibi TCde st düzey bir devletin ileri gelenleri etkinliğe konuşmacı olarak katılması, şafak Nöbeti etkinliğinin amacına ulaşarak, kalıcı olma yolunda ilerlediğini ve devlet erkânı tarafından da kabul gören bir etkinliğe dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Etkinliğin birliktelik duygusu taşıdığını ifade eden konuşmacı, bir toplumun tarihinin genç nesillere aktarılmasının önemli bir unsur olduğunun altını çizerek, yeni nesillerin de gelineen noktaya ne koşullarda geldiğinin ve yaşanan toplumsal zorlukların bilincinde olmaları gerektiğinin önemine işaret etmektedir. Beş yıldır devam eden etkinliğin her geçen yıl artan bir oranda katılımcı tarafından benimsendiğini ifade ederek, duygusal bağları güçlendirdiğini belirtmektedir. Konuşmasını iyi niyet dilekleriyle

tamamlayan Atalay, eski günlere geri dönülmemesi ve KKTC'nin her zaman var olması dileklerinde bulunmuştur.

5. Şafak Nöbeti etkinliğinin bir diğer konuşmacısı her yıl olduğu gibi Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'dır. Tanpınar konuşmasında, uzun yıllar büyük üzüntüler çeken anneler ve yıllarca savaş ortamında mücadele eden babalara duyulan minnet ve şehitlere saygıyı dile getirmektedir. Siyasilerin katılımının yer almadığı törende askerî erkândan üst rütbeli komutanların katılımı gerçekleşmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri adına Oramiral Bülent Bostanoğlu, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanı Korgeneral İsmail Serdar Savaş, Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Baki Kavun, 28. Tümen Komutanı Tümgeneral Tayyar Süngü, 39. Tümen Komutanı Tümgeneral İbrahim Yılmaz, 14. Zırhlı Tugay Komutanı Tuğgeneral Özkan Aydoğdu ve Güvenlik Kuvvetleri Komutan Yardımcısı Tuğgeneral Erdinç Korkuter etkinlikte yer almaktadır. Sportif bir aktivitenin ve sporcu katılımın yer almadığı gözlenen etkinlikte Karşıyaka Kültür Sanat Derneği'nin folklor gösterileri yer alırken dünyanın en kalabalık Mehteran Bölüğü ünvanına sahip Türk Silahlı Kuvvetleri Mehteran Birliği bir gösteri düzenlemiştir. Etkinlikte konser veren ünlü sanatçı Zühal Olcay'a piyano da Burçin Büke ve saksafonda Kürşat Başar eşlik etmiştir. 1974'ün temsili olarak 40 yıl önce Yavuz Çıkarma Plajı'na çıkan 50. Alay kıyıya çıkarak sancak açmış ve mücahitlerle kucaklaşmıştır. Diğer etkinliklerde olduğu gibi yine havai fişek gösterileri yapılmıştır. Ramazan ayına denk gelen etkinlikte sahur ikramı yapılırken T.C. Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay'ın da katılımıyla Din İşleri Dairesi görevlileri şehitler adına dualar okunmasının ardından sabah ezanı ile etkinlik sona ermiştir. 2015 yılında gerçekleştirilen 6. Şafak Nöbeti etkinliği haber incelemeleri Tablo 21'de yer almaktadır.

Tablo 21. 6. Şafak Nöbeti Etkinliği (2015) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasından kesitler yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 399 (üç yüz doksan dokuz) kelimededen oluşmaktadır.
	3 (üç) üst rütbeli komutan, tümen tugay

Katılan Sayısı	komutanları, milletvekilleri, sanatçılar, 25 (yirmi beş) Din İşleri çalışanı ve semazenler katılmıştır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Geleneksel hale gelen nöbet - Varoluş mücadelesi - Çocukluğunu ve gençliğini yaşayamayan gaziler - Yüreğine taş basan anneler - Kutsal bir nöbet - Adanın kan ve barut kokması - Savaş simsarlarını kahreden barış ve huzur ortamı - Barış ve huzuru taçlandırmak - Adada yeni bir şafağın sökmesini beklemek - Barış ve özgürlük emaneti - Barış harekâtının mimarı - Çıkarmanın yapıldığı sahil - Sahildeki halkı aydınlatma
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 6 (altı) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sanatçıların etkinliklerine yer verilmektedir.
Haber Başlığı	Haber başlığında törenin anlam ve önemini içeren Şafak Nöbeti, tarihsel zaman vurgusu olarak 1974'e atıfta bulunan 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekâtı, harekâtın 41. yıldönümü olduğu ifadeleri bulunmaktadır.
Parazitlendirme	- 1963 - Annan Planı

2015 yılında düzenlenen 6. Şafak Nöbeti etkinliğinin haber incelemesi ele alındığında haberin 2 (iki) sayfa ve 399 (üç yüz doksan dokuz) kelimedenden oluştuğu görülmektedir. Haber "20 Temmuz'un 41. Yıldönümü "Şafak Nöbetiyle Karşılandı" başlığı ile servis edilmiştir. Haberin başlığında, 1974 Harekâtı'nın 41. yıldönümü olduğu ifade edilirken sadece 20 Temmuz ifadesi kullanılmaktadır. Toplumsal açıdan bakıldığında 20 Temmuz'un Kıbrıs Türk toplumu için önemli bir bellek olduğu bilinen gerçeğinden hareketle haberi okuyanlar için ne anlama geldiğinin açıklanmasına ihtiyaç duyulmamaktadır. Etkinliğin ismi olan Şafak Nöbeti de başlıkta yer almaktadır.

Haber adlandırmalar ve boyamalar açısından ele alındığında, çoğunlukla konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasındaki kesitlerde yer aldığı gözlemlenmektedir. Söz konusu konuşmada, altıncısı düzenlenen etkinliğin geleneksel hale gelen bir nöbet olduğu ifade edilmektedir. Etkinliğin de ilk hayata geçirildiğinde geleneksel hale gelmesi hedeflenmekte olduğu bilgisinden hareketle geline süreçte bunun gerçekleşmiş olduğuna dair vurgu yapılmaktadır. Etkinliğin bir nöbet olarak nitelendirilmesi de bir açıdan etkinlik aracılığı ile Kıbrıs Türkü'nün ve KKTC'nin yaşatılmasının önemli bir görev olduğuna işaret edilmeye çalışılması gerektiğinin ifadesidir.

Etkinliğin 1974 Harekâtı'nın başlangıç tarihi olan 20 Temmuz'da gerçekleşmesiyle yapılan konuşmada bu tarihe gelene kadar Kıbrıs Türkü'nün varoluş mücadelesi içinde olduğu, bu mücadeleyi veren gazilerin çocukluk ve gençliklerini yaşayamadıkları ifade edilirken, savaşta verilen kayıplarla pek çok annenin yüreğine taş basarak mücadelenin başarılı olması adına tüm bu sürece katlandıklarına işaret edilmektedir. Tüm bu olayların ışığında, yapılan etkinliğin ve sembolik olarak tutulan nöbetin kutsal olduğu ve sembolik olmaktan öteye geçip gerçek anlamda toplumun geleceği, özgürlüğün kalıcılığı açısından gerçek anlamda nöbet tutar gibi emek harcanması gerektiğine değinilmektedir.

Haberde, 1974 Harekâtı öncesinde adanın kan ve barut kokması ifadesi ile de bu tarihe gelene kadar geçen süreçte adada yaşanan çatışmaların varlığı hatırlatılmak istenmektedir. Harekâtın ardından adada hissedilen huzur ve barış ortamının bazı kesimler tarafından memnuniyetle karşılanmadığı belirtilmektedir. Dıştan gelen tüm olumsuz düşüncelere rağmen içinde bulunulan dönemde elde edilen huzurun taçlandırılması ve devamının sağlanmasının önemine parmak basılmaktadır. Eskiye dönmek ve yeniden yeni bir şafağın sökmesinin beklenmemesi için gerekenin yapılması gerektiği üzerinde durulurken Şafak Nöbeti gibi bir etkinliğin söz konusu durumun hatırlatılmasında önemli olduğuna işaret edilmektedir. Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Bülent Ecevit ve kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'tan harekâtın mimarları olarak söz edilmektedir.

Etkinliğin yapıldığı sahil, harekâtın başladığı yer olarak sembolik bir önem taşımakta ve 1974'ün temsili olarak kıyıya yanaşan Deniz Kuvvetleri gemilerinin ışıklarla sahili aydınlatmaları, adaya getirdikleri huzur ve güven ortamına ve aydınlık geleceklere doğru ilerlenebilecek yolun açılmasında atılan ilk adımlar olduğuna işaret etmektedir. Haber parazitlendirmeler açısından ele alındığında Tanpınar'ın konuşmasında "52 yıldan bu yana yeni formül aranıyor" sözleriyle 1963 tarihine ve o tarihte başlayan olaylara ve Annan Planı'na atıfta bulunmaktadır. Tablo 22'de 6. Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili geniş kapsamlı içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 22. 6. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2014)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Abdullah Recep - İsmail Serdar Savaş - İlyas Bozkurt
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Abdullah Öztoprak - Zerrin Özer
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Şehitlerin ruhuna dua okunması - Kur'an-ı Kerim okunması
1974'ün Temsili	- Meşalelerin yanıışı - Kıyıda yürüyüş - Mücahitlerle buluşma - Havai fişek gösterisi

6. Şafak Nöbeti etkinliğinde konuşmacı olarak Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar söz almaktadır. Konuşmasında Kıbrıs Türkü'nün atalarından miras kalan barış ve özgürlüğün yeni nesiller olarak koruyucusu ve devamının sağlayıcısı olacakları vurgulanırken, eski olumsuz ve sıkıntılı günlere geri dönülmemesi gerektiği ifadesinde bulunmaktadır. Etkinlikte yer alan Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Abdullah Recep, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanı Korgeneral İsmail Serdar Savaş ve Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral İlyas Bozkurt gibi üst rütbeli askerlerin yanı sıra tümen ve tugay komutanları da hazır bulunmaktadır. Etkinliğe ayrıca milletvekilleri düzeyinde siyasiler de katılmıştır.

Sanatçı katılımı incelendiğinde halk dansları gösterilerinin yer aldığı görülmektedir. Modacı Abdullah Öztoprak, 'Adı Barış Oldu' isimli gösterisi ile Kıbrıs Türk halkının vermiş olduğu mücadele ve 1974 Harekâtı'yla özgürlüğe kavuşma anlatılmak istenmiştir. Etkinlikte ünlü sanatçı Zerrin Özer de yer almış ve bir konser vermiştir. Semazen gösterilerine de yer verilen törende 1974'ün temsili olarak Deniz Kuvvetleri gemilere sahile yanaşmış ve sabah ezanın ardından şehitler anısına okunan Kur'an-ı Kerim ve dualarla, havai fişek gösterisi ile etkinlik sona ermiştir. 2016 yılında düzenlenen 7. Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili TAK Ajansı'nın servis etmiş olduğu haber incelemesi Tablo 23'de yer almaktadır.

Tablo 23. 7. Şafak Nöbeti Etkinliği (2016) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasından kesitler yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 426 (dört yüz yirmi altı) kelimeden oluşmakta ayrıca 1 (bir) sayfa ve 60 (altmış) kelimeden oluşan bir ek haber içermektedir.
Katılan Sayısı	Sporcular, 1 (bir) Federasyon, sanatçılar, Mehteran takımı yanı sıra Din İşleri Dairesi'ne bağlı 20 (yirmi) hoca, başbakan, 5 (beş) bakan, Sivil Savunma Teşkilat Başkanı ve halk katıldı.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Sahili dolduran binlerce Şafak Nöbetçisi - Unutulmaz bir gece - Şanlı Türk Ordusu - Bayrağa ve vatana sahip olmak - Anavatanla kopmaz ve güçlü bağlar - Umudun bekleyişi - İlk ayak basan Türk Askeri'nin izini takip etmek - Heyecanı tekrar yaşatmak
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 4 (dört) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sporcu ve sanatçıların etkinliklerine yer verilmektedir. Su altı

	sporunda Guinness Rekoru kırılmıştır ve etkinlik Bayrak Radyo Televizyon Kurumu ²² BRTK tarafından canlı yayınlanmıştır.
Haber Başlığı	Haber başlığında törenin ismi olan Şafak Nöbeti etkinliği ve etkinliğin yedincisinin yapıldığı ifadesi yer almaktadır.
Parazitlendirme	-

2016 yılında yedincisi düzenlenen Şafak Nöbeti etkinliğinin TAK Ajansı tarafından servis edilen haberi 2 (iki) sayfa ve 426 (dört yüz yirmi altı) kelimeden oluşmakta ayrıca 1 (bir) sayfa 60 (altmış) kelimeden oluşan bir ek haber içermektedir. Haberin başlığı “7’nci Şafak Nöbeti Etkinliği Gerçekleştirildi” şeklindedir. İlk kez bu kadar kısa bir başlıkla servis edilen haberde diğer altı haberde olduğu üzere 20 Temmuz veya 1974 Harekâtı ifadeleri yer almamaktadır. Buradan hareketle, etkinliğin toplumun belleğinde tamamen yer ettiği ve Şafak Nöbeti denilince 20 Temmuz ve 1974 Harekâtı’nın akıllara geldiği anlaşılmaktadır. Altı yılın ardından etkinliğin kültürel ritüellerden birisine dönüştüğü, etkinliğin isminin toplumsal bir değer olarak dilde yerini aldığı gözlemlenmektedir. Adlandırmalar ve boyamalar açısından haber ele alındığında, etkinliğe katılan kalabalığın şafak nöbetçisi olduğu ifade edilirken, katılanların vatanın birlik ve bütünlüğünü bir arada tutmak isteyenlerden oluştuğu işaret edilerek etkinliğin her zaman hatırlanacak şekilde akıllarda yer edeceğine değinilmektedir. Haberde Türk Askeri için Şanlı Türk Ordusu tabiri kullanılırken onlara duyulan güven dile getirilmek istenmektedir.

Etkinliğin ilk kez düzenlendiğinde ifade edilen amacı hatırlanacak olursa, Kıbrıs Türkü’nün özgürlüğünün devamlılığına verilen önem akla gelmektedir. Bir milletin temsili olan bayrak ve vatan topraklarına sahip çıkılması gerektiği ifade edilirken, bir toplum için özgür olmanın yolunun nasıl olması gerektiği anlatılmaya çalışılmaktadır. Etkinlikte konuşmacı olan Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar sözlerinde Anavatana yani Türkiye Cumhuriyeti’ne olan bağlılığı dile getirmekte ve Kıbrıs Türkü ile arasında kopmaz bağlar olduğuna vurgu yapmaktadır. Tanpınar konuşmasında ayrıca Şafak Nöbeti

²² Bayrak Radyo Televizyon Kurumu BRTK için bakınız <https://brtk.net/kurumsal/>

etkinliğinin bir ritüele dönüştüğünü ilk kez dile getirmektedir. Tanpınar'ın ifadesi ile TAK Ajansı'nın haber başlığı birbirini destekler nitelik taşımaktadır.

Yavuz Çıkarma Plajı, Türk Askeri'nin adaya ayak bastığı ilk yer ve Kıbrıs Türkü için önemli bir bellek mekânı olması açısından etkinlik mekânı olarak belirlenmiştir. 7 (yedi) yıldır etkinliğin bu mekânda gerçekleşmesiyle, Türk Askeri'nin adaya çıktığı ilk gün hissedilen heyecan yeniden yaşatılmaya çalışılmaktadır. Sıkıntılı günlerinde Kıbrıs Türkü, Türk Askeri'nin gelişini umutla beklemiş ve düzenlenen bu etkinliğe katılanların bir açıdan umutla bekleyen halkı temsil ettiği anlatılmaktadır. Haberin akışı incelendiğinde ilk kez Bayrak Radyo Televizyon Kurumu'nun etkinliği başından sonuna kadar canlı olarak yayınladığı görülmektedir. Tablo 24'de etkinlik içeriği geniş kapsamlı incelenmektedir.

Tablo 24. 7. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2016)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Hüseyin Özgürgün - Serdar Denktaş - Tahsin Ertuğruloğlu - Kutlu Evren - Özdemir Berova - Fikri Ataoğlu - Erdoğan Çelebi
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Mustafa Ceceli - Cem Karabay - Hava Sporları Federasyonu - Mehteran Takımı
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Şehitlerin ruhuna dualar okunması - İlahilerin okunması
1974'ün Temsili	- Meşaleler yakmak - Marşlar söylemek - Sahilde bayrak açmak - Deniz dibi bomba taraması yapılması - Komandoların sahile çıkışı

2016 yılında yedincisi düzenlenen Şafak Nöbeti etkinliğinde konuşmacı olarak Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar yer almaktadır. Tanpınar konuşmasında etkinliğin gelenekselleştiği ve bir ritüele

dönüştüğünü ifade etmektedir. Ayrıca Anavatana olan bağlılık ve şehitlere duyulan minnet dile getirilmektedir. Siyasi katılım açısından haber incelendiğinde, bu konu ile ilgili bilgilerin ek haberde yer aldığı görülmektedir. Başbakan Hüseyin Özgürgün ve 5 (beş) bakanın katılımıyla etkinlik ilk kez bu sayıda siyasetçi katılımını içermektedir. Diğer katılan bakanlar; Başbakan Yardımcısı ve Maliye Bakanı Serdar Denktaş, Dışişleri Bakanı Tahsin Ertuğruloğlu, İçişleri Bakanı Kutlu Evren, Milli Eğitim ve Kültür Bakanı Özdemir Berova, Turizm ve Çevre Bakanı Fikri Ataoğlu'dur. Bakanların yanı sıra, Sivil Savunma Teşkilat Başkanı Erdoğan Çelebi de etkinlikte yer almaktadır.

7. Şafak Nöbeti etkinliği bir dünya rekoruna da ev sahipliği yapmaktadır. İlk sualtı sporcusu olan Cem Karabay, 72 saatle yine kendi elinde bulundurduğu sualtında yaşama rekorunu 142 saat 42 dakika 42 saniyeye çıkararak Guinness Rekorlar kitabına girmeye hak kazanmıştır. 42 (kırk iki) rakamı ile 1974 Harekâtı'nın 42. yıldönümüne atıfta bulunulmak istenmektedir. Etkinlikte Hava Sporları Federasyonu da yer alarak 25 metre yükseklikte sıcak hava balonları uçurarak katılımcılara görsel şov düzenlemişlerdir. Balonların havada uçmasıyla özgürlük sembolize edilmek istenmektedir. Ünlü şarkıcı Mustafa Ceceli etkinlikte bir konser vermiştir.

1974'ün temsili olarak SAT komandoları sahilde Türk Askeri'nin ilk ayak bastığı yerde bayrak açarak sembolik olarak onların izini takip ettiklerini belirtmek istemektedir. Güvenlik Kuvvetleri Amfibi Birliği temsili olarak deniz dibinde bomba araması yaptıktan sonra sahile çıkarak 1974'de adaya ilk ayak basan Türk Askerini temsili olarak canlandırmışlardır. Etkinliğe katılanlar da meşaleler yakarak, marşlar söyleyerek Türk Askeri'ni karşılamayı sembolize etmiştir. Her yıl olduğu gibi sabah ezanı ve şehitlerin anısına dualar okunarak etkinlik sonlandırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimi nedeniyle daha sade bir şekilde düzenlenen etkinlikte havai fişek gösterisi yer almamıştır. 2017 yılında düzenlenen 8. Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili haber incelemeleri Tablo 25'de yer almaktadır.

Tablo 25. 8. Şafak Nöbeti Etkinliği (2017) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasından kesitler yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 381 (üç yüz seksen bir) kelimedenden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	15.000 (on beş bin) katılımcı yer aldı. Komutanlar, sanatçılar, Mehteran takımı, askerler ve Mücahitler katılmıştır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Meşaleli yürüyüş - Bağımsızlık ve özgürlüğün yıldönümü - Şafak Nöbeti tutmak - En çok beklenen etkinlik - Rekor katılım - Şafağı beklemek - Kalabalık marşlarla coştı - Merakla beklenen performans - Sahile sahip çıkmak - Gururlu ve bağımsız devlet olmak - Ataların büyük yüreği - Dimdik ayakta durmak - Tarih yazanların çocukları - Umut ile yeşermek - Kanın ilk akıtıldığı sahil - Kuruluş destanının yazıldığı kumsal
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 1 (bir) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sanatçıların etkinliklerine yer verilmektedir. Etkinliğin 'hem tarihimize hem sahilimize sahip çıkıyoruz' sloganı taşıdığı belirtilmektedir. Bazı derneklerin ortak bildirgeleriyle Yavuz Çıkarma Plajı'nın müzeleştirilmesi yasa tasarısının Cumhuriyet Meclisi'ne sunulduğu ifadesi yer almaktadır.
Haber Başlığı	Haber başlığında sadece etkinliğin ismi olan Şafak Nöbeti ifadesine yer verilmektedir.
Parazitlendirme	Cumhuriyet Meclisi'ne sunulan yasa tasarısı

2017 tarihli 8. Şafak Nöbeti etkinliğinin ardından 20 Temmuz'da TAK Ajansı'nın etkinlik ile ilgili servis etmiş olduğu haber 2 (iki) sayfa ve 381 (üç

yüz seksen bir) kelimeden oluşmakta olup haberin başlığı “Şafak Nöbeti Etkinliği Yapıldı” şeklindedir. Geçmiş 7 (yedi) haber başlığından farklı olarak, sekizinci etkinliğin başlığında 20 Temmuz, 1974 Harekâtı, harekâtın ya da etkinliğin kaçınıcı yıldönümü olduğuna dair bilgi bulunmamaktadır. Haberin başlığı konusunda bu şekildeki yaklaşım, etkinliğin 7 (yedi) yılın ardından toplum tarafından benimsendiğinin ve Şafak Nöbeti tabirinin 20 Temmuz 1974 Harekâtı’nı temsil eden bir etkinlik olduğunun herkes tarafından bilinir bir konuma taşındığının göstergesidir. Etkinliğin gerçekleştiği yer olan Yavuz Çıkarma Plajı’nın başlıkta yer almaması da etkinliğin bir bellek mekânına dönüştüğünün ve Şafak Nöbeti denilince nerede yapıldığının tekrarına ihtiyaç duyulmadığına işaret etmektedir.

Haber, katılan sayısı açısından incelendiğinde, 15.000 (on beş bin) kişilik bir katılımı etkinliğe rekor düzeyde katılımın gerçekleştiği belirtilmektedir. İlk kez devletin önde gelenlerinden herhangi bir katılım gözlenmezken, diğer yıllardaki Şafak Nöbeti etkinliklerinde yer alan etkinliklerin aynen devam ettiği görülmektedir. Haberde yer alan adlandırmalar ve boyamalar incelendiğinde meşaleli yürüyüş ifadesiyle aydınlık yarınlara doğru sağlam adımlarla gidildiğine işaret edildiği görülmektedir. 20 Temmuz tarihinin önemine de değinilerek bu tarihin Kıbrıs Türkü için bağımsızlık ve özgürlüğün yıldönümü olarak anlam ifade ettiği belirtilirken ayrıca bu etkinliğin artık sadece bir etkinlik olmaktan çıkıp Şafak Nöbeti tutmak, yani aydınlık geleceklerin koruyucusu ve bekçisi olmayı sembolize eden toplumsal ritüele dönüştüğüne vurgu yapılmak istenmektedir. 2017 yılında gerçekleşen 8. etkinliğin rekor düzeyde katılımcıya ev sahipliği ettiği göz önünde bulundurularak, etkinliğin toplum içerisinde kabul görüp ayrıca yıl içinde en çok beklenen etkinlik olduğu ifadesi yer almaktadır.

Etkinliğin toplumsal bellek bağlamında 1974’e kadar geline süreçte, karanlığın ardından doğan şafağı bekler gibi aydınlık ve güzel günler bekleyen Kıbrıs Türkü için önemli bir anlam içerdiği belirtilmektedir. Marşlarla coşan katılımcılar için etkinlik, toplumsal bağlar ve milliyetçi duygularla ortak noktada birleşilen bir olay haline dönüşmüştür. Sanatsal etkinliklerin de merakla beklendiği bir gün olan Şafak Nöbeti etkinlikleri eğlenceli faaliyetlerle

bir araya gelen halkın gözünde 1974 Harekâtı'nın yapıldığı yer olan Yavuz Çıkarma Plajı'na da sahip çıkmak istedikleri görülmektedir. Toplumsal bellek mekânı olarak manevi açıdan halkın kalbinde yer etmiş olsa da bazı derneklerin katılımıyla da resmen plajın müzeleşmesi konusunda girişimler yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Yavuz Çıkarma Plajının, sadece Türk Askeri'nin harekâtın başlangıcında adaya ilk ayak bastıkları yer olmaktan öte, içinde bulunulan dönemde bağımsız bir devlet olarak var olabilmenin temellerinin atıldığı yer olması açısından taşıdığı manevi değerın resmileşmesinin arzulandığı bir mekân olduğuna işaret edilmekte, tarihe ve sahile sahip çıkma sloganıyla etkinlik taçlandırılmaktadır.

Haberin adlandırma ve boyamalarında ayrıca önceki nesillerin çabası sonucu bu günlere gelindiği vurgulanırken, dimdik ayakta duran bir toplum olabilmekteki tüm çabanın onlara ait olduğu ifade edilmektedir. 1974 Harekâtı'nın 43. yıldönümü olan 2017 yılında, tarih yazan ataların çocukları olarak tüm bu çabaların boşa gitmemesinin, onların umutlu bekleyişlerinin ardından geline ortamda yeni nesillere büyük görevler düştüğü belirtilmektedir. Ayrıca Yavuz Çıkarma Plajı'nın ilk kanın aktığı yer olarak ifade edilişinden de Kıbrıs Türkü'nün özgürlüğünü kazanabilmesini için savaşmak zorunda kaldığı hatırlatılmakta, kurtuluşa giden yolda ilk adımların atıldığı yer olması açısından etkinliğin gerçekleştiği sahilin toplumsal bellek için önemine değinilmektedir. Parazitlendirmeler açısından haber ele alındığında, Yavuz Çıkarma Plajı'nın resmen müzeleşmesi için Cumhuriyet Meclis'ine yasa tasarısı sunulduğunun ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Tablo 26'da 8. Şafak Nöbeti etkinliğinin geniş içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 26. 8. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2017)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Veysel Kösele
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Örgü Volkan - Mehteran Takımı - Rafet El Roman
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Şehitlerin ruhuna dualar okunması
	- Meşaleler yakmak - Marşlar söylemek

1974'ün Temsili	- Temsili çıkarma - Sahilde kucaklaşma - Havai fişek gösterisi
------------------------	--

2017 tarihinde gerçekleştirilen 8. Şafak Nöbeti etkinliğinin içeriği incelendiğinde her yıl olduğu gibi konuşmacı olarak Fevzi Tanpınar'ın yer aldığı görülmektedir. Konuşmasında "hem tarihimize hem sahilimize sahip çıkıyoruz" sloganı ile etkinliği gerçekleştirdiklerini belirten Tanpınar, etkinliğin yapıldığı sahilin resmen müzeleşerek toplumsal bellek mekânı olmasının adımları atıldığının müjdesini vermektedir. Özgürlüğün simgesi olan kumsalın Kıbrıs Türkü için önemine vurgu yaparken, daha uzun yıllar bu mekânda tutulacak nöbetlerin olduğunu ve bu mekânın halkın ortak malı olarak toplumdaki yerini almasının arzulandığını belirtilmektedir.

Etkinliğe devletin önde gelenlerinden bir katılımın gerçekleşmediği görülürken, Türkiye Silahlı Kuvvetleri Donanma Komutanı Oramiral Veysel Kösele' nin etkinlikte hazır bulunduğu ayrıca meşaleli yürüyüşe katılarak sahilde şafak nöbeti tutanlara katıldığı görülmektedir. Bu davranışıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin her zaman Kıbrıs Türkü'nün yanında olduğunun mesajı verilmek istenmektedir. Etkinlikte Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin Mehteran Takımının yer aldığı ve gösterilerinin büyük bir merakla beklendiği belirtilmektedir. Sanatçı Öрге Volkan Mücahit Marşı'nı senfonik rock altyapısıyla yorumlaması etkinliğe katılanlar tarafından büyük beğeni toplamıştır. Gecede ünlü şarkıcı Rafet El Roman bir konser vermiştir.

1974'ün temsili olarak gecede Özel Kuvvetlere ait birlikler sahile temsili çıkarma yapmışlar ve sahilde bekleyen mücahitlerle kucaklaşmışlardır. Meşaleler eşliğinde sahilde gerçekleşen sessiz bekleyişle de 43 (kırk üç) yıl önce Türk Askeri'nin adaya gelişinin beklenişi sembolize edilmiştir. Havai fişek gösterileri de etkinliğin sonunda yer almaktadır. Şehitlerin anısına okunan dualar ve sabah ezanı ile etkinlik sona ermiştir. TAK Ajansı'nın 9. Şafak Nöbeti etkinliği (2018) ile ilgili servis etmiş olduğu haberin incelemeleri Tablo 27'de yer almaktadır.

Tablo 27. 9. Şafak Nöbeti Etkinliği (2018) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasından kesitler yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 192 (yüz doksan iki) kelimeden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	50. Alay, sanatçılar ve halk katıldı.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Alev alev yanan coğrafya - Barışı beğenmeyenler - Halkı bilinmezliğe sürüklemek - Kimliksizleştirmeye çalışmak - Sağlam bağları koparmak istemek - Göğsünü siper eden analar - Gözünü kırpmadan bekleyen babalar - Farklılıkları ile özgürlük savaşını verenler - Çıkarmanın yapıldığı sahil - Sahildeki halkı aydınlatma
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 3 (üç) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde tören akışı, Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sanatçıların ve askerlerin etkinliklerine yer verilmektedir.
Haber Başlığı	Haber başlığında etkinliğin ismi olan Şafak Nöbeti ve etkinliğin yapıldığı yer olan Yavuz Çıkarma Plajı ifadelerine yer verilmektedir.
Parazitlendirme	Kuzey Kıbrıs'ın içinde bulunduğu coğrafyanın alev alev yanması

20 Temmuz 2018 tarihinde TAK Ajansı'nın 9. Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili servis etmiş olduğu 192 (yüz doksan iki) kelime ve 2 (iki) sayfadan oluşan haberin başlığı "Yavuz Çıkarma Plajı'nda Şafak Nöbeti Tutuldu" şeklindedir. Başlıkta etkinliğin ismi metaforik anlamda şafakta nöbet tutmak şekliyle kullanılmış ve etkinliğin gerçekleştirildiği yer olan Yavuz Çıkarma Plajı'nın ismi de haberde yer almıştır. Haberde bir önceki yılın (2017) haber başlığında olduğu gibi 20 Temmuz 1974 tarihine atıfta bulunulmadığı gibi kaçıncı Şafak Nöbeti etkinliği olduğu da belirtilmemiştir.

Söz konusu haberde Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasından kesitlere yer verilmektedir. Haberde adlandırmalar ve

boyamalar incelendiğinde, Kıbrıs adasının içinde bulunduğu coğrafyanın alev alev yandığı ifadesiyle, Orta Doğu ve Akdeniz’de yaşanan gerginliklere işaret edilmektedir. Kıbrıs Türkü kendi coğrafyasında özgür ve huzur içinde yaşarken, barış ortamının bozulmasını hedefleyen dış güçlerin olduğuna atıf yapmakta ve Kıbrıs adasına göz diken güçlerin eski günlerdeki gibi bu adada yaşayan halkı çatışmaların içine çekerek bilinmezliğe sürüklemek hedefinde olduklarına vurgu yapmaktadır. Kıbrıs Türkü’nü kimliksizleştirmeye çalışılan oyunların olduğunu ifade eden Tanpınar, Türk kimliğinden ödün verilmeyeceğini ve Türkiye Cumhuriyeti ile olan bağların koparılmasına izin verilmeyeceğini belirtmektedir.

İçinde bulunulan huzur ortamına kolay gelinmediğine özellikle vurgu yaparken, bu aşamaya gelmesinde göğsünü siper eden annelere, korkusuzca toplumu korumak için bekleyen babalara ve dedelere olan minneti dile getirmektedir. Kıbrıs Türkü’nün sıkıntılı günlerden kurtulma sürecinde tüm farklılıkların bir kenara bırakılıp birlik ve beraberlikle yapılan mücadeleler sonucunda bu noktaya gelindiğini ifade etmektedir. 1974 yılında çıkarmanın yapıldığı sahil olan Yavuz Çıkarma Plajı’nda etkinliği düzenlemenin bellek mekânı olarak Kıbrıs Türkü için önemli bir anlam içerdiğini belirtmektedir. Sembolik olarak sahili aydınlatan gemilerin Kıbrıs Türk halkının geleceğinin aydınlatılmasında atılan ilk adımın mekânı olarak, sahilde toplanan halkın geleceğin bekçileri olduğu ifade edilmektedir. Haberde parazitlenme olarak Orta Doğu’daki çatışma ortamına atıfta bulunmaktadır. Tablo 28’de 9. Şafak Nöbeti etkinliğinin geniş içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 28. 9. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2018)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Sahne gösterileri - Kır aç
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Şehitler için Kur’an-ı Kerim okunması - Dualar edilmesi
	- Meşaleler yakmak - Temsili çıkarma

1974'ün Temsili	- Sahilde Mücahitlerle buluşma - Havai fişek gösterisi
------------------------	---

Geçmiş yıllarda gerçekleştirilen Şafak Nöbeti etkinliklerinde olduğu gibi konuşmacı olarak Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın yer aldığı görülmektedir. Konuşmasında özellikle Kıbrıs'ın bulunduğu coğrafyada sıkıntılı dönemler yaşandığını ve dış güçlerin Kuzey Kıbrıs için de bir tehdit oluşturma çabasında olduğu ifade edilirken, gerçekleştirilen Şafak Nöbeti etkinliğinin bu duruma bir cevap olduğunun ispatı olduğunu, Kıbrıs Türkü'nün bu etkinlikte sembolik olarak dile getirdiği toprak bütünlüğü, özgürlük ve kimliğine sahip çıkan bir millet olduğu mesajının aktarıldığına vurgu yapmaktadır. Geçmişte yaşanan sıkıntıların yeni nesiller tarafından da çok iyi bilindiği ve harcanan emeklerin, bu uğurda yitip giden yaşamların kıymetinin bu etkinlik aracılığı ile gösterilmekte olduğunu belirtmektedir.

Siyasetçi katılımı olmayan 9. Şafak Nöbeti etkinliğinde, 50. Alay ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı gemilerinin yer aldığı görülmektedir. Özel sahne gösterileri yapılan etkinlikte ünlü sanatçı Kıracı'ta bir konser vermiştir. 1974'ün temsili olarak Deniz Kuvvetleri Komutanlığının sahili aydınlatıp ardından sahile çıkarak sancak açmasının yanı sıra, meşalelerle onları bekleyen halk kumsalı doldurmuş ve Mücahitlerle Türk Askeri'nin buluşması temsil edilmiştir. Kur'an-ı Kerim ve şehitler için okunan duaların ardından sabah ezanı okunmuş ve havai fişek gösterisi ile etkinlik son bulmuştur. Tablo 29'da 10. Şafak Nöbeti etkinliğinin haber içerik incelemesi yer almaktadır.

Tablo 29. 10. Şafak Nöbeti Etkinliği (2019) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Fevzi Tanpınar'ın konuşmasından kesitler yer almaktadır. Haber 2 (iki) sayfa ve 446 (dört yüz kırk altı) kelimedenden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	On bini aşkın katılımcı, Bolu Komando Tugayı Birinci Tabur'undan 17 (on yedi) gazi ve komutanları, devletin önde gelenleri, Hava Kuvvetleri Komutanı ve Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Bandosu katılımcılar arasında yer almaktadır.

Adlandırmalar ve Boyamalar	- Barış getirmek için çıkılan ilk nokta - Özgürlük ve bağımsızlığın şafağı - Savaşın karanlık yüzünü kutlamak - Şafakta gelen özgürlük - Kaderin kadere bağlı olması - Özgürlüğün özgürlüğe bağlı olması - İyi komşular olmak - Engebeli yollar yaratmak - Sahilde sessiz saygı bekleyişi - Şafak nöbetçileri
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 7 (yedi) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde etkinliğin akışı, Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır. Sanatçıların ve askerlerin etkinliklerine yer verilmektedir.
Haber Başlığı	Haber başlığında etkinliğin ismi olan Şafak Nöbeti ve kaçınıcı yıldönümü olduğu ifadelerine yer verilmektedir.
Parazitlendirme	Fevzi Tanpınar'ın konuşmasında Rum tarafına mesaj göndermesi

2019 yılında gerçekleştirilen 10. Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili TAK Ajansı'nın 20 Temmuz 2019 tarihinde servis etmiş olduğu 446 (dört yüz kırk altı) kelime ve 2 (iki) sayfadan oluşan haberinin başlığı "10. Şafak Nöbeti Tutuldu" şeklindedir. Haberin başlığında etkinliğin 10. kez yapıldığı ifade edilirken etkinliği adı olan Şafak Nöbeti metaforik anlamda yani tutulan nöbet olarak ifade edilmiştir. Buradan hareketle 10 (on) yıldır aralıksız gerçekleştirilen etkinliğin bir ritüel haline dönüştüğü ve ilk etkinlikte (2010) ifade edilen Kıbrıs Türkü'nün sesinin ve özgürlüğünün kalıcılığının tüm dünyaya duyurulmak istenilen bir etkinlik olarak kalıcı olması arzusunun on yılın ardından gerçekleşmekte olduğunun ifade edilmesi şeklinde yorumlamak doğru olacaktır.

Haberde 7 (yedi) kez 20 Temmuz 1974 tarihine atıfta bulunulurken, 1974 Harekâtı'nın 45. yılı olduğu belirtilmektedir. Çok sayıda katılımcının yer aldığı etkinlikte başbakan ve askerî erkan da hazır bulunmuştur. 1974'de adaya ilk ayak basan Türk Askeri olan Bolu Komando Tugayı Birinci Tabur'undan 17 (on yedi) gazi ve komutanları emekli komando Tuğgeneral Cemal Uruç Paşa, 45 (kırk beş) yılın ardından halkla kucaklaşarak karşılıklı duygusal anların

yaşanmasına vesile olmuşlardır. Etkinlikte Türk Hava Kuvvetleri'ne ait 4 (dört) F-16 savaş uçağı gece uçuşu gerçekleştirmiş ve kalıttımcılardan büyük beğeni toplamıştır.

Haber adlandırmalar ve boyamalar açısından incelendiğinde etkinliğin yapıldığı yer olan Yavuz Çıkarma Plajı için barış getirmek için çıkılan nokta ifadesi kullanılarak 45 (kırk beş) yıl önce adaya çıkan Türk Askeri'nin barış amacı ile geldiği ifade edilmektedir. 20 Temmuz 1974 tarihinin ayrıca Kıbrıs Türkü için özgürlüğün ve bağımsızlığın başladığı zaman olduğuna değinilmektedir. Söz konusu tarihte şafak vakti adaya ayak basan Türk Askeri, şafakla gelen özgürlük olarak ifade edilmekte ve etkinliğin adı olan Şafak Nöbeti de bu durumdan esinlenilerek konulmuş bir isim olmaktadır. Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar konuşmasında Rum kesimine seslenerek, aynı adada yaşayan iki toplum olarak iyi komşular olmanın önemli olduğuna vurgu yaparken, her iki toplumun da birbirlerine gösterecekleri saygı ve iyi ilişkilerle özgürce var olabileceklerini ifade etmektedir. Rum kesiminin bir asırdan fazla bir zamandır düşmanlık beslediğine işaret ederken, adadaki huzur ortamının yaratılmasında engeller çıkarmakta olduğunu ancak bu engebeli yollarda Kıbrıs Türkü'nün destekçisi olduğunu ifade ederken konuşmasında Türkiye Cumhuriyeti'ne teşekkürlerini sunmaktadır. Etkinliğe katılanların şafak nöbetçileri olduğu ifadesi kullanılarak, yeni nesillerin geleceğini korumak için atalarının izinden gitmeye hazır oldukları belirtilmek istenmektedir. Tanpınar'ın konuşmasında Rum tarafına gönderdiği mesaj haberin parazitlendirmesi olarak yerini almıştır. Tablo 30'da 2019 yılı 10. Şafak Nöbeti etkinliğinin geniş çaplı incelemesi yer almaktadır.

Tablo 30. 10. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2019)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Fevzi Tanpınar - Ersin Tatar - Cemal Uruç Paşa - Hasan Küçükakyüz
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	- Yaşar - Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Bando Mızıkası - Türk Hava Kuvvetleri F-16 savaş

	uçağı gösterisi
Dini İçerik	- Sabah ezanının okunması - Dualar edilmesi - İlahiler okunması
1974'ün Temsili	- Meşaleler yakmak - Temsili çıkarma - Sahilde halkla kucaklaşma - F-16 savaş uçaklarının gece uçuşu

Etkinlikte konuşmacı olarak yer alan Fevzi Tanpınar, savaşların karanlık yüzüne değinerek, etkinliğin acıları, ayrılıkları ya da ölümleri kutlamak amacıyla gerçekleştirilmediğini, özgürlük uğrunda kaybolan hayatların ve çekilen acıların anımsanması için bir araya gelindiği belirtmektedir. Tarihteki eski olumsuzlukları hatırlamak ve yeni nesillere aktarmak, bunlardan ders çıkarılarak yeniden yaşanmasına engel olmayı sağlamaktadır. Bu bağlamda Rum tarafına seslenen Tanpınar, aynı adada yaşarken iki toplumun da kaderlerinin ve özgürlüklerinin birbirlerine bağlı olduğuna işaret ederek yeniden aynı olumsuzlukların yaşanmaması için iyi ilişkiler içinde olunmasını temenni etmektedir. Tanpınar ayrıca konuşmasında Kıbrıs Türkü'nü yalnız bırakmayan Türkiye Cumhuriyeti'ne teşekkürlerini sunmaktadır.

Siyasetçi katılımı açısından etkinlik incelendiğinde Başbakan Ersin Tatar'ın yer aldığı, ayrıca emekli Tuğgeneral Cemal Uruç Paşa ve Hava Kuvvetleri Komutanı Hasan Küçük Akyüz'ün katılımcılar arasında olduğu görülmektedir. Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Bando Mızıkası konseri de etkinliğin beğenilen gösterileri arasındadır. Ünlü sanatçı Yaşar da 10. Şafak Nöbeti etkinliğe sahne alarak bir konser vermiştir. 1974'ün temsili olarak etkinlikte ilk defa Türk Hava Kuvvetleri'ne ait 4 (dört) F-16 savaş uçağı gece uçuşu yaparak katılımcılardan büyük alkış toplamışlardır. Her yıl olduğu gibi şehitlerin anısına dualar ve ilahiler okunan etkinlik, sabah ezanı ile sona ermiştir. Tablo 31'de 11. Şafak Nöbeti etkinliğinin haber içerik incelemesi yer almaktadır.

Tablo 31. 11. Şafak Nöbeti Etkinliği (2020) Haber İncelemeleri

Haber İnceleme Kategorileri	Açıklamalar
Haberin Önemi	Haberde etkinliğin akışı ve etkinlikte yer alan konuşmacı Ersin Tatar ve Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarına geniş yer verilmektedir. Haber 4 (dört) sayfa ve 778

	(yedi yüz yetmiş sekiz) kelimedenden oluşmaktadır.
Katılan Sayısı	Vatandaşlar davet edilmedi. Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı, KKTC Başbakanı, Organizasyon Komitesi Başkanı ve din görevlileri katılmıştır.
Adlandırmalar ve Boyamalar	- Ayak basılan yer - Barış ve özgürlüğü bekleyiş - Harekâtın verdiği olanakla yola devam etmek - Gerçeklere uygun bir süreç yaşanması gerekliliği - Varoluş mücadelesi - Başarı öyküsü yazmak - Güçlü bağların sonraki nesillere aktarılması
Tarih ve Zaman	20 Temmuz 1974'e 2 (iki) kez atıfta bulunmaktadır.
Ele Alınan Konular	Haberde etkinliğin akışı, Başbakan Ersin Tatar ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşmalarından kesitler yer almaktadır.
Haber Başlığı	Haber başlığında sadece etkinliğin ismi olan Şafak Nöbeti ve kaçınıcı yıldönümü olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca Korona virüs ²³ ifadesi bulunmaktadır.
Parazitlendirme	- 1963-1974 yılları - Annan Planı - Crans Montana²⁴ süreci - Pandemi süreci - Covid-19 salgını - Doğu Akdeniz petrol ve doğalgaz konusu²⁵ - İmzalanan hükümet protokolleri - Bir sonraki etkinlik planları - Müze gemi projesi²⁶

2020 yılında düzenlenen 11. Şafak Nöbeti etkinliği, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını nedeniyle sembolik olarak gerçekleştirilmiştir. 20 Temmuz 2020 tarihli TAK Ajansı'nın etkinlikle ilgili servis ettiği haber "11. Şafak Nöbeti Koronavirüs Nedeniyle Sembolik Olarak Gerçekleşti" başlığını

²³ Korona virüs için bakınız <https://covid19.saglik.gov.tr/>

²⁴ Crans Montana süreci için bakınız <https://mfa.gov.ct.tr/tr/crans-montanada-gerceklesen-kibris-gorushmeleri-hk/>

²⁵ Doğu Akdeniz doğalgaz konusu için bakınız <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/14890>

²⁶ Müze Gemi Projesi için bakınız <https://www.defenceturk.net/tarihi-gemi-girne-muze-gemi-olarak-sergilenen>

taşımaktadır. Salgın sınırlamaları gereğince ekinliğe vatandaşlar davet edilmemiştir. Yavuz Çıkarma Plajı'ndan yapılan etkinlikte Başbakan Ersin Tatar ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar konuşmacı olarak yer aldılar. 778 (yedi yüz yetmiş sekiz) kelime ve 4 (dört) sayfadan oluşan haberde 2 (iki) kez 20 Temmuz 1974'e atıfta bulunulurken haberde, geniş ölçüde konuşmacıların sözlerinden kesitlere yer verilmektedir.

Haber, adlandırmalar ve boyamalar açısından incelendiğinde, etkinliğin gerçekleştiği yer olan Yavuz Çıkarma Plajı için ayak basılan yer ifadesine yer verilerek 46 (kırk altı) yıl önce Türk Askeri'nin ilk adaya ayak bastığı yer olduğu belirtilmeye çalışılmakta ve etkinliğin gerçekleştirildiği yerin önemine işaret edilmektedir. 20 Temmuz 1974 tarihine kadar geçen sürecin Kıbrıs Türkü'nün barış ve özgürlüğü beklediğine işaret edilirken, söz konusu harekât sayesinde bugünlere gelindiğine değinilmektedir. Rum tarafı ile devam eden uluslararası görüşmeler sürecinde gerçeklere uygun bir süreç yaşanması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Kıbrıs Türkü'nün 1963-1974 sürecinde varoluş mücadelesi verdiği belirtilirken, bu mücadelenin sonunda barış elde edildiğine işaret edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti ile güçlü bağların olduğu ve bu bağların gelecek nesillere aktarılması gerektiğinin önemli olduğu ifadesi yer almaktadır.

Haber parazitlendirmeler açısından ele alındığında, 1963-1974 sürecine değinildiği ve bu süreçte Kıbrıs Türkü'nün varoluş mücadelesi vererek sıkıntılı bir süreçten geçtiği belirtilmektedir. Rum tarafı ile içinde bulunulan süreçte de halen devam eden uluslararası görüşmelerde yer alan Annan Planı ve Crans Montana süreçlerinin Kıbrıs adasının gerçeklerini yansıtmadığına değinilmektedir. Covid-19 salgını dolayısı ile salgın süreci yaşandığı ifade edilirken, salgın nedeniyle 11. Şafak Nöbeti etkinliğinin sembolik olarak gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Haberde Kıbrıs adasını coğrafik konumundan dolayı etkileyen Doğu Akdeniz petrol ve doğalgaz konusuna da değinilmektedir. Başbakan Ersin Tatar ayrıca imzalan hükümet protokolleriyle ilgili bilgi aktarımında bulunmaktadır. Tanpınar 12. Şafak Nöbeti için yapılan planlarla ilgili açıklamalarda bulunurken Şafak Nöbeti etkinlikleriyle başlayan

Müze Gemi projesinin hayata geçmiş olduğu da haberde parazitlendirmeler arasında yer almaktadır. Tablo 32’de 11. Şafak Nöbeti etkinliğinin geniş içerik incelemesi yer almaktadır.

Tablo 32. 11. Şafak Nöbeti Etkinlik İçeriği (2020)

Etkinlik İçeriği	Açıklamalar
Konuşmacı ve Siyasetçi Katılımı	- Ersin Tatar - Fevzi Tanpınar - Fuat Oktay
Sanatçı ve Sporcu Katılımı	-
Dini İçerik	- Kur’an-ı Kerim okunması - Dualar edilmesi - İlahiler okunması - Mevlit okunması - Sela okunması - Sabah ezanının okunması
1974’ün Temsili	-

11. Şafak Nöbeti (2020) etkinlik içeriği incelendiğinde konuşmacı olarak Başbakan Ersin Tatar’ın yer aldığı görülmektedir. Tatar konuşmasında 46 (kırk altı) yıl önce gerçekleşen 1974 Harekâtı’nda şehit düşenlere minnet duygularını ifade ederken içinde bulunulan sürece kolay gelmediğini belirtmektedir. KKTC’nin kurulmasında 1974 Harekâtı’nın önemli bir başlangıç noktası olduğunu ifade ederken, kurucu Cumhurbaşkanı Denktaş ve dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan’ı konuşmasında anarak 1974 Harekâtı’nın Kıbrıs Türkü için önemine vurgu yapmaktadır. Kıbrıs sorunu ile ilgili uluslararası görüşmelerin devam ettiğini ve KKTC’nin güçlenmesi için gereken her şeyin yapıldığını belirtmektedir. Ayrıca tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını ile ilgili ekonomik sıkıntıların giderilmesi için çaba harcadığını konuşmasında ifade eden Tatar, Kıbrıs Türkü ve Türkiye Cumhuriyeti arasında kopmaz bağların olduğunu belirtmektedir.

Etkinliğin bir diğer konuşmacısı olan Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar, salgından doğan kısıtlamalara rağmen Şafak Nöbeti etkinliğinin sürekliliğini bozmama adına sembolik bir etkinlik düzenlendiğini ve halk daveti yapılmadığını ifade etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti ile kopmaz bağların olduğunu ve bu bağların gelecek nesillere de aktarılması gerektiğine

vurgu yağan Tanpınar, 12. Şafak Nöbeti etkinliği için Türkiye'nin 81 (seksen bir) ilinden gelecek olan şehit çocukları ile bir hafta boyunca devam edecek bir etkinlik planladıklarını ifade etmektedir. Şafak Nöbeti etkinliklerinin de etkisiyle Müze Gemisi Projesi'nin hayata geçtiğinden duyulan memnuniyeti dile getirmektedir. Etkinlikte Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay da hazır bulunmuştur. Covid-19 salgını nedeniyle getirilen kısıtlamalardan dolayı sembolik olarak gerçekleşen etkinlikte sanatçı ya da sporcu katılımı yer almamakta ve 1974'ün temsili bulunmamaktadır. Etkinlikte şehitler anısına dualar, Kur'an-ı Kerim'den sureler, kaside ve ilahiler okunmuş olup etkinlik her yıl olduğu gibi sabah ezanın okunmasıyla sona ermiştir.

6.3 Genel Değerlendirme

TAK Ajansı'nın Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili 11 ($n=11$) haberi değerlendirildiğinde, genel olarak benzerlik gösterdiği izlenmiştir. Haberlerin akışı genel olarak şu şekildedir:

- Haberin başlığı
- Haberin görseli
- Etkinlikte öne çıkanlarla ilgili bir alt başlık
- Etkinlik akışı
- Konuşmacıların söylemlerinin aktarımı

Haberler şekil olarak ele alındığında, başlığın altından renkli bir görselle desteklendiği ve etkinlikte öne çıkan olayların ya da konuşmacıların sözlerinin zaman zaman alt başlıklar şeklinde ($n=4$) verildiği görülmektedir. Tek bir haberde de (2016) ek haber yayınlandığı izlenmiştir. Haberler en az 1 (bir) ve en çok 4 (dört) sayfa olacak şekilde servis edilmiştir. Haberin akışı içerisinde ara başlıklar kullanılarak okuyucuların dikkati etkinlikte öne çıkan olaylara çekilmek istenmektedir. Haber başlıklarının tümü büyük harfle yazılmış olup ara başlıklar da aynı şekilde büyük harf olarak tasarlanmıştır.

Haber incelemeleri açısından ele alındığında, haberlerde adlandırma ve boyamalara sıkça yer verildiği görülmektedir. Haber servisi tarafından da adlandırma ve boyamaların yapıldığı görülse de genellikle konuşmacılar söylemlerinde yer alan adlandırma ve boyamaların bulunduğu görülmektedir.

Adlandırma ve boyamalarda sıkça yer alan konuları 8 ($n=8$) başlık altında toplamak mümkündür:

- Katılımcılar
- Yavuz Çıkarma Plajı
- Önceki nesiller
- Kıbrıs'ta barış
- Anavatanla ilişkiler
- 1974 Harekâtı
- 1974 öncesi
- Dış güçler

Tablo 33'de 6 ($n=6$) kategori için yapılan adlandırma ve boyamalar yer almaktadır.

Tablo 33. Adlandırma ve Boyamalarda Sıkça Kullanılan İfadeler

Adlandırma ve Boyamalar Kategorileri	Kullanılan İfadeler
Katılımcılar	- Coşkulu kalabalık - Şafak nöbetçileri - Tarih yazanların çocukları - Et tırnak olmuş ataların çocukları
Yavuz Çıkarma Plajı	- Adaya ayak basılan sahil - Ortak mekân - Çıkarmanın yapıldığı sahil - Sahile sahip çıkmak - Kanın ilk aktığı sahil - Kuruluş destanının yazıldığı sahil - Barış getirmek için çıkılan ilk nokta - Ayak basılan yer
Önceki Nesiller	- Gazilerin görgü tanıklıkları - Yüreğine taş basan anneler - Çocukluğunu ve gençliğini yaşayamayan gaziler - Ataların büyük yüreği - Göğsünü siper eden analar - Farklılıkları ile özgürlük savaşı verenler - Barış ve özgürlük emaneti
	- Aydınlık günler - Kararlılıkla sahip çıkmak - Sahte barış - Uğurda verilen kararlı mücadele - Savaş simsarlarını kahreden

Kıbrıs'ta Barış	barış ve huzur ortamı - Barış ve huzuru taçlandırmak - Kutsal bir nöbet - Bayrağa ve vatana sahip çıkmak - Umut ile yaşamak - Dimdik ayakta durmak - Özgürlüğün özgürlüğe bağlı olması
Anavatanla İlişkiler	- Ortak noktada kaderin kesişmesi - Omuz omuza - Aynı ekmeği paylaşmak - Kopmaz bağlar - Yok olmaktan kurtaran - Barış harekâtının mimarı - Anavatana olan kopmaz ve güçlü bağlar
1974 Harekâtı	- Sessiz bekleyiş - KKTC'nin doğum günü - Özgürlük getiren Mehmetçik - Devlete kavuşmak - 1974 şafağı - Bekleyişe geçmek - Şafak söktü - Sahildeki halkı aydınlatma
1974 Öncesi	- Adanın kan ve barut kokması - Varoluş mücadelesi - Acı günler - Yetim ve devletsiz olmak - Umudun bekleyişi - Adada yeni bir şafağın sökmelerini beklemek
Dış Güçler	- Sağlam bağları koparmak istemek - Kimliksizleştirmeye çalışmak - Halkı bilinmeyene sürüklemek - Barışı beğenmeyenler - Alev alev yana coğrafya - Engebeli yollar yaratmak - Savaşın karanlık yüzünü kutlamak

TAK Ajansı'nın servis etmiş olduğu haberlerde yer alan adlandırma ve boyamaların ifade etmek istedikleri ile ilgili geniş tartışma bir sonraki bölümde yer almaktadır.

7. BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

‘Bellek’ kavramı söz konusu olduğunda ilk akla gelen, insan anatomisinin nörolojik bir parçası olan bellek olsa da farkında olmaksızın gündelik hayatın şekillendirildiği ve bireyin kimliğinin belirlendiği bellek olan ‘toplumsal bellek’ bu tezin temel odağını oluşturmaktadır. Bireylerin aidiyet hissettikleri kimlikler oluşturulurken, toplumsal bellek anımsamaya bağlı deneyimlerle ilişkilendirilmektedir. Bu tezin konusu bağlamında ele alınan toplumsal bellek ve politik ritüellerin yıldönümü gazeteciliği aracılığı aktarımının, anımsamaya katkı koyduğu ve özellikle ritüelde bireysel olarak katılmayan toplum bireylerine belleğin aktarılması açısından önemli rol oynadığı görülmektedir. Toplumsal bellek kavramı söz konusu olduğunda ‘Ne?’ sorusunun akla geldiği bilinmektedir. Dolayısıyla geçmişin temsili durumunda bir imgenin öne çıktığı, görsel olduğu kadar işitsel açıdan da imgenin bellekte canlandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda imgelemin toplumda özellikle kültürel bellek ve ritüeller aracılığı ile aktarımında, toplumsal belleğin yeniden inşasında önemli bir rolü bulunmaktadır. İmgelemin tek başına küçük bir görevi olduğu düşünülse de belleğe yön gösteren en önemli unsur olduğu gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Baudrillard (2016)’ın toprak parçasından bahsettiği harita metaforuna benzer bir şekilde imgelemin bir diğer önemli görevi de hayal ile hakikati birbirinden ayırmasıdır. Bir başka deyişle, toplumsal belleği şekillendiren imgelem yani ritüelistik temsiller için gerçeğin yerini alan *simülaklar* olarak söz edilebilmektedir. Bu tezin örnekleme olarak incelenen Şafak Nöbeti etkinliği haberlerinde, etkinliğin ismindeki metaforik ‘şafakta nöbet tutma’ anlamıyla da bir toplumsal belleğe dönüştüğü görülmektedir. Yani bir başka açıdan ortaya koyulacak olursa, burada Şafak Nöbeti etkinliği bir taklit, suret ya da parodiden daha fazlası olarak aslın yerine imgelemin koyulmuş olduğu bir gerçektir. Derin bir tarihsel geçmişin ve

gerçekliğin yansıması olarak imge, olumlu bir niteliğe sahiptir ve bu örnekte bir tür ayin görevi üstlenmektedir. Dolayısıyla Şafak Nöbeti etkinliği için tutulan nöbet bir imge görünümünde gerçekliğin yerini alan bir büyülenme aracı olarak çalışmaktadır.

TAK Ajansı'nın 20 Temmuz tarihli Şafak Nöbeti etkinliği ile ilgili servis etmiş olduğu haberlerden yola çıkarak, etkinlikte yer alan katılımcıların çoğunlukla gençlerden oluştuğu bilgisine ulaşılmaktadır. Haberde 'coşkulu kalabalık' diye nitelendirilen katılımcılar, etkinliğin üzerlerinde olumlu etkiler bıraktığına işaret etmektedir. Şafak Nöbeti etkinliğinin toplumsal bellek olarak önemli bir olgu olduğunu gösteren törensel yapısıdır. Dolayısıyla nesilleri birbirine bağlaması açısından önemli bir etkinlik olarak nitelendirmek doğru olacaktır. Etkinliğin toplumsal bellek olarak 1974'e atıfta bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda, o dönemin anımsanmasının önemine işaret ettiği görülmektedir. Anımsanmak istenen bellekten 36 (otuz altı) yıl sonra bu etkinliğin hayata geçirilmiş olması, nesillerin değişmesinden kaynaklı, toplumsal belleğin öneminden uzaklaşılmasının arzulandığı politik bir görüşü içinde barındırmaktadır. Olaylar birebir yaşanmadığı, sadece geçmiş nesillerden ve tarih kitaplarından okunduğu zaman etkisini kaybetme eğilimine girmektedir. Buradan hareketle etkinliğin ritüele dönüştüğü noktalar olan meşalelerle sahildeki bekleyiş, 1974'ün canlandırılması adına yapılan temsili askerlerin ve gazilerin sahile çıkarak halkla kucaklaşması ve şehitler anısına katılımcılarla beraber okunan dualarla olaylar birebir yaşatılmakta ve böylelikle yeni nesil için soyut ve kâğıt üzerinde yaşanmamış bir kavram olan 1974 Harekâtı akıllarda somutlaşmaktadır. Tarihsel gerçekle olan ilişkisi bakımından Şafak Nöbeti etkinliği *neo-figüratif* tablolar şeklinde nesnel benzerlik ilişkisi kurmakta yani toplumsal belleğin yeniden canlandırılan versiyonuyla *hipergerçekleştiklerini*²⁷ göstermektedir.

Ritüel belirli olayların aynı noktada uzun zaman zarfında tekrarlarla gerçekleşmesi durumudur. Şafak Nöbeti etkinliği için seçilen mekân olan Yavuz Çıkarma Plajı, 1974 Harekâtı'nın başlangıç noktası olması açısından

²⁷ Burada hipergerçeklik kavramı Jean Baudrillard'ın kullandığı şekliyle kullanılmıştır.

bu etkinliğin ritüelleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Her yıl aynı mekânda tekrarlanan etkinlik, mekânın önemine vurgu yaparken bir taraftan da katılımcıların bu mekânda bulunmalarıyla olayla bütünleşmeleri sağlanmaktadır. Belleğin bir aktarım olduğu düşünüldüğünde, özellikle 1974 dönemini yaşamış önceki nesillerin ve harekâta yer almış gazilerin etkinlikte yer almaları, yeni nesillere bellek aktarımının birinci elden yapılmasını sağlamaktadır. Katılımcıların meşalelerle şafağın sökmesini beklemeleri, sahilde geçen uykusuz bir gecenin yarattığı küçük de olsa bir etki, toplumsal belleğin canlı tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Etkinliğin başlatılmasındaki zamanlamanın (2010) olayları birebir yaşayan neslin halâ hayatta olup yeni nesillere yaşananlara birinci ağızdan aktarması açısından bellek adına son derece önemli bir nokta olduğunu ifade etmek doğru olacaktır. Dolayısıyla retro bir senaryo olarak Şafak Nöbeti etkinliği yitirilmiş nesne yani bizin nasıl anlamını yitirmekte olan bir gönderi sisteminden sıyrılıp tekrar eden temsiller şeklinde kendi kendisi tarafından büyülendiğinin somut bir örneğidir. Burada mantıksal sürekliliğin yanı sıra olaya ait *masalsı* özellik ve *mitik* enerji nesnel mantığın ötesinde kusursuz tarihe sahip çıkma saplantısı olarak da görülebilmektedir.

Ritüellerde mekânın yanı sıra anımsamada bir diğer önemli olgu olan imgelerin varlığının da Şafak Nöbeti etkinliğinde bulunduğu görülmektedir. TAK Ajansı'nın haberlerinden yola çıkarak, etkinlikte meşalelerin, sahile yanaşan gemilerin ve havai fişeklerin kullanıldığı görülmektedir. Gemilerin temsili olarak karaya yanaşması ve özellikle gazilerin karaya çıkarak halkla kucaklaşması etkinliğin en etkili sembolik ritüel aktarımını oluşturmaktadır. 1974 Harekâtı'nda yer almış kişilerin halkla kucaklaşmasında öncelikle duygusal paylaşımın öne çıktığı izlenmektedir. Geçmişte daha iyi bir yaşam adına verilen mücadeleden yer alan kişilerin harcadıkları emeğin karşılığını bulması ve üzerinden geçen uzun yıllara rağmen bu emeğin yeni nesillerce takdir görmesi bu etkinliğin toplumsal bellek bağlamında hedefine ulaştığının işaretidir. Meşale kullanımının, Kıbrıs Türkü'nün kültürel belleğinde bayrağı bir sonraki nesil aktarmayı sembolize ettiği bilinmektedir. Spor faaliyetleri ve diploma törenlerinde özellikle gençler tarafından sıklıkla kullanılan bu imgenin Şafak Nöbeti etkinliğinde yer alması etkinliğin bellek aktarımında

önemli bir imgeyi kullandığının göstergesidir. Etkinliğin resmi Facebook sayfasındaki sembolünde de meşalenin yer alması ve TAK Ajansı'nın servis etmiş olduğu etkinlik haberlerin resim seçimlerinde de meşaleli resimlere yer vermesi bu imgenin kullanımındaki 'yeni nesillere aydınlık bir gelecek aktarımı' mesajını desteklemekte, dolayısı ile yıldönümü gazeteciliğinin önemli bir bellek mekânı olarak hizmet ettiğini doğrulamaktadır. Günümüzde iletişim araçlarının çeşitliliği haber ve bilginin giderek daha az anlamın üretildiği durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yıldönümü gazeteciliği için haberin anlam üretimi açısından toplumsal bellek noktasında önemine vurgu yaparken *negantropik* unsurlar gözardı edilmemelidir. Bir başka deyişle üst üste binen bu anlamlar bütünü ile Şafak Nöbeti etkinliği ve etkinliğe yönelik TAK Ajansı haberleri için üst üste binen ya da için için kaynayan/patlayan²⁸ anlamlar varsayımı ortaya sürülebilmektedir.

20 Temmuz 1974 tarihinin Kıbrıs Türkü'nün en önemli toplumsal belleklerinden olduğunu ifade etmek doğru olacaktır. Kıbrıs adasının yakın tarihi incelendiğinde, 1963 olaylarıyla başlayan ve 1974 tarihine kadar devam eden sürecin Kıbrıs Türkü için var olma mücadelesiyle geçen, göçlerin yaşandığı ve kayıpların verildiği bir dönem olduğu görülmektedir. 1974 Harekâtı'nın ardından adanın ikiye bölünmesi ve çatışmaların son bulmasıyla daha huzurlu bir ortamının adaya hâkim olmasıyla bu tarih Kıbrıs Türkü'nün belleğinde barış ve özgürlük anlamları ifade etmeye başlamıştır. KKTC'nin Milli Günleri Kutlama ve Anma Törenleri Tüzüğü²⁹ gereğince resmî tatil olarak kutlanan 20 Temmuz, Cumhurbaşkanı ve Güvenlik Kuvvetleri Komutanı'nın katılımıyla '20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı' adı altında kutlanmaktadır. Buradan hareketle devlet politikalarının ve yine devlet eliyle gerçekleştirilen törenlerin zamanla ritüellere dönüşmesiyle toplumsal bellek inşasında önemli rol oynadıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

²⁸ Burada Beaubourg'un 'Bıraktığı İzlenim/Etki' kavramından yola çıkılmıştır. Bakınız Baudrillard, J. (2016). *Simülakrlar ve Simülasyon*. (Çev. O. Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları. ss. 91-107.

²⁹ KKTC Milli Günleri Kutlama ve Anma Törenleri Tüzüğü için bakınız http://mevzuat.kamunet.net/mmd/tuzukler/htm/m/Milli_gunleri_kutlama_anma_torenlere_tuzuqu.pdf

Geçmişte travmatik olayların yaşanmış olması bireylerde olduğu kadar toplumda da derin izler bırakmaktadır. 1974 Harekâtı Kıbrıs Türk toplumu için büyük bir dönüm noktası olması açısından önemli bir bellektir. Elbette toplumsal bellekle devlet politikaları arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır. Bu teze konu olan Şafak Nöbeti etkinliğini de politik ritüeller kapsamında ele almak doğru olacaktır. Çoğu devlet politikasında yer alan kahramanlık hikâyeleri gibi Kuzey Kıbrıs'ta da 1974 Harekâtı bir kahramanlık hikâyesi olarak kabul edilmekte ve bu yönüyle zaman aşımına uğramaması ve gelecek nesillerin de belleklerinde yer etmesi açısından harekâtın yapıldığı tarihten 36 (otuz altı) yıl sonra hayata geçirilen bir etkinlik olarak, devletin önde gelenlerinin etkinliğe katılımları devlet eliyle de etkinliğin onay gördüğüne işaret etmektedir. Bu anımsama politikası, toplumsal bellek üzerinde bir denetim kurma isteğinin de göstergesidir. Bilgi taşıyan iletişimin temel aracı olan dil, iletişim sürecinin çeşitli biçimleriyle ortaya koyulmasıyla işlev göstermektedir. Jakobson (1963)'un söylediği şekliyle matematiksel dilbilimin tamamlanmış bir dizisi olarak ritüeller gerçek ve yansımanın temel kopuşu olarak gerçekleşmektedir. Bir başka deyişle Lévi-Strauss (1958)'un savunduğu şekliyle Şafak Nöbeti etkinliği bir tür insanların biçem betilerine başvuran hem metaforik hem de düzdeğişmeceye başvurulmuş anlamlar üretiminin başarılı bir örneğidir.

Şafak Nöbeti etkinliğinin Kuzey Kıbrıs'ın en önemli anımsama etkinliklerinden birisine dönüşmüş olduğu TAK Ajansı'nın servis etmiş olduğu haberlerden de gözlemlenmektedir. Haberde büyük oranda katılımcıdan söz edilirken her geçen yıl etkinlikte rekor seviyede katılımın olduğu ifadelerine de yer verilmektedir. Etkinlik her yıl halka açık davetle ücretsiz bir şekilde gerçekleşmekte ve Kuzey Kıbrıs şartlarında büyük bir organizasyona dönüşmektedir. Ünlü sanatçıların ve yerel sanatçıların konserleriyle, sanat performansları ve sportif faaliyetlerle her kesimden insana hitap eden etkinlik ilgi çekmektedir. Mevsimsel olarak 20 Temmuz tarihinin açık havada organizasyon yapma olanağı sunmasıyla çok sayıda katılımcının yer alabilmesi, etkinliğin gerçek anlamda toplumsal bir etkinlik olmasına katkı koymaktadır. Ayrıca 20 Temmuz tarihinin resmî tatil olması, etkinliğin yüksek katılımcı sayısını etkilemektedir.

Elbette zamanın ilerlemesi ve yeni nesillerin yetişmesiyle, ritüele dönüşemeyen törenlerin anlamlandırılması bu yeni nesiller tarafından zorlaşmaktadır. Söz konusu törenler yeni nesiller için sadece tarih kitaplarında okunan olaylardan ibaret kalmakta ve olayların önemlerinin yitirilmemesi ve daha uzun süre toplumsal belleğin bir parçası olmasının devamının sağlanması ancak yeni ve içinde bulunulan çağa ayak uydurulması ile mümkün olmaktadır. Tarihsel anlatılar sadece yazılı arşivlerde kaldığı sürece anımsanmasının zorlaştığı hatta unutulmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Nesiller değiştikçe arşiv bellek sadece uzmanların erişimine açık duruma düşmekte, kısa bir özetinin ders kitaplarında yer aldığı ve özellikle gençler arasında sıkıcı konulara dönüştüğü gözlemlenmektedir. Oysa tanıklıkların anlatısal özelliği bellekte devamlılığı sağlamaktadır. Anlatı, karşılıklı ifade alışverişi sağlamakta ve tanıkların dilinden dinlenen anılar bellekte kalıcı olmaktadır. Şafak Nöbeti etkinliğinde kurucu cumhurbaşkanının yer alması ve vefatının ardından konuşmasının tekrar eden etkinliklerde yeniden katılımcılarla buluşturulması sözlü aktarımın önemini ortaya çıkarmaktadır. Harekâтта yer alan emekli komutanların konuşmaları ve gazilerin halkın arasında olmasıyla gerçekleşen bireysel paylaşımlar, bu tür etkinliklerin toplumsal bellek bağlamında ne denli önemli olduğunu ve anımsamaya çok büyük katkı koyduğunun göstergesidir.

Hirsch (2008)'in de ifade ettiği *postmemory* kavramında olduğu üzere, ikinci neslin, doğumlarından önceki güçlü, çoğu zaman travmatik deneyimlerle olan ilişkisini, onlara kendi başlarına anılar oluşturacak kadar derinden aktarılan deneyimler yaşatmakla anımsamanın kalıcı olmasının sağlanması mümkün olmaktadır. Şafak Nöbeti etkinliğinde gemilerle gazilerin karaya çıkışının canlandırması gerçeği yansıtan önemli bir bellektir. Etkinliğe katılanlara, 1974'ün 20 Temmuz şafağında o sahile ayak basan ilk askerlerin olduğu yerde olma olanağı sağlaması, yarattığı duygusal duygudurum düşünüldüğünde etkili ve başarılı bir organizasyon olduğunu göstermektedir. Yapılan canlandırmalarla yaratılan etki, katılımcıların zihninde tarihin canlanması açısından önemli bir yer tutmasını sağlamaktadır. Tarihi filmlerde yer alan canlandırmalardan daha etkin olan bu tür etkinlikler, bireylerin kendilerini olayın içinde fiziksel olarak hissetmeleri ve kendi gözleriyle olayları

deneyimlemeleri açısından en etkili bellek olması bağlamında ritüelleri anımsamanın merkezi konumuna taşımaktadır.

Dolayısıyla Şafak Nöbeti etkinliğinin içeriği TAK Ajansı'nın servis ettiği haberleri aracılığı ile incelendiğinde, etkinlik programının özellikle genç nesillere hitap ettiği görülmektedir. Bellek mekânı ile birlikte anımsanan toplumsal belleğin en kalıcı anımsama yöntemi olduğunu ifade etmek doğru olacaktır. Özellikle ritüellerin gerçekçi bir boyutta katılımcılarına ulaşması, yapılan törenlerin kültürel belleğin bir parçası haline daha kolay dönüşmesi mekânın önemini ortaya çıkarmaktadır. Şafak Nöbeti etkinliğinin gerçekleştirildiği yer olan Yavuz Çıkarma Plajı gibi toplumsal açıdan manevi değere sahip bir yerde gerçekleştirilmesi etkinliğin kalıcılığını ve ritüele dönüşmesini kolaylaştırmaktadır. Yavuz Çıkarma Plajı ele alındığında öncelikle 1974 Harekâtı'nın başlangıç noktalarından olması açısından önem arz etmektedir. Türk Askeri'nin gemilerle 20 Temmuz 1974 şafağında karaya çıkışı Şafak Nöbeti etkinliğinin de çıkış noktasını oluşturmaktadır. Zorlu süreçten geçen, karanlık günler geçiren Kıbrıs Türkü'nün aydınlık bir şafakla yeniden hayata dönmesini sembolize eden mekân olması açısından önemli bir bellek mekânıdır.

Yavuz Çıkarma Plajı adını 20 Temmuz 1974 sabahı harekâta ilk şehit düşen Tankçı Komando Üsteğmen Yavuz Sokollu'dan almaktadır (Kaya, 2005, s. 104). Kıbrıs Türk Federe Devleti döneminde 1978 yılında inşa edilmiş olan anıt Barış ve Özgürlük Anıtı ismini taşımaktadır. Anıtın harekâtın ilk gerçekleştiği yerde yükselmesi ve Şafak Nöbeti etkinliğinin de anıtın olduğu bölge ve çıkarmanın yapıldığı sahilde yer alması önemli bir toplumsal bellek mekânı olduğunu işaret etmektedir. Şafak Nöbeti etkinlik Komitesinin de çalışmalarıyla sit alanına dönüştürülen bölge koruma altına alınarak tarihsel ve toplumsal önemine sahip çıkılmak istenmektedir. TAK Ajansı'nın haberlerinden edinilen bilgiler doğrultusunda, her Şafak Nöbeti etkinliğinin büyük kalabalık tarafından izlendiğini ve kalabalığın çoğunlukla gençlerden oluştuğu ifadelerinden yola çıkılarak etkinliğin toplumsal bellek bağlamında hedefine ulaştığı anlaşılmaktadır. Özellikle sabah ezanına kadar devam eden ve Türk Askeri'nin adaya çıkışının beklenişini temsil eden meşalelerle sahilde

bekleyiş ritüeline gençlerin ilgi göstermesi, kendilerinin yaşamayıp sadece tarih kitapları ya da önceki nesillerden dinledikleri olaylarla bütünleştikleri ve unutulmaması noktasında görevi onlardan devraldıkları görülmektedir.

Kültürel belleğin unutulmayıp canlı tutulmasının gelecek nesillere aktarılmasıyla mümkün olduğu gerçeğinden hareketle, geçmişe dair bir anıya bağlı sembolik figürlerin öneminin öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda anımsanan tarih her zaman ön planda olmakta ve bireyin varoluşunda kendi çevresinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kültürel bellek toplumdaki ortak değerlerin bireyin ömrü sonlansa dahi devam etmesi açısından kalıcılığı işaret etmektedir. Bu kalıcılık anma, kutlama, yıldönümü ve benzeri ritüellerle aynı zamanda da toplumdaki politik görüşlerin şekillendirdiği politik ritüellerle sağlanmaktadır. Tüm bu törensel faaliyetler insan ömrünün ötesinde var olmakta ve toplumsal simgelere dönüşerek ritüeller aracılığı ile nesiller boyu aktarılmaktadır. Özellikle toplumun ortak bir parçası olması açısından ritüeller, sosyo-kültürel yaşam içinde önemli bir konumda yer almaktadır. Bu durumun başlıca sebebi, ritüellerin kolektif nitelikleridir. Ritüeller toplumsal bir olgu olsa da çoğunlukla duygularla ilişkilendirildikleri için bireyler için kalıcı ve etkileyici olgulara dönüşmektedirler.

Yıldönümü gazeteciliğinin de bu noktada rolünün önemi daha bir belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Yıldönümü gazeteciliği toplumun ortak geçmişine dair anıları yenileyerek toplumsal bir bellek oluşmasını sağlamaktadır. Geçmiş anlamlandırmak ve toplumsal belleği tanımlamak bağlamında hizmet veren bu gazetecilik türü, toplumun kamu tarihçisi gibi geçmiş temsillerine yer vererek toplumsal belleğin yaratılmasına katkı koymaktadır. Kolektif anıların aracısı konumunda olan yıldönümü gazeteciliği bu tezin örnekleme olan Şafak Nöbeti etkinliği haberlerinin incelenmesinde ortaya koyulmuştur. Kuzey Kıbrıs'ın resmi haber kurumu olan TAK Ajansı her yıl 20 Temmuz'da, 19 Temmuz gecesi başlayıp 20 Temmuz sabahı sona eren etkinlik haberlerini yayınlarken, servis ettikleri haberlerde sadece etkinlik akışını anlatmakla kalmayıp yıldönümü gazeteciliği örneği sergileyerek, haberde kullandıkları adlandırma ve boyamalarla toplumsal bellek mekânı olarak hizmet vermektedir.

Politik ritüel kapsamında etkinlik ele alındığında, etkinlikte siyasi katılımcıların sağ görüşü temsil eden Ulusal Birlik Partisi ve Demokrat Parti'den oldukları görülmektedir. Milliyetçi bir görüş savunan söz konusu siyasi parti üyelerinin 2017 yılındaki 8. Şafak Nöbeti etkinliği dışında tüm etkinlikte hazır oldukları görülmektedir. 11 (on bir) yıl devam eden (2010-2020) etkinlik sürecince iki kez cumhurbaşkanlığı seçimi gerçekleşmiş ve iki farklı aday cumhurbaşkanı seçilmiştir ancak hiçbir etkinlikte cumhurbaşkanı katılımı gözlemlenmemiştir. 2020 yılında gerçekleştirilen 11. Şafak Nöbeti etkinliğinde Başbakan Ersin Tatar uzun bir konuşma yapmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, bu tezin inceleme konusu olan Şafak Nöbeti etkinliğinin TAK Ajansı tarafından servis edilen haberlerinden yola çıkılarak söz konusu etkinliğin politik ritüel kapsamında toplumsal bir bellek olarak kabul edilebileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla bu etkinliğin haberlerini ortaya koyan yıldönümü gazeteciliği de bir bellek mekânı olarak yerini almaktadır. Haberlerden yola çıkılarak şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

- Şafak Nöbeti etkinliği devlet eliyle onay gören, devletin önde gelenlerinin, askerî erkanın ve Din İşleri yetkililerinin katılımıyla politik ritüel kapsamında olduğunu göstermektedir.
- Etkinliğe katılan siyasilerin milliyetçi duygular besleyen ve sağ görüşü temsil eden siyasilerden oluştuğu görülmektedir.
- Etkinlikte yer alan konuşmalarda geçmişte yaşanan sıkıntılara değinilmesi ve 'Anavatana' (haberlerde yer aldığı şekliyle) duyulan bağlılığın dile getirilmesi ritüelin politik boyutunu temsil etmektedir.
- 11 (on bir) kez tekrarlanan etkinliğin haberlerinden çıkarılan sonuçla, toplum tarafından giderek artan bir beğeniyle beklenen bir ritüele dönüştüğü görülmektedir. Ritüel halini almasına örnek olarak, her etkinlikte meşalelerle kalabalık bir katılımcı tarafından şafağın sökmesinin beklenişi gösterilebilmektedir.
- Bir etkinliğin ritüel halini almasında aynı mekânın kullanımının önemi göz önünde bulundurulduğunda, Şafak Nöbeti etkinliğinin her yıl Yavuz Çıkarma Plajı'nda gerçekleştirilmesi etkinliğin ritüel olarak kabul edilebileceğinin göstergesidir.

- 2020 yılında yapılması planlanan etkinliğin tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınına rağmen çok küçük bir katılımı dahi gerçekleştirilmiş olması etkinliğin ritüel özelliği taşıdığını işaret etmektedir.
- Etkinlik sonunda okunan dualarla kültürel belleğin en önemli özelliklerinden olan gelenek ve göreneklere bağlılık dile getirilirken yeni nesillere aktarılması sağlanmaktadır.
- Etkinliğin sadece konserler, sanatsal veya sportif faaliyetlerden ibaret olmadığı, kültürle değerlerin başında gelen şehit ve gazilere saygının her fırsatta dile getirildiği bir etkinlik olması bağlamında önemli bir bellek oluşturduğu görülmektedir.
- Etkinliğin Türkiye Cumhuriyeti tarafından da kabul gören bir etkinlik olması devlet düzeyinde temsilcilerin katılımından anlaşılmaktadır.
- Türkiye'nin ünlü sanatçılarının etkinlikte konserler vermesi de etkinliğin önemine işaret etmektedir.
- Yıldönümü gazeteciliği örneği sergileyen haberler, içerikleri açısından ele alındığında toplumsal değerlere vurgu yaptığı görülmektedir. Bu duruma örnek olarak haberde konuşmacıların özellikle toplumsal bellek bağlamında değindikleri konulara geniş yer verilmesi gösterilebilmektedir.
- Yıldönümü gazeteciliğinin bir diğer önemi etkinlikte yer alamayan bireyler için habere eriştikleri andan itibaren, haberlerde sıkça kullanılan adlandırmalar ve boyamalar sayesinde coşku ve heyecanı hissedebilme olanağı sağlamasıdır.

7.1 Çalışmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Tezin sayıltılarının başında medya içerik analizi çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan verilerin miktarı ve söz konusu mevcut veriler arasından hangilerinin seçileceğidir. Bu tezde TAK Ajansı dijital veri tabanı üzerinden yapılan seçimden ortaya çıkacak sayıltılar Şafak Nöbeti etkinliğinin yapılmaya başladığı tarihten bugüne değin ele alınarak ortadan kaldırılmıştır. Bu tezin temel inceleme konusu TAK Ajansı'nın 20 Temmuz tarihli Şafak Nöbeti etkinliği haberlerinin içerik analizi incelemesidir. Dolayısıyla bu tezin

sınırlılığını etkinliğin gerçekleşmesinin ardından etkinliğin ismi kullanılarak yapılan aramada sadece 20 Temmuz ve Şafak Nöbeti haberleri incelemeye alınması oluşturmaktadır. Buna ilaveten, çalışmada bellek çalışmalarının uğrak noktası olan resmi bilgi mantığından hareketle sınırlılık olarak kabul edilebilecek TAK Ajansı haberleri incelemeye alınmıştır.

Söz konusu sayılılar ve sınırlılıklardan hareketle ilerleyen çalışmalarda yıldönümü gazeteciliği kapsamında anma törenlerine katılan üst düzey katılımcıların konuşmalarına yönelik eleştirel söylem analizi yapılabileceği gibi özellikle çatışma ortamında ve daha sonrasındaki anmalarda tören içeriklerine yönelik yapılacak olan derinlemesine incelemeler yalnızca medya ve iletişim çalışmalarına katkı koymakla kalmayıp çatışma ve barış çalışmalarına önemli katkılar koyacaktır. Bunun yanı sıra ritüellerin yeniden canlandırma özelliğinden hareketle ileriki araştırmalarda anma törenleri üzerinden göstergebilimsel analizler yapılabileceği gibi söz konusu ritüellere katılan katılımcıların anımsama ile anımsanan algısı nicel araştırmalarla ya da etki analizleriyle karşılaştırmalı ortaya koyulabilir. Toplumsal belleğin toplumsal oluşu özelliğine yeniden vurgu yapılarak toplumsalın politik oluşu metaforundan hareketle ritüellerin değişen hükümetler ve dolayısıyla ideolojilere göre şekillenmesi üzerinden karşılaştırmalı yapılacak boylamsal analizler literatüre katkı koyacaktır. Son olarak, çatışan toplumlarda farklılaşan anımsama ve unutma üzerine yapılacak olan politik ritüel karşılaştırmaları bellek ve diğer disiplinlere önemli veriler sunacaktır.

KAYNAKÇA

Aktay, Y. (2010). *Tarih Bozum*. İstanbul: Açılım Yayınları.

Alankuş, S. (2013). *Başka Bir Habercilik İhtiyacı ve Hak Odaklı Habercilik. Medya ve Nefret Söylemi*. (Der. M. Çınar). İstanbul: Hrant Dink Vakfı.

Alexander, J., C. (2002). On the Social Construction of Moral Universals: The Holocaust from War Crime to Trauma Drama. *European Journal of Social Theory*, 5(1), pp. 5-85.

Aliefendioğlu, H. ve Kara, N. (2009). *Kuzey Kıbrıs'ta Medya ve Temsil*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Anastasiou, H. (2002). Communication Across Conflict Lines: The Case of Ethnically Divided Cyprus. *Journal Of Peace Research*, 39(5), pp. 581-596.

Arendt, H. (2010). *Geçmişle Gelecek Arasında*. (Çev. B., S. Şener). İstanbul. İletişim Yayınları.

Assmann, A. (2010). The Holocaust-A Global Memory? Extensions and Limits of a New Memory Community. In *Memory in a Global Age*. pp. 97-117. Palgrave Macmillan, London.

Assmann, J. (2018). *Kültürel Bellek. Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (Çev. A. Tekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Aydın, S. (2019). *Yeni Hafıza ve Medya: Payitaht Abdülhamid ve Diriliş Ertuğrul Dizileriyle Kolektif Hafıza İnşası*. Doktora Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Başaran, İ., G. (2010). Medya ve Toplumsal Hafıza. *Kültür ve İletişim*. 13(1), ss. 9-29.

Başer, S. (2006). *Toplumsal Akı Anlamak*. İstanbul: Ataç Yayınevi.

Baudrillard, J. (2016). *Simulaklar ve Simulasyon*. (Çev. O. Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Benjamin, W, (1985), "Benjamin'in Adorno'ya Yanıtı," *Estetik ve Politika* (Çev. Ü. Oskay). İstanbul: Eleştiri Yayınları.

Beratlı, N. (1991). *Kıbrıs'ta Ulusal Sorun*. Selbstverl.

Berelson, B. (1966). *Reader in Public Opinion and Communication*. New York: Free Press

Bergson, H. (2015). *Madde ve Bellek*. (Çev. I. Ergüden). Ankara: Dost Kitabevi.

- Bloch, M. (2014). *Ritüel, Tarih, İktidar*. (Çev. Ü., H. Yolsal). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bochenski, J., M. (2008). *Çağdaş Düşünme Yöntemleri*. Ankara: Nadirkitap.
- Boym, S. (2009). *Nostaljinin Geleceği*. (Çev. Ferit Budak Aydar). İstanbul: Metis Yayınevi.
- Brockmeier, J. (2002). Remembering and Forgetting: Narrative as Cultural Memory. *Culture & Psychology*, 8(1), pp. 15-43.
- Bryant, R. (2004). *Imagining the Modern: The Cultures of Nationalism in Cyprus*. New York: I.B. Tauris & Co. Ltd.
- Bryant, R. and Papadakis, Y. (2012). *Cyprus and the Politics of Memory*. New York: I.B. Tauris & Co. Ltd.
- Burke, P. (2009). *Afişten Heykele Minyatürden Fotoğrafa Tarihin Görgü Tanıkları*. (Çev. Z. Yelge). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Burke, P. (2017). *Popular Culture in Early Modern Europe*. London: Routledge.
- Burnett, R. (2012). *İmgeler Nasıl Düşünür?* (Çev. G. Pusal). İstanbul: Metis Yayınları.
- Calotychos, V. (1998). Cyprus and its People. *New Interdisciplinary Perspectives*.
- Carey, W., J. (2009). *Communication as Culture*. New York: Routledge.
- Casey, E., S. (1984). Habitual Body and Memory. Merleau Ponty. In. *Man and World*, Chapter 17, pp. 279-297.
- Cevizci, A. (2005). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chandler, D. ve Mudray, R. (2018) *Medya ve İletişim Sözlüğü*. (Çev. B. Taşdemir). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cohen, B., C. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.
- Collins, R. (2004). *Interaction Ritual Chains*. New Jersey: Princeton University Press.
- Collins, P. (2002). "Din ve Ritüel: Çok Yönlü Bir Yaklaşım", *Din Sosyolojisi: Çağdaş Gelişmeler*. (Çev. İ. Çapcıoğlu). Ankara: İmge Kitabevi
- Connerton, P. (2014). *Toplumlar Nasıl Anımsar?*. (Çev. A. Şenel). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Cubitt, S. (2006). Library. *Theory, Culture & Society* 23, (2-3). pp. 581-90.
- Curry, A., L. and Hammonds, K., H. (2014). The Power of Solutions Journalism. *Solutions Journalism Network*, 7, pp. 287-301.
- Çıkla, S. (2004). *Kültür Değişimleri ve Servet-i Fünûn Romanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çiftçi, D. (2014). Peace Journalism and News Coverage on the Annan Plan Referendum: The Role of Framing the Conflict Issues and Negotiation Process. *GSTF Journal on Media & Communications (JMC)*, 1(2), pp. 46-59.
- Çiftçi, D. (2018). Remembering the Past: The Collective Memory and Historiographies of Cyprus. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(3), pp. 152-162.
- Çiftçi, D. (2019). *Collective Memory and Media The Case of Missing Persons Issues in Cyprus*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çiftçi, D. ve Agocuk, P. (2020) Kültürel Bellek Mekân Olarak Belgesel Sinema: Kayıp Otobüs (2007) Belgeseli Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), ss. 1179-1199.
- Çiftçi, D. ve Soyer, F. (2020). *Siyasal İletişimde Toplumsal Bellek Mekânı Olarak Medya: Meral Akşener Örneği*. İçinde İletişimci Diyor Ki. (Ed. Ö. Seçim). Literatürk Academia Yayınevi. ss. 107-131.
- Davis, F. (1984) Decade Labeling: The Play of Collective Memory and Narrative Plot, *Symbolic Interaction* 7(1). pp. 15-24.
- Dayan, D. and Katz, E. (1992). *Media Events*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Debord, G. (2000). *Gösteri Toplumu*. (Çev. A. Emekçi ve O. Taşkent). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dedeçay, S., S. (1989). *Kıbrıs'ta Enformasyon veya Yazılı ve Sözlü Basın*. Lefkoşa: Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Yayınları.
- Domańska, E., Kellner, H. and White, H. (1994). Hayden White: The Image of Self-Presentation. *Diacritics*, 24 (1), pp. 91-100.
- Draaisma, D. (2014). *Bellek Metaforları Zihinle İlgili Fikirlerin Tarihi*. (Çev. G. Koca). İstanbul: Metis Yayınları.
- Dupont, C. (2007). Libraries, Archives, and Museums in the Twenty-first Century: Intersecting Missions, Converging Futures? *RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage* 8(1), pp. 13-9.

Edy, A., J. (2006). Journalistic Uses of Collective Memory. *Journal of Communication*, 49(2), pp. 71-82.

Eyüboğlu, İ., Z. (2004). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Fedai, H. (1989). Dövülen İlk Türk Gazetecisi Ahmet Raşit. *Yeni Kıbrıs Dergisi*. Lefkoşa: Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Yayını.

Fiske, J. (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çev. S. İrvan). Ankara: Pharmakon Yayınları.

Freud, S. (2002). *Civilization and Its Discontents*. (Trans. D. McLintock).

Frijda, N., H. (1997). *Commemorating*. In J. W. Pennebaker, D. Paez, & B. Rimé (Eds.), *Collective Memory Of Political Events: Social Psychological Perspectives* pp. 103-127. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Funkestein, A. (1993). *Perception of Jewish History*. Berkeley: University of California Press.

Gailard, P. (1991). *Gazetecilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Galtung, J. (2006). Peace Journalism As An Ethical Challenge. *Global Media Journal: Mediterranean Edition*, 1(2), pp. 1-5.

Garde-Hansen, J. (2011). *Media and Memory*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Gerbner, G. (2014). *Medyaya Karşı*. (Çev. G. Ayas, V. Batmaz ve İ. Korkmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Grierson, J. (1968). Belge Filmin Baş İlkeleri. *Türk Dili Özel Sayısı* 196.

Gusfield, J., R. and Michalowicz, J. (1984). Secular Symbolism: Studies of Ritual, Ceremony, and the Symbolic Order in Modern Life, *Annual Review of Sociology*, 10, pp. 417–418.

Güngör, N. (2011). *İletişime Giriş*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Hayner, P., B. (1994). Fifteen Truth Commissions-1974 to 1994: A Comparative Study. *Human Rights Quarterly*, 16, p. 611.

Habermas, J. (2014). *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*. (Çev. T. Bora ve M. Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları.

Halbwachs, M. (2018). *Kolektif Bellek*. (Çev. Z. Karagöz). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Hall, S. (2017). *Temsil: Kültürel Temsiller ve Anlamlandırma Uygulamaları*. (Çev. İ. Dündar). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Herman, B. (2007). *Moral Literacy*. Harvard University Press.

Himelfarb, S. and Chabalowski, M. (2012). *Media, Conflict Prevention and Peacebuilding: Mapping the Edges*.

Hirsch, M. (1997). *Family Frames: Photography, Narrative, and Postmemory*. Boston: Harvard University Press.

Hirsch, M. (2008). The Generation of Postmemory. *Poetics Today*, 29(1), pp. 103-128.

Hobsbawm, E. (2005). “*Gelenekleri İcat Etmek*”, *Geleneğin İcadı*. (Çev. M., M. Şahin). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Hoffman, E. (2004). *After Such Knowledge: Memory, History, and the Legacy of the Holocaust*. New York: Public Affairs.

Honko, L. (1979). *Theories Concerning the Ritual Process, In Science of Religion Studies in Methodology*. (Ed. Honko Lauri). New York: Mouton Publishers.

Hooper-Greenhill, L. (2007). Bellek Tiyatrosu. *Cogito, Bellek: Öncesiz, Sonrasız*, (50), ss. 235-247.

Hume, D. (1999 [1748]). *An Enquiry Concerning Human Understanding*. Ed. T. L. Beauchamp. Oxford: Oxford University Press.

Hutton, P., H. (1987). The Art of Memory Reconceived: From Rhetoric to Psychoanalysis. *Journal of the History of Ideas*, pp. 371-392.

Huyssen, A. (1999). *Alacakaranlık Anıları*. (Çev. K. Atakay). İstanbul: Metis Yayınları.

İlhan, M., E. (2018). *Kültürel Bellek Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Hatırlama*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Inglehart, R. (2018). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton University Press.

İsmail, S. (1988). *Kıbrıs Türk Basınında İz Bırakanlar*. Lefkoşa: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.

Jakobson, R. (1963). *Essaie de Linguistique Structurale, I, Les Fondation du Langage*. Paris: Minuit.

Karaman, K. (2010). Ritüellerin Toplumsal Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, ss. 229- 233.

- Karaaslan, F. (2019). *Toplumsal Hafıza*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Kaya, R. (1985). *Kitle İletişim Sistemleri*. Ankara: Teori Yayınları.
- Kejanlıoğlu, D., B. (2004). *Türkiye’de Medyanın Dönüşümü*. Ankara: İmge Yayınları.
- Kern, S. (2013). *Zaman ve Uzam Kültürü (1880-1918)*. (Çev. A. Selman). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kertzer, D. (1988). *Ritual, Politics and Power*. Yale University Press.
- Keser, U. (2013). *Dünden Bugüne Kıbrıs 1923-2013*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği. (2012). *Kıbrıs Türk Basın Tarihi*. Lefkoşa: Söylem Matbaacılık.
- Kızılyürek, N. (2002). *Milliyetçilik Kısacasında Kıbrıs*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kientz, A. (1971). *Pour Analyser Les Media*. Montréal: HMH.
- King, R., and Ladbury, S. (1982). The Cultural Reconstruction of Political Reality: Greek and Turkish Cyprus Since 1974. *Anthropological Quarterly*, pp. 1-16.
- Kitch, C. (2002). Anniversary Journalism, Collective Memory, and the Cultural Authority to Tell the Story of the American Past. *Journal of Popular Culture*, 36(1), p. 44.
- Kitch, C. (2008). Placing Journalism Inside Memory and Memory Studies. *Memory Studies*. 1(3), pp. 311- 320.
- Klapper, J., T. (1960). *The Effects of Mass Communication*.
- Korkut, T. (2009). *Hak Haberciliği ve Habercilikte Çeşitlilik*. (Der. S. Alankuş). Gazeteciliğe Başlarken. İstanbul: IPS Vakfı Yayınları.
- Kocadaş, B. (2005). Kültür ve Medya. *Bilgi*, 34, ss. 1-13.
- Lacher, H., and Kaymak, E. (2005). Transforming Identities: Beyond the Politics of Non-Settlement in North Cyprus. *Mediterranean Politics*, 10(2), pp. 147-166.
- Lang, K. and Lang, G., E. (1989). Collective Memory and the News. *Communication*, 11, pp. 123-129.
- Lane, C. (1981). *The Rites of Rulers, Ritual in Industrial Society-The Soviet Case*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lasswell, H., D. (1927). The Theory of Political Propaganda. *The American Political Science Review*, 21(3), pp. 627-631.

Laughey, D. (2010). *Medya Çalışmaları, Teoriler ve Yaklaşımlar*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2017). *Ritim Analiz: Mekân, Zaman ve Gündelik Hayat*. (Çev. A., L. Batur). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Le Goff, J. (1992). *History and Memory*. New York: Columbia University Press.

Leroi-Gourhan, A. (1993). *Gesture and Speech*. MIT Press.

Lévi-Strauss, C. (1958). *Anthropologie Structurale*. Paris: Plon.

Lewin, R. (2000). *Modern İnsanın Kökeni*. (Çev. N. Özüaydın). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitaplar 62.

Lewis, O. (2017). The Culture of Poverty. In *Poor Jews: An American Awakening*, pp.1-17, New York: Routledge.

Li, H. and Lee, C., C. (2013). Remembering Tiananmen and the Berlin Wall: the Elite US Press's Anniversary Journalism, 1990–2009. *Media, Culture & Society*, 35(7), pp. 830-846.

Lippmann, W. (1998). *Public Opinion*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Lowenthal, D. (1985) *The Past is a Foreign Country*. Cambridge University Press.

Lukács, G. (1982). *The Historical Novel*. London: Merlin Press.

Lynch, J. and McGoldrick, A. (2005). *Peace Journalism*. London: Hawthorn Press.

Margalit, M. (2004). Second-Generation Research on Resilience: Social-Emotional Aspects of Children with Learning Disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice*, 19(1), pp. 45-48.

Markides, K., C. (1974). Social Change and the Rise and Decline of Social Movements: The Case of Cyprus 1. *American Ethnologist*, 1(2), pp. 309-330.

Marshall, T., F. (1999). *Restorative Justice: An Overview*. London: Home Office.

Maviş, V. (2016). Yapıcı Adalet Yaklaşımı Olarak Hakika Komisyonları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(2), ss. 349-392.

Mavratsas, C. (1998). Facets of Greek Nationalism in Cyprus: Ideological Contest and the Social Construction of Greek-Cypriot Identity 1974–1996. Athens: Katarti.

Mertan, B. (2011). Children's Perception of National Identity and In-Group/Out-Group Attitudes: Turkish-Cypriot School Children. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(1), pp. 74-86.

McMahon, R. and Chow-White, P., A. (2011). News Media Encoding of Racial Reconciliation: Developing a Peace Journalism Model for the Analysis of 'Cold' Conflict. *Media, Culture & Society*, 33(7), pp. 989–1007.

McCombs, M., E. and Shaw, D., L. (1984). The Agenda Setting Function of the Press, (Ed. D., A. Graber), In. *Media Power in Politics*, Congressional Quarterly Inc., Washington, pp. 63-72.

McLuhan, M. (1994). *Understanding Media*. Massachusetts: The MIT Press.

McQuail, D. (1977). The Influence And Effects Of Mass Media. *Mass Communication And Society*, pp. 70-94.

McQuail, D. ve Windahl, S. (1997). *Kitle İletişim Modelleri*. (Çev. K. Yumlu). Ankara: İmge Yayınları.

Merleau Ponty, M. (1962). *Phenomenology of Perception*. (Çev. C. Smith). New York: Humanities Press.

Misztal, B. (2003). *Theories of Social Remmembering*. Philadelphia: Open University Press.

Morin, V. (1966). L'histoire Drôle. *Communications*, 8(1), pp. 102-119.

Mumford, L. (2016). *The Culture of Cities*. London: Open Road Media.

Mutlu, E. (1998). *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları.

Neiger, M., Meyers, O. and Zandberg, E. (2011). On Media Memory: Collective Memory. In. *A New Media Age*. Springer.

Nevzat, A. (2005). *Nationalism Amongst the Turks of Cyprus: The First Wave* (Doctoral Dissertation, University Of Oulu).

Nişanyan, S. (2016). *Nişanyan Sözlük Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. İstanbul: Liber Plus Yayınları

Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, 26, pp. 7-24.

Nora, P. (2005). *Hafıza Mekânları*. Ankara: Dost Yayınları.

Olick, J., K., Vinitzky-Seroussi, V. ve Levy, D. (2019). *Kolektif Hafıza Kitabı*. (Çev. Z. Can, Ü. Keskin, T. Özberk). Ankara: Dipnot Yayınları.

Ong, W. (1995), Sözlü ve Yazılı Kültür/Sözün Teknolojileşmesi (Çev. S., P. Panon), İstanbul: Metis Yayınları.

Oskay, Ü. (2018). *İletişimin ABC'si*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Oxford English Dictionary. (2016). Oxford Press.

Özdemir, E. (1998). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Özkök, E. (1985). *İletişim Kuramları Açısından Kitlelerin Çözülüşü*. Ankara: Tan.

Özlem, D. (2012). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Papadakis, Y. (1998). Greek Cypriot Narratives of History and Collective Identity: Nationalism as a Contested Process. *American Ethnologist*, 25(2), pp. 149-165.

Papadakis, Y. (2008). Narrative, Memory and History Education in Divided Cyprus: A Comparison os Schoolbooks on the "History os Cyprus". *History & Memory*, 20(2), pp. 128-148.

Pazarcı, N., G. (2018). *Kültürel Belleğe Yolculuk*. Ankara: Epos Yayınları.

Peacock, J., L. (1979). *Notes on a Theory of the Social Evolution of Ritual, In Science of Religion Studies in Methodology*, (Ed. Lauri Honko), p. 391. New York.

Platon. (2014). *Theaitetos*. (Çev. F. Akderin). İstanbul: Say Yayınları.

Postman, N. (2004). *Televizyon: Öldüren Eğlence*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Rasmussen, S. (2002). The Uses of Memory. *Culture&Psychology* 1(8), pp. 113-129.

Richet, C. (1994). *Genel Psikoloji*. (Çev. M. Raşit). İstanbul: Altın Kitap.

Ricoeur, P. (2016). *Zaman ve Anlatı 1*. (Çev. M. Rifat ve S. Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ricoeur, P. (2017). *Hafıza, Tarih, Unutuş*. (Çev. M., E. Özcan). İstanbul: Metis Yayınları.

Robinson, H. (2012). Remembering Things Differently: Museums, Libraries and Archives as Memory Institutions and the Implications for Convergence. *Museum Management and Curatorship*, 27(4). pp. 413-429.

Rosenstone, R., A. (1988). History in Images/History in Words: Reflections on the Possibility of Really Putting History onto Film. *The American Historical Review*, 93(5), pp. 1173-1185.

Rousso, H. (1998). *La Hantise du Passé*. Paris: Textuel.

Ruchatz, J. (2008). The Photograph as Externalization and Trace. (Ed. A. Erll & A. Nünning), *Cultural Memory Studies*. pp. 367-379. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co.

Ryan, M. ve Kellner, D. (1997). *Politik Kamera*. (Çev. E. Özsayar). Ayrıntı Yayınları.

Sakızlı, E., R. (2005). Belgesel Sinema Üzerine Notlar. *Sanat Dünyamız*, YKY.

Sancar, M. (2014). *Geçmişle Hesaplaşma Unutma Kültüründen Hatırlama Kültürüne*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Santos, M., S. (2001). Memory and Narrative in Social Theory: The Contributions of Jacques Derrida and Walter Benjamin. *Time and Society* 2/3(10), pp. 163-189.

Sarlo, B. (2012). *Geçmiş Zaman Bellek Kültürü ve Özneye Dönüş Üzerine Bir Tartışma*. İstanbul: Metis Yayınları.

Schudson, M. (2007). Kolektif Bellekte Çarpıtma Dinamikleri. *Cogito*, 5. ss. 179-199.

Scott, J. (1998). Property Values: Ownership, Legitimacy and Land Markets in Northern Cyprus. *Property Relations: Renewing the Anthropological Tradition*, pp. 142-59.

Shinar, D. (2009). Can Peace Journalism Make Progress? *The Coverage of the 2006 Lebanon War in Canadian and Israeli Media*, 71(6). pp. 451–471.

Smith, E., E. (1978). Theories of Semantic Memory. *Handbook of Learning and Cognitive Processes*, 6, pp. 1-56.

Smith, P. (2005). *Cultural Theory: An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.

Smith, A., D. (2010). *Millî Kimlik*. (Çev. B., S. Akşener). İstanbul: İletişim Yayınları.

Smith, D., W. (2019). *Husserl*. (Çev. S. Bayazit). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Sonyel, S., R. (1985). Kıbrıs'ta Yayınlanan İlk Türkçe Gazete. *Yeni Kıbrıs Dergisi*. Lefkoşa: Tezel Ofset.

Sönmez, S. (2012). *Toplumsal Bellek ve Sinema: Türkiye Sinemasında Travmatik Temsiller*. Anadolu Üniversitesi Sinema Televizyon Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Sözen, E. (1997). *Medyatik Hafıza*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Statt, D., A. (1998). *The Concise Dictionary Of Psychology*. US: Taylor & Francis.

Susam, A. (2015). *Toplumsal Bellek ve Belgesel Sinema*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Şen, S. (2008). Modernizmden Post-Modernizme Tarihsel Bilginin Epistemolojisi. *ÇTTAD VII 16-17*, ss. 51-69.

Tahaoğlu, Ç. ve Akgül, E. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik*. IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Tileagă, C. (2008). What is a Revolution? National Commemoration, Collective Memory and Managing Authenticity in the Representation of a Political Event. *Discourse & Society*, 19(3), pp. 359-382.

Thompson, P. (1999). *Geçmişin Sesi*. (Çev. Şehnaz Layıkel). İstanbul: Tarih Vakfı Turt Yayınları.

Tokgöz, O. (2006). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Traverso, E. (2009). *Geçmişi Kullanma Klavuzu Tarih, Bellek, Politika*. (Çev. I. Ergüden). İstanbul: Versus Kitap.

Tural, S., K. (1993). *Edebiyat Bilimine Katkıları*. Ankara: Ecdâd Yayınları.

Türkmenoğlu, D. (2016). Kolektif Bellek Üzerine Bir Alan Çalışması: Bakırköy ve Şişli İlçelerinde Yaşayan Ermeni Kadınların Belleği. s. 145.

Üçüncü, K. (2004). Sözlü Kültür/Tarih Bağlamında Edebî Bir Metin Olarak Otman Baba Vilâyetnâmesi. *Bilig*, 28, ss.1-29.

Ünlü, C. (1981). *Kıbrıs'ta Basın Olayı*. Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, Lefkoşa: Başarı Matbaası.

Van Dijk, T. (2015). *Söylem ve İdeoloji: Çokalanlı Bir Yaklaşım*. İçinde. *Söylem ve İdeoloji*, (Ed. B. Çoban ve Z. Özarslan). İstanbul: Su Yayınevi.

Vural, A., M. (2000). Radyo ve Televizyonlarda Haberin Algılanışı, Toplanması ve Değerlendirilmesi. *Yerel Televizyonculukta Meslek İçi Eğitim, Yerel Medya Eğitim Seminerleri Dizisi*, Malatya. Erişim Tarihi: 16.12.2020. Erişim Adresi: <http://www.tgc.org.tr/ybs/18-00.htm>.

Walter, T. (2005). What is Complicated Grief? A Social Constructionist Perspective. *Omega*, 52, pp. 71–79.

Walker, J. (2005). *Trauma Cinema Documenting Incest and the Holocaust*. Berkeley and London: University of California Press.

White, M. (1987). Ideological Analysis and Television, (Ed. R., C. Allen). *Channels of Discourse*. USA: The University North Carolina, pp. 134–171.

White, H. (1999). *Literary Theory and Historical Writing. Figural Realism: Studies in the Mimesis*. Baltimore: Johns Hopkins University.
Memory Formation. *Behavioral and Brain Sciences*, 28(1), pp. 51-64.

Yates, F., A. (1999). *The Art of Memory*. London: Routledge.

Yıldırım, D. (1998). “Sözlü Kültür ve Folklor Kavramı Üzerine Düşünceler”, *Türk İtiği*. Ankara: Akçağ Yayınları, ss. 37-42.

Yılmaz, R. (2014). Medya Aracılığı ile Toplumsal Belleğin İnşası, 1. *Ulusal Toplumsal Bellek ve Medya Paneli*, 14.

Young, J., E. (2000). *At Memory's Edge: After-Images of The Holocaust in Contemporary Art and Architecture*. Yale: Yale University Press.

Zelizer, B. (1992). *Covering the Body: The Kennedy Assassination, The Media and the Shaping of Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press.

Zelizer, B. (2008). Why Memory's Work On Journalism Does Not Reflect Journalism's Work On Memory? *Memory Studies* 1(1), pp. 79-87.

Zelizer, B. and Tenenboim-Weinblatt, K. (2014). Journalism's Memory Work. In *Journalism and Memory*. pp. 1-14.

Zerubavel, E. (1996). Social Memories: Steps to a Sociology of the Past. *Qualitative Sociology*, 19(3), pp. 283- 299.

EKLER

EK 1. 2010 YILI TAK AJANSI HABERİ

KKTC HALKI 20 TEMMUZ’U YAVUZ ÇIKARMA PLAJI'NDA “ŞAFAK NÖBETİ” İLE KARŞILADI

Girne, 20 Temmuz 10 (T.A.K.): KKTC halkı, 20 Temmuz 1974 Barış Harekatı’nın 36’ncı yıl dönümünü Yavuz Çıkarma Plajı’nda “Şafak Nöbeti” ile karşıladı.

19 Temmuz’u 20 Temmuz’a bağlayan gece saat 24:00’te Yavuz Çıkarma Plajı’nda toplanan coşkulu kalabalık, adaya barış, Kıbrıs Türkü’ne ise özgürlük getiren Mehmetçik’in adaya ayak bastığı noktada sabahın ilk ışıklarına dek nöbet tuttu.

Barış Harekatı’nın 36’ncı yıl dönümü kutlama etkinlikleri kapsamında ilk kez düzenlenen “Şafak Nöbeti” etkinliği, Dış Basın Birliği öncülüğünde oluşturulan Organizasyon Komitesi organizasyonunda yaklaşık 140 sivil toplum örgütünün katılımıyla gerçekleşti.

Dış Basın Birliği Başkanı Fevzi Tanpınar’ın açılış konuşmasıyla başlayan ve Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Maliye Bakanı Ersin Tatar, Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı Zorlu Töre, Demokrat Parti Genel Başkanı Serdar Denktaş ile çoğunluğu gençlerden oluşan coşkulu bir kalabalığın katıldığı gecede, Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı Zorlu Töre ile Kıbrıs Barış Harekatı Gazisi Emekli Albay Orhan Ceylan birer konuşma yaptı.

Konuşmaların ardından etkinliğe Sanatçı Bülent Ortaçgil ve Yasemin Kumral’ın verdiği konserlerle; “aydınlık günlerin gelişi” kutlandı.

Gecede, Kıbrıslı Türk Neyzen Sanatçısı Volkan El ile Gitarist Seza Başaran de birlikte konser verdi.

SESSİZ BEKLEYİŞ

Daha sonra ellerinde meşalelerle konser alanından plaja yürüyen halk sahildeki kamp ateşleri eşliğinde bekleyişe geçti. Bu bekleyiş; Türk askerini uzun bir süre adaya gelerek kendini kurtarmasını isteyen Kıbrıs Türkü’nün sessiz bekleyişini sembolize etti.

Yaklaşık 1 saatlik aradan sonra YDÜ, GAÜ ve Yatçılar Federasyonu’na ait yatlar kıyıya yanaşarak fenerlerini yaktı, siren çaldı, ardından da havaya geceyi adeta gündüze çeviren havai fişekler atıldı.

Havai fişek gösterisinden sonra 20 Temmuz 1974’de adaya çıkan gaziler, gemilerle gelerek sahilde bekleyen Mücahit gazileriyle kucaklaştı ve beyaz güvercinler uçuruldu.

Etkinlik, Din İşleri Başkanı Yusuf Suiçmez’in saat 04:30’da sabah ezanı ve şehitlerin ruhları için dua okumasıyla sona erdi.

DENKTAŞ: “KIBRIS TÜRKÜ’NÜN DOĞUM GÜNÜ”

Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş gecede yaptığı konuşmada, 20 Temmuz’un Kıbrıs Türkü’nün “doğum günü” olduğunu belirterek, Mutlu Barış Harekatı olmaması durumunda Kıbrıs Türkü’nün kaderinin; Muratağa ve Sandallar’da olduğu gibi toplu mezarlara gömülmek ya da ülkeden göç etmek olacağını vurguladı.

Ecevit Hükümeti’nin kararı, Türk Milleti’nin duası ve şehitlerin kanıyla, Kıbrıs Türk halkının, Rumlar tarafından alınca yazılan bu kaderden kurtulduğunu ifade eden Denktaş, şöyle konuştu:

“Bugün varız var olacağız ancak bilelim ki bugün gösterdiğiniz bu heyecan, bu birlik ve beraberlik bu inanç devam etmezse Rum pusudadır. Rum’u 47 yıldır destekleyenler, utanmadan destekleyenler hala desteğe devam etmektedir. Bunları bozmazsanız, devletinizden vazgeçmem diyerek direneceğinizi tüm dünya ve Anavatan’a duyurmazsanız, devletimizden vazgeçebilirsiniz diyenlerle beraber para ve pul için sahte bir barış için eğer yine önümüze konacak bir kağıt parçasına koşarak “evet” dersanız biliniz ki kaderimiz yeniden Muratağa Sandallar’ın kaderi olacaktır.” Konuşmasında gençlere seslenen Rauf Denktaş, devletin bir evlat gibi olduğunu belirterek, şehitlerin kanları ve canları pahasına kurulan devletlerine sahip çıkmalarını istedi.

“Devletten vazgeçmeden barış istiyoruz, çünkü barışın kalıcı olmasını istiyoruz” diyen Denktaş, Hristofyas’ın; “İki kesimli federasyon yaşayabilir değildir ancak buna mecburuz” sözüne atıfta bulunarak, Güney Kıbrıs liderliğinin Türk askerini adadan çıkartıp oluşturulacak sahte bir anlaşmayı uygulamayarak, hedefine ulaşmaya çalışacağı uyarısında bulundu.

Gerçekleştirilen “Şafak Nöbeti”nin Kıbrıs Türkü’nün devletine kararlılıkla sahip çıktığının bir göstergesi olduğunu belirten Denktaş, bu mesajın tüm dünya ve Kıbrıs Rum tarafınca anlaşılmasını istedi.

TÖRE

Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı Zorlu Töre ise, 1878-1974 yılları arasında Kıbrıs Türkü’nün gözünün hep kuzeyde, Türkiye’de olduğuna işaret ederek, 20 Temmuz Mutlu Barış Harekatı ile Mehmetçik ve Mücahitler’in adaya can ve kan verdiğini, barış ve huzur getirdiklerini vurguladı.

“Allah bizi bir kez daha Anavatan’la ayırmasın, yetim, devletsiz bırakmasın.

Bu toprakları yeniden vatan yapmak zorunda bırakmasın” diyen Töre’nin sözlerine kalabalık “Amin” diyerek karşılık verdi.

CEYLAN

Kıbrıs Barış Harekatı gazilerinden Emekli Albay Orhan Ceylan da yaptığı konuşmada, hareketle ilgili anılarını anlatarak, Kıbrıs Türkü’nün 1963 - 1974 yılları arasında yaşadıklarını bilen bir kişi olarak, bugün ülkenin içinde bulunduğu refah ve huzur ortamını görmekten büyük mutluluk duyduğunu dile getirdi.

TANPINAR

Dış Basın Birliği Başkanı Fevzi Tanpınar ise açılış konuşmasında, Kıbrıs Türk halkının 1963-1974 yılları arasında hep bir bekleyiş içinde olduğunu kaydederek, bu yıl ilk kez düzenlenen ve geleneksel hale getirmeyi planladıkları “Şafak Nöbeti” etkinliğinin tüm dünyaya Kıbrıs Türk halkının özgür ve onurlu duruşunu bir kez daha gösterdiğini belirtti.

Tanpınar; “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bu nöbetin tutulmasıyla bir tarih yazıldığını” da ifade ederek, “Evet, hem tarih yazdık hem de tarihe tanıklık ettik” dedi.

(UG/SEL) FOTOĞRAFLI

EK 2. 2011 YILI TAK AJANSI HABERİ

KIBRIS TÜRKÜ BARIŞ HAREKATI'NIN 37'NCİ YILDÖNÜMÜNÜ "ŞAFAK NÖBETİ"YLE KARŞILADI

YAVUZ ÇIKARMA PLAJI'NDA TOPLANAN COŞKULU KALABALIK KIBRIS'A BARIŞ, KIBRIS TÜRKÜ'NE ÖZGÜRLÜK GETİREN MEHMETÇİK'İN ADAYA AYAK BASTIĞI SAHİLDE SABAHIN İLK IŞIKLARINA DEK NÖBET

TUTTU

Girne, 20 Temmuz 11 (T.A.K): Kıbrıs Türkü, 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekati'nin 37'nci yıldönümünü Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" ile karşıladı.

19 Temmuz'u 20 Temmuz'a bağlayan gece saat 21:30'da Yavuz Çıkarma Plajı'nda toplanan coşkulu kalabalık, Kıbrıs'a barış, Kıbrıs Türkü'ne özgürlük getiren Mehmetçik'in adaya ayak bastığı sahilde sabahın ilk ışıklarına dek nöbet tuttu.

Halk arasından çok sayıda katılımın olduğu etkinliğe DP Genel Başkanı Serdar Denktaş, UBP Milletvekili Zorlu Töre, Girne Kaymakamı Gürkan Kara da katıldı.

Dış Basın Birliği organizasyonluğunda bazı muharip dernek ve sivil toplum örgütlerinin katkılarıyla bu yıl ikincisi gerçekleştirilen etkinlik saat 22:00'de İstanbul'dan Alsancak'a 1060 km pedal çeviren bisikletçilerin KKTC'li genç bisikletçilerle birlikte Yavuz Çıkarma Plajı önünde final yapmalarıyla başladı.

Triatloncuların denizden yüzerek plaja çıkışları ve Türkiye'den getirdikleri bayrağı Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi ve Dış Basın Birliği Başkanı Fevzi Tanpınar'a teslim etmesiyle devam eden etkinlikte daha sonra açılış konuşması gerçekleştirildi.

Açılış konuşmasını Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi ve Dış Basın Birliği Başkanı Fevzi Tanpınar yaptı.

Bunu, GAÜ Halk Dansları Ekibi'nin gösterisi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Mehteran Takımı'nın konseri izledi.

Şehitler için yapılan saygı duruşunun ardından İstiklal Marşı okundu. İstiklal Marşı'nı organizasyon için özel olarak Amerika'dan gelen ünlü Amerikalı soprano sanatçısı Deborah Mustafaoğlu okudu. Gecede daha sonra sahne alan sanatçı Ayten Alpman, "şafak nöbetçileri"yle birlikte "Bir Başkadır Benim Memleketim" adlı şarkıyı seslendirdi. Bunu sanatçı Candan Erçetin'in konseri izledi.

Daha sonra ellerinde meşalelerle konser alanından plaja yürüyen coşkulu kalabalık sahildeki kamp ateşleri eşliğinde bekleyişe geçti.

MEHMETÇİK - MÜCAHİT BULUŞMASI

Yaklaşık 2 saatlik bir bekleyişin ardından Zodiak botlarla kıyıya yanaşan Kıbrıs Barış Harekatı Gazisi Mehmetçikler sahilde Mücahitlerle kucaklaştı.

Etkinlik, havai fişek gösterisinden sonra sabah ezanı ve şehitlerin ruhları için okunan dualarla sona erdi.

Etkinliğe, DP Genel Başkanı Sedar Denктаş, UBP Milletvekili Zorlu Töre, Girne Kaymakamı Gürkan Kara ve kalabalık sayıda halk topluluğu katıldı.

TANPINAR

Dış Basın Birliği ve Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar etkinlikte yaptığı konuşmada, bu yıl ikincisi gerçekleştirdikleri “Şafak Nöbeti” etkinliğine, savaşta anne, baba, nene ve dedelerini kaybedenlerle gazi olan akraba ve tanıdıkları için katıldıklarını belirterek, katılanların tek ve ortak bir noktası bulunduğunu vurguladı.

Bu ortak noktanın; Kıbrıs Türk halkının aynı tarih ve ortak mekanda kaderinin kesişmesi, özgürlüğü ve devletine kavuşması olduğunu kaydeden Tanpınar, sözkonusu ortak noktanın; 19 Temmuz’u 20 Temmuz’a bağlayan 1974 şafağı, ortak mekânın da Yavuz Çıkarma Plajı olduğunun altını çizdi.

Etkinlikte protokol, hiyerarşi ve siyasetin bulunmadığını, bunun yerine halkın olduğunu ifade eden Fevzi Tanpınar, “Bugün burada 37 yıl önce omuz omuza aynı ekmeği paylaşan et tırnak olmuş olan ataların çocukları ile Anadolu’dan Kıbrıs’a kopmaz bağların yeşerttiği nesiller var” dedi.

(UG/SEL) FOTOĞRAFLI

EK 3. 2012 YILI TAK AJANSI HABERİ

20 TEMMUZ KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NIN 38'İNCİ YILDÖNÜMÜ YAVUZ ÇIKARMA PLAJI'NDA ŞAFAK NÖBETİYLE KARŞILANDI

Girne, 20 Temmuz 12 (T.A.K): 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekatı'nın 38'inci yıldönümü, Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" ile karşılandı.

Dün gece saat 21:00'de Yavuz Çıkarma Plajı'nda toplanan kalabalık, Kıbrıs'a barış, Kıbrıs Türkü'ne özgürlük getiren Mehmetçik'in adaya ayak bastığı sahilde sabahın ilk ışıklarına dek nöbet tuttu.

Şafak nöbeti eylem komitesi organizasyonluğunda bu yıl üçüncüsü gerçekleştirilen etkinlik saat 21:45'te, organizasyon için özel olarak Amerika'dan gelen Amerikalı Soprano Sanatçısı Demet (Deborah) Mustafaoğlu'nun İstiklal Marşı'nı okumasıyla başladı.

Ardından Devlet Halk Dansları Topluluğu'nun gösterisiyle devam eden etkinlikte ekrana

Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın ilk iki şafak nöbetinde yaptığı konuşmaları yansıtıldı.

Bursa Kafkas gösterisiyle devam etkinlikte daha sonra Sanatçı Öрге Volkan sahne aldı.

Konserin ardından Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar bir konuşma yaptı.

Konuşmanın ardından ise havai fişek eşliğinde etkinliğin gerçekleştirildiği alana ellerinde dev KKTC ve TC bayraklarıyla gaziler geldi.

Ustalar Kılıç Kalkan gösterisiyle devam eden etkinlikte daha sonra Karadeniz halk oyunları sergilendi ve geçen yılki etkinlikte sahne alan Ayten Alpman'ın verdiği konserde söylediği şarkılar ekrandan yansıtıldı.

Gecede daha sonra ünlü sanatçılar İlhan Şeşen, Ayşen, Kürşat Başar ve Zeynep Talu sahne alarak şafak nöbetçileriyle birlikte şarkılarını seslendirdi.

Daha sonra ellerinde meşalelerle konser alanından plaja yürüyen coşkulu kalabalık denizden gelecek gazileri bekleyişe geçti.

Bu arada şehitler için dualar okundu ve sahur ikramı yapıldı.

Duaların okunmasının ardından ise havai fişek gösterisi eşliğinde zodiak botlarla gelen gaziler sahilde şafak nöbetçileriyle kucaklaştı.

Etkinlik, sabah ezanı ve şehitlerin ruhları için okunan dualarla sona erdi.

Etkinliği, Maliye Bakanı Ersin Tatar, DP Genel Başkanı Serdar Denktaş, Girne Kaymakamı Gürkan Kara, bazı yetkililerle yurtiçi ve dışından gelen kalabalık bir halk kitlesi izledi.

TANPINAR

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar, etkinlikte yaptığı konuşmada, bu yıl üçüncüsünü gerçekleştirdikleri etkinliğe katılan herkesin savaşta anne, baba, nene ve dedelerini kaybedenlerle gazi olan akraba ve tanıdıkları için katıldıklarını belirterek, kendisinin de etkinliğe annesi için katıldığını söyledi.

1963 ile 1974 yılları arasında anne, baba, nene ve dedelerin var olan tek beklentisinin; 'şafağın sökmesi' olduğunu belirten Tanpınar, 'özgürlüğe kavuşma, çocuklara güvenli bir gelecek sağlayabilmek' olan bu şafağın 38 yıl önce 19 Temmuz'u 20 Temmuz'a bağlayan gecenin sonunda söktüğünü vurguladı.

Tanpınar, Kıbrıslı Türklerin atalarını anmak için her yıl Yavuz Çıkarma Plajı'nda toplanmaya devam edeceğini de kaydetti.

(UG/HA) FOTOĞRAFLI

EK 4. 2013 YILI TAK AJANSI HABERİ

20 TEMMUZ KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NIN 39'UNCU YILDÖNÜMÜ YAVUZ ÇIKARMA PLAJI'NDA ŞAFAK NÖBETİYLE KARŞILANDI

Girne, 20 Temmuz 13 (T.A.K): Kıbrıs Türk yok olmaktan kurtaran, 20 Temmuz Barış Harekatı'nın 39. yıldönümü Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" ile karşılandı.

Dün akşam saat 21.30'da Yavuz Çıkarma Plajı'nda toplanan çocuk, genç ve yaşlılardan oluşan halk, Kıbrıs'a barış, Kıbrıs Türkü'ne ise özgürlük getiren Mehmetçik'in adaya ayak bastığı sahilde sabahın ilk ışıklarına dek nöbet tuttu.

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi'nin bu yıl dördüncüsü düzenlediği şafak nöbeti etkinliği; Kıbrıs Barış Harekatı Şehit ve Gazilerine Kıbrıs Türk halkının sevgi ve minnettarlığını göstermek amacıyla gerçekleştirildiği belirtildi.

Etkinlik, Kıbrıs Barış Harekatı'na katılan Mehmetçik ile Mücahit gazilerinin ellerinde dev Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Türk bayraklarıyla alana gelişle başladı.

Bunu İstiklal Marşı'nın okunması, Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın ilk şafak nöbetinde yaptığı konuşma; ikinci şafak nöbetinde sahneye çıkan merhum sanatçı Ayten Alpman'ın verdiği konserden görüntüler izledi.

Ardından Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar bir konuşma yaptı.

Daha sonra Kıbrıs pop müziğinin efsane müzik gruplarından Gazi Set Orkestrası ile Türkiye'nin ünlü sanatçısı Erol Evgin ayrı ayrı sahneye çıktı.

Konserlerin ardından meşalelerle plaja yürünerek şehit ile gazilere olan minnet ve şükran duygularının dile getirildiği organizasyonun ikinci aşamasına geçildi.

Burada da Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı Bandosu tarafından sahilde konser verildi, şehitler için dualar okundu, sahur ikramında bulunuldu, temsili olarak sahile çıkılarak mücahit ile halkla kucaklaşıldı.

Etkinlik havai fişek gösterisinin ardından, ezan okunması ve din görevlileri tarafından şehit ile gaziler için dua edilmesiyle tamamlandı.

Şafak Nöbeti, Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Baki Kavun, DP-UG Genel Başkanı Serdar Denktaş, Türkiye Büyük Birlik Partisi Başkanı Mustafa

Destici, Girne Kaymakamı Gürkan Kara bazı üst yetkililerle yurtiçi ve dışından gelen coşkulu bir kalabalık izledi.

TANPINAR

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar etkinlikte yaptığı konuşmada, etkinliğin bu yıl dördüncüsünü gerçekleştirmekten duydukları mutluluğu dile getirerek, Kıbrıs Türkü'nün 39 yıl önce gerçekleştirilen 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekatı ile özgürlüğüne kavuştuğunu kaydetti.

Buna, Mehmetçik, Mücahit ve Kıbrıs Türk halkının bu uğurda verdiği kararlı mücadele sayesinde ulaşıldığını belirten Tanpınar, bu uğurda şehit düşenleri, gazileri sevgi, şükran ve minnetle andıklarını söyledi.

Düzenlemekte oldukları şafak nöbeti etkinliklerinin Güney Kıbrıs'taki Rumların iyi karşılamadığı ve durdurulması yönünde istekleri bulunduğunu belirten Tanpınar, Kıbrıslı Türklerin de buna karşılık Rumlardan Noel'i kutlamamalarını istediklerini çünkü Noel'in Kıbrıslı Türklere 1963'ün 'kanlı Noel'i hatırlattığını söyledi.

(UG/HY) FOTOĞRAFLI

EK 5. 2014 YILI TAK AJANSI HABERİ

20 TEMMUZ KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NIN 40'INCI YILDÖNÜMÜ KAPSAMINDA YAVUZ ÇIKARMA PLAJI'NDA "ŞAFAK NÖBETİ" ETKİNLİĞİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

ATALAY: "KUZEY KIBRIS İÇİN DAİMA BARIŞ DOLU DAHA GÜZEL GÜNLER GELSİN VE BUNDAN SONRA BU ADADA ACI YAŞANMASIN"

Girne, 20 Temmuz 14 (T.A.K): 20 Temmuz Kıbrıs Barış Harekatı'nın 40'inci yıldönümü kutlamaları kapsamında Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" etkinliği gerçekleştirildi.

Etkinliğe ilerleyen saatlerde katılan Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay, Şafak Nöbeti'nin, 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı'nın sembolü haline geldiğine işaret ederek, "Kıbrıs Türkü, Kuzey Kıbrıs ilelebet yaşasın ve biz burada daha nice şafak nöbetleri tutalım ve öyle acı günler bir daha geri gelmesin" dedi.

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi'nin düzenlediği, saat 21.45'te Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın ilk Şafak Nöbeti'nde gerçekleştirdiği konuşmayla başlayan etkinliğin ilk bölümünde, İstiklal Marşı'nın ardından folklor ve mehteran gösterileri sunuldu, konuşma ve konser yer aldı.

Folklor gösterisini Karşıyaka Kültür Sanat Derneği, mehteran gösterisini ise 110 kişilik kadrosuyla dünyanın en kalabalık Mehteran Bölüğü olan Türk Silahlı Kuvvetleri Mehteran Birliği gerçekleştirdi.

Bunu, Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar'ın konuşması izledi.

Etkinlikte daha sonra sahne alan tanınmış sanatçı Zuhal Olcay konser verdi. Olcay'a konserde Piyanoda Burçin Büke, Saksafonda ise Kürşat Başar eşlik etti.

Etkinliğin ilk bölümüne, Türk Silahlı Kuvvetleri adında Oramiral Bülent Bostanoğlu, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanı Korgeneral İsmail Serdar Savaş, Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral Baki Kavun, 28. Tümen Komutanı Tümgeneral Tayyar Süngü, 39. Tümen Komutanı Tümgeneral İbrahim Yılmaz, 14. Zırhlı Tugay Komutanı Tuğgeneral Özkan Aydoğdu ve GKK Yardımcısı Tuğgeneral Erdinç Korkuter de katıldı.

MEŞALELERLE PLAJA YÜRÜNDÜ

Konserden sonra, organizasyonun ikinci bölümünde ise, meşalelerle plaja yürünerek şehit ile gazilere minnet ve şükran duyguları dile getirildi.

Bu ikinci bölüme katılarak ilk meşaleyi yakan Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay, Lefkoşa Büyükelçisi Halil İbrahim Akça ve şafak nöbetçileriyle birlikte sahile yürüdü.

Atalay, burada Din İşleri Dairesi görevlileriyle birlikte şehitler için dua okuduktan sonra basına açıklamada bulundu.

ATALAY

Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay, Yavuz Çıkarma Plajı'nda yaptığı açıklamada, etkinlikte 40 yıl önce gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekatı'nda şehitlerin anıldığını ifade ederek, Şafak Nöbeti'nin 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı'nın sembolü haline geldiğini vurguladı.

“Burada sergilenen birliktelik, burada okunan dualar, yapılan konuşmalar ve değerlendirmelerle, şehitlerimizi rahmetle anıyor, aynı zamanda gençlerimize bu kazanımların kolay elde edilmediğini anlatmış oluyor ve elimizdeki imkanların, fırsatların değerini bilelim diyoruz” diyen Atalay, etkinlikte ayrıca gazilerin de eski günleri yad ettiğini belirtti.

Şafak Nöbeti'nin herkes için duygu dolu bir gece olduğunu ifade eden Atalay etkinliğe katılımın her geçen yıl arttığını söyledi.

Beşir Atalay konuşmasına şöyle son verdi:

”Bu gece konuşmak zor. Geceyi duygu zenginliği içinde yaşamak daha güzel. Bütün şehitlerimize tekrar Allahtan rahmet dilerken, gazilerimize minnetlerimizi sunarak uzun ömür diliyoruz. Kıbrıs Türkü, Kuzey Kıbrıs ilelebet yaşasın ve biz burada daha nice şafak nöbetleri turalım ve öyle acı günler bir daha geri gelmesin. Kuzey Kıbrıs için daima barış dolu daha güzel günler gelsin ve bundan sonra bu adada acı yaşanmasın.”

TANPINAR

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar da etkinliğin açılışında yaptığı konuşmada, buraya Kıbrıs Barış Harekatı esnasında şehit düşen askerlerin ruhuna fatiha okuma; yıllarca yüreğine taş basan annelere, yıllarını mevzilerde Kıbrıs Türkü'nün can ve malını korumakla geçiren babalara ve gazilere olan sevgi, saygı ve minnet duygularını ifade için toplandıklarını vurguladı.

Bu yıl 5'inci gerçekleştirilen etkinlikte daha sonra, kırk yıl önce Yavuz Çıkarma Plajı'na çıkan 50'inci Alay, plaja sancak açarak mücahitlerle buluştu.

Etkinlik, şafak saatinde yapılan havai fişek gösterisi, dua ve sabah ezanının okunmasıyla sona erdi.

Etkinlikte ayrıca sahur ikramı da yapıldı.

(UG/ÖK) FOTOĞRAFLI

EK 6. 2015 YILI TAK AJANSI HABERİ

20 TEMMUZ'UN 41. YILDÖNÜMÜ “ŞAFAK NÖBETİ”YLE KARŞILANDI

Lefkoşa, 20 Temmuz 15 (T.A.K.): 20 Temmuz Barış Harekâtı'nın 41. yıldönümü, Yavuz Çıkarma Plajı'nda “Şafak Nöbeti”yle karşılandı.

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi açıklamasına göre, geleneksel hale gelen nöbetin bu yıl düzenlenen 6'ncısına ilgi çok yoğundu.

Kıbrıs'taki 20 Temmuz kutlamalarında Türk Silahlı Kuvvetleri'ni temsil eden Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Abdullah Recep'in yanısıra Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanı Korgeneral İsmail Serdar Savaş, Güvenlik Kuvvetleri Komutanı Tümgeneral İlyas Bozkurt, tümen, tugay komutanları ve bazı milletvekilleri katıldı.

Halk Dansları gösterilerinin ardından, Modacı Abdullah Öztoprak'ın hazırladığı , Kıbrıs Türk halkının verdiği varoluş mücadelesinin ve 20 Temmuz Barış Harekâtı ile barış ve özgürlüğe kavuşulmasını anlatan; “Ve adı Barış oldu” adlı gösteri yer aldı.

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar gecede yaptığı konuşmada, Şafak Nöbeti'nin Kıbrıs Türk halkını barış ve özgürlüğe kavuşturmak için canını feda eden Mehmetçikler, çocukluğunu gençliğini yaşayamayan gaziler, yıllarca yüreğine taş basan analar, mevzilerde yıllarca Kıbrıs Türkü'nün güvenliği için nöbet tutan babalar ve ağabeyler anısına tutulan kutsal bir nöbet ve bir saygı duruşu olduğunu vurguladı.

Kıbrıs adasının dört bir yanının kan ve barut kokmasına rağmen, adada 41 yıldır savaş simsarlarını kahreden bir barış ve huzur ortamı olduğunu söyleyen Tanpınar, “Tam 41 yıldır bu adada, barış ve huzur var. Buna rağmen 52 yıldan bu yana yeni bir formül aranıyor... Müzakere süreci hala devam ediyor. Biz 41 yıldan bu yana yaşadığımız barış ve huzuru daha da taçlandırarak bir formül yaratılacaksa, bu formüle elbette varız diyoruz... Ancak 41 yıl önce bu sahilde başlayan tüm Ada'daki barış ve huzurun devamlılığı söz konusu olmayacaksa, böylesi bir plana veya anlaşmaya evet diyebilmemiz elbette ki asla mümkün olmayacaktır... Bir kez daha bu adada, bu kez bizler çocuklarımız için yeni bir şafağın sökmesini beklemek istemiyoruz” dedi.

Tanpınar, Kıbrıs Türk halkının, atalarından kendisine kalan barış ve özgürlük emanetine asla hanel getirmeyeceğini vurguladı.

Etkinlikte, Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş ve 20 Temmuz Barış Harekatı'nın mimarı olan, Türkiye Cumhuriyeti'nin merhum başbakanlarından Bülent Ecevit de anıldı.

Gecede, Türkiye'nin sevilen sanatçılarından Zerrin Özer bir konser verdi. Kalabalığı zaman zaman coşturan, zaman zaman duygulandıran sanatçı, kendisi de duygu dolu anlar yaşadı.

Sahnede meşalelerin yakılmasının ardından Şafak Nöbeti'ne katılan binlerce vatandaş çıkarmanın yapıldığı sahile indi. Sahilde kurulu iskele üzerindeki platformda Semazenlerin gösterisinin ardından, Din İşleri Başkanlığı'na bağlı 25 hoca, Barış Harekatı'nda şehit olan Türk askerleri için Kuran-ı Kerim ve dualar okudu. Deniz Kuvvetleri'ne bağlı gemileri sahildeki halkı aydınlatmaları ile selamladığı gece, sabah ezanının sahilde okunması ve havai fişeklerin atılmasıyla son buldu.

EK 7. 2016 YILI TAK AJANSI HABERİ

7'NCİ ŞAFAK NÖBETİ ETKİNLİĞİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

GUİNESS REKORLAR KİTABI'NA GİREN İLK TÜRK SUALTI SPORCUSU CEM KARABAY SU ALTINDA YAŞAMA DÜNYA REKORUNU KIRDI

KARABAY, KENDİNE AİT 72 SAATLİK DÜNYA REKORUNU 142 SAAT 42 DAKİKA 42 SANİYE'YE ÇIKARDI

Lefkoşa, 20 Temmuz 16 (T.A.K.): 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı kutlamaları kapsamında 7'ncisi düzenlenen Şafak Nöbeti etkinliği dün akşam Yavuz Çıkarma Plajı'nda gerçekleştirildi.

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi'nden yapılan açıklamaya göre, etkinlikte sahili dolduran binlerce 'Şafak Nöbetçi'si ellerinde Türkiye ve KKTC bayrakları, meşaleler ve marşlar eşliğinde "unutulmaz bir gece" yaşadı.

Etkinlikte, Din İşleri Başkanlığı'ndan hocalar da dua ve ilahiler okuyarak şehit ve gazilere şükranlarını sundu.

Gecede, Hava Sporları Federasyonu da sıcak hava balonları uçururken, etkinlik programında yer alan Mustafa Ceceli konseri, Mehteran ve havai fişek gösterileri ise Türkiye'deki darbe girişimi nedeniyle iptal edildiği için gerçekleşmedi.

TANPINAR: "ŞAFAK NÖBETİ UMUDUN BEKLEYİŞİNİ SEMBOLİZE EDİYOR"

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar gecede yaptığı konuşmada, Şafak Nöbeti'nin gelenekselleşerek sonraki nesillere taşınmasının önemine dikkat çekti.

Tanpınar "Şafak Nöbeti yine binlerin katılımı işe coşkulu bir şekilde tamamlandı. Şanlı Türk Ordumuzun 42 yıl önce adaya gelişi hepimiz için bir umuttu. Bu umudun bekleyişini sembolize eden Yavuz Çıkarma Plajı'daki nöbet, bize bir kez daha bir bayrağa ve bir vatana sahip olmanın ne kadar değerli olduğunu da bir kez daha hatırlattı. Bu nöbet ayrıca bizlerin Anavatan'ımızla bağlarımızın ne kadar güçlü ve kopmaz olduğunun da bir ritüeli olmuştur. Şehitlerinizi bir kez daha rahmet ve minnetle anıyoruz" şeklinde konuştu.

ŞAFAK NÖBETİ'NDE DÜNYA REKORU

Guiness Rekorlar Kitabı'na giren ilk Türk sualtı sporcusu olan Cem Karabay da kutlamalar kapsamında Yavuz Çıkarma Plajı'nda giriştiği su altında yaşama dünya rekorunu kırdı.

Karabay, kendine ait 72 saatlik dünya rekorunu 142 saat 42 dakika 42 saniye'ye çıkardı.

Yaklaşık 6 gün sualtında kalan Karabay, bir elinde Türkiye diğer elinde KKTC bayrağıyla rekorunu sonlandırırken Şafak Nöbetçileri'nin coşkusuyla karşılandı.

BRT CANLI YAYINLADI

Şafak Nöbeti özel yayını yapan BRT, nöbetin tamamını canlı yayınladı.

Etkinliğin sunuculuğunu ise her yıl olduğu gibi bu yıl da Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Koordinatörü Taner Gönül yaptı.

DUALAR ŞEHİT VE GAZİLERE

Din İşleri Başkanlığı'na bağlı 20 hocanın dua ve ilahiler okuduğu et etkinlikte, sembolik olarak sabah ezanı da okundu.

Türkiye'deki darbe girişimi nedeniyle tüm törenler gibi sadeleştirilen Şafak Nöbeti'nde, Hava Sporları Federasyonu da gece boyunca 25 metre yüksekliğindeki sıcak hava balonunu uçurarak gösteri yaptı.

SAT KOMANDOLARININ ÇIKIŞI

Gecenin en heyecanlı bölümlerinden biri ise finalde; Yavuz çıkarma Plajı'na 42 yıl önce ilk ayak basan Türk Askeri'nin izini takip eden SAT komandolarının bayraklarla çıkışı oldu.

Güvenlik Kuvvetleri Amfibi Birliği mensubu komandolar, önce temsili deniz dibi bomba taraması yaptı, ardından sahile çıkarak 42 yıl önceki heyecanı tekrar yaşattı.

(UG/ÖK) FOTOĞRAFLI

EK 8. 2016 YILI TAK AJANSI EK HABERİ**“7’İNCİ ŞAFAK NÖBETİ ETKİNLİĞİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ” HABERİNE EK...**

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi’nden yapılan açıklamaya göre, etkinliğe Başbakan Hüseyin Özgürgün, Başbakan Yardımcısı, Maliye Bakanı Serdar Denktaş, Dışişleri Bakanı Tahsin Ertuğruloğlu, İçişleri Bakanı Kutlu Evren, Milli Eğitim ve Kültür Bakanı Özdemir Berova, Turizm ve Çevre Bakanı Fikri Ataoğlu, Sivil Savunma Teşkilat Başkanı Erdoğan Çelebi, bazı milletvekilleri ile çok

sayıda “Şafak Nöbetçisi” katıldı.

(UG/ÖK)

EK 9. 2017 YILI TAK AJANSI HABERİ

ŞAFAK NÖBETİ ETKİNLİĞİ YAPILDI

Lefkoşa, 20 Temmuz 17 (T.A.K): Şafak Nöbeti etkinliği, dün gece Yavuz Çıkarma Plajı'nda yapıldı.

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi tarafından yapılan açıklamaya göre, Türkiye Silahlı Kuvvetleri Donanma Komutanı Oramiral Veysel Kösele de, Şafak Nöbeti'ne katılarak meşaleli yürüyüşte sahile kadar indi. Açıklama

şöyle:

“Kıbrıs Türkü son 7 yılda olduğu gibi, bu yıl da bağımsızlık ve özgürlüğünün yıldönümünü Şafak Nöbeti tutarak kutladı.

20 Temmuz kutlamalarının en coşkulu, en kalabalık ve en çok beklenen etkinliği Şafak Nöbeti, bu yıl rekor katılımı ile gerçekleşti. 15 bin kişi şafağı beklemek için Yavuz Çıkarma Plajı'na koştu.

Etkinlik programının başlayacağı 21.30'dan saatler önce sahilin üst kısmındaki konser alanı dolmaya başladı. İlerleyen saatlerde daha da artan kalabalık, marşlarla coştı.

MÜCAHİT MARŞI'NA SENFONİK ROCK UYARLAMASI BÜYÜK İLGI GÖRDÜ

Bursa Büyükşehir Belediyesi Mehteran Takımı'nın merakla beklenen performansı göz doldurdu. Sahnenin sürprizlerinden biri ise, genç yetenek Örgü Volkan idi. Mücahit Marşı'nı senfonik rock altyapısıyla yeniden yorumlayan genç sanatçının performansı çok büyük ilgi gördü.

YAVUZ ÇIKARMA PLAĞI MÜZE OLACAK

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar, bu yıl kutlamaların “hem tarihimize, hem sahilimize sahip çıkıyoruz!” sloganıyla yürütüldüğünü kaydetti. Tanpınar, bazı derneklerin yayınladığı ortak deklarasyonu açıkladı. Yavuz Çıkarma Plajı'nın müzeleştirilmesini talep eden deklarasyonun yanı sıra, Cumhuriyet Meclisi'ne sunulan yasa tasarısı müjdesi de kalabalığın alkışlarıyla karşılandı.

Tanpınar konuşmasında, “Biz bugün burada, gururlu ve bağımsız bir devlet olarak duruyorsak, Atalarımızın o büyük yüreği ve Anavatanımızın tam desteği ile dimdik ayakta durmaktayız” diyerek, “Bu yıl “artık yeter” diyerek, “Bu sahil” artık bizim, halkın olsun, tarih yazarların çocuklarının olsun diyoruz. Nöbetimizi elli yıl da yüz yıl da geçse, Türk askerinin umudu ilk yeşerttiği, mücahitlerle ilk kucaklaştığı, kanını ilk akıttığı sahilde turalım

istiyoruz. Yavuz ıkarma Plajı Kıbrıs Türk Halkı'nın mücadele ve özgürlük tarihinin en önemli mekanıdır, kurtuluş destanının yazılmaya başlandığı kumsaldır diyoruz... Tek tek her Kıbrıslı Türkn, zgrlğn simgesi Yavuz ıkarma Plajı'nda hakkı vardır, bu nedenle de onu korumaya borcu vardır diyoruz. Ve bu nedenle de bugün ortak bir deklarasyona imza atmanın heyecanını burada hep birlikte yaşıyoruz. Bu sahil tarihi bir mekandır ve gerçek sahiplerine, halka derhal iade edilmelidir diyoruz" şeklinde konuştı.

Rafet El Roman şarkılarıyla coşan binlerce kişi, konserin ardından geleneksel meşale yürüyüşünü tamamlayarak sahile indi. Yavuz ıkarma Plajı sahilindeki sessiz saygı bekleyişinin ardından nöbet zel Kuvvetlere ait birliklerin temsili çıkarma yapması ve sahilde Mücahitlerle kucaklaşması, havai fişekler, dualar ve sabah ezanıyla sona erdi."

(SEL) FOTOĞRAFLI

EK 10. 2018 YILI TAK AJANSI HABERİ

20.07.2018 08:57:00

YAVUZ ÇIKARMA PLAJI'NDA ŞAFAK NÖBETİ TUTULDU

Lefkoşa, 20 Temmuz 18 (T.A.K): Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC), 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı etkinlikleri kapsamında Yavuz Çıkarma Plajı'nda "Şafak Nöbeti" tuttu.

Kıbrıs Barış Harekatı'nın 44. yıl dönümünde temsili 50. Alay, o dönem olduğu gibi sahile gelip, sancaklarını açarak mücahitlerle buluştu.

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar, etkinlikte yaptığı konuşmada, Kuzey Kıbrıs'ın içinde bulunduğu coğrafyanın alev alev yandığına işaret etti.

Adadaki barışı beğenmeyenlerin halen Kıbrıs Türk halkını bilinmezliğe sürüklemeye çalıştığını belirten Tanpınar, "Şafak Nöbeti, Kıbrıs Türkü'nü kimliksizleştirmeye çalışanlara ve Türkiye ile olan sağlam bağlarını kopartmak isteyenlere karşı bir duruştur." dedi.

Tanpınar, Şafak Nöbeti'nin, göğsünü yıllarca çocuklarına siper eden analara, geceleri gözünü kırpmadan bekleyen babalara, dedelere, tüm farklılıkları ile özgürlük savaşını verenlere hürmet için tutulduğunu sözlerine ekledi.

ŞEHİT TÜRK ASKERLERİ ANILDI

Konuşmaların ardından meşalelerin yakılmasıyla devam eden nöbete katılan binlerce kişi, 44 sene önce çıkarmanın yapıldığı sahile indi. Daha sonra harekatta şehit düşen Türk askerleri için Kur'an-ı Kerim okunarak, dua edildi.

Özel sahne gösterilerinin yer aldığı etkinlikte sanatçı Kıracı da konser verdi.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı gemilerin sahildeki halkı aydınlatmalarıyla selamladığı etkinlik, sabah ezanının sahilde okunması ve havai fişek gösterisiyle sona erdi.

(AA/AK/FEZ)

EK 11. 2019 YILI TAK AJANSI HABERİ

20.07.2019 10:22:00

10. ŞAFAK NÖBETİ TUTULDU

TÜRK HAVA KUVVETLERİ'NE AİT DÖRT F-16 SAVAŞ UÇAĞI GECE UÇUŞU YAPARAK KATILIMCILARI SELAMLADI

20 TEMMUZ 1974'TE HELİKOPTERLERLE İNEN İLK TABUR OLAN BOLU KOMANDO TUGAYI BİRİNCİ TABURU'NDAN GAZİLER DE ETKİNLİĞE KATILDI

Lefkoşa, 20 Temmuz 19 (T.A.K.): Kıbrıs Barış Harekati'nin 45. yıl dönümünde, 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı kutlamaları çerçevesinde Şafak Nöbeti tutuldu.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 45 yıl önce Kıbrıs'a barış getirmek için çıktığı ilk nokta olan Yavuz Çıkarma Plajı'nda onuncu kez tutulan Şafak Nöbeti'nde on bini aşkın katılımcının doldurduğu etkinlik alanında binlerce meşale özgürlük ve bağımsızlığın şafağı için yandı.

Bu yıl ilk kez, Türk Hava Kuvvetleri'ne ait dört F-16 savaş uçağı, nöbetin sonunda ada üzerinde gece uçuşu yaparak katılımcıları selamladı.

20 Temmuz 1974'te helikopterlerle inen ilk tabur olan Bolu Komando Tugayı Birinci Taburu'ndan 17 gazi, komutanları emekli Komando Tuğgeneral Cemal Eruç Paşa ile birlikte Şafak Nöbeti'ne katıldı. Gazilerin tam 45 yıl aradan sonra halkla kucaklaştığı görüntüler, duygu dolu dakikalar yaşattı.

Şafak Nöbeti'ne, Başbakan Ersin Tatar'ın yanı sıra, 20 Temmuz kutlamalarında Türk Silahlı Kuvvetleri'ni temsil eden Hava Kuvvetleri Komutanı Hasan Küçükakyüz de katıldı.

TANPINAR

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar, yaptığı konuşmada, Şafak Nöbeti'nin tarihi önemine değindi ve Rum tarafına mesajlar gönderdi. Tanpınar konuşmasında şu ifadeleri kullandı:

“Bizler burada savaşın karanlık yüzünü, acıları, ayrılıkları, ölümleri kutlamak için toplanmıyoruz. Bizler burada bir kez daha bu acıların, bu ayrılıkların, savaşların yaşanmaması için toplanıyoruz. Bizler burada, 20 Temmuz gününün şafağında gelen özgürlüğü ve barışı kutlamak, bu uğurda ölenleri, acı çekenleri ise anmak için toplanıyoruz...”

Ve asla unutmayın ki, bu adada kaderiniz her zaman kaderimize bağlı olacaktır. Özgürlüklerimizin, ayrılmaz bir şekilde özgürlüğünüze bağlı

olduğunu fark edin artık. Bu adada barışın hüküm sürmesinin, iyi komşular olarak yaşamamanın tek yolunun bu olduğunu da asla unutmayın.

Ve buradan Tanrıya şükrediyoruz ki, bizler sizlerin 100 yılı aşkın siyasi düşmanlığınıza ve Doğu Akdeniz'in tüm bu engebeli yollarını yaratanlara karşı bu yolda yalnız yürümüyoruz. Teşekkürler sana Anadolum, teşekkürler sana büyük Türkiye!"

YAŞAR KONSERİ VE MEŞALE YÜRÜYÜŞÜ

Etkinlik programının başlayacağı 21.30'dan saatler önce sahilin üst kısmındaki konser alanı dolmaya başladı. Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Bando Mızıkası Konseri ile etkinlik devam etti.

Türkiye'den şarkıcı Yaşar'ın konseriyle keyifli saatler geçiren katılımcılar, konserin ardından geleneksel meşale yürüyüşünü tamamlayarak sahile indi. Yavuz Çıkarma Plajı sahilindeki sessiz saygı bekleyişi ve okunan duaların ardından, Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı Bordo Bereliler, sembolik olarak denizden Türkiye ve KKTC bayraklarıyla çıkarak halkla kucaklaştı.

Onuncu yılını geride bırakan Şafak Nöbeti'nin en heyecanlı ve coşkulu anları ise finalde yaşandı.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin muharip savaş uçaklarından dört F-16, adada ilk kez gece uçuşu yaparak Şafak Nöbetçilerini selamladı. Yavuz Çıkarma Plajı'nı meşaleleriyle aydınlatan binlerce katılımcı, F-16'ları dakikalarca ayakta alkışladı.

Şafak Nöbeti, her zaman olduğu gibi dualar, ilahiler ve sabah ezanıyla sona erdi.

(ŞEB/HA) FOTOĞRAFLI

EK 12. 2020 YILI TAK AJANSI HABERİ

20.07.2020 09:30:00

11. ŞAFAK NÖBETİ KORONAVİRÜS NEDENİYLE SEMBOLİK OLARAK GERÇEKLEŞTİ

TATAR: BARIŞ HAREKATI'NIN YENİ NESİLLERE ANLATILMASI GREKİYOR

TANPINAR: AMAÇ ANAVATANLA GÜÇLÜ BAĞLARIN SONRAKİ NESİLLERE AKTARILMASI

Lefkoşa, 20 Temmuz 20 (TAK): 20 Temmuz Barış Ve Özgürlük Bayramı Kutlamaları Çerçevesinde , Türk askerinin adaya ayak bastığı yer olan Yavuz Çıkarma Plajında gerçekleştirilen Şafak Nöbeti etkinliği'nin 11'incisi dün akşam yapıldı.

Koronavirüs salgını nedeniyle, bu yıl Şafak Nöbeti sembolik olarak gerçekleştirildi. Geçmişte konserler çeşitli etkinliklerin yer aldığı Şafak Nöbetinde, bu yıl vatandaşlara davet yapılmadı.

Kıbrıs Türk halkının barış ve özgürlüğü bekleyişinin ve 63-74 yılları arasında verdiği mücadelenin Barış Harekatıyla sona erişinin sembolü olan Şafak Nöbetinde, gaziler minnetle, şehitlerse dualarla anıldı.

TATAR: BARIŞ HAREKATI'NIN YENİ NESİLLERE ANLATILMASI GREKİYOR

Geceye Katılan Başbakan Ersin Tatar da, 46 yıl önce Kıbrıs Türk Halkına barış ve özgürlüğü getiren hareketin gazilerinin minnetle , şehit düşenlerin rahmetle anıldığını belirterek, Barış Harekatı'nın çok büyük ve zor bir hareket olduğunun yeni nesillere anlatılması gerektiğini vurguladı.

Barış Harekatı'nın verdiği imkanla kurulan KKTC devletinin yoluna devam ettiğini dile getiren Başbakan Tatar, Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmelere bakıldığında Kıbrıs'ın kuzeyinde yeni bir Türk Devleti bulunmasının büyük önem taşıdığına işaret etti.

Harekatın gerçekleştiren Türkiye'deki dönemin Başbakanı Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'ı rahmetle anan Tatar, Barış Harekatı'nın Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Ulusunun tarihinde de çok büyük öneme sahip olduğunu kaydetti.

Uluslararası görüşmelerin devam ettiğini, Annan Planı ve Crans Montana süreçlerinden geçildiğini anımsatarak, artık adada Kıbrıs'ın gerçeklerine uygun bir süreç yaşanması gerektiğini dile getiren Tatar, KKTC'nin, kurum

kuruluşları ekonomisi ve altyapısıyla güçlendirilerek yaşatılması gerektiğini belirtti.

Pandemi sürecinin tüm dünyada olduğu gibi KKTC’de de, sağlık boyutu yanında, ekonomik boyutuyla da ciddi sıkıntı yarattığını ve bunun da Kıbrıs Türk tarihinde yer alacağını anımsatan Tatar, “Bizim dar imkanlarımızla böyle bir süreci yönetebilmemiz, sağlığımızı korumamız ayrıca da ekonomiyi ayakta tutabilmemiz hiç de kolay olmamıştır. Çok zor ve yorucu olmuştur” diye konuştu.

Devlet ve özel sektörün büyük bir mücadele verdiğini belirten Tatar, Kıbrıs Türk Halkının bu süreçte 1974 öncesi sergilediği birlik, beraberlik ve dayanışmanın bir benzerini ortaya koyduğunu anlattı.

Kıbrıs Türk halkının, birlik beraberliği, kurumsal yapısıyla bu süreci iyi yönetmesi nendeyile bir özgüvenin ortaya çıktığını da kaydeden Başbakan Tatar, Türkiye Cumhuriyeti’nin bu süreçte da KKTC’ye çok büyük katkıları olduğunu ifade etti.

Covid 19 salgınına rağmen 20 Temmuz kutlamalarına katılmak üzere adaya gelen Türkiye Cumhurbaşkanı yardımcısı Fuat Oktay’a teşekkür eden Tatar, Oktay’ın yarın törende yapacağı konuşmada önemli mesajlar vereceğine inanç belirtti.

Kıbrıslı Türklerin , Anavatan Türkiye’nin desteğiyle varoluş mücadelesinde çok önemli aşamalar katettiğini vurgulayan Tatar,Türkiye’nin garantörlüğüne rağmen, bugün hala Rum-Yunan ikilisinin Türkiye’nin adadaki varlığını sorguladığını ve sorgulatmaya çalıştığını dile getirdi.

Doğu Akdeniz’deki petrol ve doğalgaz konusunun gündeme gelmesiyle, büyük devletlerin de bundan hak ve pay elde etmek için uğraş içine girdiğini anımsatan Tatar, Kıbrıs Türk halkının Türkiye ile çıktığı yola Türkiye ile devam etmesi ve garantörlükte ısrarcı olması gerektiğini vurguladı.

Tatar, KKTC’nin güçlendirilerek varlığının devam etmesinin Anavatan Türkiye ve Kıbrıs Türk Halkının güvenliği , hak ve çıkarlarının korunması ve Doğu Akdenizde oluşan dengeler açısından büyük önem taşıdığını vurguladı.

KKTC ve Türkiye Cumhuriyeti’nin birbirine ihtiyacı olduğunu dile getiren Tatar, siyasi ve ekonomik boyutu nedeniyle çok zor olsa da KKTC’nin varlığının devam etmesinin büyük önem taşıdığının altını çizdi.

Türkiye Cumhuriyeti’nin KKTC’nin gelişerek varlığını sürdürebilmesi için çok büyük fedakarlıkta bulunduğunu ve bulunmaya da devam ettiğini söyleyen Tatar 1 yıllık hükümetleri döneminde imzalanan 2 ayrı protokolle, 3 milyar Türk Liralık bir kaynak yaratıldığını ifade etti.

Bu kaynaklarla KKTC’nin mali yapısını güçlendirmeye, altyapı yatırımlarını tamamlamaya yönelik çeşitli projelerin devam ettiğini söyleyen Tatar ,”Bir millet olarak büyük bir başarı öyküsü yazmanın mutluluğunu yaşıyoruz, 1974’ten sonra kaydedilen aşamalar, KKTC’nin geldiği noktada

olgunluğunda, milletimizin bir başarısı vardır. Bunu kabul etmek ve buna uzun siyasetleri geliştirmek lazımdır” diye konuştu.

Başbakan Tatar, Şafak Nöbeti Organizasyon komitesini de , böyle önemli bir organizasyona hayat vermelerinden dolayı kutladı ve, etkinliğin devamını diledi.

TANPINAR: AMAÇ ANAVATANLA GÜÇLÜ BAĞLARIN SONRAKİ NESİLLERE AKTARILMASI

Şafak Nöbeti Organizasyon Komitesi Başkanı Fevzi Tanpınar, Covid 19 salgınına rağmen sürekliliği sağlamak amacıyla Şafak Nöbeti’ni 11’incisini vatandaşa davette bulunmadan, sembolik bir şekilde gerçekleştirileceğini belirtti.

Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkilerin güçlenerek ve doğru temeller üzerinde daha da gelişmesinin büyük önem taşıdığına vurgu yapan Tanpınar, amaçlarının , Anavatanla güçlü bağların sonraki nesillere aktarılması, bu yönde toplumsal belleğin sağlıklı şekilde oluşturulmasının katkı sağlamak olduğunu ifade etti.

Tanpınar, amaçlarının, önümüzdeki yıllarda Türkiye’nin 81 ilinden şehit çocukları ve izcilerle, KKTC’den şehit çocukları ve izcileri bir araya getiren 1 haftalık bir organizasyona dönüştürmek olduğunu kaydetti.

Şafak Nöbeti’yle başlayan bir hayal olan Müze Gemi projesinin hayat geçmesinden büyük mutluluk duyduğunu ifade eden Tanpınar, Yavuz Çıkarma Plajı’nın anlamına uygun bir açık müzeye dönüştürülmesine yönelik çalışmalara katkı sağlayan herkese teşekkür etti.

Gecede daha sonra, Kuranı Kerim’den sureler, kasideler , ilahiler , Mevlit ve şehitler için sela okudu. 11. Şafak Nöbeti sabah ezanının okunmasıyla sona erdi.

(BRT/FG)

İNTİHAL RAPORU

Yüksek Lisans Tezi

ORIGINALITY REPORT

2 %	2 %	0 %	%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	www.yumpu.com Internet Source	<1 %
2	www.egitimajansi.com Internet Source	<1 %
3	www.cypriot.org.uk Internet Source	<1 %
4	www.spatyom.net Internet Source	<1 %
5	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 Internet Source	<1 %
6	kktcdisbasinbirligi.org Internet Source	<1 %
7	www.sondakika.com Internet Source	<1 %
8	adanzyehaber.com Internet Source	<1 %
9	issuu.com Internet Source	<1 %

32

DUMAN, M. Zeki. "Fransız Devriminin Politik Sonuçları ve Tocqueville'in Devrime İlişkin Görüşleri", Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 2008.

Publication

<1%

Exclude quotes On

Exclude bibliography On

Exclude matches < 10 words

ETİK KURUL RAPORU

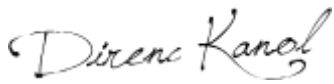
24.09.2020

Sayın Filiz Soyer

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2020/795 proje numaralı ve “**Toplumsal Bellek ve Politik Ritüeller: Şafak Nöbeti Töreni**” başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.